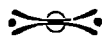

M. LJADOV

VENÄJÄN SOSIALIDEMOKRAATTISEN
TYÖVÄENPUOLUEEN HISTORIA

II OSA

VENÄJÄN SOSIALIDEMOKRAATTISEN TYÖVÄENPUO-
LUEEN MUODOSTUMINEN (VV. 1897--99).

HELSINKI
TYÖVÄEN SANOMALEHTI O.-Y.

HELSINKI, TYÖVÄEN KIRJAPAINO, 1908.

II OSAN SISÄLLYS. *)

I.	Yleisön valtiollinen herääminen	1
II.	Syyt erimielisyyteen käytännöllisten sosialidemokraattien keskuudessa.	15
III.	I:sen puoluekokouksen valmistelu	26
IV.	Järjestökysymys ja »Työn vapautus»-ryhmä	40
V.	Eri järjestövirtaukset Venäjän käytännöllisten sos.-demokraattien keskuudessa	53
VI.	I:sen puoluekokouksen päätökset	72
VII.	»Työn vapautus»-ryhmän mielipiteet	85
VIII.	Proletariaatin ulkopuolella olevien sivistyneiden vaikutus Venäjän sos.-dem. työv. puolueen toimintaan ja katsantokantaan	108
IX.	»Ekonomistit»	127
X.	Yleisön mieliala 20-vuosisadan kynnyksellä	150
XI.	Teollisuuspula ja työväenliike	165

*) Käytännöllisistä syistä ja aineen laadun mukaan on alkuperäinen II osa suomennoksessa jaettu kahteen itsenäiseen osaan, joista edellinen, nyt ilmestyvä II osa käsittää vuodet 1897—99, jälkimäinen, III osa taas vuodet 1899—1902.

I.

»Mitä varten tänne on nyt ruvettu yhtä mittaa kuljettamaan valtiollista rahvasta»? kysyi minulta kerran v. 1896 moskovalaisen Tagankan vankilan vanha harmaapäinen vanginvartija, joka tavallisesti vei valtiollisia vankeja ulos jaloittelemaan. — »Aikaisemmin tuotiin tänne vain herroja, ylioppilaita, neitosa, mutta nyt on tullut harmaan rahvaan, työmiesten vuoro». Ja tämä »valtiollisen rahvaan» joutuminen vankilan ristikkojen taakse teki niin syvän vaikutuksen vanginvartijaan, että vaikka hän oli siihen saakka uskollisesti noudattanut vankilan ohjesääntöä ja ollut aivan vaitealias valtiollisia vankeja kohtaan, niin nyt hän koetti jokaisessa sopivassa tilaisuudessa päästä keskusteluun valtiollisten vankien kanssa saadakseen selville tuon hämmästyttävän ilmiön syyn. Hän oli ollut vankilan palveluksessa kokonaista 20 vuotta, mutta nyt vasta herätti hänessä mielenkiintoa kysymys, mistä syystä valtiolliset vangit yleensä ovat vankilassa, mitä he tahtovat, mihin päämäärään pyrkivät. Ja kun vanginvartijalle selvenivät asiat, niin tuo kuiva ja turhantarkka velvollisuutensa täyttäjä muuttui vankien parhaimmaksi ystäväksi, joka omaa hyötyään katsomatta koetti palvella heitä kaikin tavoin, vaikka olikin aina vaarassa menettää paikkansa.

»Valtiollinen rahvas» s. o. työväestö rapesi vuodesta 1896 lähtien astumaan näyttämölle yhä enemmän ja enemmän valtiollisten herrojen sijasta. Kun vietettiin Hodynin kentällä kruunausaikana tapahtuneen kauhean onnettomuuden puolivuotispäivää, niin sielumessuun kokoontuneiden mielen-

osoittajien joukossa oli enimmäkseen Moskovan *työväestön* edustajia, eikä noita tavallisia kapinoivia ylioppilaita ja naiskurssilaisia. Ja tämä vastalauseensa ilmaiseen »valtiollisen rahvaan» ensimmäinen esiintyminen vanhan pääkaupungin kaduilla vaikutti keskinkertaisiin kaupunkilaisiin aivan samantapaisesti kuin tuohon vanhaan vanginvartijaan.

Moskovan asukkaat olivat aikaisemmin monestikin nähneet ylioppilasmellakoita ja levottomuuksia, mutta eivät olleet vähääkään välittäneet siitä, mistä syystä »herrat» kapinoivat ja mitä he tahtoivat. Nähdessään poliisien ja kasakkain pieksävän ylioppilaita ja ajavan näitä kuten lammaislaumaa maneesiin tai Butyrin vankilaan, moskovalaiset arvelivat sen enempiä asiaa miettimättä, että se oli parahiksi noille kapinoitsijoille ja jumalattomille »sisilisteille»: nehän muka olivat murhanneet yhden tsaarin ja varmaan aikovat murhata toisenkin. Siksi moskovalaiset mielellään auttoivat poliisiviranomaisia ja Ohotnyj-Rjädin (Metsänriistatorin) lihamiesten, noiden »kunnonpoikien» hahmossa löylyttivät, pieksivät hyvällä omallatunnolla »pitkätukkaisia» ylioppilaita ja »kerittyjä» naiskurssilaisia.

Marraskuun mielenosoitus »hodynkan» muistoksi ja se seikka, että työväki erittäin lukuisasti otti osaa tähän mielenosoitukseen, sai moskovalaiset ottamaan selkoa sen syistä ja tutkimaan julistuksia, joita Moskovan työväenliitto julkaisi poliisijärjestyksen aiheuttaman Hodynin tapauksen ja sen uhrien muistoksi. Silloin Moskovan asukkaiden laajat kerrokset saivat ensi kerran ruveta miettimään valtiollista kysymystä. Me olemme lujasti vakuutetut siitä, ettei paljas mielenosoitus olisi saanut tätä aikaan, jollei Vaganjokovon hautausmaalla olisi sinellipukuisten ylioppilaitten rinnalla näkynyt puseroihin tai puoliturkkeihin puettuja työläisiä. Mutta kun poliisit hajottivat tällaisen, sekalaisen väkijoukon, niin syrjästä töllistävä kaupunkilaisjoukko katsoi tämän mielenosoittajajoukon omakseen. Ja niin tämän mielenosoituksen jälkeen siitä puhuttiin vielä kauvan myötätuntoisesti ja hallitusta arvostellen.

Paljoa suurempi merkitys asukkaiden mielten muuttu-

miseen katsoen oli sentään Pietarin suuremmoisella lakolla, joka puhkesi kesällä v. 1896 ja tuli hyvin tunnetuksi. Jokainen pikkukauppias ja pikkuvirkamies tiesi, mitä työläiset vaativat; he katsoivat työläisten vaatimukset aivan oikeuteiksi ja ihailivat lakkolaisten kestävyyttä, hyvää kuria ja rauhallisuutta. Eräs silminnäkijä esim. kertoo seuraavaa: »poliisi, jonka tehtävänä oli pitää silmällä työväkeä, huomasi katukäytävällä paperikäärön. Se oli juuri julkaistu Liiton julistus, mutta jostakin syystä se ei ollut joutunut perille Uudelle kehruutehtaalle. Järjestyksenvalvoja korjasi tietenkin käärön, luki julistuksen, havaitsi sen olevan 'hyvin kirjoitetun, oikein sanotun' ja antoi sitten käärön paikalle kokoontuneelle väkijoukolle, vakuuttaen, että työläisten asia on oikea ja että he varmaan saavuttavat, mitä vaativat»¹⁾. Samaten ajattelivat muutkin pietarilaiset; he eivät epäilleet hallituksen asettuvan työväen puolelle ja pakottavan tehtailijat myöntymään työväen oikeutettuihin vaatimuksiin. Mutta pietarilaiset saivat pian nähdä, kenen puolella hallitus oli ja kuinka »laillinen» esivalta kohteli työväen »laillisia» vaatimuksia. Hallintoviranomaiset rupesivat näet kiireellä vangitsemaan kaikkia epäilyttäviä henkilöitä. Vankilat tulivat täpötäyteen vangittuja. Tutkittiin tarkoin kokonaisia taloja . . ., karkoitettiin ihmisiä joukottain kotiseuduilleen. Työväkeä ruvettiin väkisin pakottamaan työhön. Ratsastavat santarmit hyökkäsivät kadulla työläisjoukkojen kimppuun, ajoivat ne tehtaan luo ja työnsivät tehtaan pihaan . . . Poliisit talonmiesten kanssa tunkeutuivat aamuisin työväen asuntoihin, kiskoivat työmiehiä pois vuoteista ja puoleksi pukeutuneita naisia lapsia hoitamasta, laahaten heidät tehtaisiin. Työläiset koettivat piiloutua mikä minnekin, ullakoille, mukavuuksilaitoksiin . . . Sattui sydäntäsärkeviä kohtauksia. Kaikki tämä tapahtui kaupunkilaisten silmien edessä ja he ottivat opikseen tämän kouriintuntuvan läksytyksen, että nimittäin tehtailijoiden ja hallituksen edut käyvät yhteen.

¹⁾ »Pietarilainen» (Peterburshets.) »Katsaus Pietarin työväenliikkeeseen 90-luvulla». Lontoo v. 1902, s. 34, seur. ss. 35—36.

»Valtiollisen rahvaan» esiintyminen kaduilla teki kerrassaan vallankumouksen kansanomaiseksi, mursi jään, mikä oli erottanut vallankumouksellisten ryhmän kansan syvistä riveistä, ja loi koko joukon eläviä siteitä, jotka yhdistävät vallankumouksen aatteen kannattajia syviin riveihin.

Ja tämä oli huomattavissa niin hyvin kaupungeissa kuin maaseudullakin. Hallitus ei kyennyt pitämään vankiloissa kaikkia kiinnipantuja työläisiä, joten se kiirehti työntämään vankijoukkoja näiden kotipaikoille. Siten joutui esim. Novgorodin tai Kostromán kuvernementin johonkin kolkkaan ruununkyydillä itsetietoinen pietarilainen räätäli, jaroslavlilainen kankuri tai moskovalainen peltiseppä. Nämät eivät olleetkaan noita tavallisia vankikyydillä tuotavia juopottelevia ja passittomia kulkureita tai pikkuvarkaita, vaan uutta laatua, maalaisille aivan outoa tyyppiä olevia ihmisiä: raittiita ja useimmiten hyvin puettuja henkilöitä, joilla kulkurien tavallisten matkakapineiden — harmonikan ja viinapullon sijasta oli mytyssä sivistävää kirjallisuutta. Aluksi maalaiset karttoivat noita kyläkunnan jäseniksi tahtomattaan joutuneita tulokkaita, odottaen »arestilaisilta» joitakin »taiteilijain avuja». Mutta sellaisia ominaisuuksia ei näillä ollut, paitsi että he ottivat selkoa maalaisten elinehdoista ja koettivat tutustua maaseudun polttavimpiin kysymyksiin sekä antoivat tarvittaessa asiallisia neuvoja. Siten maalaiset alkoivat vähitellen tottua heidän keskuuteensa joutuneisiin työläisiin. Nämä puolestaan eivät salanneet, mistä syystä heidät oli karkoitettu pääkaupungista, vaan kertoessaan vaiheitaan samalla juttelivat kuulijoilleen, mitä he itse olivat oppineet yhdistyksissä tai muuten lentokirjasista eli agitatsionin kautta. Poliisivalvonnan alaisina oleville työläisille avautui siis maaseudulla vähitellen laaja toimiala. Kuntakokouksissa he puolisivat köyhien etuja, paljastivat kiskurien ja pappien vehkeitä ja opettivat maalaisia hyväksikäyttämään uusia taistelutapoja. Perustipa eräs pietarilainen työmies, kotiseudulle jouduttuaan, sinne tavallisten kulutustarpeiden kaupan, toiset taas neuvoivat päivätyöläisiä taistelemaan kapitaalia vastaan kaupunkilaistyöläisten tavoin. Hyvin pian ensimmäisten työläisten

karkoitusten jälkeen alkoi sen vuoksi eri tahoilta tulla ilmoituksia siitä, että maatyömiehet tekivät lakkoja suurissa kartanoissa. Toisin sanoen alkoi toteentua »Työn vapautus»-ryhmän ennustus, että »maaseudulta poistunut kyläkunnan köyhtynyt jäsen palaa sinne sosialidemokraattisena agitatorina».

Karkoitettut työläiset toivat toiselta puolen myötänsä maaseudulle luokkataistelun alkuperusteet ja liittivät yhteen maalaisköyhälistön rivit taisteluun maalaisten nylkijöitä ja tilanomistajia vastaan. Toiselta puolen he herättivät talonpoikia käsittämään, että oli välttämättömästi taisteltava parempien elinehtojen puolesta tai ainakin vastustettava kovin räikeästi ilmenevää hallituksen ja tilanomistajien sortoa. »Esivaltaa» ruvettiin siis yhä useammin ja useammin vastustamaan.

Sanalla sanoen: kun vain työläiset astuivat valtiolliselle näyttämölle, niin heti alkoi tuntua uusia virtauksia entisessä painostavassa ilmapiirissä. Mikä ei onnistunut »Kansan oikeuden» puoluelaisille, jotka v. 1894 luulivat semstvolaitoksen vastustushengen avulla ja terrorista jaarittelemalla saavansa Venäjän yleisön valtiollisesti heräämään ja liikkeeseen tuon »uinailevan suon», -- se rupesi paikalla onnistumaan työläisille. Porvarillisissa piireissä heräsivät todellakin luokkavaistot. Porvarilliset säikähtivät työväestön itsenäistä luokkatietoista valtiollista esiintymistä ynnä valtiollisen vapauden vaatimista, ja sen vuoksi heidän täytyi lakata torkkumasta, vieläpä heidän aatteenajajiensa oli tarkoin pohtien luotava maksimi-ohjelma, jota kauvemmaxi valtiolliset uudistukset eivät saa Venäjällä mennä.

»Me vaadimme, että liikemiesluokkaa koskevia kysymyksiä pohdittaessa hallitus kuuntelee neuvojamme ja ottaa huomioon tarpeemme», — lausui v. 1896 Nishnij-Novgorodin markkinakomitean puheenjohtaja koko Venäjän kauppiasten puolesta raha-asiaiministerille, ilmoittaen siten vähimmän määrän vaatimuksia, minkä perusteella suurporvaristo saattoi toimia yksissä neuvoin itsevaltaisen hallituksen kanssa. »On sopimatonta uneksia Venäjällä nykyään ylei-

sestä äänioikeudesta» — opetti moskovalaisissa iltaseuroissa vapaamielisten silloinen johtaja V. A. Goljtsev. — »Meidän työläisemme ovat raakoja, talonpojista puhumattakaan, joten valtiollisia oikeuksia voivat nauttia vain korkealla sivistysasteella olevat henkilöt»¹⁾. Ja tätä ajatusta ruvettiin — kautta rantain tietenkkin — yhä useammin ja useammin lausumaan isojen vapaamielisten aikakauskirjojen, kuten »Russkaja Myslj'in» ja »Vjestnik Jevropy'n» palstoilla. Vapaamieliset valmistautuivat käyttämään hyväkseen työväenliikettä hankkiakseen proletaarien avulla itselleen oikeutta ja mahtavan, koko Venäjän Semstvon» (= eduskunnan)²⁾.

Työläisluokan esiintyminen valtiollisella näyttämöllä herätti kaupunkilaisväestön syvät rivit valtiollisesta välinpitämättömyydestä, pakotti yhteiskunnan eri luokat rupeemaan muodostamaan luokkavaatimuksia ja vaikutti kohottavasti talonpoikaisväestöönkin. Enemmän ja nopeimmin työläisten valtiollinen esiintyminen vaikutti kuitenkin »yleisön» herkipään ainekseen, opiskelevaan nuorisoon, Ylioppilaitten radikaalinen mieliala ilmeni v. 1896 »hodynkan» muistoksi toimeenpannuissa mielenosoituksissa, Vjetrovan sielumessussa j. n. e. Siitä asti on ylioppilaslevottomuuksia ollut lakkaamatta ja ne ovat vähitellen saaneet yhä selvemmän valtiollisen leiman.

Yleisö virkosi uuteen elämään vapauduttuaan 80-luvulla ja 90-luvun alussa vallinneesta pitkällisestä sorrosta. Murrosajan, dekadenssin, mystiikin, yksinkertaistumisen ja pikkuaasiain saarnaajat — Ljdovit, Volynskit, Mereshkovskit, Abramovit, V. V. — saivat väistyä uusien voimain tieltä. Kunniakkaiden perinnäistapojen puoltajan Mihailovskin suureksi harmiksi pääsivät kaunokirjallisuudessa kaikumaan kaupunkilaisrunoilijan Maksim Gorjkin myrskyiset laulut, sen sijaan

1) Kerron hra Goljtsevin sanat, niinkuin ne painuivat muistiini iltaseurassa, jossa olin läsnä persoonallisesti. Tietystikin voin vain taata puhujan ajatuksen olleen yllämainitunlaisen, muoto saattoi olla toisin.

2) R. N. S:n (P. B. Struven) esipuhe v. 1901 Stuttgartissa julkaistuun Witten salaiseen kirjelmään »Itsevaltius ja semstvo».

että siihen saakka oli yleisölle tarjottu vain äitelänimelän kansanpuoluelaisen Slatovratskin talonpoikaisnovelleja ja Gljeb Uspenskin synkkiä kuvauksia »Maan voiman» ja toimimaan rupeevain kiskurien välisestä taistelusta. Gorjkin mukana astui näyttämölle kokonainen sarja uusia voimia: Veresajev, Andrejev, Tshirikov. Heidän teoksensa eivät enää huo'u pessimismia eikä niissä valiteta huonoja aikoja, vaan ne uhkuvat uutta nuorekasta voimaa, ne ennustavat uutta, nousevaa myrskyä, saarnaavat taistelua. Tämä uusi kirjallisuus ei uhku kylläisten ja itseensä tyytyväisten porvarillisten, vaan nälkäisten köyhälistöläisten riemua, jotka ovat huomanneet valon pilkahduksen ja aavistavat voitokkaan taistelun olevan lähellä.

Uuden mahtavan taistelijajoukon esiinrynnätessä täytyi väkisinkin muuttua optimismiksi, riemuisaksi »nimipäivätunnelmaksi», — kuten Rusk. Bogatstvon apostoli Grinjevitsh nimitti uutta mielialaa, — sen pessimismin, jota kansanpuoluelaiset olivat lietsonneet ja ylläpitäneet petyttyään ihan-teisiinsa ja lakattuaan toivomasta niiden pikaista voittoa.

80-luvulla vallinnut taantumus oli hajottanut aktiivisten vallankumouksellisten »Kansan vapauden» puoluelaisten rivit, mutta se oli myös lähentänyt toisiinsa ja liittänyt yhdeksi kokonaisuudeksi kaikki vastustushengen elähyttämät suunnat. Taantumuksen aikaansaamassa pimeydessä »näyttivät kaikki kissat harmailta». Ja kohtuullisen virkavaltais-vapaamielinen aikakauskirja »Vjetsnik Jevropy», professorien toimittamat vapaamieliset (melkein radikaaliset) »Russkija Vjedomosti» ja »Russkaja Myslj», Mihailovskin radikaalinen kansanpuoluelaisuus ja Vorontsovien (V. V.), Krivenkojen ynnä Abramovien taantumuksellinen, valtiollisesti vanhoillinen kansanpuoluelaisuus, — kaikki tämä meni sekaisin ja sulautui »vaaleanpunertavaksi» vastustushenkiseksi myhkäksi, joka »tulta pahemmin pelkäsi kaikkea, mikä vain saattoi häiritä hyviä naapuruussuhteita ja heikontaa yhteisen . . . toimettomuuden voimaa» ¹⁾. Tämän

¹⁾ A. Potrjosov (Starovjer). Tutkielmia Venäjän sivistyneestä yleisöstä. »Perinnöstä ja perillisistä», siv. 74.

myhkän eri ainekset elelivät hyvässä sovussa keskenään, niin kauvan kun julkinen elämä oli hautuumaana ja taantumus isännöi kenenkään estämättä. Mutta kun vain valtiollisen taivaan rannalle ilmestyi työläisluokka pauhinalla, mahdavan 40-tuhantisen pietarilaisen lakkolaisarmeijan muodossa, niin yleisön toimettomuudesta *täytyi* tulla loppu. Öinen sumu alkoi hälvetä, ja silloin »Russk. Bogatstvon» radikaaliset toimittajat, Mihailovskij etupäässä, — joka muiden muassa oli ottanut osaa »Kansanvapaus»-puolueen toimeenpanevan komitean Aleksanteri III:lle lähettämän avoimen kirjeen sepittämiseen, — kauhukseen huomasivat taantumuksen aikana torkuttaessa vetäneensä hiljaa yhtä virttä Vorontsovien, Abramovien ynnä muiden »pikkuasiain» saarnaajain kanssa. »Ei, pääsyynä uuden opin menestymiseen, — sanoi Grinjevitsh, — on mielestämme sen kielteinen puoli, se nimittäin, että se kiihkeästi arvosteli meidän nykyistä, vanhentunutta kansanpuoluelaisuuttamme, joka sokeasti luotti Venäjän maan kolmeen tukipylvääseen (kyläkuntaan, työosuuskuntaan ja kotiteollisuuteen) ja lepäili voitonvarmana, pikkuasioita mietiskellen ja tehden myötätuntoa herättäviä suunnitelmia. Kansanpuoluelaisuuden oppeihin ja ihanteisiin liittyivät aikoinaan Venäjän yleisön parhaat unelmat ja toiveet, mutta silloinen kansanpuoluelaisuus olikin vallan toista ja silloiset kansan ihailijat ylevämpiä mielenlaadultaan»¹⁾).

Ja unestaan heränneet kansanpuoluelaiset pyysivät armoa sen nojalla, mitä ylevimmät kansanpuoluelaiset, toisin sanoen 70-luvun ja 80-luvun alun vallankumoukselliset olivat aikoinaan tehneet, mutta ei siihen nojautuen, mitä *he* itse olivat tehneet 80- ja 90-luvulla. Valtiolliseen taisteluun ryhtyneet venäläiset työläiset ja heidän asianajajansa — vallankumoukselliset marksilaiset eivät aikoneetkaan luopua »Kansan vapaus»-puolueen vallankumouksellisten sankarien, noiden ylevämpiä kansanpuoluelalaisten traditsioneista. Mutta vaikka

¹⁾ »Russk. Bogatstvo» v. 1898 n:o 8. »Kahden riemujuhlan tulokset», s. 121.

itsetietoiset työläiset asianajajineen eivät luopuneetkaan tuosta 70-luvulla ja 80-luvun alussa toimineiden vallankumouksellisten perinnöstä, niin he samalla huomasivat ja muistivat ne erehdykset, jotka olivat olleet syynä vallankumouksellisten kansanpuoluelaisten koko »sankarillisuuden» hävöön. »Kansan vapaus»-puolue oli tullut tapausten johdonmukaisen kehityksen tietä käsittämään valtiollisen taistelun välttämättömyyden, mutta ei yhdistänyt sitä kumouksellisen kansanpuoluelaisuuden varsinaiseen tehtävään, »sosialistiseen mullistukseen». Sen vuoksi »Kansan vapauden» puoluelaiset eivät saattaneet pitää valtiollista taistelua kansanjoukkojen taisteluna. »Me», sivistyneet sosialistit — sanoivat he — anastamme salaliiton avulla valtiovallan, syöksemme vallasta itsevaltaisen hallituksen ja diktatuurillamme autamme kansaa toteuttamaan sosialismia. — Entisten »Kansan vapauden» puoluelaisten valtiollinen taistelu ei ollut muuta kuin salaliittolaisvallankumouksellisten kaksinkamppailua voimassaolevan hallitusjärjestelmän edustajain kanssa; sen vuoksi tuli kansa tässä taistelussa olemaan passiivisena. »Kansa», — arvelivat »Kansan vapauden» puoluelaiset, — saadaan liikkeelle vain »socialismin» nimessä, kun toisin sanoen luvataan lujittaa ja edelleen kehittää niitä »kommunistisia perusteita», jotka ovat ominaisia Venäjän talonpoikaisväestölle ja joiden vaikutuksesta se on »mirissä», kyläkunnassa muodostanut itselleen »ikuiset peruskäsitteet» elämästä.

Sosialidemokraatit kohottivat siis »Kansan vapauden» puoluelaisten valtiollisen lipun, mutta hylkäsivät päättäväisesti heidän aatteensa ja menettelytapansa. »Kapinoivien kansanpuoluelaisten», — kirjoitti venäläisten sosialidemokraattien asianajaja Plehanov, — täytyi käydä valtiollista taistelua, vaikka he pitivätkin valtiollista vapautta vahingollisena porvarillisena keksintönä. Me aijomme käydä tuota samaa taistelua, mutta hyvin tajuten valtiollisten oikeuksien tärkeyden työväestöä vapauttaessa. »Kansan vapaus»-puolue keskitti kaikki voimansa taisteluun tsaarinvaltaa vastaan puolustaen itseään *tekosyillä* »socialismin» edessä. Mutta me tahdomme jatkaa tuon suuren asian ajamista tekosyihin

turvautumatta, sillä me emme aseta vastakkain *sosialismia* ja *politiikkaa*, jonka nuo kapinanpuolustajat, buntarit hylkäsivät »*agitatsionin*» nimessä. Me käytämme hyväksimme kumpaakin menettelyä, siksi että kaikellainen agitatsioni on tarkoitukseensa *kelpaamaton*, jollei sitä tietä saada aikaan järjestöjä ja päästä *vaikuttamaan syviin riveihin*»¹⁾.

Vielä jyrkemmin ja määrätymmin esittivät tämän aatteen itsetietoiset moskovalaiset työläiset Ranskan työväestölle lähettämässään adressissa. »Venäjäkin — kirjoittivat he — on vuodesta 1861 alkaen lähestynyt yhä enemmän ja enemmän muita Euroopan maita; sillä järkkyvät ja sortuvathan kaikkien »ikuiset» perustukset kapitalismin mahtavan hyökkäyksen edessä. Suurporvaristo voimistuu päivä päivältä ja itsevaltius, oivaltaen, mitä asema vaatii, jakelee sille runsaasti etuoikeuksia. Nämä yhdessä uusimpain (teknillisten) parannusten käytäntöön soveltamisen kanssa antavat erikoisen sairalloisen leiman luonnontaloudesta kapitalismiin siirtymiselle, kun se tapahtuu ilman väliasteita. Luokkien kesken vallitseva eripuraisuus tulee sen vuoksi yhä silmiinpistävämmäksi ja proletariaatin luokkatietoisuus kasvaa kasvamistaan. Parhaana todistuksena Venäjän nuoren proletariaatin heräämisestä ovat monilukuiset työlakot, joita lakkaamatta puhkee valtakunnan eri puolilla ja joita Venäjän hallitus ei kykene salaamaan yleisöltä eikä tukahduttamaan asevoimalla».

»Ei mikään voi pysähdyttää alkanutta liikettä. Venäjän työläiset ovat kohottaneet vanhan vallankumouksen lipun, jota punaa niin monen työläis- ynnä sivistyneen marttyyrin veri, ja ottaneet aseeseen tieteellisen sosialismin aatteet sekä siten asettuneet koko maailman proletariaatin yhteisen lipun ympärille. Heidät tekee ylpeiksi tietoisuus siitä, että *heidän* on hävitettävä Euroopan taantumuksen etuvarustus — tsaarismi (kesarismi), — josta on kaikkien maiden köyhälistön tehtävä loppu, ja että *heidän* on murrettava porvarillisten

1) Plehanov »Sosialidemokratiasta Venäjällä», jälkipuhe Tunin »Venäjän vallankum. liikkeen historiaan». (Biblioteka dlja vsjeh — kustant.) s. 386.

vallan viimeinen tuki, jota kukistamatta köyhälistö ei voi saavuttaa ratkaisevaa voittoa»¹⁾).

Tässä adressissa sen allekirjoittajat, 605 työläistä ilmoittivat rohkeasti, että vain he saattavat kukistaa itsevaltiuden. Samaan aikaan kirjoitti myös Pietarin Taisteluliitto seuraavasti: »Me voimme rohkeasti ilmoittaa ranskalaisille tovereillemme, että Venäjän työläisluokan perustukset ovat niin lujat, ettei mikään voima maailmassa voi ehkäistä sen etenemistä... Tsaarismi aavistaa vihollisensa vahvistuvan joka hetki, eikä tämä vihollinen ole Venäjän sivistyneiden luokkien voimaton vapaamielisyys, vaan sosialidemokraattisen liikkeen hyökyaalto. Venäjän työväki seisoo tieteellisen sosialismin lipun ympärillä ja lopullisesta voitosta varmana katsoo tyynesti tulevaisuuteen»²⁾).

Moskovalaiset työläiset puhuivat »vanhasta vallankumouksen lipusta, jota punasi niin monen marttyyrin veri, siitä lipusta, jota aikoinaan koristivat sanat »Maa ja vapaus». Kun »Maa ja vapaus»-puolue hajosi, revittiin todellisuudessa tämä vanha lippukin. »Maan uudestaanjako»-ryhmäläiset rupesivat kannattamaan »maan» (socialismin) puolesta käytävää taistelua, »Kansan vapaus»-ryhmäläiset taas »vapaudesta» käytävää (valtiollista) taistelua. Sosialidemokraatit sitten ottivat taas lippuunsa tuon alkuperäisen tunnussanan. Mutta tehdessään sen he puhdistivat lippunsa kaikesta utopistisesta, epätieteellisestä. Syvien rivien aktiivinen esiintyminen on siis tekevä lopun itsevaltiudesta, mutta ei sivistyneiden vallankumouksellisten salaliitto, ja sosialistinen järjestys saadaan voimaan proletariaatin luokkataistelun kautta, mutta ei talonpoikaisväestön luontaisen sosialistisuuden avulla. Vielä vuonna 1895 vanha »Kansan

1) Moskovalaisten työläisten adressi Ranskan työväestölle Pariisin kommunistin 45-vuotispäivän johdosta, 29 p. helmik. (11 p. maalisk.) 1896. Vuoden 1902 sos. dem. kalenterin mukaan ss. 211–212.

2) Pietarilaisten työläisten adressi Ranskan proletariaatille 3/15 p. helmik. v.-1896.

vapauden» puoluelainen Pjotr Lavrov mietti kysymystä, voidaanko »Venäjän työväenpuolue saada muodostetuksi itsevaltiuden vallitessa, ilman että tarvitsee samalla muodostaa vallankumouksellista puoluetta itsevaltiuden vastustamista varten»¹⁾. Lavrovin mielestä tämä oli mahdotonta. Hän yhä vielä asetti vastakkain »itsevaltiutta vastaan taistelevat vallankumoukselliset henkilöt ja ryhmät» toiselta puolen ja »kapitaalia vastaan taistelevat työläisjoukot» toisaalta. »Valtiollinen salaliitto» oli hänen mielestään ainoa mahdollinen taistelumuoto itsevaltiutta vastustettaessa, eivätkä työläisluokan syvät rivit voineet tulla kysymykseen valtiollista salaliittoa toteutettaissa. »Venäjän työväenpuolueen järjestö, — sanoi hän, — täytyisi luoda itsevaltiuden ja sen kaikkien epäkohtien vallitessa. Jos sosialidemokraattien onnistuisi tehdä tämä järjestämättä samalla valtiollista salaliittoa itsevaltiutta vastaan, huomioonottaen sellaisen salaliiton tarjoomat edut, niin tietenkin heidän valtiollinen ohjelmansa olisi Venäjän sosialistien oikea ohjelma, siksi että työväen vapautus tulisi toimeenpannuksi itse työväen avulla. Mutta se on hyvin epäilyttävää, jollei aivan mahdotontakin».

»Kansan vapautus»-ryhmän Venäjällä toimivat jäsenet alkoivat jo katsella tätä kysymystä toisin. Ne heistä, jotka eivät tyytyneet vain muistelemaan entisyyttä, muinoisia sankareita ja turhaan etsimään nykyhetken uroita, vaan ryhtyivät sillä hetkellä ainoaan mahdolliseen työhön, propaganadaan työväen keskuudessa, — olivat työväenliikkeen vaikutuksesta pakotetut luopumaan vanhoista utopioista ja asettumaan luokkakatsantokannalle; toisin sanoen he muuttuivat sosialidemokraateiksi. Pietarissa oleskelevat »Kansan vapauden» puoluelaiset, jotka julkaisivat »Kansan vapaus»-ryhmän lentolehteä (tämän lentolehden neljännessä numerossahan oli yllämainitsemamme Lavrovin kirjoitus), alkoivat jo lentolehden kolmannessa numerossa osoittaa horjuvaisuutta ja neljännessä numerossa ilmoittivat päättävästi asettuvansa

¹⁾ »Kansan vapaus»-ryhmän lentolehti N:o 4, jouluk. v. 1895, Lavrovin kirjoitus »Ohjelmakysymyksistä», s. 21.

sosialidemokratian kannalle. »Tuleva valtiollinen vallankumous, — sanotaan tässä numerossa, — on sitä enemmän tyydyttävä sosialistisia vaatimuksia ja sitä täydellisemmin vastaava työtätekevän luokan tarpeita, mitä selvemmin ja perinpohjaisemmin tämä tulee käsittämään luokkaetunsa ja niiden tyydyttämiskeinot». »Me voimme edistää, — lausutaan toisessa kirjoituksessa — luokkatietoisuuden kehitystä järjestämällä köyhälistön aineellisen hyvinvoinnin puolesta käytävää taistelua ja valaisemalla sitä sosialismin valolla».

Painattaessaan Lavrovin kirjoituksen »Ohjelmakysymyksistä», »Lentolehden» toimitus ilmoitti olevansa kirjoittajan kanssa eri mieltä asiasta ja lupasi viidennessä numerossa esittää toimituksen mielipiteen. Mutta viides numero ei pääsytäkään julkisuuteen, sillä kesällä v. 1896 joutui toimitus kiinni ja ryhmän oivallinen kirjapaino poliisiviranomasten käsiin. Julkaisutoiminta keskeytyi. — Kaikkiaan sai »Kansan vapaus»-ryhmä — osaksi omasta alotteestaan, osaksi Pietarin Taisteluliiton tilauksesta julkaistuksi sarjan kansantajuisia sosialidemokraattisia, agitatsioni- ja propagandakirjasia: 1) Lakoista, 2) Työpäivä, 3) Vappupuhe v. 1895, 4) Mutkikkaan koneiston uudestaantaittaminen, 5) Pietarilaisten työläisten puheita, 6) Hauptmannin »Kankurit», 7) Kansantajuinen esitys Marxin teoriasta, 8) Vappu, 9) Mitä on sosialismi ja valtiollinen rikollinen j. n. e.

Itseteossa oli Venäjän työläisluokka tähän aikaan ainoa vallankumouksellinen luokka. Ja jos joku sivistynyt vallankumouksellinen halusi toimia, eikä vain puhua vallankumouksesta, niin hänen täytyi mennä työväen keskuuteen. Mutta jos hän kerran joutui sinne, niin hän vastoin tahtoaankin joutui ympäristön luokkapsykologian vaikutuksen alaiseksi. Häneltä ammennettiin teoreettisia tietoja, mutta sen sijaan hän oppi tuntemaan todellista elämää, ja seuraus oli se, että hänestä tuli sosialidemokraatti ¹⁾. Pietarilaisen »Kansan va-

¹⁾ Yksi Kansan vapauden lentolehti-ryhmän perustajia M. S. Aleksandrov kertoi minulle vähitellen huomaamattaan omistaneensa työläisten sosialidemokraattisen katsantokannan seurus-

paus»-ryhmän kohtalo ei ollut ainoa laatuaan. Samaten kävi »Kansan vapaus»-ryhmän jäsenille myös Moskovassa ja Harjkovissa. Sielläkin ryhmän jäsenet proletariaatin keskuudessa toimiessaan muuttuivat sosialidemokraateiksi. Vuosien 1896—97 vaiheilla ei Venäjällä enää ollut muita tehokkaasti toimivia vallankumouksellisia ryhmiä kuin sosialidemokraattisia ¹⁾. Mutta vaikka sosialidemokraatit työskentelivätkin melkein yksinomaan työväen keskuudessa, niin heidän esiintymisensä sittenkin vaikutti koko yhteiskuntaan. Jo pelkästään se seikka, että Venäjällä oli alkanut sosialidemokraattinen työväen joukkoliike, kasvatti valtiollisesti koko yhteiskuntaa ja koko kansaa, herätti ne valtiollisesta torkunnasta ja välinpitämättömyydestä. Ja vaikka Venäjän työläiset eivät useinkaan vielä itse olleet vallankumouksellisia, niin he kuitenkin tekivät vallankumoukselliselle liikkeelle suuren palveluksen esiintyessään ensi kertoja joukottain ja siten valtasivat jo silloin itselleen paikan Venäjän vallankumouksen etujoukossa.

tellessaan heidän kanssaan. Hän kiinnitti tähän huomionsa vasta silloin, kun hänen toverinsa, jotka eivät olleet välittömästi tekemisissä työläisten kanssa, olivat tyytymättömiä erääseen hänen käsikirjoitukseensa, pitäen sitä »aivan kuin Plehanovin kädestä lähteneenä».

1) Poikkeuksena on Puola, jossa näihin aikoihin sosialidemokraattisten järjestöjen sorruttua pääsi erittäin suureen valtaan hyvin yltiö-isänmaallinen »puolalainen sosialistinen puolue» (P. P. S.). Todistuksena siitä, ettei Venäjällä ollut muita vallankumouksellisia ryhmiä, voimme m. m. mainita tapauksen, joka sattui venäläisille edustajille Lontoon kongressissa. »Kansan vapauden» edustajalla oli valtakirja vain vanhojen Kansan vapauden puoluealaisten ulkomaalaiselta ryhmältä ja hän pääsi edustajien joukkoon ainoastaan kunnioituksesta vanhan »Kansan vapaus»-puolueen muistoa kohtaan. Venäläisten sosialisti-vallankumouksellisten ryhmän edustajaa sitä vastoin ei päästetty kongressiin, koska hän todistettavasti edusti vain muutamia ulkomailla olevia ylioppilaita. Plehanovin »Uusi hyökkäys venäl. sos. demokraatteja vastaan».

II.

Sosialidemokraattisen liikkeen kehittyessä ja laajetessa täytyi sen jäsenten mielialan luonnollisestikin vähitellen tulla monipuolisemmaksi kuin alussa.

Pikkuyhdistystoiminnan aikana samaten kuin agitatsioonin alkaessa ei sosialidemokraattien kesken saattanut olla suuriakaan erimielisyyksiä. Kuten jo olemme teoksemme ensi osassa (s. 77) huomauttaneet, »oli suunnitelman ja toiminnan yhtenäisyyteen syynä yhtenäinen ainesvarasto, mitä tuli käsitellä, ja yhtäläiset työaseet, s. o. ryhmien käytettävänä ollut luvallinen ynnä kielletty kirjallisuus». Mutta mikäli liike laajeni ja tunkeutui syviin riveihin, sikäli täytyi aseman muuttua. Laajaperäinen työskentely työläisjoukkojen keskuudessa antoi toimitsijoille alinomaa uusia tehtäviä. Heitä ympäröivän elämän näköpiiri tuli laajemmaksi ja itse elämä monimutkaisemmaksi. Kävipä työskentelijäin valmistuskin monipuolisemmaksi. Olemmehan jo nähneet, kuinka johdonmukaisesti toimitetun luvattoman sosialidemokraattisen kirjallisuuden rinnalla alkoi päästä yhä suurempiin kansalaisoikeuksiin luvallinen kirjallisuus ja vääristelty marksilaisuus. Käytännössä työskentelevien sosialidemokraattien joukkoon alkoi siten joutua henkilöitä, jotka olivat kehittyneet tämän helpommin saatavan kirjallisuuden vaikutuksen alaisina. Sitä paitsi ennen, — jolloin kiivaimmin taisteltiin kansanpuoluelaisuutta vastaan, — jokainen marksilainen puhui yhtäläisesti, siitä huolimatta mihin ryhmään hän kuului ja missä kaupungissa hän oli saanut sosialidemokraattisen kasvatuksen. Mutta nyt oli asianlaita toisin. Jos esim. joku oli ottanut käytännöllisesti osaa alkaneeseen tehdastyöväen liikkeeseen jossakin isossa teollisuuskeskuksessa, kuten Moskovassa tai Pietarissa, niin hänen ajatustapansa erosi pakostakin paljon sellaisen henkilön ajatustavasta, joka oli työskennellyt Vilnon tai Minskin käsityöläisten keskuudessa, ja vielä enemmän sellaisen toimitsijan ajatustavasta, joka oli oleskellut kaupungissa, missä ei ollut teollisuutta ollenkaan (esim. Orjol, Kasan) missä ei työväenliike ollut alullakaan

ja missä työskentelyn täytyi väkisinkin muodostua pelkäsi pikkuyhdistystoiminnaksi, jolla oli sivistävä tarkoitus. Käytännössä työskennelleen sosialidemokraatin, — joka oli tullut sosialidemokraatiksi juuri sen vuoksi, että hän oli alusta pitäen persoonallisesti ottanut osaa alustavaan ja valmistelemaan toimintaan työläisten keskuudessa, — täytyi ajatella toisin kuin sellaisen sosialidemokraatin, jonka oli vetänyt sosialidemokratismiin esteensä murtanut työväenliike silmiinpistäväillä ulkonaisilla ilmenemismuodoillaan.

Erimielisyys ei siis ollut vältettävissä. Ja voidaksemme täysin ymmärtää sen puhkeamisen v. 1897 sosialidemokraattien keskuudessa, meidän on vakavasti syvennyttävä asioihin ja saatava selvä käsitys niistä oloista, joissa silloin oli työskenneltävä; kuinka yksityiset yhdistykset olivat kokonaan eristettyinä toisistaan ja oli aivan mahdotonta säännöllisesti tehdä selkoa työssä saavutetuista kokemuksista sekä vakaannuttaa yhteinen toimintatapa. Pietarin sosialidemokraattien yhdistys, esimerkiksi toimi 2—3 vuotta. Se kehittyi sikäli kuin työväenliikekin ja tuli sosialidemokraattiseksi yhdistykseksi juuri sen vuoksi, että se vaikutti pietarilaisten työläisten keskuudessa, Yhdessä näiden kanssa se vähitellen toimiessaan valmisti määrätyt ohjesäännöt ja siirtyi tyypillisen pietarilaisen joukkoliikkeen asteelle. Tuloksena tämän ryhmän toiminnasta oli se, että perustettiin järjestö »Pietarin taisteluliitto työläisluokan vapauttamiseksi». Mutta pian sen jälkeen, kun Liitto saatiin järjestetyksi, joutuivat melkein kaikki sen perustajat kiinni. Heidän sijaansa astuivat kuitenkin kohta uudet toimitsijat ja niin muodostettiin uusi ryhmä. Tähän uuteen järjestöön saattoi joutua esim. Vilnosta äsken saapunut henkilö, joka oli tullut sosialidemokraatiksi työskennellessään juutalaisten käsityöläisten keskuudessa. Hänellä oli tietenkin oma kokemuksensa ja oma määrätty toimintatapansa, joka oli Vilnossa osoittautunut varsin oivalliseksi ja tuottanut hämmästyttävien hyviä tuloksia. Oli siis luonnollista, että hän uusiin oloihin jouduttuaan vetosi ennen kaikkea omaan persoonalliseen kokemukseensa sekä myös oman järjestönsä kokemuksiin.

Kyllähän sellainen tulokas, työskenneltyään jonkun aikaa uudella paikkakunnalla ja tutustuttuaan vähitellen olosuhteisiin, olisi lopulta mukaantunut niihin, mutta elämä, sen pahempi, ei odottanut tätä, vaan vaati heti käymään työhön käsiksi. Hänen täytyi siis tuota pikaa olla täydessä touhussa, kirjoittaa esim. julistus, mennä väenkokoukseen, yhdistykseen tai järjestökokoukseen. Tuloksen saattaa hyvin arvata. Julistuksen sävy tuli ehdottomasti sellaiseksi, että se olisi sopinut kirjoittajan entiselle kuulijakunnalle, mutta nyt se jäi vieraaksi ja käsittämättömäksi asianomaisille joukoille. Samaten kävi tulokkaalle myös järjestökokouksessa ja suullisessa agitatsiossa.

Otaksukaamme nyt, että Pietarin Taisteluliiton ensimmäisten toimihenkilöiden sorruttua heidän sijaansa tuli, paitsi tuota vilnolaista, myös — Moskovassa, Tulassa ja Kasanissa työskennelleitä henkilöitä. He kaikki olivat kokeneita työntekijöitä, mutta jokainen heistä oli käynyt erilaisen koulun ja jokaisella oli oma työtapansa. Moskovalainen, esimerkiksi, oli työskennellyt sellaisessa järjestössä, missä ei ollut juuri nimeksikään »sivistyneitä». Hän siis katsoi moskovalaisen liikkeen menestyneen sen vuoksi, että melkein koko agitatsioni- ja järjestämistyön suorittivat itsetietoiset työläiset, eivätkä sivistyneet. Hän oli myös tottunut halveksimaan sivistyneitä ja se oli tullut melkein periaatteeksi. Sellainen katsantokanta näytti taasen Tulassa työskennelleestä henkilöstä aivan sopimattomalta. Tulassa oli vielä pysytty pikku-yhdistystoiminnan kannalla, joten koko työ oli sivistyneiden propagandanharjoittajain niskoilla. Tarmokas sivistyneiden ryhmä pani siellä toimeen yhdistysten työläisille sosialistisen yliopiston tapaisia kursseja ja hankki itsetietoisia sosialidemokraattijoukkoja suuriin teollisuuskeskuksiin. Vielä sopimattomammalta näytti moskovalaisen kanta Kasanissa toimineesta henkilöstä, joka oli saanut kasvatuksensa sellaisessa järjestössä, missä vielä oltiin puhtaasti sivistävään yhdistysten kannalla. Tällaisella henkilöllä ei tietystikään saattanut olla selvää käsitystä jo olemassa olevista itsetietoisista, sivistyneiden holhouksesta vapautuneista työläisistä.

Niin kauvan kun jokainen näistä toimitsijoista oli työskennellyt omassa nurkassaan, ei hän ylipäänsä ollut joutunut tekemisiin muiden paikkakuntain yhdistysten kanssa eikä tutustunut muualla saavutettuun kokemukseen. Kaikki ihmiset, ketä hän oli siihen saakka tavannut, olivat yleensä ajatelleet samaten kuin hänkin. Eroavaisuudet yhden yhdistyksen jäsenten ajatustavassa olivat pelkästään olleet yksilöllistä, subjektiivista laatua ja johtuneet siitä, että toiset paremmin kuin toiset tunsivat käytettävissä olevaa kirjallisuutta tai että toiset herkkätuntoisempina arvostelivat eri erilla samoja tapauksia. Mutta nyt hän joutui tekemisiin toisissa oloissa kehittyneiden ja toimineiden henkilöiden kanssa. Siinä ei ollut aikaa selvittää, mikä erilaisista toimintatavoista oli kaikkein soveliaimman käytäntönotettavaksi uusissa olosuhteissa. Eikä todellisuudessa tällaista kysymystä useimmiten tehtykään, vaan asia ratkaistiin muuten. Kävi joko niin, että uudestaanmuodostettu yhdistys hyväksyi noudatettavaksi tarmokkaimman toimihenkilön menettelytavan siitä huolimatta, edustiko tämä henkilö moskovalaista, vilnolaista vai kasanilaista suuntaa, tai sitten siinä tapauksessa, — että samassa yhdistyksessä oli pian tasaväkisiä useamman suunnan edustajia, jotka olivat lujasti vakuutettuja asiansa oikeudesta, — jokainen rupesi aluksi samassa järjestössä noudattamaan omaa taktiikkaansa, kunnes käytäntö tasoitti eri suunnat, tai jollei sitä tapahtunut, niin tuli hajaannus ja muodostui keskenään kilpailevia järjestöjä.

Hajaannusta ja lahkolaisuutta useinkin vielä edisti järjestön sekalainen kokoonpano. Historiallisesti muodostuneet ja säännöllisesti kehittyneet järjestöt sortuivat, — kuten muistamme, — vuosien 1895—96 vainojen johdosta. Niistä kärsivät sekä sivistyneet toimihenkilöt että itsetietoiset työläiset. Suurimman vaurion kärsivät suurten teollisuuskeskustain enimmäen toimineet järjestöt. Joksikin aikaa temmattiin pois työstä ja työnnettiin vankiloihin suurin osa kaikkein toimeliaimpia ja itsetietoisimpia työskentelijöitä. Rivistä poistuneiden sijalle tuli osaksi muilta paikkakunnilta saapuneita sosialidemokraatteja, jotka siihen saakka olivat

olleet kokonaan erillään koko toiminnasta tai enintään suoritelleet joitakin pikkutehtäviä. Tällaisilla henkilöillä ei ollut omaa arvostelevaa kokemusta, mutta siitä huolimatta he yhdessä muualta tulleiden käytännöllisten toimijain kanssa pohtivat eri menettelytapain soveltuvaisuutta ja saattoivat puhtaasti subjektiivisilla perusteluillaan useinkin suosimansa suunnan valtaan. Sanomme, että jollekin suunnalle annettiin etusija puhtaasti subjektiivisten mielipiteiden perusteella, sillä silloisten suuntien välillä ei ollut periaatteellista eroavaisuutta, vaan ne erosivat toisistaan siinä, miten kukin suunta arvosteli käytettävänä olevia voimia. *Kaikki käytännönmiehet pitivät ihanteena sellaista toimintatapaa, että työtä johtaisivat etupäässä itsetietoiset työläiset.* Kysymys oli vain siitä, miten oli arvostettava liikkeeseen osaaottavia työläisiä. Toiset pitivät heitä kyllin itsetietoisina johtamaan liikettä, toiset taasen varovaisempina katsoivat paremmaksi kehittää edelleen työläisten itsetietoisuutta ja toistaiseksi olla itse johtomiehinä. Varovaisempia olivat tietenkin vanhat käytännönmiehet, jotka eivät vähällä viehättyneet rakentelemaan tuulentupia. He olivat käytännössä tulleet tuntemaan, mikä ero oli olemassa itsetietoisien sosialidemokraattisen koulun käyneiden työläisten ja koko työväestön kuin myös tästä työläisjoukosta agitatsioonin piiriin vedettyjen, mutta vielä kehittymättömien keskinkertaisten työläisten harrastusten ja taipumusten välillä. Itsetietoisia työläisiä vanhat käytännönmiehet pitivät aivan vertaisinaan ja katsoivat heidän osanottonsa liikkeen johtoon sekä toivottavaksi että myös suorastaan välttämättömäksi. Mutta liikkeen palvelukseen äskettäin tulleet kokeemattomat sivistyneet eivät käsittäneet tätä eroavaisuutta, vaan ryhtyivät toimimaan ihannoiden, jumaloiden *jokaista työläistä*, niin että heidän menettelynsä muistutti kansanpuoluelaisuuteen piintyneiden katuviien aatelisten »rahvaan» ihailua. Juuri tämä nuoriso, joka ei vielä ollut ehtinyt tehdä lopullista pesäeroa entisen sivistyneen seurapiirinsä kanssa, kohteli kovin halveksivasti »sivistyneiden koplaa» ja suhtautui orjamaisesti kaikkeen siihen, mitä »työläiset» sanoivat ja tahtoivat. Tämän vuoksi tuo nuoriso puolusti myös

innokkaasti työläisten täydellistä ja mitä laajaperäisintä »itse-toimintaa», vaikka se samalla jätti huomioonottamatta, että työläisiä oli valmistettava *sosialidemokraattiseen* itsetoimintaan.

Aivan samoin oli kaikkien muidenkin riitakysymysten laita. Useimmissa tapauksissa oli vielä selvittämättä, missä kohdin eri katsantokannat erosivat periaatteellisesti toisistaan. Eikä vielä kirjallisuudessa pohdittu niitä menettelytapaa ja järjestäymistä koskevia kysymiksiä, jotka tulivat esille elämässä. Kaikessa vedottiin vain entisten toimihenkilöiden yhteiseen tai persoonalliseen kokemukseen.

Moskovassa esim. työskenteli 3—4 vuotta sama tarmokas ryhmä, joka viimein joutui kiinni elokuussa v. 1895. »Tapaus ei kuitenkaan saanut aikaan pitkälistä seisausta, vaan jo saman vuoden lokakuussa muodostui uusi sivistyneiden ryhmä, joka koetti saada edeltäjiensä työn uudestaan vireille»¹⁾. Teoksemme ensi osassa seurasimme tarkoin tämän ensimmäisen moskovalaisen ryhmän vaiheita ja näimme, että kun se ryhtyi joukkoagitatsioniin, niin se tuli mitä laajaperäisimpään yhteyteen työläisten kanssa ja osittain ehti jo luoda jonkullaisen järjestönkin. Uusi ryhmä sai taas alkaa aivan alusta, sillä entisen ryhmän sortuessa olivat kaikki siteet katkenneet ja järjestö hajonnut. Ensi työksi oli saatava toimimaan propaganda-yhdistykset. Moskovan Työväenliiton keskuskomitea selittää tämän seikan edellämainsessämme selonteossa siten, että 1) aluksi voitiin vain harjoittaa propagandaa, kun ei oltu kyllin läheisessä yhteydessä työväestön kanssa, ja 2) elokuun vangitsemisten jälkeen oli itse työläisten keskuudessa niin kova puute tottuneista ja jänteivistä johtomiehistä, että propagandakysymys oli erittäin polttava. Mutta vähitellen päästiin entisikseen yhteyteen 28 ison tehtaan työväestön kanssa, tultiin tuntemaan ne työläiset, jotka olivat olleet entisen järjestön vaikutuspiirissä, ja nämä saivat toiminnan suuntautumaan agitatsionin tielle: ryhdyttiin kii-

1) Työväenliike Moskovassa. Moskovan Työväenliiton keskuskomitean selonteko. »Rabotnik», N:o 3—4, Geneve, 1897, s. 35.

reellisesti valmistamaan aktiivisia toimihenkilöitä siitä huolimatta, ettei valmistus tullut perusteelliseksi.

Ensimmäisen moskovalaisen järjestön saavuttama kokemus, jonka nojalla se oli yhtä aikaa harjoittanut propagandaa ja agitatsionia, meni siis aivan hukkaan myöhemmiltä järjestöiltä. Aluksi ne ryhtyivät yksistään propagandaan, sitten jo pian hylkäsivät sen kokonaan ja menivät toiseen äärimäisyyteen — siirtyivät pelkkään agitatsioniin. Vuoden 1895—96 talven toimintaa koskevan selonteon lopussa kerrotaan seuraavaa: »Marraskuun 10 ja 11 päivän välisenä yönä vangittiin 23 sivistynyttä ja yli 30 työläistä. Toisen kerran, vaikka vähemmässä määrin, pantiin toimeen joukkovangitsemisia kuukausi myöhemmin joulukuun 9 ja 10 päivien välillä (vanhaa lukua). Sitä paitsi vangittiin väliajalla paljon yksityisiä henkilöitä. Mutta kaikesta huolimatta Moskovan liike kasvoi ja kehittyi vaatien yhä enemmän sivistyneitä lisävoimia. Sen pahempi Moskovassa oli niistä kova puute». Niin loppuu yksi selonteko ja toinen samassa »Rabotnikin» numerossa oleva selonteko, joka koskettelee Moskovan Työväenliiton toimintaa joulukuussa v. 1896 ja tammikuussa v. 1897, alkaa seuraavasti: »Moskovan liikkeessä on viime kuukausina ollut havaittavissa kaksi erikoista ilmiötä. Ensiksikään eivät siihen ole juuri ensinkään sekaantuneet sivistyneet; se seikka johtuu osaksi siitä, että sivistyneet eivät voi alituisten vangitsemisten vuoksi sulautua liikkeeseen, osaksi taas siitä, että *sivistyneet tahtovat pitää kiinni vanhasta toimintavasta, jonka tähden he ovat kykenemättömiä johtamaan liikettä ja saavat siis alinomaa kulkea sen hännässä.* (Harvennus M. Ljadovin.) Toisena erikoisuutena, josta olemme jo yllä maininneet, on taistelu työpäivän lyhentämisen puolesta, johon ovat yhtyneet kaikki Moskovan tehdaslaitokset» ¹⁾.

Kahdessa kuukaudessa muuttui »Liitto» kokoonpanoltaan nähtävästi perin pohjin ja perinnäisiteet katkesivat Liiton uusien ja vanhojen jäsenten väliltä. Vanhan suunnan

¹⁾ »Rabotnik» N:o 3—4, s. 94.

harvalukuiset kannattajat katsoivat välttämättömäksi vaatia, ettei hyljättäisi peräti pikkuyhdistystoimintaa. Mutta lakko- liikkeen laajenemisen vuoksi tarvittiin järjestön kaikki käyttö- voimat agitatsioniin, kun taas propaganda katsottiin vanhen- tuneeksi toimimuodoksi ja sen puolustajat kulkeviksi liikkeen hännässä. Nyt olivat liikkeen johdossa nähtävästi jo sel- laiset, agitatsionin koulussa äkkiä valmistuneet »aktiiviset toi- mijat» — sivistyneet ja työläiset, — joiden »aktiivisuudesta» kärsi heidän valmistuksensa perusteellisuus.

Tähän saakka olemme tarkastelleet moskovalaisen jär- jestön selontekoa kahden vuoden toimintakaudelta. Sillä ajalla paisui työväenliike tavattomasti, mutta järjestö hajosi samalla aikaa kolme kertaa melkein perin pohjin vangitse- misten johdosta. Joka kerran keskeytyi työ kokonaan ja uuden järjestön täytyi aina uudestaan määrätä työtapansa. Kaikki riippui muutamista, vankilaa välttäneistä vanhoista toimihenkilöistä ja uusista työntekijöistä. Sellaisissa olosuh- teissa ei voitu välttää keskinäisiä väärinkäsityksiä ja erimieli- syyksiäkin. Erittäinkin on pietarilaisen liikkeen historia ri- kas eri ryhmien riitaisuuksista. Koetamme Akimovin tiedon- antojen mukaan ainakin luetella ne ryhmät, jotka työs- kentelivät Pietarissa vuosina 1895—97. »Taisteluliiton» rin- nalla toimi tällöin Pietarissa »Nuorten ryhmä»¹⁾. »Keväällä v. 1896 työskenteli näiden kahden ryhmän lisäksi vielä Nevskin (Nevan) tehtaan työläisten ryhmästä alkunsa saanut ryhmä . . . ja sitä paitsi yksi järjestö, joka oli muodostunut erään sunnuntaikoulun yhteyteen», vieläpä »neljännen lento- lehden ryhmä». »Nuoret taasen jakaantuivat kahteen ryh- mään, voimme niitä nimittää A- ja B-ryhmäksi, jotka olivat epäsovussa vanhojen kanssa . . . Jo kesällä v. 1897 muo- dostui työläisryhmä »Rabotshaja Myslj» (»Työväen-Ajatus») ja syksyllä »polyteknikkojen (teknologien) ryhmä», joka erosi Taisteluliitosta». Ja kaikki nämä ryhmät, — olemme varmat siitä, ettei luettelo ole läheskään täydellinen, — milloin yhteensulau-

¹⁾ Akimov, »Katsaus sosialidemokratian kehitykseen Venä- jällä», s. 46, seur. ss. 54, 56, 59.

tuen, milloin taas erillään, toimivat usein yhtäkaa samassa tehdaslaitoksessa, samojen työläisten keskuudessa. Kävipä usein niinkin, että itse ryhmä muuttui toisellaiseksi, kun sen jäsenet, kaikki tai osaksi, joutuivat kiinni. »Joulukuun 8 ja 9 päivän välisenä yönä v. 1895 vangittiin molempien pääryhmien jäseniä, ja sen jälkeen jatkui vangitsemisia koko joulukuun ja seuraavan tammikuun (v. 1896) ajan, jopa osittain helmikuussakin. Etenkin Taisteluliitto kärsi niistä paljon, koska sen jäsenet, vaikkei kaikkia, vangittiin yhdellä kertaa. »Nuorten» vangitseminen kävi hitaasti, joten myöhemmin vangitut ehtivät sitä ennen antaa asiain toimittamisen uusien jäsenten tehtäväksi. Siten vuoden 1896 tammi-kuusta lähtien tuli »nuorten» ryhmä johtoon... Kahden kuukauden kuluttua täytyi kaikkien Pietarissa toimivien sosialidemokraattien olosuhteiden pakosta ryhtyä yhteistoimintaan ja sen vuoksi he syksyllä astuivat esille yhtenäisenä järjestönä vanhan järjestön, »Taisteluliiton» nimellä. Sen jälkeen tuli taas vangitsemisia ja hajaannusta. Kesällä v. 1897 olivat vangitsemisista heikontuneen Liiton johtomiehinä muodollisesti »vanhat», vuoden 1895 Taisteluliiton jäsenet, mutta ei ne toverit, jotka vuonna 1896 ja vuoden 1897 alussa johtivat taistelua». Ja niin edeskin päin loputtomasti. Näin oli asianlaita muuallakin kun Pietarissa, kaikkialla missä toimittiin yhtämittäisesti. Mitä enemmän liike laajeni, sitä useammin toimeenpantiin sekä yksityisiä että joukkovangitsemisia ja sitä heikommiksi tulivat uusien ja vanhojen toimihenkilöiden väliset siteet. Sikäli kasvoi myös erimielisyys järjestöjen eri jäsenten välillä ja sitä myöten tuli yhä enemmän aiheita keskinäisiin väärinkäsityksiin ja hajaannukseen. Ja mitä vähemmän toiselta puolen uudet toimitsijat olivat työhön valmistuneita — tiedämmehän käytännöllisten työntekijäin valmistuksen olleen tähän aikaan huonon sen vuoksi, että he ammensivat tietoja »laillisesta», vääristellystä marksislaisesta kirjallisuudesta eivätkä siis voineet käytännöllisesti harjaantua toimeensa — sitä enemmän täytyi pelätä hajaannusta, lahkolaisuutta...

»Meillä — sanoo Plehanov — on paljon sellaisia

ihmisiä, jotka nimittävät itseään sosialidemokraateiksi, vaikka eivät ole selvillä *edes nykyaikaisen sosialismin peruskäsitteistä*. Tästä syystä meillä nykyään vallitsee tavaton käsitteiden hämmennys, niin että kohta voi, kahden venäläisen sosialidemokraatin toisiaan tavatessa, siinä olla kolme puoluetta edustettuna» ¹⁾. Plehanov kirjoitti nämä rivit v. 1900, mutta venäläiset käytännölliset toimijat havaitsivat tämän hämmennyksen selvästi jo vuonna 1897. Jo silloin kahden sosialidemokraatin vastakkain sattuessa kumpikin heistä kysyi ehdottomasti itseltään: onkohan puhetoverini todellakin sosialidemokraatti? Käsitteiden hämmennyksen huomasivat käytännölliset toimijat sitäkin selvemmin, kun siitä huolimatta, että sosialidemokraatit toimivat kokonaan salassa, toiminnan tulokset alkoivat tulla yhä silmiinpistävämmiksi. Sosialidemokraateista puhuttiin kaikkialla, sosialidemokraatit ottivat Pietarissa osaa Vapaan taloudellisen seuran julkisiin keskusteluihin, esiintyivät Moskovassa Historiallisessa museossa pidetyissä luentotilaisuuksissa ja kaikellisissa ylioppilaitten iltaseuroissa. Sosialidemokraattien julistuksista oli otteita yksin hallituksen tiedonannoissakin. Vieläpä hallitus — kuten saamme nähdä tuonnempana — rupesi muodostamaan taktiikkaansa sosialidemokraattien taktiikan mukaiseksi voidakseen menestyksellä taistella työväenliikettä vastaan.

Julkisissa keskustelutilaisuuksissa (missä työläisiä oli jo varsin huomattavasti), yhdistyksissä ja agitatsioonikokouksissa tehtiin puhujille tällaisia kysymyksiä: mitä mieltä venäläiset sosialidemokraatit ovat jostakin Venäjällä tai muualla maailmassa sattuneesta tapauksesta, kuinka he arvostelevat jotakin hallituksen toimenpidettä. Tällaiset kysymykset menivät jo työväen ja kapitalistien välistä taistelua paljoo kauemmaksi. Voi siis arvata, kuinka kävi, kun sosialidemokraattien nimessä rupesi puhumaan joku ylioppilas, vieläpä sellainen joka äsken oli lopettanut kimnaasin ja jolla ei ollut muuta tietoa sosialidemokratiasta kuin se, mitä hän hiljattain oli lukenut

¹⁾ Vademekum-julkaisu, »Rabotsheje Djelon» toimitusta varten. Plehanovin esipuhe, s. I—II, Geneve, v. 1900.

parista kolmesta helppotajuisesta kirjasesta ja saanut lujasti päähänsä muutamia lauseparsia Beltovin, Volginin, Tugan-Baranovskin tai Struven kirjoituksista, joita hän tuskin kunnolleen tajusi. Puhuja vastaili sosialidemokraattien nimessä, pohti arkailematta kultakantakysymystä, proletariaatin tehtävää, kauppasopimusta, viljamarkkinoita, taloudellista materialismia j. n. e. Puhuessaan hän käytti usein sanoja metafysiikka, monismi, eklektismi, ja otteita muka Marxin, Plehanovin y. m. teoksista; mutta suurimmaksi osaksi hän puhui paljasta pötyä, joka ei lainkaan ollut sosialidemokraattisen katsantokannan mukaista ja jonka vähänkin sivistynyt henkilö voi helposti osoittaa vääräksi. Jos sellaiselta »socialidemokraatilta» vastaväittäjät tukkesivatkin suun, niin vähät siitä. Mutta pahempi oli se seikka, että seuraavalla kerralla sama kuulijakunta saattoi kuulla vakavan, tieteellisesti valmistuneen sosialidemokraatin esitystä ja joutui ymmälle siitä, kumpi noista kahdesta puhujasta todella puhui socialidemokratian nimessä ja tulkitsi todellisten venäläisten socialidemokraattien aatteita. Ja kun kun suuri yleisö useimmiten tuli tekemisiin noiden sivistyneiden kypsymättömien »socialidemokraattien» tai laillisten Marxin opin väärentäjäin kanssa, — viimemainituthan vielä lukeutuivat socialidemokratiaan, — mutta sai vain kovin harvoin nähdä vakavampia varsinaisia hommaajia, jotka kokonaan toimivat salassa niin ei ole ihme, että se oli taipuvainen pitämään noiden »salonki»-socialidemokraattien mielipiteitä todellisesti socialidemokraattisina. Täten — sanoo Ljenin — saattoi syntyä sellainen hullunkurinen huhu, että pietarilainen »Taisteluliitto» ei olekaan socialidemokraattinen järjestö ¹⁾. Ja se oli mahdollista vain sen vuoksi, että todellisten socialidemokraattisten järjestöjen toiminta erosi jyrkästi niiden »socialidemokraattien» lörpötyksistä, jotka antoivat herroille Karejville, Mihailovskille ja Krivenkolle runsaasti aiheita piirtelemään irvikuvia venäläisistä marksilaisista.

¹⁾ Ljenin. »Venäjän socialidemokraattien tehtävät». 3:s painos. Geneve v. 1905, s. 36.

Mutta vielä suuremmaksi tuli käsitteiden hämmennys, kun yksityisten »Marxin penikkain» — kuten Mihailovskij lausui, — lisäksi alkoivat puhua ja kirjoittaa pöytä kokonaiset järjestöt pietarilaisten »nuorten» tavoin, ja kun tämä loruilu alkoi tulla periaatteeksi, joka pantiin vastapainoksi vallankumouksellisen sosialidemokratian periaatteille, ja sen nojalla katsottiin oltavan oikeutettuja toimimaan muista järjestöistä erillään.

III.

Moskovalainen järjestö nosti jo v. 1894, jolloin se alkoi siirtyä laajaperäiseen agitatsioniin, eräässä kokouksessaan kysymyksen siitä, että oli välttämättömästi annettava julistus, jossa esitettäisiin järjestön peruskatsantokanta tärkeimmissä kysymyksissä, jotta siten saataisiin järjestön valtiollinen luonne ainiaaksi selvästi merkityksi. Tämän aatteen julkilausujat pitivät itse julistuksen antamista ensi askeleena yhtenäisen puolueen muodostamiseksi. Moskovan liitto, — sanoivat he — on se keskus, jonka ympärille voivat ryhmittyä kaikki samanmieliset järjestöt. Moskova soveltuu maantieteellisen asemansa puolesta vallan mainiosti työväenliikkeen keskus-taksi. Koko teollisuuden keskuspiiri ja koko Volgan joki-alue voivat helposti olla yhteydessä Moskovan kanssa, joten moskovalainen järjestö saattaa muille järjestöille hankkia samallaista kirjallisuutta ja levittää tietoja koko Venäjän työväenliikkeestä sekä siten todellakin edistää kaikkien sosialidemokraattien yhteistä ja yhdenmukaista toimintaa.

Sillä kertaa jäi aate toteuttamatta. Sitä vastustettiin etupäässä siksi, että tahdottiin ensin saattaa päätökseen järjestäytymistyö Moskovassa, ennen kun ryhdyttäisiin muodostamaan yhtenäistä puoluetta. »Me emme kykene vielä liittämään yhdeksi järjestöksi kaikkia Moskovassa erikseen toimivia sosialidemokraatteja, saatikka sitten liittämään yhteen koko Venäjää» . . . »Jos me toiselta puolen, — jatkoivat vastaväittäjät, — annamme julistuksen ja huomenna sor-

rumme, niin katsovatko seuraajamme asioita samaten kuin me; sitäpaitsi on tietymätöntä, tuleeko olemaan työmme jatkajia. Julistus voidaan antaa vasta sitten, kun työväenliike lujittuu Moskovassa siinä määrin, että meillä on takeita sen pystyssäpysymisestä senkin jälkeen, kun me sorrumme».

Keväällä v. 1895, jolloin moskovalainen järjestö oli niin paljon vahvistunut, että se monista vangitsemisista huolimatta toimi edelleen ja laajeni laajenemistaan, otettiin uudestaan esille julistuskysymys. Mutta nyt tuo kysymys nostettiin toisessa muodossa. Nyt moskovalainen järjestö tiesi jo muillakin paikkakunnilla olevan koko joukon itsenäisesti toimivia järjestöjä ja sen vuoksi se oli sitä mieltä, että julistus oli annettava kaikkien eikä vain yhden järjestön nimessä. Julistusta laadittaessa oli käytettävä hyväksi kaikkien käytännössä toimineiden sosialidemokraattien yhteiskokemusta. Siitä syystä julistus oli välttämättömästi sommiteltava eri järjestöjen edustajain kokouksessa, jossa sitä paitsi oli luotava puolue ja määrättävä joku vanhimpia ja kokeneimpia järjestöjä keskusjärjestöksi. Sellainen puoluekokouksen hyväksymä keskus saisi sitten julkaista ja levittää paikallisille puoluejärjestöille kirjallisuutta, pitää yllä yhteyttä eri järjestöjen välillä, määrätä puolueytyöntekijäin toiminnan y. m. s.

Puoluekokouksen aikaansaamiseksi moskovalainen järjestö lähetti kaksi miestä ottamaan selkoa paikallisjärjestöistä ja saattamaan ne yhteyteen Moskovon kanssa. Myöskin pietarilainen »Neljännen lentolehden ryhmä», alkoi samaan aikaan miettiä puoluekokousasiaa. Tämän ryhmän mielestä, — kuten Akimov kertoo, — oli »viipymättä kutsuttava kokoon Venäjän sosialidemokraattisten järjestöjen edustajain kokous, järjestyttävä puolueeksi ja annettava mainitun ryhmän kirjapaino puolueen käytettäväksi»¹⁾. Vuosina 1895—96 toimeenpannut vangitsemiset tekivät aiheet tyhjäksi. Mutta puoluekokouksen aate ei päässyt häviämään, vaan sukelsi esiin

¹⁾ Akimov. »Katsaus sos. demokratian kehit. Venäjällä», s. 57.

tuon tuostakin eri järjestöissä ja sitä pohtivat sekä kaikki toimivat ryhmät että aktiiviset työntekijät ¹⁾).

Pietarin »Liiton oli välttämättömästi saatava määrättyyn muotoon kaikki ne periaatteet, joita se noudatti käytännöllisessä toiminnassaan. Siten itsetietoisien työväenliikkeen vartuessa tuli ehdottomasti päiväjärjestykseen kysymys täysin määrätystä sosialidemokraattisesta ohjelmasta. Ja se tuli sitä polttavammaksi, mikäli liiton tehtävät kävivät tärkeämmiksi ja vastuunalaisemmiksi, — onhan muistettava että Taisteluliitto oli Pietarin itsetietoisien työväenliikkeen etunenässä. Liitto sai näet edustaa työväen liikettä tullessaan tekemisiin Venäjän yleisön ja hallituksen kuin myös ulkomailla oleskelevien venäläisten ja ulkomaisten sosialististen järjestöjen sekä vihdoin Venäjän valtakunnassa olevien sosialististen järjestöjen kanssa, jommoisia olivat esim. »Kansan vapauden» puoluealaisten ryhmät, Puolan sosialistinen puolue ja juutalaisten järjestö (Bund). Liiton oli siis kaiken mokomin päästävä varmalle pohjalle ja se seikka teki ohjelmakysymyksen ylen tärkeäksi ²⁾).

Vuonna 1897 ryhtyi Kijevin »Rabotshaja; Gaseta»-lehden kannatusryhmä omasta alotteestaan puuhaamaan puoluekokousta.

Maaliskuussa v. 1898 saatiin sitten vihdoinkin koolle Venäjän sosialidemokraattisten järjestöjen ensimmäinen yleinen kokous.

Valitettavasti meillä on hyvin vähän tietoja tämän ko-

¹⁾ Valitettavasti en ole saanut tietoa muiden, puoluekokouksen kokoonkutsumista koskevien yritysten vaiheista; m. m. en tiedä mitään siitä konferenssista, josta »Vjestnik Shisni»-aik. kirjan N:o 11 arvostelija puhuu. En ole tavannut kirjallisuudessa mitään jälkiä koko konferenssista ja sen tuloksista. Toivottavaa olisi, että ne puolue työntekijät, jotka vuosina vuosina 1897—98 ottivat aktiivisesti osaa toimintaan, julkaisisivat mahdollisimman pian muistelmansa tältä ajalta, että voitaisiin tutustua tähänkin puolue-elämän ajanjaksoon.

²⁾ Peterhurshets. (Pietarilainen). »Katsaus Pietarin työväenliikkeeseen». Lontoo. v. 1902. ss. 49—50.

kouksen toiminnasta, sillä ei ole tullut julkisuuteen kokouksen pöytäkirjoja, ei selontekoja eikä muistelmia siitä. Ainoina aineksina ovat »Pietarilaisen» (Peterburshets) »Rabots-haja Myslin» arkistosta ottamat ja julkaisemat »kokouksen ohjelma» ja ne kokouksessa tehdyt päätökset, jotka voitiin silloisissa poliisioloissa päästää julkisuuteen. Sen vuoksi meidän täytyy ensimmäisestä puoluekokouksesta puhuessamme esittää nämä asiakirjat kokonaisuudessaan ja, vertaamalla kokouksen ohjelmaa päätöksiin, luoda itsellemme jonkullainen kuva sen toiminnasta.

Kokouksen ohjelma.

A.

I. Tutustumalla eri paikkakunnilla vallitsevaan asiain-tilaan saadaan aihetta ryhtyä pohtimaan eri ryhmien yhteenliittämiskysymystä. Tässä on kaksi mahdollisuutta: joko muodostaa puolue nykyhetkellä tai yhdistää yksityiset ryhmät ainoastaan federatiiviseksi liitoksi.

Asian puolustaminen ja vastustaminen.

II. Suunnitellun järjestön tarkoitus.

III. Millaiseksi järjestö tuleekin, niin on välttämätöntä perustaa:

1) Keskuskomitea, jolla on määrätty tehtävät ja tarkoitustaan vastaava kokoonpano.

a) On selvitettävä, onko keskuskomitealla toimitustehtäviä, vai ovatko nämä annettavat erityiselle toimituskomitealle?

Tämän yhteydessä on myös äänenkannattajaa ynnä kirjapainon hankkimista koskeva kysymys.

Huomautus. Keskuskomitea on edustuslaitos. Sillä on kaksi tehtävää: 1) alkuun- ja 2) toimeenpano. Asiain alkuunpanoon kuuluu se, että keskuskomitea valmistelee

yleistä laatua olevia läheisimpiä tehtäviä (yleisiä kokouksia, vappujuhlia y. m.) ja antaa ne kaikkien ryhmien pohdittavaksi. Toimeenpano on a) sisäistä — paikallista ja b) ulkonaista laatua, johon kuuluu yhteyden ylläpitäminen eri ryhmien kesken ja ulkomaisten järjestöjen kanssa, yhdenmukaisen salakirjoituksen, tunnussanojen y. m. aikaansääminen.

Tänne kuuluu myös kirjallisuuden y. m. s. kuljetuskysymys.

b) On määrättävä Keskuskomitean suhde paikallisjärjestöihin.

2) Paikallisjärjestöt.

a) Paikalliset keskuskomiteat.

b) Työväenkomiteat.

c) Työväen järjestöt.

3) Menettelytapaa eli taktiikkaa koskevat kysymykset.

a) Työväenliikkeen pohjalla harjoitettava agitatsioni ja ja propaganda. Kysymyslistat tietojen kokoomiseksi työläisluokan tilasta eri paikkakunnilla.

b) Agitatsioni: agitaattorit, lentolehdet.

c) Propaganda: Sanomalehdet, kirjat, yhdistykset.

B.

Sosialidemokraattien yhteisen ohjelman muovailu.

Huomautus. »Pietarin Taisteluliitto työläisluokan vapauttamiseksi» on omasta puolestaan esittänyt perustellun ohjelmaehdotuksen.

Tärkeimmät kohdat ovat:

I. Venäjän sosialidemokratian teoreettiset perusväitteet.

II. Käytännöllinen ohjelma.

a) työväenkysymys;

b) taloudellinen taistelu ja politiikka;

c) kuinka käytännössä on suhtaannuttava itsevaltiuteen;

d) agraarikysymys;

e) kuinka on suhtaannuttava muihin kumouksellisiin puolueisiin;

- f) kuinka on suhtaannuttava Puolan sosialistiseen puolueeseen ja
- g) »Työnvapautus»-ryhmään sekä
- h) Länsi-Europan sosialidemokratiaan;
- i) osanotto kongresseihin.

Tähän ohjelmaehdotukseen liittyy myös »Selityskirjelmä», mutta »Pietarilainen», ikävä kyllä ei ollenkaan osoita, — vaikka hän onkin sen painattanut muiden ainesten yhteydessä, — ovatko puoluekokouksen hommaajat liittäneet kirjelmän ohjelmaehdotukseen selvitykseksi, vai onko sen joku muu ryhmä esittänyt kokouksen ohjelman vastaehdotuksena. Jälkimäistä otaksumista näyttää tukevan se seikka, että »Selityskirjelmä» eroaa jossakin määrin »kokouksen ohjelmasta» esim. paikallisjärjestötyönsä. Muuten kirjelmän alkuperää koskeva kysymys ei nykyhetkellä herätä meissä erityistä mielenkiintoa, sillä pääseikka on erilainen asiankäsittely molemmissa asiakirjoissa, jonka nojalla voi arvostella tehtyjä päätöksiä. Asian erityiseen tärkeyteen katsoen painatamme tämänkin asiakirjan kokonaisuudessaan.

»Kokouksen päätarkoitus on eri ryhmien yhdistäminen sosialidemokraattiseksi puolueeksi. Tämä saavutetaan vain yhteisen teoreettisen ja käytännöllisen ohjelman avulla.

»Kokouksen on valmistettava se. Siksi on jokaisen edustajan esitettävä joku ohjelmaehdotus, jonka teoreettiset väitteet ja käytännölliset johtopäätökset ovat lyhyesti ja selvästi muodostellut (mallina voidaan käyttää Erfurtin ohjelmaa). Venäjän nykyisen taloudellisen tilan vuoksi on erityisesti kiinnitettävä huomiota maatalous-(agraari)-kysymykseen, kyläkuntaan, siirtolaisuuteen, työkuntiin (artelleihin), kotiteollisuuteen ja on annettava seikkaperäinen ynnä selvä kuvaus Venäjän eri yhteiskuntakerroksista. On tehtävä selkoa eri puolueiden ryhmityksestä ja sosialidemokraattien suhteista niihin, m. m. Puolan sosialistiseen puolueeseen (P. P. S.), on arvosteltava kansanpuoluelaisia ja »Kansanvapaus»-puolueen jäseniä. Sos. dem. puolueella tulee olla Venäjällä yhteinen äänenkannattaja, jonka ohjelma, toimituksen jäsenet ja julkaisutapa on määrättävä; on myös pohdittava ulkomaisen äänenkannatta-

jan kuin myös paikallisten äänenkannattajain aikaansaamista. Ja että saataisiin selvä käsitys käytännöllisestä toiminnasta, on jokaisen edustajan otettava esille omaa piiriään koskevat polttavat kysymykset. On otettava huomioon:

1) agitatsioni: suullinen ja kirjallinen, taloudellinen; lakot, vappujuhlat.

2) Propaganda: a) yhdistykset, niiden tarkoitus, toimintatapa ja ohjelma; b) kirjallisuus — valmistava, vaikeampi- ja vakavasisältöinen, taloudellinen, valtiollinen, uskonnollinen; mainittava kirjojen nimet; c) laillinen propaganda: sunnuntaikoulut, kansan lukutuvat, luennot ja kirjastot.

3) Järjestöä koskevat seikat: puolueen yleinen järjestö ja piirijärjestöt; yhteys eri kaupunkien kanssa (puoluekokoukselle mahdollisimman paljon adresseja), raha-asiat. Paikallisjärjestöt, yleinen Työväenliitto, edustajain kokous, työväen keskuskomitea, tehdastyöläisten yhdistykset ja niiden johtomiehet; ammattiliitot. Kassat, yhteiset ja paikalliset (kussakin tehdaslaitoksessa toimiva), niiden luonne (taistelua ja keskinäistä avustusta varten). Kirjastot, hyvän järjestyksen eli kurin noudattaminen. Suhde sivistyneihin työläisiin ja työväen järjestöihin. Sivistyneiden työläisten järjestäminen. Kuinka on kirjallisuuden kuljetus ja vaihto sekä yhteys eri järjestöjen kesken järjestetty; missä on parempi julkaista kirjallisuutta -- Venäjälläkö vai ulkomailla? Millä kannalla on työskentely maaseudulla, mitä kirjallisuutta on sitä varten? Kuinka suhtaudutaan käytännössä muihin kumouksellisiin ryhmiin, m. m. Puolan sosialistiseen puolueeseen ja ulkomailla oleskeleviin venäläisiin? Kuinka valvotaan kirjallisuuden julkaisemista? On valmistettava kysymyssarja tietojen kokoomiseksi Venäjän työläisluokan asemasta.

Kokouksen on työhön ryhtyessä kuunneltava eri ryhmien edustajain selontekoja asiaintilasta ryhmien toiminta-piirissä. Siten saadaan selville käytettävänä olevat voimat ja varat.

Ennen kun käymme tarkastamaan puoluekokouksen päätöksiä, tahdomme seikkaperäisemmin selitellä esittämiämme asiakirjoja. Niistä huomaamme, että kokouksen hommaajat asettivat etualaan yleisen teoreettisen perussuunnitelman valmistamisen, jota kaikkien Venäjän sosialidemokraattien tulisi toiminnassaan noudattaa. Sitten oli paikallisten työntekijäin käytännöllisen kokemuksen perusteella luotava yhdenmukainen paikallisjärjestötyyppi ja lopuksi muodosteltava keskuskoneisto, jonka avulla helpotettaisiin ja ohjattaisiin paikallistoimikuntaa. »Kokouksen ohjelma»-ehdotuksen tekijät katsoivat järjestöjen yhdistämistä koskevan kysymyksen voitavan ratkaista kahdella tavalla: joko siten, että itsenäiset ryhmät yhtyisivät lujaksi liitoksi, tai siten että ne sulautuisivat yhtenäiseksi puolueeksi. »Selityskirjelmän sepittäjät taasen olivat sitä mieltä, että »kokouksen päätarkoituksena on eri ryhmien yhdistäminen sosialidemokraattiseksi puolueeksi», mutta lisäsivät samalla: »tämä käy mahdolliseksi vain siinä tapauksessa, että saadaan yhteinen teoreettinen ja käytännöllinen ohjelma». Kysymyksen ydinkohta oli siis seuraava: yhtyminen on aivan välttämätöntä, sillä jos edelleen työskennellään hajallaan, niin siinä tuhlataan tavattomasti voimia turhanpäiten ja joka kerta joukkovangitsemisten jälkeen täytyy alkaa työ alusta, kun ei voida käyttää hyväksi edeltäjien kokemusta eikä heidän toimintatapaansa. Jolleivat kokouksessa edustetut järjestöt pääse yksimielisyyteen ohjelmakysymyksissä, niin on ainakin saatava aikaan liitto eri järjestöjen kesken ottaen sen perustaksi vain yhteistoiminta. Jos taasen saadaan hyväksytyksi yhteinen ohjelma, niin yhteensulautumisen tulee olla täydellisen, on muodostettava puolue.

Tämä kysymys saatettiin ratkaista jo ennakolta kokousta hommattaessa, sen mukaan miten kokouksen puuhaajat järjestäisivät asiat. Kokoukseen voitaisiin toiselta puolen kutsua kaikkien Venäjällä toimivien sosialidemokraattisten järjestöjen edustajia ottamatta edeltä päin selkoa siitä, miten he suhtautuivat tärkeimpiin ohjelmakysymyksiin. Jollei sitten ohjelmakysymyksissä päästäisi yksimielisyyteen, täytyisi tyytyä

jonkullaiseen liittoon. Toiselta puolen voitaisiin kutsua vähemmän edustajia, jotta saataisiin muodostetuksi täysin yksimielinen puoluekeskus, jonka lipun alle vastaisuudessa ryhmittyisivät yhteistä ohjelmaa kannattavat järjestöt. Meillä on syy otaksua, että kokouksen puuhaajat katsoivat asioita tältä viimeksimainitulta näkökannalta eivätkä he, ymmärtääksemme, silloin voineet toisin menetelläkään.

Vaikka jättäisimmekin lukuunottamatta sen tosiseikan, että silloisissa oloissa — salaa työskenneltäessä — oli mahdotonta tietää kaikkia Venäjällä toimivia järjestöjä ja ylläpitää yhteyttä niiden kanssa, niin kokouksen puuhaajien sentään oli vaikea menetellä johdonmukaisesti kutsuessaan järjestöjä kokoukseen. Asian selvitykseksi katsokaamme, millainen oli todellinen asema siihen aikaan. Vuosien 1896—97 vaiheilla rupesi sosialidemokraattisia ryhmiä, yhdistyksiä ja järjestöjä kasvamaan kuin sieninä sateen jälkeen. Niitä muodostui aivan itsenäisesti sekä keskukselta erillään olevien työläisten että ylioppilaitten ja kimnasistien keskuudessa, vieläpä kulmakunnilla poliisivalvonnan alaisina olevien ja Siperian perille karkoitettujen henkilöiden kesken. Kaikki nämä pikku ryhmät ja yhdistykset olivat toimintahaluisia, vaikka useinkaan työtä ei ollut kylliksi tarjolla. (Mieleeni muistuu eräs hullunkurinen, mutta hyvin kuvaava tapaus Orjolista. Sivistyneiden propagandanharjoittajien pikku yhdistys — siihen kuului 8 henkeä — kohdisti toiminnan puutteessa kaiken palvelushalunsa yhteen ainoaan proletaariin, vedenvetäjään, jonka se sai vaikutuspiiriinsä). Näiden pikku ryhmien rinnalla, — jotka valmistelivat sääntöjä jo toimiville tai vastaisille järjestöille ja tekivät joukon sellaisia keksintöjä, jotka olivat ennestään tunnettuja, — syntyi suuria työväen ammattijärjestöjä, kuten juutalaisten harjasten-hankkijain yleinen liitto, kuin myös sellaisia järjestöjä, joiden laajaperäinen toiminta oli täysin sosialidemokraattista laatua, mutta jotka jostakin syystä eivät katsoneet sopivaksi käyttää kilvessään sosialidemokraattinen-sanaa. Toisilla järjestöillä oli vakaantunut maine, monipuolinen taistelussa saavutettu kokemus ja laajalle ulottuvat suhteet, toisilla, vasta

hiljan muodostuneilla järjestöillä ei taasen ollut kokemusta eivätkä ne olleet yhteydessä muiden järjestöjen kanssa. Muutamat järjestöt saattoivat olla jo vanhojakin; mutta kun niiden jäsenet vaihtuivat yhtä mittaa vangitsemisten johdosta, niin perinnäistavat ja aikaisemmin saavutettu kokemus menivät hukkaan; kokeneet käytännönmiehet, jotka olivat luoneet nämä järjestöt ja jakaneet järjestöjen ilot ja surut, olivat taasen jossakin kaukana maanpaossa, syrjässä kaikesta toiminnasta. Sitä paitsi oli esim. Pietarissa, — kuten olemme jo nähneet, — koko joukko keskenään kilpailevia järjestöjä, samaten monessa muussakin kaupungissa.

Olisiko puoluekokoukseen pitänyt kutsua kaikki kilpailevat järjestöt ja antaa samallinen äänivalta niin hyvin taisteluliitolle kuin myös jollekin »nuorten» ryhmän osalle A tai B — Akimovin nimitystavan mukaan, — joiden ansio oli vain se, etteivät he tulleet toimeen »vanhojen» kanssa? Kaikki tämä tuotti kokouksen hommaajille sangen paljon vaikeuksia heidän pohtiessaan kysymystä, ketä oli kutsuttava kokoukseen ja millä perusteella. Kysymyksen perinpohjainen selvitys olisi vienyt paljon aikaa ja kokous sikäli lykkyäytynyt loputtomasti, eivätkä sittenkään kaikki todelliset sosialidemokraattiset järjestöt olisi tulleet kokouksessa edustetuiksi.

Sen vuoksi kokouksen hommaajien täytyi tahtomattaankin luopua aikeistaan, mikäli ne koskivat kaikkien sos. dem. järjestöjen täydellistä edustajakokousta, ja tyytyä sellaiseen kokoukseen, jonka jäsenet edustaisivat tärkeimmissä kysymyksissä samaa mieltä olevia järjestöjä. Niihin aikoihin toimivista lukemattomista yhdistyksistä, ryhmistä ja järjestöistä ottivat ensimmäiseen puoluekokoukseen osaa vain seuraavat: Pietarin, Kijevin ja Jekaterinoslavin »Taisteluliitot työläisluokan vapauttamiseksi», Moskovan työväenliitto, Kijevin ryhmä, joka julkaisi »Työväen lehteä» (Rabotshaja Gasetaa) ja Venäjän ynnä Puolan yleinen juutalaistyöväen liitto, (Bund).

Varmaankaan nämä eivät olleet ainoat järjestöt, joiden mielipiteet kävivät yhteen puoluekokouksessa edustettujen

kanssa.- Liittyikän esim. Ivanovo-Vosnesenskin työväenliitto heti puolueeseen, kun vaan sai tiedon puoluekokouksen päätöksistä; kokouksesta poissaoloon tässä tapauksessa olivat syynä epäsuotuisat ulkonaiset olosuhteet, joiden vuoksi ei saatu ajoissa tietoa kokouksesta. »Kesällä v. 1898, — kerrotaan tämän piirin työväenliikettä koskettelevassa kirjasessa, — saatiin Ivanovo-Vosnesenskissa käsiin Venäjän sosialidemokraattisen Työväenpuolueen julistus. Aluksi se ei tehnyt tovereihin suurtakaan vaikutusta, ei lisännyt miehuutta ja tarmoa. Mutta jo samana syksynä (v. 1898) alettiin innokkaasti pohtia asiaa ja seurauksena oli se, että meidän työväenliittomme muuttui Venäjän Sos. dem. Työväen puolueen Ivanovo-Vosnesenskin Komiteaksi. Nyt me emme ole yksin, vaan olemme liittyneet toisiin tovereihimme taistellaksemme paremmalla menestyksellä hallituksen valtiollista sortoa ja tehtailijain harjoittamaa taloudellista orjuutusta vastaan. 1)

Nähtävästi olisi puoluekokouksessa huolehti saattanut myös olla »Rabotsheje Snamja» lehteä julkaissut ryhmä, joka oli esiintynyt komeillen Venäjän Sosialidemokraattisen Puolueen nimellä. Tämä ryhmä julisti näet heti puoluekokouksen jälkeen ilmestyneessä lehtensä numerossa yhtyvänsä puolueen julistukseen. »Lehtemme oli melkein valmis, — kerrotaan mainitussa numerossa, — kun me saimme Venäjän sos.-dem. työv. puolueen julistuksen käsiimme . . . Tervehtien tätä yhteenliittymistä yhtenä Venäjän työväenliikkeen ilahduttavimmista ilmiöistä, me toivomme ja olemme siitä vakuutetut, että molemmat puolueet tulevat toimimaan samaan suuntaan yhteisen asian hyväksi ja avustamaan toinen toistaan matkan varrella. Vain luonnottomat olosuhteet, joiden pakosta työväen asian puolustajien täytyy toimia salassa, ovat saaneet aikaan kaksi samaan päämäärään pyrkivää puo-

1) »Työväenliike Ivanovo-Vosnesenskin piirissä 15 viime vuoden ajalla». Geneve 1900 s. 27.

luetta. Julistuksesta päättäen on molemmilla puolueilla yhteinen päämäärä sekä sama tie kuljettavana»¹⁾).

On tietämätöntä, minkä tähden tämä »puolue» ei ollut kokouksessa edustettuna. Mahdollisesti kokouksen hommaajat eivät tienneet koko sen olemassaolosta, tai ei sitten »Rabotsheje Snamjan» ryhmää kutsuttu siksi, että kaksi puoluekokoukseen osaaottaneista järjestöistä tunsi sen hyvin,²⁾ mutta vieroi sitä.

Ennenkun puoluekokouksen kokoonpanokysymyksestä siirrymme toisiin asioihin, tahdomme vielä huomauttaa siitä seikasta, ettei kokouksessa ollut läsnä »Työn vapautus»-ryhmänkään edustajia. Kokouksen koollekutsujat — »Rabotshaja Gasetan»-ryhmän jäsenet olivat epäilemättä yhteydessä »Työn vapautus»-ryhmän kanssa. Päästettyään »Rabotshaja Gasetan» ensi numeron julkisuuteen syksyllä v. 1897, — kertoo Akimov sen henkilön sanojen mukaan, joka Kijevin komitean puolesta esitti asioita II puoluekokoukselle, — Kijevin sosialidemokraattinen ryhmä lähetti asiamiehensä ulkomaille pyytämään apua »Työn vapautus»-ryhmältä ja saamaan aikaan mielipiteiden vaihtoa.³⁾ Myös Axelrod puhuu ajatusten vaihdosta »Rabotshaja Gasetan» kanssa. Hän m. m. lähetti sille kirjoituksen »Venäjän sosialidemokraattien nykyisistä tehtävistä ja taktiikasta».⁴⁾ Samaten Plehanov mainitsee silloin ollun yhteydessä Venäjän kanssa.⁵⁾ Olipa asia miten hyvänsä, mutta yhäti on sel-

1) Rabotsheje Snamja. »Ven. sos.-dem. puolueen» äänenkannattaja. N:o 1 Toukokuussa 1898.

2) Tämän »puolueen» muodostivat Taisteluliitosta eronnut »teknologiien (polyteknikkojen) ryhmä» ja Belostokissa Bundin kanssa kilpaillut »Työläisvallankumouksellisten» ryhmä.

3) Akimov. »Katsaus sos. demokratian kehitykseen Venäjällä». s. 100.

4) »Rabotnik.» N:o 5—6. Geneve 1899. s. 1.

5) »Vademekum» Geneve. 1900. Esipuhe, s. XLVII.

vittämättä, miksi »Työn vapautus»-ryhmä ei ollut edustettuna puoluekokouksessa, siksikö ettei se ollut ehtinyt päästä yksimielisyyteen kokouksen puuhaajien kanssa, vai sen vuoksi etteivät Venäjällä työskennelleet toverit katsoneet tarpeelliseksi lähettää sille kutsua, ottaen lukuun ainoastaan Venäjällä toimineet käytännönmiehet. Sen me vain tiedämme, että kokouksen ohjelmassa toiselta puolen ei ollenkaan viitata »Työn vapautus»-ryhmän valmistamaan »Venäläisten sosialidemokraattien ohjelmaehdotukseen», vaikka siinä puhutaan tunteuttomaksi jääneestä Pietarin Taisteluliiton ohjelmaehdotuksesta; toiselta puolen me kuitenkin tapaamme samaisessa kokouksen ohjelmassa kohdan, joka koskee suhdetta »Työn vapautus»-ryhmään. Tämän kohdan ovat »Selityskirjelmän» sepittäjät laajentaneet ulkomailla oleskelevia venäläisiä koskevaksi kysymykseksi. Nähtävästi tämä oli puoluekokouksen hommaajien mielestä sotkuisa kysymys, josta olisi saattanut »Työn vapautus»-ryhmän kanssa tulla vakavanlaatuisia erimielisyyksiä.

Pietarin Taisteluliiton olisi pitänyt, — kuten olemme yllä nähneet, — esittää kokouksessa perusteltu puolueohjelmaehdotus, mutta tietymätöntä on, täyttikö se tehtävänsä. »Liitolla oli niin tavattomasti työtä, — kirjoittaa »Pietarilainen», — ettei sillä ollut aikaa eikä voimia valmistukseen ohjelmaa, joka sitten annettiin erään, aktiivisesta toiminnasta erillään olevan toverin suoritettavaksi. Tämä suunnittelikin puolueen ohjelmaehdotuksen, mutta tukalain olosuhteiden vuoksi täytyi ohjelmaehdotus polttaa, ennen kun edes suurin osa Liiton jäseniä oli sen lukenut»¹⁾. Toistamme vielä kerran, ettei kirjallisuudesta käy selville, saiko kokous käytettäväkseen kopion tästä hävitetystä ehdotuksesta vai hankittiinko joku toinen ehdotus, ja pohdittiinko siellä yleensä mitään ohjelmaehdotusta. »Listok Rabotnika», joka painatti puoluekokouksen päätökset, mainitsee koko asiasta vain sen

¹⁾ »Katsaus Pietarin työväenliikkeeseen.» s. 50. Tämän ohjelmaehdotuksen kirjoitti N. Ljenin, joka silloin istui Pietarin vankilassa, ja se sisälsi m. m. pääkohdat II puoluekokouksessa hyväksytystä agraariohjelmasta.

verran, että puolueen täydellinen ohjelma julkaistaan sitten, kun paikalliskomiteat ovat sen tarkastaneet»¹⁾! Näyttää siltä kuin ei kokouksella olisi ollut käytettäväänään yhtään ohjelmaehdotusta, ja kun se ei voinut istuntojen aikana yhteisvoimin valmistaa ohjelmaa, niin se antoi ehdotuksen keskuskomitean tai jonkun henkilön valmistettavaksi ja päätti katsoa ohjelman vahvistetuksi, kun paikalliskomiteat ovat sen hyväksyneet.

Jos vertaamme »Kokouksen ohjelmaa» ja »Selityskirjelmää» toisiinsa, niin huomaamme mielipiteiden eroavaisuutta myös ohjelmakysymyksissä. »Kokouksen ohjelmassa» oli valtiollisen taistelun selvittelylle varattu kaksi kysymystä, nimittäin »taloudellinen taistelu ja politiikka» sekä »kuinka käytännössä on suhtaannuttava itsevaltiuteen.» Edellisen kysymyksen ratkaisun tuli selvittää, missä suhteessa taloudellisen taistelun tulee olla valtiolliseen. »Kokouksen ohjelma» ei ryhtynyt ennakolta ratkaisemaan tätä kysymystä siksi, että jälkimmäiseen kysymykseen voitiin saada mitä moninaisimpia vastauksia, jopa saatettiin jättää itsevaltius kokonaan lukuunottamatta ja väittää, ettei vielä ollut aika taistella sitä vastaan. »Selityskirjelmän» sepittäjät sitä vastoin julistivat, että puolueohjelmaa tehdessä oli mallina pidettävä »Erfurtin ohjelmaa», ja sillä jo ratkaisivat ennakolta kysymyksen, tehden mahdottomaksi »politiikasta» kieltäytymisen. Puolueohjelman perustaksi heidän mielestään oli pantava Venäjän taloudellisen tilan seikkaperäinen tarkastus, jonka ohessa oli ensin annettava perinpohjainen kuvaus Venäjän eri yhteiskuntakerroksista, ennen kun oli ryhdyttävä arvostelemaan valtiollisia puolueita. Toisin sanoen »Selityskirjelmän» sepittäjät tahtoivat, että kuhunkin puolueeseen suhtaannuttaisiin sen mukaan, mihin luokkaan kysymyksessä-oleva puolue lukeutui. He määräsivät siis ennakolta suhteensa eri puolueisiin. »Kansanpuoluelaisia» ja »Kansan vapaus»-puolueen jäseniä voitiin heidän mielestään vain arvostella, mutta Puolan sosialistisen puolueen kanssa saatettiin ryhtyä lähempiin

1) »Listok Rabotnika», N:o 8. Kesäk. v. 1898, s. 8.

suhteisiin. Niin hyvin »Kokouksen ohjelma» kuin »Selityskirjelmäkin» ovat vapaat sellaisesta ahdasmielisyydestä, josta kansanpuoluelaisuuden kynäniekat siihen aikaan syyttivät sosialidemokraatteja väittäen näiden heittävän kokonaan syrjään talonpoikaiskysymyksen. Tapaammehaan »agraarikysymyksen» sekä »Kokouksen ohjelmassa» että »Selityskirjelmässä»; jälkimmäisessä sitä paitsi kehoitetaan siihen kiinnittämään erityisesti huomiota, ja menettelytapaa koskevista kysymyksistä puhuttaessa on otettu mukaan myös maaseudulla toimiminen ja tätä varten tarvittava kirjallisuus.

IV.

Voidaksemme käsittää, minkälainen asema järjestöky-symyksellä oli I puoluekokouksessa — sillähän on puolueemme historiassa ollut suuremmin osa näyteltävänä, — meidän on toiselta puolen lähemmin tarkastettava niitä puoluekokousta ennen tehtyjä ehdotuksia, jotka koskevat puolueen järjestämistä yleensä ja paikallisen työskentelyn järjestämistä erittäinkin. Toiselta puolen taas meidän on katsottava, kuinka todellisuudessa järjestömme muodostuivat ennen puoluekokousta.

Puoluejärjestöasian otti ensiksi puheiksi »Työn vapautus»-ryhmä. Plehanovin ensimmäisestä sosialidemokraattisesta kirjasesta päättäen oli ryhmän käsitys tulevan puolueen järjestämisestä seuraava. »Me luulemme — sanoo Plehanov, — että Venäjän sosialistien ainoana järkevänä tarkoituseränä voi nykyään olla vain vapaiden valtiolaitosten hankkiminen ja aineiden muovaileminen Venäjän *vastaisen sosialistisen työväenpuolueen* (harvennus Plehanovin) muodostamiseksi»¹⁾. Plehanov erottaa »socialistisen» puolueen, joka hankkii vapaat valtiolaitokset, socialistisesta työväenpuo-

¹⁾ Plehanov. »Socialismi ja valt. taistelu.» Kokoelma »Kahteen rintamaan». Geneve v. 1905., s. 75; seur. ss. 78, 82.

lueesta», joka hänen mielestään astuu näyttämölle vasta itsevaltiuden kukistuttua. »Sosialististen sivistyneiden, — lausuu Plehanov toisessa kohden, — tulee kaikin voimin pyrkiä siihen, että meidän työläisluokkamme voisi Venäjän perustuslaillisen elämän ensi ajanjaksona astua esille erityisenä puolueena, jolla on määrätty yhteiskunnallinen ja valtiollinen ohjelmansa. Tämä »sosialistisen työväenpuolueen» syntyminen vastaisuudessa perustuslain voimaan tultua on mahdollinen vain siinä tapauksessa, että työskennellään tarmokkaasti ainakin työläisluokan kehittyneempien kerrosten keskuudessa harjoittamalla siellä suullista ynnä kirjallista propagandaa ja muodostamalla sosialistisia työväenyhdistyksiä». »Teollisuus-työläiset . . . ryhtyvät yksissä neuvoin vallankumouksellisten sivistyneiden kanssa taisteluun itsevaltiutta vastaan ja, sitten kun valtiollinen vapaus¹ on saavutettu, järjestyvät sosialistiseksi työväenpuolueeksi» (harvennus Ljadovin). Kaikkein ensimmäinen, tärkein ja epäamättömin Venäjän sosialistien lähimmistä tehtävistä, — sanoo Plehanov toisessa kirjoituksessaan ²⁾, — on se, että *pysytään erityisenä sosialistisena puolueena muiden vapaamielisten puolueiden rinnalla* (harvennus Plehanovin), jotka taistelevat itsevaltiutta vastaan . . . Mutta Venäjän sosialistit voivat pitää yllä itsenäistä puoluetta vain siinä tapauksessa, että he saavat työläisluokan keskuudessa syntymään itsetietoisien valtiollisen liikkeen».

Plehanovin järjestösuunnitelman mukaisesti oli siis kaikki silloin toimivat sivistyneet sosialistit liitettävä vitkailematta yhdeksi sosialistiseksi taistelupuolueeksi, jolla tuli olla *kaksi* perin tärkeää tehtävää, nimittäin taisteleminen itsevaltiutta vastaan ja *ja tulevan* työväenpuolueen perustuksien laskeminen muodostamalla sosialistisia työväenjärjestöjä. Ennen itsevaltiuden kukistumista ei Venäjällä ole mahdollista saada aikaan laajaa työväenpuoluetta, vaan on tyydyttävä val-

²⁾ Plehanov. »Venäjän sosialistien valt. tehtävät». Julkaisu »Sosialisti». Geneve. Kesäk. v. 1889.

lankumouksellisiin järjestöihin, jollaisia ovat esim. »Kansan vapaus» ja »Maa ja vapaus». »Venäjällä yleensä, eikä vain sosialidemokraattien keskuudessa, — sanoo Plehanov järjestösuunnitelmassaan, — ei vielä ole voimakasta vallankumouksellista järjestöä. Tässä suhteessa me saamme lausua vain toivomuksia, ja yksi sellainen on se, että on luotava liikkuva »Maa ja vapaus»-seuran tai »Kansan vapaus»-puolueen tapainen järjestö, joka sukelta esiin *kaikkialla, missä voidaan vahingottaa hallitusta, ja joka antaa tukea ynnä virikettä kaikelle nykyistä asiainjärjestystä vastaan suunnatulle vallankumoukselliselle liikkeelle sekä pitää samalla joka hetki silmällä liikkeemme tulevaisuutta*»¹⁾ (harvennus Plehanovin).

Tätä järjestösuunnitelmaa kannatti myös toinen »Työn vapautus»-ryhmän tunnettu toimihenkilö, P. Axelrod. Teidän on ennen kaikkea, — kirjoitti hän työläis-sosialisteille, — itsenne järjestyttävä, muodostettava keskuudessanne samallinen luja *vallankumouksellinen keskus* (harvennus Ljadovin), kuin viisitoista vuotta aikaisemmin oli »Maa ja vapaus»-järjestö ja myöhemmin »Kansan vapaus». ²⁾ Mutta vastoin Plehanovin mielipidettä Axelrod katsoi mahdolliseksi sosialistisen työväenpuolueen muodostamisen ennen itsevaltiuden kukistumistakin jo sitä vastaan taistellessa. Kyllähän sellainen puolue ei ole länsieurooppalaisten puolueiden tavoin toimiva julkisuudessa laajaperäisesti, vaan se tulee olemaan vain suuremmassa mittakaavassa työskentelevä salaliittolais- eli blankilainen ³⁾ puolue, johon kuu-

¹⁾ »Sosialidemokratia Venäjällä». Jälkilause Tunin »Venäjän vallankum. liikkeen historiaan» s. 390.

²⁾ »Sivistyneiden työläisten tehtävät Venäjällä» Esipuhe 2 painokseen. Geneve 1893. s. II; seur. ss. 15—16.

³⁾ Nimitys blankilainen johtuu kuuluisan ranskalaisen kansanjohtajan Louis Aug. Blanquin (lue Blangki) eikä L. Blancin nimestä, kuten teoksen I osassa (s. 34 muist.) on erehdyksestä viitattu. Blanqui (1805—81) otti osaa Ranskan kaikkiin vallankumouksellisiin liikkeisiin v:sta 1830 lähtien; v. 1871 tuomittiin elinkaut. vankeuteen, mutta v. 1879 armahdettiin.

luu myös kehittyneitä työläisiä. »*Meikäläisten kehittyneiden työläisten* — sanoo Axelrod, — *on välttämättömästi järjestyttävä, perustettava yhdistyksiä ja huolehdittava siitä, että näistä yhdistyksistä saataisiin mitä pikimmin muodostetuksi yhtenäinen työväenpuolue tai yleisvenäläinen työväenliitto*» (harvennus Ljadovin). Tässä on huomioon otettu vain kehittyneet, etevimmät työläiset, mutta ei työväestön syviä rivejä, jotka ovat jätetyt tuon työväenpuolueen ulkopuolelle. »Viime aikoina, — jatkaa Axelrod, — on meidän vallankumouksellinen nuorisomme alkanut tajuta, ettei sillä ole läheskään riittävästi voimia taistellakseen menestyksellä hallitusta vastaan. Jotkut tämän nuorison edustajista ovat tulleet siihen käsitykseen, että lopullisen voiton takaimiseksi on saatava tehdastyöläiset tehokkaasti kannattamaan taistelua. Toivottavasti *tehdastyöväestön kehittyneet edustajat rientävät hyväkseen käyttämään tuota vallankumouksellisten sivistyneiden mielialaa ja koettavat yksissä neuvoin näiden kanssa synnyttää itsenäisen työväenliikkeen*. Mitä tarmokkaammin he pyrkivät päämääräänsä, sitä pikemmin sivistyneiden nykyinen, jokseenkin nurja käsitys työväestöstä muuttuu myötätuntoisuudeksi ja kunnioitukseksi sitä kohtaan. Ja mikäli työväenyhdistykset varttuvat sekä yhtyvät keskenään liittoon, sitä alttiimmin edistävät toisiin yhteiskuntaluokkiin kuuluvat vallankumoukselliset näiden yhdistysten asiaa, jopa rupeevat niiden jäseniksikin. Lopputuloksena kehittyneiden työläisten mainitunlaisesta toiminnasta on vihdoin se, että kaikki vilpittömät ja itsetietoiset *socialistivallankumoukselliset* (harvennus Axelrodin) säätyyn ja sukuperään katsomatta yhtyvät yleiseen työväenliittoon; nykyisten vallankumouksellisten yhdistysten sijaan, jotka kaikki toimivat kansan hyväksi ja kansan nimessä, tulee yksi *socialistinen työväenpuolue* (harvennus Axelrodin), johon liittyvät kaikki *väestön työtätekevien luokkien tosiystävät*».

Kun Axelrodin kirjanen joutui Moskovaan, niin se synnytti suurta tyytymättömyyttä itsetietoisten työläisten keskuudessa. He eivät saattaneet mitenkään käsittää, mistä »työtätekevien luokkien todellisista ystäväistä» Axelrod puhui ja

millaisten »sivistyneiden nurja käsitys työväestöstä» heidän oli muutettava »kunnioitukseksi ja myötätuntoisuudeksi». Vieläpä moni muukin kohta Axelrodin lausunnoissa jäi työläisille epäselväksi. Siihen saakka he olivat esim. luulleet vallankumouksellisten sivistyneiden tulleen sosialidemokraateiksi osaksi sen vuoksi, että he olivat tulleet vakuutetuiksi voimiensa riittämättömyydestä taistelussa hallitusta vastaan», ja osaksi sen vuoksi että he olivat tutkineet sosialidemokraattista kirjallisuutta ja asettuneet luokkakatsantokannalle, kun he havaitsivat »säädystään ja sukuperästään huolimatta olevansa *taloudellisen asemansa puolesta* useimmiten yhtäläisiä proletaareja kuin ruumiillista työtä tekevät köyhälistöläisetkin. Tästä syystä itsetietoiset työläiset kohtelivat mutkattomasti, ankarasti arvostellen sellaisia sivistyneitä, jotka lähentelivät heitä kansaa rakastavina hyväntekijöinä. Tällaisiin henkilöihin eivät työläiset sanottavasti luottaneet eivätkä koskaan pitäneet heitä omina miehinään. Kerran sain Moskovassa omin korvin kuulla, kuinka eräässä ylioppilaitten iltaseurassa joku työläinen läksytti kelpolailla aikaisemmin esiintynyttä, »Kansan oikeus»-ryhmään kuuluvaa ylioppilasta siitä, että tämä puhui ylioppilasnuorison ylevästä alttiudesta ja niistä uhrauksista, joita se on tehnyt ja yhä tekee »kansan hyväksi». Työläinen lausui seuraavaan tapaan: »Ainoastaan se teistä voi todellakin hyödyttää työväenasiaa, ken ei lähesty meitä lähimmäisen- eikä kansanrakkaudesta, vaan sen vuoksi, että hän on tullut käsittämään luokkaetunsa, joka velvoittaa häntä taistelemaan yhdessä meidän kanssamme, meidän riveissämme. Mutta »kansan rakastajat» ne tulevat meille puhumaan kaikellaista roskaa, että he muka tekevät sellaisia uhrauksia, että alentuvat meidän, ihmisparkojen seuraamme. Mutta kun he vaan saavat yliopistolukunsa päätetyksi ja todistukset kouraan, niin antavat palttua koko vallankumouksellisille aatteille, — pitäähän päästä »ruunun piirakkaan» käsiksi, muusta viisi väliä. Pois sellaiset filantroopit, hyväntekijät luotamme, sillä emme kaipaa heitä vähääkään»!

Tuonnempana puhumme enemmän niistä eroavaisuuksista sivistyneihin katsoen, jotka ilmenivät toiselta puolen

enimpien Venäjän käytännöllisten sosialidemokraattien ynnä täysin itsetietoisien työläisten ja toiselta puolen »Työn vapautus»-ryhmän mielipiteissä. Myöhemmin n. s. ekonomismin kukoistaessa tämän kannattajat puolustivat kokonaan Axelrodin mielipidettä, jonka mukaan sivistyneet »ystävät» olivat proletariaatille vieraita. Sen vuoksi he rupesivat kovasti ahdistamaan sivistyneitä koettaen saada heidät poistetuksi järjestöistä *työväen asialle syrjäisenä* aineksena. Mutta tästä myöhemmin. Nyt palaamme järjestökysymykseen.

»Työn vapautus»-ryhmän järjestösuunnitelman mukaisesti oli kaikkein ensiksi luotava »Maa ja vapaus»- tai »Kansan vapaus»-järjestöjen tapainen vallankumouksellinen keskusjärjestö, toisin sanoen aivan salainen salaliittolaisten keskusjärjestö. Tämän järjestön keskustan tuli monilukuisten toimeenpanevien osastojen, haaraosastojen ja toimistojen avulla johtaa ja ohjata liikettä. »Maa ja vapaus» ynnä »Kansan vapaus»-järjestöt olivat sortuneet sen vuoksi, että niillä oli vain pääesikunta, mutta ei armeijaa. Sosialidemokratian oli muodostettava pääesikunta aikaisempien vallankumouksellisten malliin ja sitten saatava kokoon armeija teollisuustyöväestöstä. Plehanovin mielestä ei tämä armeija voinut järjestyä eikä astua esille taisteluvalmiina itsenäisenä työväenpuolueena, ennen kun itsevaltiutus oli kukistunut; siihen saakka tuli proletariaatin olla vain sinä piirinä, jossa vallankumoukselliset sosialistit pääasiallisesti toimivat taistellessaan itsevaltiutta vastaan ja johon he pääsivät propaganda-yhdistysten kautta. Nämä yhdistykset tulisivat vähitellen, itsetietoisuuden varttuessa yhtymään yleisvenäläiseen työväenliittoon eli vallankumoukselliseen perusjärjestöön. Mutta tämä ei ollut muodostuva *puhtaaksi työväenliitoksi*, sillä, kuten Axelrod huomautti, »sen kasvaessa ovat muihin luokkiin kuuluvat vallankumoukselliset yhä taipuvaisempia . . . rupeamaan työväenyhdistysten jäseniksi.» Tämän järjestösuunnitelman lopullisena tarkoituksena oli, — niinkään Axelrodin mukaan, — se, että »työätekevien yhteiskuntaluokkien kaikki tosiystävät» oli saatava liittymään yleisvenäläiseen työväenliittoon eli sosialistiseen työväenpuolueeseen».

Siitä ajasta, jolloin Plehanov kirjoitti artikkelin »Sosialidemokratia Venäjällä» ja Axelrod esipuheen »Sivistyneiden työläisten tehtäviin»¹⁾, kului vain kaksi vuotta, kun jo Pietarin ja Moskovan lakot osoittivat työväestön syvien rivien olevan liikkeellä. Laajaperäisen agitatsionin vaikutuksesta työläisjoukot tahtoivat kaikin mokomin päästä järjestölliseen yhteyteen sosialidemokratian kanssa. Propagandayhdistykset olivat liian ahtaita, niin että kaikki eivät päässeet varsinaiseen armeijaan, vaikka halusivatkin. Paikalliset taistelujärjestöt eivät salassa toimiessaan voineet enää ottaa riveihinsä läheskään kaikkia kehittyneitäkään työläissosialidemokraatteja. Työläisjoukkojen riveistä lähti näet siksi paljon taistelu-intoisia henkilöitä, jotka tahtoivat *todella järjestyä* armeijaksi, jotta heidän hereillesaatu vallankumouksellinen toimintahalunsa tulisi oikealla lailla käytetyksi. 70- ja 80-luvun vallankumouksellisen liikkeen historiasta saatiin kyllä runsaasti neuvoja, jos oli kysymys pääesikunnan järjestämisestä; mutta kun tuli puhe armeijan muodostamisesta, niin ei tuosta historiasta ollut apua. Samaten »Työn vapautus»-ryhmän kirjallisuus oli vallan kykenemätön selvittämään *tätä* elämän esille ottamaa kysymystä. Ja tämä on ymmärrettävää, sillä eiväthän *paikalliskeskukset* voineet silloisissa oloissa järjestyä toisin kuin entiset vallankumoukselliset keskukset. Samaten »Kansan vapaus»-ryhmän esimerkkiin ilman muuta vetoaminen ei ollut vastaus kysymykseen: kuinka jo muodostuneet paikalliskeskukset olivat yhdistettävät toisiinsa, ja kuinka oli armeija järjestettävä. Plehanov ei luullut jälkimäisen kysymyksen tulevan päiväjärjestykseen ennen kuin itsevaltiuden kukistuttua. Hänen mielestään oli *työväenpuolue* mahdollinen vain perustuslaillisena aikana. Axelrod katsoi kyllä mahdolliseksi työväen puolueen muodostamisen aikaisemminkin, mutta siitä huolimatta hän Plehanovin lailla viittasi »Kansan vapaus»-järjestöön eikä antanut mitään neuvoja, kuinka tämä sosialistinen työväenpuolue oli järjestettävä.

¹⁾ Molemmat kirjoitukset ovat vuodelta 1893.

Jokainen paikallisjärjestö oli Venäjällä muodostunut luonnollisesti, ilman ennakolta mietittyä suunnitelmaa ja aivan riippumatta samantapaisista naapurijärjestöistä. Jos johonkin kaupunkiin joutui joitakuuta sosialidemokraatteja, niin nämä muodostivat perusjärjestön ja rupesivat yhteyteen työväestön kanssa. Se oli sitä helpompaa, mitä suurempaan vauhtiin oli asianomaisella paikkakunnalla päässyt itsetiedoton, vaistomainen työväenliike. Ja mitä läheisempään yhteyteen päästiin työväen syvien rivien kanssa, sikäli kasvoi itse järjestökin. Mutta jos järjestäjien ryhmä sortui, ennen kun se ehti luoda kiinteän järjestön, niin seurauksena oli työn täydellinen seisattuminen ja järjestön alun tuhoutuminen siihen saakka, kunnes paikkakunnalle sattui tulemaan uusi toimijaryhmä, joka ryhtyi jatkamaan keskeytettyä työtä. Tässä suhteessa voimme ottaa esimerkiksi vaikka kostromälaisen järjestön vaiheet.

»Työväenliikkeen kehittyessä suurissa teollisuuskeskuksissa alkoi Kostromaan ilmestyä noista keskuksista karkoitettuja kumousmielisiä työläisiä, joiden mukana Kostroman työväestön keskuuteen rupesi tulvimaan kiellettyä kirjallisuutta. Vihdoin joutui Kostromaan poliisivalvonnan alaiseksi myös eräs sivistynyt, vakaantunut sosialidemokraatti, joka ensiksi pani alulle sosialidemokraattisen progandan Kostroman työväestön keskuudessa ja perusti v. 1895 ensimmäisen puhtaasti sosialidemokraattisen pikku työväenyhdistyksen. Sen jälkeen saapui Kostromaan vielä lisää sosialidemokraatteja, jotka muodostivat vähäisen yhdistyksen sosialidemokraattisia aatteita suosivien sivistyneiden paikkakuntalaisten keskuudessa ¹⁾. Tämä yhdistys siirtyi vähitellen laaja-peräiseen agitatsioniin ja sai syksyllä v. 1896 menestyksellä loppuun saakka johdetuksi Sótovien tehtaalla puhjenneen lakon, josta aikanaan puhuttiin paljonkin. Tämä lakko oli niin hyvin järjestetty ja työväki käyttäytyi niin harkitusti, että poliisimestari, joka tuli työväkeä taivuttelemaan, puhkesi

¹⁾ »Työväenliike Kostromassa». Geneve v. 1902. ss. 6—7, seur. s. 12.

puhumaan: »Kylläpä näkyy, että pietarilaiset agitaattorit ovat täällä toimineet». Mutta lakon loputtua alkoivat vangitsemiset. Alkuperäisen yhdistyksen jäsenet joko joutuivat kiinni tai olivat pakotetut poistumaan paikkakunnalta, ja alettu työ keskeytyi. Vasta v. 1897 muodostui uusi yhdistys, johon kuului hyvin innokkaita vallankumouksellisia, mutta nämä olivat kovin nuoria, niin ettei heillä ollut vielä vakaantuneita mielipiteitä. Ei siis ihme, jos sosialidemokraattien vaikutus Kostroman työväenliikkeeseen supistui hyvin vähään: uusi sivistyneiden ryhmä sai työväestölle välittää vain sosialidemokraattista kiellettyä kirjallisuutta.» Siitä huolimatta ensimmäisen yhdistyksen jätteet yhdessä teollisuuskeskuksista myöhemmin tulleiden työläisten kanssa rupesivat taasen puuhaamaan vakinaista järjestöä ja v. 1898 heidän onnistuikin järjestyä perustamalla taistelurahasto.

Niin kehittyivät asiat Kostromassa, ja melkein samoin oli laita Harjkovissa. Kovrovissa ei taasen ollut sivistyneitä paikkakuntalaisia käytettävissä, vaan työläiset saivat aivan sattumalta Moskovasta sosialidemokraattista kiellettyä kirjallisuutta, jota he kävivät innokkaasti tutkimaan järjestäen heti lukurenkaita. Perustivatpa he pikku kirjastonkin, johon hankittiin luvallista kirjallisuutta kielletyn lisäksi, ja kirjaston yhteyteen kannatusrahaston. Tämän rahaston hoitajan velvollisuudeksi tuli kaiken mokomin hankkia säännöllisesti kiellettyä kirjallisuutta, jonka vuoksi hän sai matkustaa Moskovaan ottamaan selkoa asioista. Monien mutkien perästä hänen onnistuikin tuttavien avulla päästä yhteyteen moskovalaisen järjestön kanssa ja kotiin palattuaan hän omavaltaisesti muutti kirjaston ympärille muodostuneen työläisjärjestön sosialidemokraattiseksi taistelujärjestöksi.

Olemme ottaneet edelliset esimerkit tähän osoittaaksemme, että puolueemme on historiallisesti muodostunut aivan toisin kuin vanhat, »Maan ja vapauden» tapaiset vallankumoukselliset järjestöt. Nehän syntyivät siten, että *ensiksi muodostettiin keskus*, joka lujittuessaan ja varttuessaan valmisti ohjelmansa sekä kohotti määrätyn lippunsa. *Tästä keskuksesta* lähetettiin eri puolille salaisia asiamiehiä, jär-

jestettiin vallankumouksellisten asuntoasiat tilapäisesti, perustettiin keskusjärjestön haaraosastoja eri paikkakunnille, vieläpä keskuksessa muodostettiin erikoisryhmiä, jotka saivat suorittaakseen määrättyjä tehtäviä. Vihdoin keskus ryhtyi julkaisemaan myös puolueen äänenkannattajaa. *Sanalla sanoen keskus muodosti puolueen ympärilleen.* Itse asiassa liikettä johdettiin keskukselta sekä käytännöllisesti että tietopuolisesti. Sieltä käsin perustettiin paikallisjärjestöjä, sieltä ne saivat kirjallisuutta, ohjeita ja suoranaisia käskyjä sekä toimihenkilöitä ynnä varoja. Kaikki paikallisjärjestöt olivat vain keskuksen käskyjen toimeenpanijoita. »Salaisia pikkuyhdistyksiä, joilla oli kaikellaisia vallankumouksellisia tarkoituksiperiä ajettavanaan oli välttämättömästi perustettava puolueen monilukuisten tehtävien suorittamiseksi ja puolueen jäsenten kehittämiseksi taktillisesti» 1).

»Kansan vapaus»-puolueen järjestö oli täydelleen salaliittolaisjärjestö, jonka tarkoituksena oli valmistella valtiollista salaliittoa. Siksi se saattoi olla vain johtomiesten eli pääesikunnan järjestönä, mutta kansanjoukoilta se oli kokonaan suljettu. Kyllähän moni saattoi olla myötätuntoinen »Kansan vapauden» asialle ja lukeutua »Kansan vapaus»-puolueeseen, mutta kuitenkin olla »Kansan vapaus»-järjestön ulkopuolella. »On välttämätöntä, — sanoi A. Mihailov 20 hengen oikeusjuttua tutkittaessa, — erottaa puolue järjestökäsitteestä. Puolue on epämääräinen joukko samanmielisiä ihmisiä, joita ei sido toisiinsa mitkään keskinäiset velvollisuudet. Mutta järjestössä tulee yksimielisyyden lisäksi se seikka, että jäsenet ovat jokseenkin kiinteästi liittyneet yhteen ja että keskinäiset suhteet sitovat ynnä velvoittavat järjestön jäseniä määrättyyn toimintaan. Puolueen tunnusmerkinä on yhteis-tunto, solidarisuus ajatustavassa, järjestön tunnusmerkinä — solidarisuus toiminnassa» 2). Meidän suoranainen tehtä-

1) Toimeenpanevan komitean ohjelma. »Narodnaja Volja»-lehti N:o 3, 1 p. tammik. v. 1880.

2) A. Mihailovin selitys oikeudessa. Lisäys »Narodnaja Voljan» 8—9 numeroihin v. 1882.

vämme, — ilmoittivat »Kansan vapaus»-puolueen jäsenet toisella kertaa, — on muodostaa salaliitto nykyisen valtiollisen järjestelmän kumoamiseksi . . . »Kansan vapaus»-puolueen toiminta käy pääasiallisesti siihen suuntaan, että saataisiin kaikki, hallitusta aktiivisesti vastustavat voimat yhdistetyksi lujaksi, keskitetyksi järjestöksi, joka kykenisi nostamaan kapinan ratkaisevalla hetkellä; siihen saakka on koetettava menestyksellä harjoittaa salaliittotoimintaa, hallituksen vainoomisista huolimatta . . . *Me tahdomme toimia järjestetyksi vain niiden väestönainesten keskuudessa, jotka tulevat ottamaan osaa itse vallankumoukseen*»¹⁾ (harvennus Ljadovin).

»Kansan vapauden» puoluelaisilla oli siis selvä ja määrätty tarkoitusperä, nimittäin kapinaliikkeen aikaansaaminen salaliiton avulla. Mutta talonpoikaisväestön joukkokapinaan he eivät luottaneet, sillä he eivät katsoneet mahdolliseksi saada talonpoikaisväestöä järjestymään. Heidän järjestösuunnitelmansa mukaisesti oli

1) luotava keskustaistelujärjestö, joka kykenisi alkamaan kapinan;

2) muodostettava eri maakuntiin vallankumouksellisia järjestöjä, joiden tuli tukea kapinaa;

3) saatava vakuus siitä, että kaupunkilaistyöläiset tulevat kannattamaan kapinaa;

4) koetettava saada sotaväki vallankumouksellisten puolelle tai ainakin toimeksi;

5) saatava sivistyneet ehdottomasti edistämään liikettä, sillä nämä muodostivat päävoiman, jota voitiin hyväksi käyttää valmistavissa töissä;

6) saatava Europan yleinen mielipide liikkeelle suosiolliseksi»²⁾.

Näitä tarkoitusperiä ajaessaan keskus järjesti erilaisia ryhmiä: taistelu-, työväen-, propaganda-, ylioppilas-, raha-

1) »Narodnaja Voljan» N:o 8—9 pääkirjoitus, helmik. v. 1882.

2) »Kansan vapauden kalenteri». Kirjoitus »Puolueen alustavat työt».

asiain-, sotaväenryhmät j. n. e. Se muodosti koko järjestön, johti koko toimintaa, mutta ei ollut vastuunalainen järjestölle. Keskus oli kokoonpanoltaan järkähtämätön, kun ei voitu vaalien avulla muuttaa sen jäseniä ja siten vaikuttaa sen suuntaan ynnä päätöksiin. »Keskusjärjestö ei voi olla valitun eduskunnan tapainen, vaan sen tulee olla salainen seura»¹⁾. Se täydentää itse itsensä.

Tahdomme tässä kiinnittää erityisesti huomiota siihen, että »Kansan vapaus»- ynnä »Maa ja vapaus»-puolueet, vieläpä yleensä kaikki vanhat vallankumoukselliset puolueet muodostuivat Venäjällä historiallisesti sillä tavoin, että *aluksi* syntyi »luoksepääsemätön ja saavuttamaton,» — kuten A. Mihailov selitti oikeudessa, — keskus, *joka sitten loi koko puolueen*. Mutta kuinka oli sitten meidän puolueemme laita? Aluksi se näytti lähtevän kulkemaan samaa tietä kuin yllämainitut puolueet. Muodostuivat ulkomailla venäläisten siirtolaisten keskuudessa »Työn vapautus»-ryhmä. Tämä keskus kohotti lipukseen »Venäläisten sosialistien ohjelman», alkoi julkaista kirjallisuutta, ryhmitti ympärilleen ulkomailla oleskelevain ylioppilaitten muodostamat pikkuyhdistykset ja yritti vihdoin (Deitshin avulla) päästä yhteyteen Venäjän kanssa. Yhteys ensimmäisten sosialidemokraattien ja keskuksen välille saatiin todella aikaan, vieläpä toimintakin ohjelman mukaiseksi. Mutta siihen se yhtäläisyys vanhojen vallankumouksellisten järjestöjen vaiheiden kanssa loppuukin. Ensimmäiset venäläiset sosialidemokraattiset yhdistykset tuhoutuivat kokonaan 80-luvun jäätävän välinpitämättömyyden painosta ja keskus tuli aivan eristetyksi Venäjästä. Ei siis ihme, ettei »Työn vapautus»-ryhmä voinut eristettynä vaikuttaa luonnonvoimain tavoin eteenpäin menevän itsetiedottoman työväenliikkeen kulkuun eikä itse joutua sen vaikutuksen alaiseksi eikä lopuksi pysyä vallankumouksellisena *sosialidemokraattisena* keskuksena, vaan jäi niin sanoaksemme marksilaiseksi keskuksesi.

90-luvulla rupesi näet syntymään sosialidemokraattisia järjestöjä, ilman että ne olivat missään tekemisissä ulkomai-

¹⁾ Edell. teos.

sen keskuksen, sen ohjelman ja toimisuunnitelman kanssa. Ne syntyivät toisistaankin aivan riippumatta ja panivat alulle varsinaisen sosialidemokraattisen toiminnan. Nämä uudet järjestöt eivät lukeutuneet sosialidemokratian riveihin siksi, että ne hyväksyivät keskuksen eli tuon »Venäläisten sosialistien ohjelman» (useinkaan siitä ei tiedetty mitään), vaan siksi, että ne kannattivat täydelleen *kansainvälisen sosialidemokratian periaatteita*. Eikä lipuksi tullut »Työn vapautus»-ryhmän ohjelma, vaan Saksan sos.-dem. puolueen Erfurtin ohjelma yhdessä länsi-eurooppalaisten sosialistien opin kanssa (johon »Työn vapautus»-ryhmänkin oppi liittyi). Kohottaessaan ilmoille aatteellisen sosialidemokratian lipun, Venäjän sosialidemokraatit eivät tavanneet valmista keskusta, jonka ympärille he olisivat voineet järjestyä. »Työn vapautus»-ryhmä ei osannut ruveta sellaiseksi keskuksiksi, ei osannut olla sinä, minä aikoinaan »Maan ja vapauden» ynnä »Kansan vapauden» keskusjärjestöt olivat olleet. Samaten kaikki muutkin silloiset järjestöt olivat kykenemättömiä suorittamaan tuota tehtävää.

Joka paikkakunnalla oli muodostunut oma keskus toisista riippumatta ja nämä keskuksot olivat sitten panneet työn vireille ja luoneet järjestöt. Puolueemme oli siis saanut — vastoin »Kansan vapaus»-puoluetta — alkunsa todellisuudessa alhaalta, ympärystä, eikä keskuksista päin. Oli muodostettu paikallisesikuntia, ilman että oli olemassa pääesikuntaa. Liikkeen kasvaessa oli sitten jokaisen paikallisesikunnan ensiksikin viipymättä ryhmitettävä ympärilleen joukkonsa, liitettävä järjestöksi herätetyt työläiset ja toiseksi yhdyttävä muiden paikallisesikuntien kanssa yhdeksi puoluejärjestöksi, yhdistettävä kaikki joukot yhtenäiseksi puoluearmeijaksi.

Vielä on huomattava yksi jyrkkä eroavaisuus puolueemme muodostumisen ja vanhojen vallankumouksellisten järjestöjen välillä. Meidän paikallisjärjestömme kehkeytyivät ja lujittuivat vain siellä, missä *ennestään oli jo olemassa itsetiedoton, alkuvoimain tapainen työväenliike* tai ainakin aineksia sellaista liikettä varten. Useimmiten meidän jär-

jestöjemme ei tarvinnut synnyttää, vaan ainoastaan ohjata itsetiedottomasti alkanutta liikettä, kehittää sitä ja muuttaa se itsetietoiseksi luokkataisteluksi.

Juuri tämän vuoksi, että järjestömme olivat vilkkaassa yhteydessä syvien rivien liikkeen kanssa, ei puoluettamme voida verrata vanhoihin vallankumouksellisiin järjestöihin. Vaikka paikalliset sosialidemokraattiset järjestöt pysyivätkin täydelleen salaisina, joten ne ulkonaisesti muistuttivat »Kansan vapaus»-puoluetta, niin todellisuudessa ne tulivat olemaan vastuunalaisia liikkeelle. Alusta pitäen täytyi niiden toiminnan muodostua kansanvaltaiseksi, vaikka rivien täydentämistapa olikin toinen.¹⁾ Mutta »Työn vapautus»-ryhmä syntyi ja kehittyi olematta yhteydessä syvien rivien liikkeen kanssa; sen ensi toimissa ei ilmennyt sellainen kansanvaltainen henki kuin meidän paikallisjärjestöjemme toiminnassa. Siksi ei »Työn vapautus»-ryhmä voinutkaan tulla puoluekeskukseksi.

Ja kun kerran liikkeemme historia ei luonut sellaista keskusta, kuin »Maa ja vapaus»-järjestöllä oli, eikä sellainen keskus päässyt kehkeytymään liikkeemme kehittyessä, niin kaikki Plehanovin ja Axelrodin suunnitelmat, mikäli ne tarkoittivat puolueen muodostamista »Maa ja vapaus»- tai »Kansan vapaus»-järjestöjen malliin, jäivät tyhjiksi ja hyödyttömiksi sananparsiksi eivätkä saaneet käytännöllisten puolueityöntekijäin kannatusta. On siis itsestään selvää, etteivät Venäjällä toimineet käytännölliset sosialidemokraatit voineet ottaa huomioon »Työn vapautus»-ryhmän järjestösuunnitelmaa.

V.

»Maaliskuussa (v. 1896), — kerrotaan usein mainitsemassamme Moskovan työväenliiton keskuskomitean selonteossa, — yrittivät liikkeen johtajat ryhtyä hommaamaan

¹⁾ Tätä asiaa kannattaisi enemmän miettiä niiden puoluekirjailijain, jotka nykyään puhuvat puolueessamme vallitsevasta sivistyneiden epäkansanvaltaisesta hengestä.

järjestöä ja taistelurahastoa. Sitä varten he päättivät kutsua kokoon eri tehdaslaitosten työväen edustajia neuvottelemaan asioista. Sopivan huoneuston puutteessa täytyi kokouksia pitää monissa paikoin. Näissä kokouksissa tehtiin selkoa talvikauden toiminnan tuloksista ja liikkeen laajuudesta sillä hetkellä sekä keskusteltiin etenkin järjestön muodostussuunnitelmasta. Tämä suunnitelma oli lähimain seuraavalaatuinen: järjestön muodostavat *edustajainkokous*, johon kustakin teollisuuslaitoksesta valitaan yksi edustaja, — ja *keskuskomitea*. Keskuskomitean taas muodostavat muutamat sivistyneet ja 6—7 itsetietoisinta, kehittyneintä ja tarmokkainta työläistä, jotka valitaan piirittäin, kun Moskova jaetaan eri piireihin nopean liikeyhteyden aikaansaamiseksi. Keskuskomitea johtaa koko Moskovan työväenliikettä, hoitaa ja käyttää tarpeenmukaisesti järjestön varoja, hankkii ja painattaa kiellettyä kirjallisuutta sekä ylläpitää yhteyttä muiden kaupunkien ynnä ulkomaiden kanssa. Kokouksia on komitealla säännöllisesti kerran tai parikin kertaa kuukaudessa. Edustajainkokouksen on tarvittaessa annettava neuvoja keskuskomitealle ja hankittava ajoissa keskukselle tietoja tehdaslaitosten tapahtumista. Siten voidaan keskeyttömästi harjoittaa laajaperäistä agitatsionia. Järjestöllä on rahastonsa ja kirjastonsa¹⁾.

Tämä, v. 1896 tehty järjestösuunnitelma erosi vain pikku seikoissa siitä Moskovan järjestön suunnitelmasta, jonka järjestö hyväksyi v. 1895.²⁾ Tämä on sitäkin merkillisempää, kun noina molempina vuosina toimineiden järjestöjen välillä ei ollut juuri mitään yhteyttä. Oliko tämä järjestösuunnitelma sitten sen »Kansan Vapaus»-puolueen suunnitelman mukainen, jota »Työn vapautus»-ryhmä tyrkytti? Kyllä jossakin kohden, m. m. siinä, ettei tässäkään järjestö valitse keskuskomiteaa, joka toimii koko-

1) »Työväenliike Moskovassa.» »Rabotnik» N:o 3—4, s. 36—37.

2) Ks. »Venäjän sos.-dem. työväenpuol. hist.» I osan XI lukua.

naan piilossa, salassa ja luo koko muun järjestön sekä määrää sen toiminnan. Tämä on Moskovan työväenliikkeen pääesikunta ja pääkortteri. Mutta siihenpä yhtäläisyys päättyikin, sillä edustajainkokous oli askel eteenpäin vanhoihin vallankumouksellisiin järjestöihin verraten. Se yhdisti esikunnan välittömästi armeijaan ja oli todistuksena siitä, että itse armeija oli järjestymässä. Ja armeija muodostui rahaston, kassan ympärille.

Rahastokysymyksestä sukeutui kovia väittelyjä edustajain kesken, miten nimittäin rahastot olivat järjestettävät. Karkeatehtaiden työväen edustajat olivat ymmällä, oliko heti perustettava yhteinen keskuskassa vai oliko se toteutettava liittämällä yhteen paikallisrahastot. Aluksi useimmat edustajat kannattivat jälkimäistä ehdotusta, mutta lopulta päätettiin kuitenkin heti perustaa yhteinen kassa . . . Hienompien tehdaslaitosten edustajat taas puolustivat yksimielisesti yhteisen kassan perustamista vaikkakin sillä ehdolla, ettei aluksi tarvinnut pakollisesti suorittaa siihen maksuja. »Varoja yhteiseen kassaan hankitaan maksamalla 1 rupla sisäänkirjoitusmaksua ja kuukausittain 2 kopekkaa jokaisesta ansaitusta ruplasta. Ne henkilöt, jotka eivät kuukaudessa ansaitse 15 ruplaa enempää, vapautetaan sisäänkirjoitusmaksusta. Varojen kartuttamiseksi otetaan vastaan myös lahjoituksia asiaaharrastavilta sivistyneiltä. Kassan tulee olla melkein yksinomaan taistelurahastona (s. o. sillä kannatetaan lakkoja, joihin ryhdytään järjestön suostumuksella) ja sillä on autettava työväenasian tähden kärsineitä henkilöitä ja heidän perheitään. Sitä paitsi käytetään varoja kirjallisuuden hankkimiseksi. Lainoja ja apurahoja myönnetään vain poikkeustapauksissa»¹⁾.

Tässä, kuten näemme, törmäsi jo yhteen kaksi suuntaa. Sosialidemokraattiset johtomiehet ja tehdastyöväen suuret joukot kannattivat keskuskassan perustamista paikallisten haaraosastojen ohella. Mutta parempipalkkaiset, varsinkin konepajojen työläiset vaativat paikalliskassojen

¹⁾ »Rabotnik» N:o 3—4 siv. 37—38.

muodostamista ja vahvistamista, jonka jälkeen vasta saattoi ajatella niiden yhdistämistä yhteiseksi keskuskassaksi.

Päältä katsoen tämä kysymys näyttää hyvin vähäpätöiseltä kummankin ehdotuksen tarkoituksenmukaisuuteen nähden. Mutta aikanaan riideltiin tästä kovasti, syystä että tässä sattui vastakkain kaksi päinvastaista maailmankatso- musta. Paikallisten kassojen puolustajat olivat ammatti- yhdistys- (trade union)-aatteen ajajia; he eivät pitäneet kassakysymystä järjestö-, vaan agitatsioonikeinona luokkataistelussa; toisin sanoen kassalla oli heidän mielestään itsenäinen tarkoituksensa. He eivät katsoneet tätä kysymystä koko työväenliikkeen etujen kannalta, vaan pitivät kiinni *oman* tehdaslaitoksensa, *oman* ammattinsa etujen ajamisesta ja tahtoivat parantaa *omaa* asemaansa. Kyllähän he olivat taipuiset antamaan jonkun verran varoja yhteistäkin kassaa varten, mutta vain määrättyä palvelusta vastaan, sitä nim. että heille hankittaisiin sellaista kirjallisuutta, kuin *he* tarvitsivat, että heitä autettaisiin lakon sattuessa j. n. e.

Hopperin mallintekijät (modelleeraajat), joilla oli oma puhtaasti ammatillinen kassansa, perustelivat päätöstänsä, jonka nojalla he kieltäytyivät hyväksymästä keskuskassan ohjesääntöä, seuraavasti: »Yhteistä kassaa käytetään vain sellaisen lakon avustamiseksi, jonka alkamiseen keskuskomitea antaa luvan. Mutta saattaahan sen ja yksityisen tehdaslaitoksen kesken syntyä erimielisyyttä lakon oikeutuksesta . . . Jos koko jäsenmaksu luovutetaan yhteiseen kassaan, niin joudutaan siitä kokonaan riippuvaisiksi.¹⁾ Tämä kohta oli koko erimielisyyden syynä. Keskuskomiteahan saattoi kieltäytyä hyväksymästä lakon toimeenpanemista kysymyksenalaisessa tehdaslaitoksessa siinä tapauksessa, että katsoi sen vahingottavan työväen asiaa. Ammatillisten kassojen puolustajien näkökanta on selvimmin esitetty »Rabotshaja Myslj»-lehden ensimmäisessä numerossa.

»*Taistelu taloudellisen tilan parantamiseksi, taistelu kapitaalia vastaan jokapäiväisten huutavien tarpeiden pe-*

¹⁾ »Rabotnik» N:o 3—4 s. 43.

rustuksella ja lakko sen välikappaleena — kas siinä työväenliikkeen tunnussana. Tämän taistelun käsittävät kaikki ja se karkaisee voimia sekä liittää yhteen työväen rivit. Sitä paitsi jokainen siinä saavutettu voitto kannustaa yhä uusiin ponnistuksiin ja voittoihin. Kun työväen syvät rivit saadaan asiaan innostumaan, on taistelun tulos taattu eikä liikettä tarvitse tukea tilapäisillä syrjästä päin tippuvilla varoilla. Taistelijoiden on itsensä annettava tarvittavat varat ja jokainen hiellä hankittu ropo on kalliimpi kuin tuhannet syrjästä saadut. Kun työväki pyrkii perustamaan kassoja, niin tämä merkitsee liikkeen vaiheissa täysin itsetietoiseen aikakauteen siirtymistä. *Näiden kassojen tarkoituksena ei ole hankkia tulevaisuudessa varoja liikkeen toimintaa ja kirjallisuutta, vaan leipää varten taistelun kuumimmillaan ollessa, s. o. lakkojen aikana. Työväen tulee ryhmittyä näiden kassojen ympärille ja jokainen niistä on liikelle kallisarvoisempi kuin sata muuta järjestöä. Tietystikin tulee myös valistuspuoli ottaa huomioon, onhan näet kasvatettava sivistyneitä yksilöitä. Mutta työläisten on taisteltava tietoisina siitä, etteivät he taistele minkään tulevien sukupolvien, vaan itsensä ja lastensa hyväksi, ja heidän on muistettava, että jokainen voitto ja jokainen viholliselta anastettu asema vie heidät lähemmäksi lopullista päämäärää, joka on heidän hyvinvointinsa».*¹⁾

Sosialidemokraattinen, kumouksellinen näkökanta, — se nim., että työläisten taistelu on taistelemista työläisluokan vapautumisen puolesta, — on tässä asetettu vastakkain ammatillisen liikkeen katsantokannan kanssa, — että nim. työläisten taistelu tarkoittaa kysymyksessä olevien järjestyneiden työläisten tilan parantamista. Nämä kaksi näkökantaa näyttivät siinä määrin sovittamattomilta, etteivät ne molemmat yhtäaikaisesti mahtuneet saman järjestön piiriin; toisen niistä välttämättömästi täytyi väistyä toisen tieltä. Bundin esimerkistä me näemme, että jälkimäinen katsanto-

¹⁾ »Rabotshaja Myslj», N:o 1, pääkirjoitus, lokak. v. 1897. Kaksi viimeistä harvennusta Ljadovin.

kanta kauvaksi aikaa syrjäytti siellä edellisen.¹⁾ Samaa armeijaa ei voitu järjestää molempien lippujen alle, ja jälkimmäisen lipun kohottaminen merkitsi luopumista köyhälistön liikkeen lopullisesta päämäärästä ynnä luokkataistelusta.

Mutta miksi sitten sosialidemokraatit asettuivat sellaiselle katsantokannalle? Etupäässä siksi, että he tahtoivat joka tapauksessa saada työläisarmeijan järjestetyksi. Kehittymättömät työläiset eivät liity vallankumoukselliseen kassaan, sillä he pelkäävät »susilisteja» ja säikähtyvät »vallankumousta», — mutta lakkoihin he kyllä jo luottavat ja ovat tulleet käsittämään, missä suhteessa lakkojen menestyminen ja lakkorahastot ovat toisiinsa. Sellaisten kassojen kannattajia on paljonkin.

Kun ensimmäiset sosialidemokraatit järjestivät kassaverkon, niin he sijoittivat tuollaisia kaikille avoimia kassoja tai keskuskassan haaraosastoja tuon verkon äärille. Näiden kassojen tarkoituksena oli vetää kehittymättömiä työläisiä yhteiseen sosialidemokraattiseen järjestöön. Kun näet kehittymättömät työläiset joutuivat tuollaisen kassan jäseniksi, niin he tulivat päivänselvästi vakuutetuiksi siitä, että nykyisissä valtiollisissa olosuhteissa on aivan mahdotonta käydä puhtaasti taloudellistakin taistelua ja saada järjestetyksi puhtaasti ammatillinenkin liike. Näiden ensimmäisten kassojen sosialidemokraattiset johtomiehet panivat — uusien jäsenien kassaan liittyessä — alusta pitäen vastakkain tälläisen kassan ja länsi-eurooppalaisen ammattiyhdistyksen toiminnan ja osoittivat, missä suhteessa valtiollinen vapaus ja taloudellinen taistelu ovat toisiinsa, sekä saattoivat heidät käsittämään valtiollisen taistelun välttämättömyyden, toisin sanoen tekivät heistä sosialidemokraatteja. Työläiset liittyivät sellaiseen kassaan toivoen sen avulla saavansa tilansa parannetuksi ja apua tarpeen tullen. Mutta hyvin pian he tulivat huomaamaan, että kassan toimiessa salassa — itsevaltaisen hallitusjärjelmän vuoksi — ei voida muodostaa lakkorahastoa eikä edes keskinäistä avustuskassaa. Kyllähän osa

1) Ks. tämän teoksen I osan XII lukua,

työläisiä tämän johdosta käänsi selkensä asialle ja yleensä koko työväenliikkeelle; mutta ne, jotka todella harrastivat asiaa, muuttuivat vähitellen sosialidemokraateiksi ja suostuivat mielellään, vieläpä itsetietoisesti, siirtämään melkoisen osan kassavaroja keskusjärjestöön puhtaasti kumouksellista tarkoitusta varten.

Paremmiin valaistaksemme viimeksimainittua näkökantaa, esitämme tässä otteita erään pietarilaisen työmiehen mieltäkiinnittävästä kirjeestä, jonka hän kirjoitti noin vuosi aikaisemmin »Rabotshaja Myslj»-lehden ensi numeron ilmestymistä ja jonka ensiksi julkaisi »Pietarilainen» («Peterburshets»).

»Eturivin miesten, arvostellen ajattelevien henkilöiden päätehtävänä — kirjoittaa hän — tulee olla työväen syvien rivien liittäminen yhdeksi kokonaisuudeksi. Tämä on sangen monimutkainen tehtävä, joka vaatii paljon työtä siksi, että sekasorto vallitsee niin hyvin työväen keskuudessa kuin yhteiskunnassakin. Täytyy melkein pakottaa työläisiä syvemmin ajattelemaan asemaansa, täytyy repiä rikki heidän piintyneet vakaumuksensa ja todistaa sosialistisen järjestön paremmuus. Sanon vielä kerran, että tämä on vaikea saavuttaa... Eturivin miesten tulee olla mahdollisimman harakitsevia, ja he ovat — se on aina muistettava — *vain koneistoja, jotka suuntaavat liikettä*, kun varsinaisen liikevoiman muodostavat *syvät rivit*; yksityisen henkilön on siis huolehdittava tämän voiman säilyttämisestä ja sen oikein käyttämisestä. Tässä tarvitaan melkoisesti kärsivällisyyttä: on odotettava voimien keskittymistä ja sitten vasta vastustettava sortojärjestelmää hajottamatta voimia eri tahoille.

»Nykyhetkellä on taistelu kieltämättä jokseenkin epätasainen, onhan vastapuolueen kultaisessa lipussa kansanjoukkoja pelottavat sanat: »Jumala, Tsaari ja Isänmaa», mutta meillä: »Tasa-arvoisuus, Vapaus, Veljeys». On muistettava, että edelliset sanat, joita papit ja poliisiviranomaiset julistavat, tukahduttavat viimeksimainitut kuiskaten lausutut sanat. Mutta aika ajoittain pappien ja poliisien valta lamaantuu, kun taas sosialistisen lipun alla taisteleva armeija kasvaa».

Kuinka sitten on edistettävä tämän armeijan kasvamista ja järjestämistä? — kysyy kirjoittaja ja vastaa siihen samalla:

»Ensi askeleena tässä suhteessa tulee olla työväenkassojen, joiden järjestämisestä tahdon puhua vähän tarkemmin.

»Kassat ovat järjestettävät siten, etteivät ne rasita työväkeä; sen vuoksi ei saa asettaa määrättyä jäsenmaksua, vaan jäsenten on suoritettava maksuja varojensa mukaan, jonka ohessa on välttämättömästi huolehdittava siitä, etteivät kassan jäsenet katso siihen kuin sitruunaan, josta voi mielen mukaisesti pusertaa mehua.

»Suorastaan kumouksellisia tarkoituksia varten aijottu kassa on kylläkin itsessään hyvä, mutta se saa liian vähän varsinaisia kannattajia, jonka vuoksi kassalla tulee olla joi-takin muita tarkoituseriä, niin että se viehättäisi ulkonäölläänkin.

»Jokaiseen tehdaslaitokseen on parasta järjestää useita pikkukassoja, joiden johdossa on joku kehittynyt työläinen ja jäsenenä asianhaarojen mukaan 5—6, jopa useampiakin henkilöitä. Jokaisen sellaisen kassan edustajien tulee olla yhteydessä keskenään, pitää huolta tilikirjoista ja kirjallisuuden hankkimisesta, selonteoista j. n. e.

»Jokaisen kassarenkaan edustajan on toveriensa joukosta kehitettävä sellaisia henkilöitä, jotka kykenevät vastaisuudessa olemaan tuollaisten renkaiden johtomiehinä, ja ainakin yksi henkilö on aina pidettävä varalla tarpeellisia tehtäviä varten, jos esim. tulisi kysymykseen entisen johtajan paikan täyttäminen tai olisi hänet komennettava uuden renkaan johtajaksi j. n. e.

»Jokaiseen tehdaslaitokseen tulee muodostaa pääkassa, johon sijoitetaan pikkukassojen vararahastot. Tämän kassan hoitajana tulee olla täysin luotettava henkilö, koska häneen keskittyy koko toiminta kussakin tehdaslaitoksessa. Tämän kassanhoitajan tulee olla suoranaissessa tai välillisessä yhteydessä eri kassarenkaiden edustajien kanssa, seurata kiellettyä kirjallisuutta, valita sopiva aika julistusten julkaisemista var-

ten, olla yhteydessä sivistyneiden kanssa, pitää pääkirjaa y. m.

»Tehtaslaitosten kaikista kassoista ovat rahat vietävät talteen sosialidemokraattisen puolueen keskuskassaan, jota on suojeltava kuin »silmäterää». Keskuskassan hoitomiehet eivät saa olla suoranaudessa yhteydessä tehtaslaitosten kanssa, vaikka tämä ei estä joskus lähettämästä selontekoja pääkassojen hoitajille ja kokeneen sivistyneen henkilön harkinnan mukaan muillekin luotettaville työläisille.

»Lakon sattuessa tulee keskuskassan hoitajien pitää huoli siitä, että avustus (jos sitä myönnetään) tulee tarkoituksenmukaisesti käytetyksi . . .

» . . . Yleensä on huolehdittava siitä, että työläiset menevät itse eteenpäin; välillisesti heihin kylläkin on vaikutettava, mutta sillä lailla, etteivät he huomaa sitä»¹⁾.

Mainitun kirjoituksen tekijä oli työmies ja samalla käytännöllinen sosialidemokraatti. Hän ymmärsi erittäin hyvin, että armeijaton pääesikunta on voimaton ja että on tarpeellista muodostaa ja järjestää armeija; hän otti myös huomioon hyvin tuntemansa, syvien rivien työläisen mielen-tilan, mutta hän ei tahtonut hyväksyä sitä.

»On *pakotettava* työläisiä tarkemmin ajattelemaan tilaansa, — sanoi hän, — on *revittävä rikki* piintyneet va-kaumat». Miten se on tehtävä? — »On annettava sopiva ulkonainen leima kumouksellisen järjestön sille osalle, joka on tekemisissä työläisjoukkojen kanssa. Alkuperäisillä pikkukassoilla tulee olla sellainen luonne, mikä miellyttää syvien rivien työläisiä. Niiden tulee siis olla puhtaita lakkokassoja; mutta niiden johdossa tulee olla itse-tietoisien sosialidemokraatin, joka kasvattaa kassaan liittyneitä pimeitä työläisiä ja samalla ilmaisee aivan salaiselle järjes-tölle heidän mielialansa, tarpeensa ja toivomuksensa. Siten nämä puhtaasti ammatilliset kassat joutuvat sosialidemo-kraattisen järjestön yhteyteen ja muuttuvat suuren puolue-koneiston pyöräksi, jonka ohessa työläisten vetämisen tähän

1) »Katsaus Pietarin työväenliikkeeseen» s. s. 64—65.

monimutkaiseen koneistoon tulee tapahtua heidän huomauttamiaan.

Itse teossa kaikki työläisjoukkojen järjestämistä koskevat yritykset olivat vuosina 1895—97 käytännössä senlaatuksia kuin yllämainittu kirjoittaja suunnitteli. Ja kuvaavaa on, että tämä suunnitelma sai enimmin kannatusta niiden työläisten keskuudessa, jotka olivat lähteneet kaikkein pimeimmästä yhteiskuntaluokasta tai olivat läheisimmässä yhteydessä tuon yhteiskuntaluokan kanssa, kuten kankurit ja kehruutehtaalaiset y. m. Tätä suunnitelmaa taasen vastustivat tavallisesti konepajojen työläiset, varsinkin parempipalkkaiset sorvarit, mallintekijät, koneenkäyttäjät y. m. Ja se on ymmärrettävää, sillä esim. verrattain suuripalkkaisten mallintekijäin kassa saattoi pian paisua melkoiseksi. Mutta kun monien tehtaiden työläiset saivat vain 12—18 rupl. kuukaudessa, niin rahaston kartuttaminen oli vaikea. Ja kun he puolustivat keskuskassan perustamista, niin he sillä osoittivat olevansa sitä mieltä, että jokaisen työläisen ammatistaan huolimatta oli katsottava velvollisuudekseen avustaa tovereita lakon sattuessa ja että paremmassa asemassa olevien työläisten oli tultava puutteessa oleville veljilleen avuksi. Itse elämä osoitti tälle työväen osalle tuon luokkayhteistunteen aatteen.

Luokkajärjestön luonnetta koskevaan kysymykseen liittyi hyvin pian toinen, sen yhteydessä oleva kysymys: työläisten suhde keskusjärjestöön. Kuten yllä näimme, ei tämä kysymys tullut Moskovassa esille ennen vuotta 1896. Syynä tähän oli se, että sosialidemokraattisen järjestön syntymisestä asti työläiset ottivat Moskovassa osaa keskusjärjestöön rinnan sivistyneiden kanssa. Sama oli asianlaita Pietarissa suureen lakkoon saakka, joka puhkesi kesällä v. 1896. Lakon jälkeen kasvoi järjestön toiminta suuresti. »Laajaperäisen työväenliikkeen kehittyminen, — sanoo »Pietarilainen», — ja yhä laajempien työväen rivien herääminen itsetietoiseen elämään synnyttivät luonnollisesti joukon uusia tarpeita ja antoivat toimiville sosialidemokraateille paljon uusia tehtäviä. Yhtenä tärkeänä seurauksena tästä

liikkeen paisumisesta oli myös se, että työväen keskuudessa kehittyi itsetietoisia ja toimeliaita henkilöitä, jotka koettivat tyydyttää toveriensä tarpeita ja vaatimuksia.

»Pysyväisten lakkokassojen järjestämisliike meni työväen keskuudessa keskeytymättä eteenpäin päästyään alkuun lakon vaikutuksesta kesällä 1896. Siitä lähtien työläiset perustivat moniin tehdaslaitoksiin kassoja siinä tarkoituksessa, että saisivat asiansa vakavammalle kannalle»¹⁾).

Kassoja perustettiin usein omin päin, ilman että järjestö vaikutti siihen vähääkään, kuten esim. Koshevnikovin tehtaassa. Niillä oli omat järjestäjänsä, jotka koettivat päästä yhteyteen »Taisteluliiton» kanssa, johon työläiset lakon jälkeen luottivat mitä suurimmassa määrässä. Siihen saakka oli Taisteluliitto muissa kaupungeissa sijaitsevien järjestöjen tavoin muodostanut järjestönsä ylhäältä päin: se määräsi järjestäjät ja johtomiehet sekä valitsi edustajat »työväen agitatsiooniryhmään» (keskusjärjestön yhteydessä olevaan neuvottelevaan laitokseen). Tässä se otti yksinomaan huomioon valittavien henkilöiden itsetietoisuuden ja salaisessa toiminnassa saavutetun kokemuksen. Mutta nyt oli Liiton ratkaistava kysymys, kuinka on suhtauduttava niihin edustajiin, jotka työläisjoukot itse ovat valinneet, — onko heidän sallittava ottaa osaa keskusjärjestön toimintaan vai ei? Asia ei synnyttänyt vielä sitä periaatteellista erimielisyyttä, joka myöhemmin aiheutui »Rabotshaja Myslj»-lehden sepustuksista.

»On julkinen salaisuus, — sanoo »Pietarilainen», — että Liiton johto oli seuraavanlaatuinen: siinä oli keskuksennä paikallisryhmät, joiden jäseninä oli sivistyneitä; nämä sitten olivat yhteydessä toimivien työläisten kanssa. Sellainen henkilökunta oli ehkä sovelias vielä pikkuyhdistystoiminnan aikana ja osaksi agitatsioonin alkuasteilla noihin vuoden 1896 suuriin lakkoihin saakka; mutta sittemmin se ei ollenkaan soveltunut niihin järjestö-, agitatsioni- ja propa-

¹⁾ »Katsaus Pietarin työväenliikkeeseen» ss. 61—62.

gandatehtäviin, jotka Liitto sai suoritettavakseen noiden suurien lakkojen aikana.

»Ennen kaikkea oli uudestaan muodostettava yhteinen työväenjärjestö (liitettävä yhteen paikalliset piirijärjestöt), joka oli hajonnut vuoden 1895 lopussa ja seuraavan vuoden alussa toimeenpantujen vangitsemisten johdosta. Piirijärjestöjen toiminnan saisi yhdenmukaiseksi keskusagitatsioniryhmä tai eri piirikuntien työväenedustajien komitea. Sellainen ryhmä muodostettiin, mutta sen tehtävästä oli keskusjärjestön jäsenten välillä erimielisyyksiä»¹⁾.

Akimov, joka myös mainitsee tästä riidasta, piti sitä kahden jo selvästi ilmenneen suunnan välisenä taisteluna. »Taisteluliitolla, — sanoo hän, — oli erityinen laajaperäisempi suunnitelmansa, jota varten työväen taloudellisen taistelun tuli olla vain välikappaleena. Kun Liitto perusti ja kannatti työväen kassoja, ei se odottanut niistä suoranaisia tuloksia, vaan tahtoi niiden avulla edistää proletariaatin luokkataistelua. Mutta varsinaista päämääräänsä — vallitsevan järjestelmän kumoomista — ei Liitto ilmaissut julistuksissa eikä kassakokouksissa. Täten Taisteluliitto sai salaliittojärjestön leiman, kun se halusi nojautua työväenjoukkoihin, ja siten se erosi työläisjoukkojen järjestöistä, lakkokassoista»²⁾.

»Pietarilainen» panee jyrkän vastalauseen edellistä selitystä vastaan. Hänen mielestään ei tässä ollut sellaisen eripuraisuuden varjoakaan, jota sittemmin nimitettiin »politikoiden» ja »ekonomistien» väliseksi taisteluksi.

»Syynä erimielisyyteen silloisessa Liitossa oli se, että osa Liiton keskusjärjestön jäseniä vaati *pysyttäväksi entisellään*, s. o. Liiton keskuksen jäsenenä tuli edelleenkin olla vain sivistyneitä, joiden yksistään oli johdettava liikettä. Työväen agitatsioniryhmän tuli olla syrjässä.

»Toiset taas olivat sitä mieltä, ettei sellainen menettely ollut enää paikallaan, syystä että siinä tapauksessa Liitto menettäisi kaiken merkityksensä ja vaikutuksensa työ-

1) »Katsaus Pietarin työväenliikkeeseen» ss. 66—67.

2) »Katsaus sosialidemokratian keh. Venäjällä», s. 50.

väen keskuudessa, ja vaativat, että meidän *pitää* ottaa huomioon ne työväen keskuudessa tavattavat itsetietoiset voimat, jotka haluavat päästä tehokkaasti ottamaan osaa Liiton toimintaan. Liiton järjestö pitää muuttaa ajanmukaiseksi, muuten se jää kuolleeksi järjestöksi; ei saa jättää seuraavia toisasioita huomioonottamatta: Liiton tehtävät kasvavat kasvamistaan, emmekä me saa suorittaneeksi edes sitä, minkä me yksin kykenemme tekemään; siitä huolimatta me hukkaamme voimia hyödyttömästi sellaiseen työhön, jonka työläiset itsekin voisivat tehdä hyvällä menestyksellä. Meillä ei ole riittävästi voimia, varsinkaan sellaisia, jotka voisivat suorittaa järjestämistyön työväen keskuudessa. Sen vuoksi täytyy *ehdottomasti* luopua entisestä järjestelmästä ja välttämättömästi ottaa Liiton keskusjärjestöön edustajia työväen agitaationiryhmästä sekä saada aikaan entistä säännöllisempi työnjako. Ainoastaan sitä tietä voi Liitto kehittyä edelleen, laajentaa toimintaansa, vaikuttaa entistä enemmän ja tunkeutua yhä syvemmälle työväen riveihin sekä päästä todellakin johtamaan Pietarin työväenliikettä. Samalla saataisiin vihdoinkin poistetuksi se välimuuri, joka erottaa sivistyneet sosialistit työläissosialisteista.

»Lukija kysynee, millä lailla sitten osa Liiton jäsenistä puolusti vanhaa järjestystä. Pääasiallisesti sillä, että työläisten päästäminen Liiton keskusryhmään vahingottaisi Liiton salaista toimintaa... Muuten kerran eräs vanhan järjestyksen kiivas puolustaja ilmaisi pelkäävänsä myös sitä, että »työläiset panevat Liitossa toimeen uuden kurssin ja mahdollisesti ottavat meiltä johtovallan omiin käsiinsä»¹⁾. Näiden näkökohtain perusteella he »pitivät kiinni Liiton entisestä toimintatavasta, ja vaikka tunnustivatkin työväen komitean olevan hyödyllisen, niin kuitenkin vastustivat sen edustajien päästämistä Liiton keskusjärjestöön. Sen sijaan he ehdottivat Liiton keskukselta lähetettäväksi muutamia edustajia työväen komiteaan; toisin sanoen he tahtoivat pysyttää »status quo»n (olevat olot)».

1) »Katsaus Pietarin työv. liikk.» ss. 67—68; seur. s. 70.

Samoin kuin »Pietarilainen» vakuuttaa myös Ljenin, että »vastakkaisten suuntien edustajat eivät katsoneet tätä erimielisyyttä niin vakavanlaatuiseksi, että se olisi aiheuttanut hajaannusta; vaan päin vastoin he pitivät sitä satunnaisena ja vähäarvoisena»¹⁾).

Joka tapauksessa on kuitenkin epäilemätöntä, että, — vaikka vuoden 1897 alussa tällä riidalla ei ollutkaan vielä periaatteellista luonnetta, ja vaikka luultavasti silloin ei ollut kysymys siitä, saavatko *työläiset yleensä* ottaa osaa sosialidemokraattiseen järjestöön vai ei, vaan pääasia oli se, että *eri lailla arvosteltiin määrättyjä, molemmille riitapuolille hyvin tunnettuja työläisiä*, jonka kysymyksen ratkaisusta johduttiin väittelemään heidän osanotostaan Liiton keskusjärjestön toimintaan, — kysymys hyvin pian muuttui periaatteelliseksi. Hyvin pian, sanomme vielä kerran, tuli kysymyksenalaiseksi, *saavatko työläiset yleensä ottaa osaa sosialidemokraattiseen järjestöön* eli toisin sanoen: *tuleeko sosialidemokraattisen järjestön olla keskinkertaisen, syvien rivien työläisen kehitystason yläpuolella, tuleeko sen ohjata liikettä, kasvattaa työläisjoukkoja ja »repiä rikki, — käyttääksemme aikaisemmin mainitsemaamme työmiehen sanoja, — niiden piintyneet vakaumukset»* vai onko sen laskeuduttava syvien rivien työläisen tasolle ja muututtava vain *syvien rivien tahdon ilmaisijaksi ja sen toiveiden täyttäjäksi*.

Me emme ota tällä kertaa arvostellaksemme, kumpaisen suunnan kannattajat olivat Taisteluliiton yllämainitussa riidassa oikeassa. Nekö, jotka eivät katsoneet silloin käytettävänä olleita työläisiä riittävästi itsetietoisiksi eikä kyllin kokeneiksi, järjestön salaiseen toimintatapaan nähden, ja sen vuoksi ja *yksistään sillä perusteella* vaativat oloja säilytettäväksi entisellään, vai ne, joilla oli parempi käsitys tutuista työläisistä, niin että he pitivät heitä sopivina olemaan johtomiehinä ja sen vuoksi vaativat järjestön muuttamista uudelle kannalle. Kysymys siinä muodossaan ei nykyhetkellä herätä enää mielenkiintoamme. Monia lukijoita varmaankin hämmästyttää se

1) »Mitä on tehtävä»? Stuttgart v. 1902, s. 23.

»Pietarilaisen» todistuskappale, joka koski vanhan järjestyksen puolustajan pelkoa, että »työläiset panevat Liitossa toimeen uuden kurssin ja mahdollisesti riistävät meiltä johtovallan». »Pietarilainen», — ohimennen mainiten eräs »Rabotshaja Myslj»in toimittajista, — ei katsonut, paha kyllä, tarpeelliseksi lisätä siihen mitään selitystä omasta puolestaan. Ja kuitenkin siinä se koira onkin kuopattuna, kuten saksalaiset sanovat. Tarkoittiko tuo vanhojen olojen puolustaja »meiltä» — sanalla määrättyjä henkilöitä, jotka siihen aikaan olivat Taisteluliiton johdossa, vai tarkoittiko hän tällä sosialidemokraattien johtovaltaa? Jos otamme huomioon lähinnä seuraavien vuosien historian, niin huomaamme, että hänellä oli täysi syy pelätä johtovallan luisuvan pois sosialidemokraattien käsistä, koska pian »meidän» sijaan pääsivät johtomiehiksi ammatillisen liikkeen kannattajat — »ekonomistit».

Siten ennen ensimmäistä puoluekokousta Venäjän sosialidemokraattien keskuudessa oli havaittavissa kolme päävirtausta järjestöasiassa.

Ensimmäinen se, jota saarnasivat »Työn vapautus»-ryhmään lukeutuvat ja ulkomaille siirtyneet venäläiset. Tämä oli vallankumouksellisten sosialidemokraattien taistelujärjestö, suunnitelmaltaan tiukasti keskitetty ja kokonaan salassa toimiva pääesikunnan järjestö, joka valmistautui värväämään itselleen armeijaa. Tässä suunnitelmassa ei ollenkaan annettu vastausta kysymykseen, kuinka oli järjestettävä siihen saakka koottu armeija ja kuinka sillä hetkellä jo olevista, toisistaan riippumattomista paikallisjärjestökeskuksista oli muodostettava yhtenäinen puolue. Tämä suunnitelma oli aivan abstraktinen, ylimalkainen, eikä ollenkaan ottanut huomioon Venäjällä vallitsevia olosuhteita.

Toisen suunnan kannattajat tahtoivat hinnalla millä hyvänsä saada järjestetyksi armeijan. Tämän vuoksi he olivat valmiit luopumaan kaikesta, mikä heidän mielestään esti työläisten yhteenliittymistä. Vallankumouksellisen sosialidemokratian vanha lippu pelottaa syvien rivien työläisiä, siitä syystä on tämä lippu käärittävä kokoon ja pantava

syryään joksikin aikaa. Vain harvat itsetietoiset työläiset käsittävät »tulevien sukupolvien hyväksi käytävän taistelun» merkityksen. Mutta syvät rivit eivät kykene tätä käsittämään; sen vuoksi on sellainen vaalilause hyljättävä ja sen sijaan otettava tunnussanaksi: »jokaisen yksityisen työläisen asema on hetimiten parannettava», ja tämän tunnussanan perustalla on sitten muodostettava järjestö. Toisin sanoen tämän suunnan kannattajat tahtoivat järjestää työläisarmeijan luopumalla siitä taistelusta, jota varten tätä armeijaa koottiin.

Kolmannen suunnan miehet olivat vanhoja käytännöllisiä sosialidemokraatteja, jotka vähitellen olivat tulleet siihen johtopäätökseen, että salaisen järjestön puitteita oli laajennettava mahdollisimman paljon ja yhdistettävä se lukuisilla siteillä välittömästi syviin riveihin säilyttämällä esikunnan luonne entisellään, salaisena. Itse syviä rivejä ei ole suorastaan päästettävä puoluejärjestöön, vaan niitä on kasvatettava alituisen agitatsioonin avulla ja siten, että ne ottavat osaa propagandayhdistysten toimintaan ja lakkokassoihin, jotta niissä heräisi halu päästä puoluejärjestöön. Paljon oli puhetta siitä, missä määrin alkuperäisistä kassoista ja yhdistyksistä oli vedettävä itsetietoisia ja heränneitä työläisiä puoluejärjestötyöhön. Tämän suunnan mielipiteet esitti Ljenin lentokirjassessa, jonka hän teki vuonna 1897 ennen puoluekokousta. Tässä julkaisussaan Ljenin väitteli Lavrovin kanssa ja teki täyden pesäeron sosialidemokraattisen ja vanhan »Kansanvapaus»-puolueen järjestöjen välillä.

»Blankismin, salaliittojärjestelmän perinnäistavat, — lausuu hän, — ovat kovin syväälle syöpyneet »Kansanvapauden» puoluelaisten vereen, niin että he eivät voi kuvitella mielessään muullaista valtiollista taistelua kuin missä on kysymys valtiollisesta salaliitosta. Mutta sosialidemokraatit eivät luota salaliittoihin, sillä heidän mielestään on salaliittojen aika jo kauvan sitten mennyt, ja jos valtiollinen taistelu tahdotaan muuttaa salaliitoksi, niin toiselta puolen se työnnetään liian rajoitetulle alalle ja toiselta puolen valitaan mitä sopimattomimmat taistelumuodot» ¹⁾.

¹⁾ Ljenin. »Venäjän sosialidemokraattien tehtävät». 3:s painos.

Lavrov pilkkasi Venäjän sosialidemokraatteja siitä, että he tahtoivat muka siirtää saksalaisen puoluejärjestön kokonaisuudessaan Venäjälle. »Itse teossa, — vastaa hänelle takaisin Ljenin, — Venäjän sosialidemokraatit eivät ole koskaan haaveksineet, että Venäjällä saataisiin muodostaa julkinen työväenpuolue, eivätkä ole erottaneet toisistaan sosialismia ja valtiollisen vapauden puolesta käytävää taistelua, vaan ovat aina olleet sitä mieltä, että tätä taistelua tulee käydä työväenliikkeeseen nojautuvan vallankumouksellisen puolueen eikä salaliittolaisten. Heidän mielestään ei itsevaltiutta vastaan taistella salaliittojen avulla, vaan kasvattamalla ja järjestämällä proletariaattia sekä harjoittamalla työväen keskuudessa valtiollista agitatsionia, joka ruuskii ja tuomitsee itsevaltiutta sen kaikissa ilmenemismuodoissa, panee poliisihallituksen kätyrit häpeäpaaluun ja pakottaa tämän hallituksen tekemään myönnytyksiä. Onhan pietarilaisen »Taisteluliitto työläisluokan vapauttamiseksi» nimisen järjestön toiminta juuri sellainen. Muodostaahan tämä järjestö sellaisen vallankumouksellisen puolueen alun, joka nojautuu työväenliikkeeseen ja johtaa köyhälistön luokkataistelua kapitaalia ja itsevaltaista hallitusta vastaan, pane-matta toimeen minkäänlaisia salaliittoja ja ammentaen voimansa siitä, että se *on yhdistänyt* sosialistisen ja demokraattisen taistelun erottamattomasti Pietarin köyhälistön luokkataisteluun. Onhan Liiton toiminta jo lyhyessä ajassa osoittanut, että sosialidemokratian johtama köyhälistö muodostaa mah-tavan valtiollisen voiman, jonka hallituskin on jo pakosta ottanut huomionsa ja tehnyt sille myönnytyksiä.

Kesäkuun 2/14 p:nä vuonna 1897 julkaistu laki merkitsee sekä kiireelliseen toimeenpanoonsa että sisällykseensä nähden sitä, että köyhälistölle on tehty myönnytys vasten tahtoakin ja että Venäjän kansan viholliselta on saatu valloitetuksi yksi varustus. Kyllähän tämä myönnytys on hyvin vähäinen ja varustus toisarvoinen, mutta eihän se työläisluokan järjestökään, joka sai myönnytyksen aikaan, ole varsin laaja eikä voimakas. Perustettiinhan »Taisteluliitto», kuten tunnettu, vasta vuosien 1895—96 vaiheilla ja se

kykeni työväelle antamaan vain hekto- tai litograafisesti monistettuja julistuksia. Sellainen järjestö, joka yhdistäisi ainakin Venäjän työväenliikkeen suurimmat keskuudet (Pietarin, Moskovan—Vladimirin ja eteläiset piirit sekä tärkeimmät kaupungit, kuten Odessa, Kijev, Saratov j. n. e.) ja jolla olisi käytettävänään vallankumouksellinen äänenkannattaja sekä sellainen vaikutus Venäjän työväen keskuudessa, kuin »Taisteluliitolla» on Pietarin työväen keskuudessa, — sellainen järjestö olisi kieltämättä Venäjällä nykyään mitä vaikutusvaltaisinkin valtiollinen tekijä, jota hallitus ei saattaisi olla huomioonottamatta sisäisessä ja ulkonaisessa politiikassaan. Sellainen järjestö, joka johtaisi köyhälistön luokkataistelua, kehittäisi, järjestäisi ja kasvattaisi työväestöä, auttaisi sitä taistelemaan taloudellisten tarpeittensa puolesta ja valloittamaan kapitaalilta varustuksen toisensa jälkeen ja joka järjestelmällisesti, hellittämättä ahdistaisi itsevaltiutta sekä vainoisi jokaista sen kätyriä, — sellainen järjestö olisi samalla sekä meidän oloihimme sovellettu työväen puoluejärjestö että mahtava, itsevaltiutta vastaan suunnattu vallankumouksellinen puolue. Mutta olisi tyhjää viisastelua ruveta ennakoita päättelemään, mihin keinoihin sellainen järjestö ryhtyy antaakseen lopullisen iskun itsevaltiudelle, katsooko se esim. paremmaksi aseellisen kapinan vai valtiollisen suurlakon tai jonkun muun hyökkäyskeinon»¹⁾.

Jos tarkastamme »Puoluekokouksen ohjelmaa» ja »Selityskirjelmää», niin niissäkin havaitsemme järjestökysymysten esityksessä eri virtausten jälkiä. Vaikka niissä esim. esitettiin liittoutumista tai täydellistä yhteensulautumista koskevat kysymykset, niin kummassakin tapauksessa tehtiin se ennakkopäätös, ettei puolueen Keskuskomitea saa olla hallitseva, vaan yksistään edustava ja toimeenpaneva laitos. Ja vaikka paikallisjärjestöihin nähden oli johdonmukaisesti noudatettu keskitysjärjestelmää, ei sitä katsottu voitavan soveluttaa puoluejärjestöön. Keskuskomitean oli toimitettava teknillisiä tehtäviä ja valmistettava vain yleistä laatua olevia

1) »Venäjän sosialidemokraattien tehtävät» ss. 30—31.

läheisimpiä asioita. Paikallistoimikuntaan nähden »Puoluekokouksen ohjelma» suositti todellisuudessa jo käytännössä olevaa, historiallisesti muodostunutta järjestötyyppiä, nim.: a) paikallista keskuskomiteaa, joka oli oleva varsinainen johtava keskus ja jonka jäsenenä tuli olla kaikkein tarmokkaimpia ja itsetietoisimpia sosialidemokraatteja, olivatpa he sitten työläisiä tai sivistyneitä; b) työväenkomiteaa, jonka tuli olla neuvottelevana laitoksena paikallisen keskuskomitean yhteydessä ja jonka jäsenenä tuli olla mahdollisimman itsetietoisia edustajia niistä tehdaslaitoksista, missä oli pikkujärjestöjä; c) työväenjärjestöä, johon luettiin tehtaiden yhdistykset, kassat, vieläpä puolueen ulkopuolella olevat keskinäiset avustusrahastot. »Selityskirjelmän» tekijät taas esittivät aivan uuden suunnitelman, jonka mukaan paikallisjärjestöjen tuli muodostaa yleinen työväenliitto, jota johtaisi *työväen* keskuskomitea; sen ohella tulivat edustajainkokous ja tehtaiden yhdistykset.

Nähtävästi oli jälkimäistä laatua oleva järjestö, — päin vastoin kuin edellinen, muodostettava alhaalta eikä ylhäältä käsin noudattamalla kansanvaltaisia vaaliperusteita. Tämä johtopäätös voidaan tehdä siitä ehdotuksen kohdasta, jossa oli kysymys johtomiesten, s. o. sivistyneiden esillevetämisestä puhtaasta työväenjärjestöstä, jonka ohessa puoluekokouksen oli myös ratkaistava kysymys tällaisten sivistyneiden suhteesta työväen järjestöön. »Selityskirjelmässä» otettiin puhtaiden työväenjärjestöjen yhteydessä esille myös ammattiliittoja koskeva kysymys.

Sekä »Puoluekokouksen ohjelman» että »Selityskirjelmän» tekijät ratkaisivat ennakolta pää-äänenkannattajan välttämättömyyttä koskevan kysymyksen. Mutta kun »Ohjelma» oli kysymys vain yhdestä äänenkannattajasta, puhuivat »Kirjelmän» tekijät myös erityisestä ulkomailla julkaistavasta lehdestä, vieläpä paikallisistakin äänenkannattajista.

VI.

Katsokaamme nyt, kuinka puoluekokous suoriutui tehtävistään. Sitä varten otamme tähän ensiksi kokonaisuudessaan puoluekokouksen julkaisemat päätökset:

*Venäjän Sosialidemokraattisen Työväenpuolueen
julistus.*

»Viisikymmentä vuotta sitten raivosi Europassa vuoden 1848 vallankumouksen virkistävä myrsky.

»Silloin astui ensi kerran näyttämölle nykyajan työläisluokka mahtavana historiallisena voimana. Sen avulla onnistui porvariston pyyhkäistä pois paljon vanhentuneita feodaalis-monarkistisen järjestelmän jätteitä. Mutta porvaristo rupesi pian pitämään uutta liittolaista pahimpana vihollisenaan ja jätti sekä itsensä että liittolaisensa kuin myös vapaudenasian taantumuksen valtaan. Tämä tapahtui sentään liian myöhään, sillä joksikin aikaa masennettu työläisluokka ilmestyi taas 10—15 vuoden perästä historian näyttämölle uusin voimin ja täysin itsetietoisena, valmiina taistelemaan lopullisen vapautuksensa puolesta.

»Venäjä pysyi vielä koko tämän ajan näennäisesti syrjässä, osaaottamatta tähän historialliseen liikkeeseen. Siellä ei näkynyt jälkeäkään luokkataistelusta, vaikka se olikin olemassa ja kyti salassa. Venäjän hallitus itse kylvi kiitettävällä innolla luokkataistelun siemeniä siten, että se sorti talonpoikia, suojeli maanomistajia ja rikastutti suurkapitalisteja työtätekevän väestön kustannuksella. Mutta suurporvarillis-kapitalistinen järjestelmä ei menesty ilman proletariaattia eli työläisluokkaa. Tämä taas syntyy ja kasvaa yhdessä kapitalismin kanssa sekä vahvistuu kasvaessaan ja sitä myöten ryhtyy yhä enemmän ja enemmän kiihtyvään taisteluun suurporvaristoa vastaan.

»Venäjän tehdastyöläiset, olivatpa he sitten maaorjia tai vapaita, ovat aina taistelleet sekä salaa että julkisesti riistäjiään vastaan. Sikäli kuin kapitalismi on kehittynyt,

on tämä taistelukin laajentunut temmaten mukaansa yhä taajempia työläisjoukkoja. Luokkatietoisuus on herännyt Venäjän proletariaatin keskuudessa ja vaistomainen työväenliike kasvanut samaan aikaan kuin kansainvälinen sosialidemokratia, — tuo koko maailman itsetietoisten työläisten luokkataistelun ja luokkaihanteen kannattaja, — on kehkeytynyt lopullisesti. Kaikki uusimmat venäläiset järjestöt ovat aina itsetietoisesti tai vaistomaisesti toimineet sosialidemokratisten aatteiden hengessä. Työväenliikkeen ja siihen nojautuvan sosialidemokratian voima ynnä merkitys on selvimmän ilmennyt lukuisissa lakoissa, joita viime aikoina on toimeenpantu Venäjällä ja Puolassa ja joista erittäinkin mainittakoon pietarilaisten kankurien ja kehrutehtaalalaisten kuuluisat lakot vuosina 1896—97. Nämä lakot pakottivat hallituksen julkaisemaan kesäk. 2/14 p:nä v. 1897 työpäivän pituutta koskevan lain. Tämä laki pysyy suurista puutteistaan huolimatta aina muistettavana todistuksena siitä mahtavasta vaikutuksesta, joka työläisten yhteisillä ponnistuksilla on hallituksen lakiasäättävään ja muuhun toimintaan. Hallitus vaan erehtyy luullessaan voivansa myönnytyksillä rauhoittaa työläiset. Työläisluokka tulee näet kaikkialla sitä vaativaisemmaksi, mitä enemmän sille annetaan. Tämä koskee myös Venäjän proletariaattia. Sille on tähän saakka annettu vain silloin, kun se on *vaatinut* ja vastaisuudessaakin annetaan vain sitä, mitä se *vaatii*.

»Mitä kaikkea sitten Venäjän työläisluokka tarvitsee? Siltä puuttuu kaikki se, mitä on ulkomaalaisilla tovereilla, nimittäin: osanotto valtion hallintoon, lausunto-, paino-, yhdistys- ja kokoontumisvapaudet, — sanalla sanoen kaikki ne aseet ja keinot, joilla länsi-eurooppalainen ja amerikkalainen proletariaatti parantaa tilaansa ja samalla taistelee lopullisen vapautuksensa, sosialismin puolesta yksityisomaisuutta vastaan. Venäjän proletariaatti tarvitsee valtiollista vapautta yhtäläisesti kuin ihminen raitista ilmaa hengittääkseen. Se on proletariaatin vapaan kehityksen ja osittaisten parannusten ynnä lopullisen vapautuksen puolesta käytävän taistelun menestyksen perusehto.

»Mutta välttämättömän valtiollisen vapauden voi Venäjän proletariaatti vain *itse* hankkia itselleen.

»Mitä kauvemmasi Europassa mennään itään päin, sitä kurjemmaksi, pelkurimaisemmaksi ja kunnottomammaksi käy porvaristo valtiollisessa suhteessa ja sitä suuremmat sivistysynnä valtiolliset tehtävät saa proletariaatti suoritettavakseen. Niinpä Venäjän työläisluokankin on pidettävä huoli valtiollisen vapauden valloittamisesta. Tämä on välttämätön, mutta vain ensi askel proletariaatin suuren historiallisen tehtävän toteuttamiseksi, onhan luotava sellainen yhteiskunnallinen järjestelmä, jonka vallitessa toisella ihmisellä ei ole tilaisuutta riistää toistaan.

»Venäjän proletariaatti on pudistava niskoiltaan itsevaltiuden ikeen, voidakseen sitä suuremmalla tarmolla jatkaa taistelua kapitalismia ja suurporvaristoa vastaan siksi, kunnes sosialismi pääsee täydellisesti voitolle.

»Venäjän työväenliikkeen ja sosialidemokratian ensi askeleet olivat pakostakin haparoivia ja niiltä puuttui yhtenäisyyttä ynnä määrättyä suunnitelmaa. Mutta nyt on aika liittää Venäjän sosialidemokratian paikalliset voimat, pikkuyhdistykset ja järjestöt yhtenäiseksi »Venäjän sosialidemokraattiseksi työväenpuolueeksi». Tämän tajuten kutsuivat »Taisteluliitot työläisluokan vapauttamiseksi»-järjestöjen, »Rabotshaja Gaset»-lehden julkaisijaryhmän ja »Venäjän ja Puolan yleisjuutalaisen työväenliiton» edustajat kokoon puoluekokouksen, jonka päätökset esitetään alempana.

»Puolueeksi yhtyessään ovat paikallisryhmät täysin selvillä tämän askeleen tärkeydestä ja siitä johtuvan vastuunalaisuuden merkityksestä. Sillä ne ovat tahtoneet lopullisesti varmentaa Venäjän vallankumouksellisen liikkeen siirtymisen uuteen itsetietoisien luokkataistelun aikakauteen. Sosialistisen liikkeen ja suunnan vaatimuksia noudattaen tahtoo »Venäjän sosialidemokraattinen työväenpuolue» pitää kiinni Venäjän koko edellisen vallankumouksellisen liikkeen asiasta ja perinnäistavoista. Katsoen Puolueen lähimpien tehtävien joukossa tärkeimmäksi valtiollisen vapauden hankkimisen, Venäjän sosialidemokratia pyrkii siihen päämäärään,

jonka jo vanhan »Kansan vapauden» mainehikkaat toimihenkilöt osoittivat selvästi. Mutta keinot ja tie ovat sosialidemokraateilla toiset. Tämä johtuu siitä, että sosialidemokratia tahtoo itsetietoisesti olla ja pysyä järjestyneiden työläisjoukkojen luokkaliikkeenä. Se on lujasti vakuutettu siitä, että »työläisluokan vapautus on yksistään sen oma asia», ja on horjumatta soveltava kaiken toimintansa tämän kansainvälisen sosialidemokratian alkuperusteen mukaisesti.

»Eläköön Venäjän, eläköön kansainvälinen sosialidemokratia»!

Puoluekokouksen päätökset.¹⁾

»1) Seuraavat järjestöt: »Taisteluliitot työläisluokan vapauttamiseksi», »Rabotshaja Gaset»-lehden ryhmä ja »Venäjän ja Puolan yleisjuutalainen työväenliitto», liittyvät yhtenäiseksi järjestöksi nimellä »Venäjän sosialidemokraattinen työväenpuolue», jonka ohessa »Venäjän ja Puolan yleisjuutalainen työväenliitto» yhtyy Puolueeseen autonomisena järjestönä, joka on itsenäinen vain erikoisesti juutalaista proletariaattia koskevissa kysymyksissä.

»2) Puolueen toimeenpanevana laitoksena on puoluekokouksen valitsema Keskuskomitea, jonka on tehtävä tiliä toiminnastaan puoluekokoukselle.

»3) Keskuskomitean tehtävänä on:

»a) toimittaa ja hankkia kirjallisuutta paikalliskomiteoille;

»b) tehdä ja toimeenpanna sellaisia suunnitelmia, joilla on koko Venäjään nähden yleinen merkitys (kuten vapunvietto, lentolehtisten julkaiseminen tärkeiden tapausten johdosta, lakkolaisten avustus y. m.);

»4) Erittäin tärkeissä tapauksissa Keskuskomitean on noudatettava seuraavia periaatteita:

¹⁾ Tässä esitetään vain ne puoluekokouksen tekemät päätökset, jotka voidaan julkaista lukuunottaen Venäjällä vallitsevat valtiolliset olosuhteet. Julistuksen tekijäin huomautus.

»a) lykkäystä sietävissä kysymyksissä on Keskuskomitean käännyttävä neuvojen saamiseksi puoluekokouksen puoleen;

»b) sellaisissa kysymyksissä, jotka eivät siedä lykkäystä saa Keskuskomitea yksimielisen päätöksen nojalla menetellä itsenäisesti, mutta on velvollinen tekemään tilin toimistaan seuraavalle varsinaiselle tai ylimääräiselle puoluekokoukselle.

»5) Keskuskomitealla on oikeus täydentää itseään uusilla jäsenillä.

»6) Puolueen varat, jotka ovat Keskuskomitean huostassa, ovat seuraavanlaatuiset:

»a) paikalliskomiteojen vapaaehtoisesti suorittamat kertamaksut, silloin kun Puolue muodostui;

»b) paikalliskomiteojen varoista aika ajoittain vapaaehtoisesti suoritettavat maksut;

»c) erityiset puolueverot.

»7) Paikalliskomiteat panevat täytäntöön Keskuskomitean määräykset siinä muodossa kuin ne parhaiten vastaavat paikallisia olosuhteita. Poikkeustapauksissa on paikalliskomiteoilla oikeus kieltäytyä täyttämästä Keskuskomitean vaatimuksia, mutta niiden on ilmoitettava kieltäytymisen syy. Muuten paikalliskomiteat toimivat täysin itsenäisesti, noudattaen vain Puolueen ohjelmaa.

»8) Puolue rupeaa Keskuskomitean välityksellä yhteyteen muiden vallankumouksellisten järjestöjen kanssa, mikäli se ei loukkaa puolueohjelmaa.

Huomautus. Paikalliskomiteat saavat ruveta yhteyteen sellaisten järjestöjen kanssa vain Keskuskomitean tietten ja luvalla.

»9) Puolueen korkeimpana hallintolaitoksena on paikalliskomiteojen edustajain kokous. Puoluekokoukset ovat varsinaisia ja ylimääräisiä. Jokainen varsinainen puoluekokous määrää seuraavan puoluekokouksen kokoontumisaian. Ylimääräiset puoluekokoukset kutsuu kokoon Keskuskomitea joko omasta alotteestaan tai $\frac{2}{3}$ paikalliskomiteoista sitä vaatiessa.

»10) Ulkomailla oleva »Venäläisten sosialidemokraattien liitto» luetaan myös puolueeseen ja edustaa sitä ulkomailla.

»11) Puolueen virallisena äänenkannattajana on »Rabotshaja Gaseta».

»Puolueen täydellinen ohjelma julkaistaan, sitten kun paikalliskomiteat ovat sen tarkastaneet»¹⁾.

Jos vertaamme puoluekokouksen tuloksia sen hommaajien ohjelasuunnitelmaan, niin havaitsemme, ettei puoluekokouksen nähtävästi onnistunut saada loppuunkäsittelyksi kaikkia kysymyksiä. Ja tämä on aivan luonnollista, koska puoluekokouksen täytyi työskennellä Venäjällä mitä epäsuotuisimmissa olosuhteissa. Joka päivä ja joka hetki, minkä puoluekokouksen osanottajat olivat koolla yli määräästä, olivat he vaarassa joutua kiinni. Kokouksen täytyi kiirehtiä saadakseen edes jotakin tehdyksi, ja sen vuoksi se käsitteli kaikkein tärkeimpiä, — olennaisimpia kysymyksiä. Ensiksi se ryhtyi sommittelemaan julistusta. Tämä oli kokouksen tärkein tehtävä. Kaikki muut kysymykset saattoivat tulla ratkaistuksi vasta sitten, kun tuli selville, että kokouksen osanottajat olivat periaatteessa yhtä mieltä.

Julistus alkaa sillä, että vastainen Venäjän vallankumous asetetaan vastakkain vuoden 1848 vallankumouksen kanssa, jonka 50-vuotispäivän vaiheilla kokous juuri oli koolla. Vuosi 1848 ei ole niin tärkeä länsi-eurooppalaisen itsevaltiuden sortumisen kuin proletariatin luokkataistelun alkamisen vuoksi. Siitä lähtien lakkasi työläisluokka olemasta sokeana valtiollisena aseena porvariston käsissä ja alkoi esiintyä itsenäisenä luokkana. Ja proletariaatti on näytellyt sitä suurempaa osaa, mitä pelkurimaisempi ja soveliaisuuspolitiikkaa noudattavampi on vallankumouksellisessa suhteessa kunkin maan porvaristo ollut proletariaatin astuessa näyttämölle. Sitten julistuksessa tehdään seikkaperäisesti selkoa Venäjällä vallitsevista yhteiskunnallisista olosuh-

¹⁾ »Julistuksen ja puoluekokouksen päätöksen olemme ottaneet »Listok Rabotnika»-lehdestä N:o 8 kesäk. v. 1898, ss. 3—8.

teista ja kiinnitetään huomio Venäjän itsevaltiuden ja koko yhteiskunnallisen järjestelmän luokkaluonteeseen. Venäjän itsevaltiudella ei ole selvää feodaali- eikä säätyluonnetta, joka vastustaisi kapitalismin kehitystä, vaan se on mukaantunut suurporvarillis-kapitalistiseen järjestelmään, kun taas Venäjän suurporvaristo puolestaan on mukaantunut itsevaltiuden vaatimukseen. Tästä seuraa, että Venäjän työläisten valtiollisella taistelulla tulee olla, — niinkuin todellisuudessa onkin, — selvä luokkaluonne. Venäjän suurporvaristo on sitäkin mieluummin tehnyt sovinnon itsevaltiuden kanssa, kun tämä sen luotettavana liittolaisena puolustaa sen etuja proletariaatin pyyteiltä. Proletariaatin voitto suurporvaristosta merkitsee samalla itsevaltiuden kukistumista. Parhaiten sitä todistaa kesäk. 2/14 p:nä v. 1897 julkaistu laki. Mutta johdutaanko tästä siihen, että Venäjän proletariaatin ei tarvitse taistella lähimpien valtiollisten vaatimusten puolesta, vaan tulee tyytyä yksistään taloudelliseen taisteluun suurporvaristoa vastaan. Tähän julistus vastaa jyrkästi kieltävästi, syystä että »Venäjän proletariaatti tarvitsee valtiollista vapautta yhtäläisesti kuin ihminen raitista ilmaa hengittäessään». Mutta ottaen opikseen länsi-eurooppalaisten toverien kokemukset Venäjän proletariaatti hankkii itse itselleen vapauden odottamatta apua porvarillisilta. Ja kumminkin siitä huolimatta, että julistuksen tekijäin mielestä proletariaatti panee Venäjällä vallankumouksen toimeen yksistään omin voimin, he huomauttavat, että läheisin vallankumous ei voi sattua yhteen sosialistisen vallankumouksen kanssa. Se tulee olemaan »vain ensi askel proletariaatin suuren historiallisen tehtävän toteuttamisen tiellä».

Lopuksi julistuksessa kiinnitetään huomio siihen, että uusi sosialidemokraattinen liike on perinnäisessä yhteydessä Venäjän edellisten vallankumouksellisten liikkeiden kanssa ja että se tulee jatkamaan niiden alkamaa asiaa, mutta samalla eroaa niistä jyrkästi taistelukeinojen ja muotojen puolesta. Jokainen askel, jonka uusi puolue ottaa, on riippuvainen proletariaatin luokkaeduista, ja se on aina muistava, että »työläisluokan vapautus on yksistään sen oma asia».

Julistuksen lopussa lausutaan julki solidarisuus kansainvälisen sosialidemokratian kanssa.

Julistuksessa on ratkaistu kysymys siitä, onko paikallisjärjestöjen sulauduttava yhtenäiseksi puolueeksi vai onko tyydyttävä eri ryhmien liittoon. Kun oli päästy yksimielisyyteen peruskysymyksissä, oli välttämättömästi ratkaistava myös järjestöjen yhtymistä koskeva kysymys. Ja loppupäätökseksi tuli se, että puoluekokouksen mielestä tuli kaikkien puolueeseen liittyneiden järjestöjen toimia saman suunnitelman mukaisesti ja alistua samojen ohjesääntöjen alaisiksi. Vain juutalaisproletariaattia erityisesti koskevat kysymykset katsoi puoluekokous hyväksi jättää puolueen ratkaisuvallan ulkopuolelle ja uskoa niiden ratkaisu autonomisen järjestön, »Venäjän ja Puolan yleisjuutalaisen työväenliiton» (Bundin) huostaan.

Miten puoluekokous käsitti »Bundin» autonomian, käy selville siitä kirjoituksesta, joka heti puoluekokouksen jälkeen julkaistiin »Bundin» pää-äänenkannattajassa. »Juutalaisten asema Venäjällä, — sanotaan siinä, — hallituksen juutalaispolitiikka ja muut erikoisseikat (kuten esim. eri kieli) ovat synnyttäneet juutalaisproletariaatin keskuudessa erityisiä tarpeita, jotka vaativat erityistä puolustusta. Näiden erityisesti juutalaisten etujen puolustamisen voi ottaa asiakseen erityinen juutalaisjärjestö, jolla on täysi oikeus puolustaa niitä sillä lailla, kuin se havaitsee tarpeelliseksi, jonka ohella puolue ei sekaannu tämän Liiton toimintaan. Mutta sellaisissa asioissa, jotka koskevat koko Venäjän proletariaattia kansallisuuteen ja uskontoon katsomatta, on »Juutalaisliiton» velvollisuus puolueen osana alistua Keskuskomitean alle. »Juutalaisliitolla» ei tietystikään ole erikoisoikeuksia puolueessa, vaan puolue suhtautuu »Juutalaisliittoon» samalla lailla kuin kaikkiin muihinkin työläisjärjestöihin, jotka puolustavat erikoisesti johonkin kansallisuuteen lukeutuvien työläisten etuja». ¹⁾

¹⁾ »Meidän tarkoitusperämme», Arbeiterstimme N:o 9—10, heinäk. v. 1898. Kuten tulemme huomaamaan teoksen neljän-

Kun puoluekokous antoi uuden puolueen nimeksi »Venäjän» (Rossijskaja) eikä »Venäläinen (Russkaja) työväenpuolue», niin se tahtoi juuri sillä osoittaa, että puolueen tulee puolustaa laajempien kerrosten kuin vaan *venäläisten* työläisten ahtaasti kansallisia etuja ja että puolueen rivien tulee olla avoinna kaikkien niiden kansallisuuksien proletaareille, jotka asuvat Venäjän keisarikunnan rajojen sisällä. Mutta samalla puoluekokous hyväksyi myös kansallista itsemääräämisoikeutta koskevan kohdan. Kansallisuuskysymyksessä puoluekokous hyväksyi näet seuraavan katsantokannan: Ottaen lähtökohdaksi koko Venäjän proletariaatin etujen puolustamisen, kokous katsoo suotavaksi, että taistellaan yhteisen puoluelipun alla kaikkien yhteistä vihollista vastaan; mutta samalla on jokaisen kansallisuuden proletariaatilla oikeus tuoda esiin omat kansalliset tarpeensa, jotka saattavat olla toisellaiset kuin koko muun Venäjän proletariaatin tarpeet. Puolueen on sallittava toisten kansallisuuksien proletariaatin pyrkiä erilleen Venäjän keisarikunnan yhteydestä ja taistella kansallisuutensa, valtiollisen riippumattomuuden tai autonomian puolesta ja siten hankkia kansalliselle sosialidemokraattiselle puolueelleen oikeus olla olemassa erillään, itsenäisenä. Kaikkien muiden kansallisten järjestöjen, — jotka eivät pyri erottamaan kansallisuuttaan Venäjästä ja jotka liittyvät Venäjän sosialidemokraattiseen työväenpuolueeseen, — tulee »Bundin» tavoin nauttia autonomiaa voidakseen yhtenäisen puolueen kehityksissä taistella kansallisen kirjallisuutensa ja kielensä avulla kunkin kansallisuuden erikoista sortoa vastaan.

Ylempänä puhuimme jo siitä, että puoluekokouksen hommaajien täytyi aijettaan toteuttaessaan ottaa etupäässä huomioon se seikka, olivatko he ja kukin järjestö yksimielisiä tärkeimmistä ohjelmakysymyksistä. On kuitenkin epä-

nessä (suomalaisessa, — kolmannessa venäläisessä) osassa, luopui Bund pian tältä oikealta katsantokannalta puolueeseen nähden. Niinpä II puoluekokouksessa Bundin edustajat jo loukkautuivat siitä, kun Bundin autonomia katsottiin samanveroiseksi kuin »minkä muun» puoluejärjestön tahansa.

lemätöntä, ettei tällöin otettu lukuun järjestökysymystä koskevia erimielisyyksiä, vaikka niitä oli olemassa, kuten olemme havainneet puoluekokouksen edellistä aikaa koskevista asiakirjoista. Käytännöllinen toiminta eri paikkakunnilla synnytti mitä erilaisimpia paikallisjärjestötyyppejä, joista mainittakoon esim. pietarilainen ja »Bundin» järjestöt. Tunnettua on, että järjestökysymystä koskevat riidat esim. Pietarin Liitossa eivät niihin aikoihin olleet vielä periaatteellista laatua; ainakaan tämä kysymys ei ollut eri riitapuolien tajunnassa yhtynyt yleiseen maailmankatsomukseen eikä ohjelmakysymyksiin.¹⁾ Siten kävi niin hullusti, että toverit, jotka olivat täysin yksimielisiä ohjelmakysymyksissä, joutuivat puoluekokouksessa vastakkain järjestökysymystä käsiteltäessä.

Puoluekokouksen päätöksistä emme ollenkaan saa vastausta tuohon kysymykseen, joka piti silloin jokaisen käytännöllisen toimijan mielenkiintoa vireillä, siihen nimittäin, kuinka oli muodostettava paikallisjärjestö ja kuinka järjestettävä jo olemassa olevat työläisarmeijan ainekset. Olemme jo nähneet, kuinka paljon painoa tähän kysymykseen panivat »Puoluekokouksen ohjelman» ja »Selityskirjelmän» tekijät. Eikä puoluekokoukseen saattanut olla tunnustamatta tämän kysymyksen vakavuutta ja tärkeyttä, ja jos se siitä huolimatta ei tehnyt minkäänlaista päätöstä tässä suhteessa, niin se aiheutui kaikesti siitä, ettei puoluekokouksessa päästy yksimielisyyteen eri menettelytapojen paremmuudesta eikä saatu muodostetuksi yleistä paikallisjärjestömallia, joka olisi soveltunut sekä Pietarille että »Bundille», eikä velvoitetuksi kaikkia järjestöjä noudattamaan jonkun järjestön saavuttamaa kokemusta. Paikallisjärjestöt saivat näet rajoittamattoman oikeuden järjestyä sellaisen suunnitelman mukaisesti, minkä ne katsoivat parhaiten vastaavan paikallisia olosuhteita. Tässä suhteessa oli jokainen paikalliskomitea aivan itsenäinen, sen toimivaltaa rajoittivat vain puolueohjelma ja

¹⁾ Muuten »Rabotshaja Mysljin» N:o 1:ssä, joka tuli julki-suuteen ennen puoluekokousta, ilmeni järjestö- ja ohjelmakysymysten välinen yhteys jokseenkin selvästi.

ne »Keskuskomitean» välityksellä annettavat puoluekokouksen määräykset, jotka vastasivat paikallisia olosuhteita.

Puoluekokouksessa tuli selvästi ilmi eräs kuvaava piirre. Kaikki kokoukseen osaaottaneet paikallisjärjestöt olivat muodostetut ankaran keskitysjärjestelmän periaatteiden mukaisesti. Omissa oloissaan ne olivat tarmokkaasti vastustaneet jokaista yritystä, jonka tarkoituksena oli rajoittaa niiden johtovaltaa ja niiden oikeutta hallita alempia järjestöjä. Mutta kun puoluekokouksessa oli ryhdyttävä laatimaan yleisiä puoluesääntöjä, niin nämä jyrkät keskitysjärjestelmän kannattajat alkoivat tavattomasti pelätä puoluekeskitystä ja todellisesti toimikykyisen keskuksen muodostamista. Puoluekokouksen päätöksen mukaisesti on Keskuskomitea vain puoluekokouksen määräysten toimeenpanija, ja ainoastaan poikkeustapauksissa, jolloin viivyttely ei saa tulla kysymykseen, saattaa Keskuskomitea toimia itsenäisesti ja silloinkin sillä ehdolla, että Komitean päätös on yksimielinen. Kaikissa muissa tapauksissa on Keskuskomitean velvollisuus kutsua kokoon puoluekokous ja jättää kysymys sen ratkaistavaksi. Vieläpä puoluekokouksenkin, tuon puolueen korkeimman hallintolaitoksen valtaa rajoittavat paikalliskomiteat. Niinpä erikoistapauksissa on paikalliskomiteoilla oikeus kieltäytyä täyttämästä puoluekokouksen määräyksiä. Keskitysjärjestelmän pelosta voidaan katsoa johtuneen myös sen seikan, että Keskuskomitean kassaan suoritettavat kertaynnä ajoittaismaksut määrättiin »vapaaehtoisiksi» eikä pakollisiksi.

Tähän pelkoon, — joka aiheutui siitä, että puolueen muodostumisen johdosta paikallisjärjestöt menettäisivät osan itsenäisyyttään, — oli syynä järjestöjen historia. Siihen saakka oli jokainen niistä syntynyt, kasvanut ja kehittynyt omin päin saamatta mitään apua ja kannatusta muilta järjestöiltä. Järjestöt eivät tietäneet mitään naapureistaan, jonka vuoksi ne luulivat, että kunkin järjestön historia oli aivan toisellinen kuin kaikkien muiden ja että toimintaehdot erosivat jyrkästi naapurijärjestöjen toimiehdoista. Siksi sellaiset järjestöt tahtoivat puoluekokouksessa ennen kaikkea

saada säilytetyksi itsenäisyytensä, etteivät muiden järjestöjen edustajat pääsisi asioita tuntematta sitä ahdistamaan. »Bundin» edustajat esim. kiiruhtivat puoluekokouksesta palattuun rauhoittamaan tovereitaan seuraavasti: »Puolue, joka on asettanut päämääräkseen Venäjän proletariaatin eri ryhmien liittämisen yhteiseen, suunnitelmanmukaiseen taisteluun riistäjiä vastaan, ei missään tapauksessa aijo riistää itsenäisyyttä yksityisiltä, puolueeseen yhtyneiltä järjestöiltä. Se jättää paikalliskomiteoille ja yksityisille liitoille riittävästi vapautta, että ne saavat hoitaa asioitaan parhaimpansa mukaan. Sitä paitsi on komiteoilla oikeus kieltäytyä noudattamasta Puolueen Keskuskomitean määräyksiä ja päätöksiä siinä tapauksessa, ettei paikalliskomitean mielestä näiden päätöksien toimeenpano vastaa paikallisia olosuhteita... Tämä Puolueen politiikka on järkevää ja soveltuu hyvin käytäntöön. Puolue ei halua, että kaikki työväen liitot tarussivat saman pilin mukaan. Yksityisiä työväenryhmiä koskevat asiat Puolue jättää niiden ratkaistavaksi, jotka parhaiten siihen pystyvät»¹⁾). Mutta omissa oloissaan »Bund» katsoi asioita aivan toiselta kannalta: sen Keskuskomitean määräyksiä oli kaikkien niiden »työväenryhmien» ehdottomasti noudatettava, jotka kuuluivat »Bundin» järjestöön.

Paitsi Keskuskomiteaa, sai puoluekokous hyväksytyksi myös puolueen virallisen äänenkannattajan. Ja valitsemalla siksi »Rabotshaja Gaset»-lehden, puoluekokous toiselta puolen vastasi myöntävästi kysymykseen, oliko puolueen pää-äänenkannattajaa julkaistava Venäjällä, ja toiselta puolen ilmaisi hyväksyvänsä sen suunnan, jota »Rabotshaja Gaset» noudatti.

Edustajakseen ulkomailla puoluekokous tunnusti »Venäläisten sosialidemokraattien liiton», mutta tietymätöntä on, saiko tämä puoluekokoukselta mitään ohjeita ja valtuuksia.

Puoluekokous lopetti työnsä, edustajat hajaantuivat kukin omaan paikalliskomiteaansa ja Keskuskomitea antoi julistuksensa, mutta heti sen jälkeen joutuivat kiinni sekä

1) »Meidän päämäärämme». Arbeiterstimme N:o 9—10.

»Keskus»- että paikalliskomiteat kuin myös »Rabotshaja Gasetan» toimitus, vieläpä otettiin takavarikkoon sen kirjapainokin. Varmaankin onnistui provokaattorin päästä keskuksen ja niin saivat poliisiviranomaiset tuhotuksi koko äsken perustetun puoluejärjestön.

Siten säilyi puoluekokouksen töistä ainoastaan sen valmistama julistus ja puolueen nimi, mutta siitä huolimatta ei työ mennyt hukkaan, sillä saatiinhan Venäjällä vihdoinkin pystytetyksi oma vallankumouksellinen, sosialidemokraattinen lippu.

Kun nyt työläiset, kukin paikkakunnallaan, lukivat »Venäjän sosialidemokraattisen työväenpuolueen» päällekirjoituksella varustettuja julistuksia ja lentolehtiä, niin he tiesivät, etteivät he yksinään taistelleet työväen asian hyväksi, eikä heidän järjestönsä ollut ainoa, vaan että muissakin kaupungeissa julkaistiin samalla päällekirjoituksella varustettuja lehtisiä ja että muuallakin oli sellaisia järjestöjä, jotka ajoivat samaa asiaa ja taistelivat samoilla aseilla kuin hekin. Kun puolueen julistus joutui johonkin sellaiseen paikallisjärjestöön, jossa siihen saakka oli hyvin vähän ajateltu periaatteellisia kysymyksiä ja pidetty yksinomaan huolta vähäpätöisistä juoksevista asioista, niin se sai aikaan kuumia keskusteluja, joista oli seurauksena se, että järjestön täytyi tarkoin määrätä kantansa asiassa ja astua itsetietoisesti yhteisen aatelipun ja Puoluekomitean johdon alle. Kyllähän puoluekokous ei saanut muodostetuksi puoluetta tämän sanan varsinaisessa merkityksessä, toisin sanoen elimellisesti yhteisestä kokonaisuudesta, sillä jäiväthän paikalliskomiteat keskinäistä yhteyttä vaille ja yhtä eristetyiksi kuin ne olivat ennen puoluekokousta; tuhottua keskusjärjestöä ei muodostettu uudestaan, eivätkä uudestaan muodostetut paikalliskomiteat kiiruhtaneet kutsumaan kokoon uutta puoluekokousta, jotta olisi päästy jatkamaan ensimmäisessä puoluekokouksessa alullepantuja töitä. Vieläpä eri paikkakunnilla ruvettiin yhä enemmän pelkäämään puoluekeskitysjärjestelmää, josta katsottiin niin yleisen ja suuren tuhon aiheutuneen. Siitä syystä paikalliskomiteat vetäytyivät entistä enemmän kuoreensa ja ryhtyivät

yksistään paikalliseen työhön. Mutta kaikesta tästä huolimatta oli ensimmäinen askel otettu yhtenäisen puolueen luomiseksi. Jos ei todellisuudessa, niin ainakin jokaisen puolueen aatteenajajan mielessä oli puolue jo olemassa ja hän tunsii olevansa suuren, yhtenäisen järjestön jäsen.

VII.

Olemme jo huomauttaneet siitä, että puoluekokouksen päätökset eivät lainkaan saattaneet olla Venäjän kaikkia sosialidemokraattisia järjestöjä sitovia, koska läheskään kaikki järjestöt eivät olleet siellä edustettuina; mutta ne poissaolevista järjestöistä, jotka hyväksyivät puoluekokouksen päätökset, osoittivat sillä liittyvänsä Puolueeseen. Tunnettua myös on, ettei »Työn vapautus»-ryhmä ollut kokouksessa edustettuna. Koska puoluekokous hyväksyi edustajakseen ulkomailla »Venäläisten sosialidemokraattien liiton», ja kun vuodesta 1888 lähtien »Työn vapautus»-ryhmä toimitti »Liiton» julkaisuja, niin liittyi siten puolueeseen mainittu ryhmäkin. Julkaistessaan puoluejulistuksen »Työn vapautus»-ryhmä kirjoitti omasta puolestaan: »Venäjän sosialidemokraattisen työväenpuolueen perustaminen ja sen julistuksen ilmestyminen, — esitämme sen tässä, — on hyvin suuri askel eteenpäin meidän työläisluokkamme liikkeessä. Tämä liike on viime vuosina kasvanut tavattoman nopeasti ja on paisuva vielä enemmän, kunhan toverimme tulevat tajuamaan koko Venäjän valtakunnan proletariaatin etujen olevan yhteisten ja kun jokainen heistä tulee käsittämään, että toverit ovat aina valmiit auttamaan ja todellakin auttavat häntä... Me olemme vakuutettuja siitä, että Venäjän sosialidemokraattien yhteinen järjestö on kasvava ja vahvistuva yhä enemmän, kunnes työläisluokan liike muuttuu niin vuolaaksi virraksi, että se, parantaen matkan varrella proletariaatin taloudellista tilaa, vie vihdoin mukanaan Venäjää rasittavan valtiollisen ikeen ja raivaa tien vapaalle,

laajaperäiselle taistelulle kaikkien työtätekevien täydellisen vapautuksen hyväksi»¹⁾).

Seuraava »Listok Rabotnika»-julkaisun numero, joka ilmestyi marraskuussa v. 1898, loppuu seuraavalla toimituksen tiedonannolla: »Tästä numerosta lähtien ei »Työn vapautus»-ryhmä toimita enää »Listok Rabotnika»-julkaisua. Tämän 9—10 numeron on julkaissut väliaikainen toimitus. Seuraavat numerot toimittaa uusi, »Venäläisten sosialidemokraattien Liiton» lopullisesti muodostama toimitus».

Edellisen numeron pääkirjoituksessa aikakauslehden toimitus, s. o. »Työn vapautus»-ryhmä ilmaisi olevansa samaa mieltä puoluekokouksen kanssa ja siitä huolimatta luopui kuitenkin niin pian lehden toimituksesta. »Yhteyttä Venäjän kanssa, — selittää Plehanov, piti silloin yllä X-ryhmä . . ., johon kauttaaltaan kuului »ekonomisteja». Tämä ryhmä uskotteli meille, että Venäjällä toimivat toverit ovat periaatteellisesti samalla kannalla kuin sekin. Venäjän sosialidemokraattisen työväenpuolueen ohjelma oli kumminkin ristiriidassa tämän mielipiteen kanssa. Mutta Venäjällä vallitsevat, tavattoman vaikeat toimintaehdot aiheuttivat kovin usein toimimiesten muutoksia. Ja saadaksemme selville, minkälainen suunta Venäjällä oli vallalla ja mitä sikäläiset toverit vaativat meidän julkaisuiltamme, me lähetimme Pietariin selonteon riidoistamme »nuorten» kanssa. Me saimme sieltä lyhyen vastauksen, että uusille voimille oli annettava jonkun verran toimintavapautta. Silloin me koetimme toimittaa »Listok Rabotnika»-julkaisua yksissä neuvoin muutamien »ekonomistisen» suunnan edustajien kanssa. Kuten saattoi odottaakin, tämä yritys ei ollenkaan menestynyt. Mitä silloin oli tehtävä? Ei ollut muuta keinoa kuin luopua kokonaan mainitun julkaisun toimituksesta. Ja niin me teimmekin marraskuussa v. 1898»²⁾).

»Työn vapautus»-ryhmä ei siis luopunut toimituksesta

1) »Listok Rabotnika» N:o 8, kesäk. v. 1898, ss. 2—3.

2) »Vademekum». »Rabotsheje Djelon» toimitusta varten Plehanovin tekemä esipuhe s. XLVIII.

sen vuoksi, että se ei olisi hyväksynyt puoluekokouksen päätöksiä, vaan siksi, ettei se katsonut venäläisten puolue-työntekijäin enemmistön suunnan vastaavan puoluekokouksen hyväksymää suuntaa, joka Plehanovin mielestä oli sama kuin »Työn vapautus»-ryhmän kanta. Tuo ulkomainen »ekonomistien» muodostama X-ryhmä uskotteli »Työn vapautus»-ryhmälle, että kaikki venäläiset puoluetoverit olivat samaa mieltä kuin X-ryhmä. »Työn vapautus»-ryhmä otti asiasta selkoa yhdeltä Venäjällä olevalta järjestöltä, joka vahvisti X-ryhmän mielipiteen, ja tämän perusteella »Työn vapautus»-ryhmä katsoi olevansa oikeutettu jättämään puolueen ulkomaalaisen äänenkannattajan toimituksen ilmeisten »ekonomistien» käsiin, joiden joukossa Plehanovin sanojen mukaan oli sellaisia henkilöitä, jotka eivät hyväksyneet Julistusta ja jotka »eivät kannattaneet *sosialismia* eikä *demokratismia*»¹⁾).

Venäjällä oli Puolueen alku tuhottu eikä ollut virallista äänenkannattajaa. Ainoana näkyvänä tuloksena puoluekokouksen töistä oli sen Julistus ja ainoa järjestö, jolla oli tilaisuus seuraavaan puoluekokoukseen saakka säilyttää oikea puoluekatsantokanta vääristelemättömänä, oli Puolueen ulkomailla oleva edustaja, »Venäläisten sosialidemokraattien liitto» ja erittäinkin sen toimitus. Ja on epäilemätöntä, että poistuessaan niin vakavalla hetkellä paikaltaan »Työn vapautus»-ryhmä vahingotti sanomattomasti nuorta puoluetta. Tämä oli anteeksiantamaton teko Venäjän puhdasoppisen marksilaisen suunnan perustajien kuin myös Venäjän sosialidemokraattien teoreettisten johtajain puolelta.

Ja olisipa »Työn vapautus»-ryhmä ollut valmis heittämään paikkansa jo ennemminkin kuin oli saatu vastaus pietarilaiselta järjestöltä. Plehanov kertoo näet seuraavaa: »Pietarista saatu neuvo, että nuorille voimille oli annettava jonkullainen toimintavapaus, osoittaa, ettei Venäjällä olevilla

¹⁾ »Vademekum». Plehanovin esipuhe ss. XXIV ja XXX.

tovereilla ollut oikeaa käsitystä meidän suhteestamme ulkomailla oleviin »nuoriin» tovereihin. Nämä valittivat lakkaamatta, että me estämme heitä työskentelemästä heidän oman vakaumuksensa mukaan. Mutta nämä valitukset olivat aivan aiheettomia. Sillä kuinka me saatoimme estää »nuoria» tovereita toimimasta? Ainoastaan yhdellä tavalla, siten nimittäin, ettei heitä olisi päästetty toimittamaan ulkomalaisia sosialidemokraattisia julkaisuja. *Mutta me emme tahtoneet vastustaa heidän päästämistään toimitukseen, vaan päin vastoin monta kertaa ilmaisimme aikovamme luopua toimittamasta »Listok Rabotnikaa»* (harvennus Ljadovin). Otamme vielä todisteeksi seuraavat rivit: »Mitä toimitukseen tulee, niin N-järjestön toverit vastustivat jyrkästi kaikkia muutoksia, koska he eivät voineet kuvitella mielessään, ketä nykyhetkellä voitaisiin saada »Työn vapautus»-ryhmän jäsenten sijaan...» Nämä rivit olemme ottaneet M. M:n kirjeestä ¹⁾, jota P. Axelrod »Työn vapautus»-ryhmän nimessä kehotti ryhtymään venäläisten toverien kanssa kirjeenvaihtoon, jotta saataisiin määrätyksi uusi toimitus »Listok Rabotnika»-lehteä varten.

Niiden toverien joukossa, jotka jyrkästi vastustivat kaikellaisia muutoksia tässä suhteessa, olivat hra »N. N.», joka myöhemmin teki lentokirjasen »Työn vapautus»-ryhmää vastaan, ja hänen kanssaan »täysin samanmielinen» hra »G». Herra »N. N.» vastusti siinä määrin kaikkia muutoksia toimituksessa, että katsoi omasta puolestaan tarpeelliseksi kirjoittaa P. Axelrodille: »Me emme hyväksy toimituksen muutosta kahdesta syystä. Ensiksikään nuorten to-

¹⁾ Hyvä kyllä, meidän on onnistunut teoksemme toisen osan valmistuessa saada oikeus paljastaa tässä meidän »ekonomistiemme» aatteellisten isien salanimet. Kirjaimia »M. M.» käytti rouva Kuskova (katso hänen kirjoitustaan »F. Daehn. Venäjän työv. liikkeen ja sosialidemokratian hist. vv. 1900-04», »Byloje», kirja X, s. 329, huomautus); nimimerkkiä »N. N.» käytti hra Prokopovitsh (esim. kirjoitus: »Periaatteettomuus puolueasioissa», »Tovarishth», N:o 108, 8/XI 1906) ja kirjainta »G» käytti eräs »Bundin» huomattavista toimitsijoista.

verien joukossa ei ole yhtään kokenutta eikä tunnettua sanomalehtikirjailijaa. Olemme sitä mieltä, ettei kukaan itseään kunnioitava henkilö suostu rupeamaan toimittajaksi sillä perusteella, että hän saisi tuona aikana kirjoittaa pari pikku kirjoitusta. Toiseksi nuorten toverien keskuudessa *ei ole yhtään kunnollista Venäjän olojen tuntijaa*» (harvennus Ljadovin)¹⁾.

Viisitoista vuotta aikaisemmin, v. 1883 »Työn vapautus»-ryhmä kohotti pelottomasti Venäjän sosialidemokratian lipun, vastoin kaikkien silloin toimineiden vallankumouksellisten tahtoa. Tällä se teki tavattoman suuren palveluksen Venäjän sosialidemokraattiselle liikkeelle. Mutta nyt, v. 1898 se oli valmis vastustelematta luovuttamaan ja todella luovuttikin tämän lipun sellaisten henkilöiden käsiin, jotka se katsoi kykenemättömäksi kantamaan sitä kunnialla, ja otti tämän askeleen yhden, ulkomailla olevan ryhmän vaikutuksesta sekä erään pietarilaisen järjestön tilapäisesti lähettämän kirjeen perusteella siitä huolimatta, että *äskettäin puolueeksi yhtyneiden järjestöjen tahto oli aivan toinen*, niin kuin se selvästi ilmeni puoluejulistuksesta.

Teoksemme ensimmäisessä osassa sanoimme kyllä vanhojen käytännöllisten sosialidemokraattisten toimitsijain (puoluekokoushan kannatti heidän suuntaansa) olleen tyytymättömiä »Työn vapautus»-ryhmän toimintaan. Mutta vaikka he olivatkin tyytymättömiä vanhojen, ulkomailla oleskelevien siirtolaisten *toimintaan*, niin he aina ja joka paikassa tunnustivat kannattavansa »Työn vapautus»-ryhmän *periaatteita*. Siirtolaisten erehdysten selittivät käytännönmiehet johtuvan siitä, että he olivat eristetyt Venäjästä, joten heidän oli aivan mahdoton tietää, mitä kaikkia muutoksia oli Venäjällä tapahtunut 15 vuoden kuluessa ja käsittää selvästi jo alkaneen työväen joukkoliikkeen merkitystä. Tästä katsoivat käytännönmiehet johtuvan vallankumouksellisten sivistyneiden voimien liian suureksi arvostelemisen ja sen yhteydessä olevan »Kansan vapaus»-puolueen tapaisen (puhtaasti

¹⁾ »Vademekum» s. s. XLVIII—XLIX.

salaliittolais-) järjestösuunnitelman, jota »Työn vapautus»-ryhmä tyrkytti. Mitä tehtäviä sitten oikeastaan oli kaikilla (vuosina 1894—97) ulkomaille tulleilla Venäjän käytännöllisten toimitsijain lähettiläillä? Oliko heidän saatava ryhmä luovuttamaan äänenkannattajan toimitus toisiin käsiin? Ei ensinkään, sillä eiväthän tätä vaatineet, kuten olemme jo nähneet, edes äärimäiset »ekonomistitkaan», kuten Prokopovitsh, Kuskova ja hra »G». Ainoa, mitä Venäjän käytännölliset toimitsijat vaativat »Työn vapautus»-ryhmältä, oli se, että ryhmän tuli paremmin tutustua Venäjän tosioloihin ja olla läheisessä yhteydessä sen kanssa. Kaikki Venäjän käytännölliset toimitsijat olivat poikkeuksetta sitä mieltä, että »Työn vapautus»-ryhmä oli aatteellisena johtajana aivan *verraton*, mutta tämän ohella he vaativat siltä myös *käytännöllistä* ohjausta, ja tässä suhteessa »Työn vapautus»-ryhmä ei kyennyt tyydyttämään vaatimuksia. Se ei osannut saada aikaan niin läheistä yhteyttä Venäjän kanssa, että se todellakin olisi ollut selvillä järjestöjen tilapäisten jäsenten mielialasta ja ennen kaikkea varsinaisten työntekijäin mielentilasta ja itsetietoisuusmäärästä, toimivatpa nämä sitten sosialidemokraattien tai työväen syvien rivien keskuudessa. Kyllähän »Työn vapautus»-ryhmä teki muutamia tämänsuuntaisia yrityksiä. Niinpä ryhtyessään julkaisemaan »Rabotnik»- aikakauslehteä Plehanov kirjoitti toimituksen nimessä seuraavaa: »Me käännyimme vaatimattomalla julkaisullamme tuon uuden, työtätekevän Venäjän puoleen, joka on meidän ilomme, ylpeytemme, toivomme. Tahdomme pyhittää julkaisumme kokonaan työläisluokan etujen ajamiselle. *Emme tyrkytä mielpiteitämme työläislukijoillemme emmekä tahdo olla johtajia*, vaan koetamme voimiemme mukaan auttaa niitä kovaosaisia, mutta reippaita ja rohkeita uurastajia, jotka taistelevat kaukaisessa ja onnettomassa synnyinmaassamme. *Meidän tilapäisen julkaisumme palstat, — jos se pysyy hengissä, — ovat avoinna kaikille työläisille, jotka haluavat käyttää sitä keskustellakseen tehtävistään ja tuodakseen ilmi toivomuksiaan»* 1). Ryhmä kieltäytyi siis johtoasemasta ja tah-

1) »Rabotnik». N:o 1—2, Geneve v. 1896 ss. XIII — XIV.

toi, että »Rabotnik»- julkaisu tulisi Venäjän työläisten keskusteluelimeksi. Mutta ryhmä ei ollut yhteydessä näiden työläisten kanssa. »Rabotnik»-julkaisun numeroissa *ei näet ole yhtään työläisten kirjoittamaa artikkelia.* »Työn vapautus»-ryhmä pysyi edelleen Venäjästä eristettynä ja oli tekemisissä vain ulkomailla olevien venäläisten kanssa, joiden olisi pitänyt olla Venäjällä toimivien tovereiden mielialojen, toivomusten ja ajatusten tulkitsijoina. Mutta saattoivatko ulkomailla oleskelevat venäläiset täyttää tämän tehtävänsä? Ensimmäiset käytännölliset sosialidemokraattiset toimijat vangittiin vuosien 1895—96 vaiheilla. Silloisen tavan mukaan heidän oikeusjuttunsa käsittely kesti parisen vuotta. Ja sitten suurin osa heistä lähetettiin vankeudesta maanpakoon Siperiaan tai Arkangelin kuvernementtiin 3—10 vuodeksi. Tarmokkaimmin toimineet henkilöt joutuivat Siperiaan. Ensimmäiset sosialidemokraattien Siperiasta karkaisemiset alkoivat vuonna 1899, kun taas laillisesti he saattoivat ruveta palaamaan takaisin vasta vuodesta 1900 lähtien. Siihen saakka ei varsinaisia käytännöllisiä sosialidemokraatteja, muutamaa poikkeusta lukuunottamatta, ollut yhtään ulkomailla. Sinne joutui ainoastaan opiskelevaa nuorisoa, joka ei ensinkään ollut työskennellyt käytännössä eikä tuntenut koko liikettä, tai sitten sattumoisin vangitsematta jääneitä toisarvoisia toimihenkilöitä, jotka olivat välillisesti avustaneet liikettä, mutta eivät aktiivisesti ottaneet siihen osaa. Tätä laatua olivat ulkomailla oleskelevat venäläiset siirtolaiset. Vuodesta 1897 alkaen piti melkein jokainen »ajatteleva» lukiolainen itseään marksilaisena. Jouduttuaan ulkomaille hän tietysti liittyi heti paikalliseen sosialidemokraattiseen järjestöön ja sai siten oikeuden olla Venäjällä vallitsevan »mielialan» tulkitsijana. Ja yksistään tällaisten henkilöiden kautta tutustui »Työn vapautus»-ryhmä Venäjän oloihin. Saattaako tämän perästä kummastella, jos ryhmä ei käsittänyt, mitä venäläiset toverit todellisuudessa vaativat heidän julkaisuiltaan? Toisena lähteenä, josta ryhmä ammensi tietoja Venäjän todellisista oloista, olivat Venäjän laillistetut sanomalehdet. Voidaksemme käsittää, kuinka arvottomia täten

saadut ainekset olivat, meidän on muistettava vain ne olosuhteet, joissa Venäjän sanomalehdistön täytyi silloin työskennellä. Sanomalehdistä ei ollenkaan käynyt selville todellinen asiointila, vaan päin vastoin siitä annettiin kokonaan vääristeltyjä tietoja. Vapaamieliset sanomalehdet uskalsivat palstoillaan kosketella ainoastaan kaupunki- ja maalaiskuntien taloudellisia kysymyksiä sekä kiinnittää huomiota Venäjän kulttuurin silmiinpistävään kehnouteen. Tällä ainoalla alalla saattoi sanomalehdistö puhua vapaasti. Vapaamielisten katsantokannan mukaan saivat »kunnolliset» sanomalehdet semstvolaitoksesta kirjoittaa vain ylistyshymnejä; semstvomiesten haukkuminen oli sitä vastoin jätettävä »Moskovskija Vjedomosti»- ja »Grashdanin»-lehtien toimeksi. Tämän vuoksi ihannoitiin tavattomasti maalais- ja kaupunkiitsehallinnon elämää ja sen toimihenkilöiden ansiot katsottiin liian suuriksi. Toiselta puolen vapaamielisten katsantokanta vaati käytettäväksi tummia värejä kansan raakuutta ja Venäjällä vallitsevaa henkistä pimeyttä kuvaillessa. Eritäin huolellisesti penkoen esiin taikauskon erilaisia ilmeneismuotoja ja nauttien niiden esittämisestä y. m. s., vapaamieliset pakottivat periaatteidensa mukaisesti sanomalehdistön olemaan puhumatta työväen itsenäisyyden ja itsetoiminnan kaikista ilmaisuista sekä jo alkaneen työväenliikkeen merkityksestä. Tätä kurjaa ja sen lisäksi aivan vääristeltyä luvallista ainehistoa täydennettiin ulkomailla kuivilla, paljaita tapahtumia esittävillä salaisilla kirjeillä, joissa tehtiin selkoa jostakin lakosta, vangittujen lukumäärästä tai jostakin julistuksesta.

Sanomme vielä kerran, että sellaisten ainesten perusteella ulkomailla oleskelevat venäläiset olivat aivan pakostakin tietämättömiä Venäjän sosialidemokraattien käytännöllisestä toiminnasta, Venäjän työväestön mielentilasta ja koko Venäjän yhteiskunnallisesta elämästä. Niin kauvan, kun Plehanov tai Axelrod tekivät johtopäätöksiä tieteellisen sosialismin puhtaasti teoreettisista väitteistä ja olivat tekemisissä Venäjän historiallisen menneisyyden tai sen nykyisen taloudellisen aseman kanssa, he antoivat arvokkaita ohjeita, joita noudatti-

vat kaikki sosialidemokraatit. Mutta kun vain oli tehtävä *käytännöllinen* johtopäätös — arvostelemalla *nykyhetkeä* ja toimivien työläiskerrostojen mielialaa *nykyhetken tapausten* perusteella — ja annettava *menettelytapaa* koskevia ohjeita, niin he joka kerran erehtyivät: heidän arvostelunsa ei vastannut todellisuutta, ja siksi käytännöllinen johto luisui pois heidän käsistään.

Väitteemme todistukseksi otamme tähän muutamia esimerkkejä. Tammikuussa v. 1892 Plehanov kirjoitti Venäjää kohdanneen kadon vaikutuksen alaisena lentokirjansen »Koko Venäjän kurjuus.» Tarkastettuaan erinomaisen terävästi Venäjän taloudellista elämää ja todistettuaan mestarillisesti tämän kurjuuden olevan yhteydessä voimassa-olevan itsevaltiuden kanssa, Plehanov lopettaa kirjoituksensa kehottamalla Venäjän kaikkia yhteiskuntaluokkia ryhtymään heti taisteluun itsevaltiutta vastaan ja vaatimaan »Semskej Soborin» (kansan eduskunnan) kokoonkutsuamista, jonka tulee olla Perustuslakia säätävänä Kokouksena. Hänen mielestään tämä taistelu koskee kaikkia muita »paitsi itseään kylliksi häväissyttä *pamppu- ja patukkapuoluetta*», eikä sellaisen yleisen taistelun mahdollisuus ole vain synnyinmaansa yhteydestä irroitettuna maanpakolaisen keksimä haave»¹⁾.

Venäjän käytännölliset sosialidemokraatit kiiruhtivat monilukuisissa kirjeissä vakuuttamaan Plehanoville, että kaikkien yhteiskuntaluokkien kutsuminen sillä hetkellä taisteluun itsevaltiutta vastaan oli juuri »haaveilua», että vallitsevan järjestelmän säilyttämistä tahtoivat muutkin eikä vain »pamppu ja patukkapuolue» ja että vapaamielisen sanomalehdistön ulvominen ei ilmaissut yhteiskuntaluokkien, vaan vähäisen sivistyneiden joukon mielialaa.

Mutta sosialidemokratian rivien ulkopuolella olevat sivistyneet ihastuivat ikihyviksi luettuaan Plehanovin kirjansen. »Kirjassani »Koko Venäjän kurjuus,» — kirjoitti sittemmin Plehanov, — ovat jotkut katsooneet minun luopuneen entisestä sosialidemokraattisesta ohjelmasta ja jonkun verran

1) »Koko Venäjän kurjuus». Pietari v. 1906, s. 61.

lähennelleen »puhtaan politiikan» kantaa¹⁾. Todistaakseen siis olevansa vielä entisellä sosialidemokraattisella kannalla Plehanov kirjoitti uuden kirjasen, jossa hän todisti puhtaasti tieteelliseltä näkökannalta katsoen, että Venäjän porvarillisten on pakosta *aikaa myöten* törmättävä yhteen itsevaltiuden kanssa, koska kerran tulee hetki, jolloin suurporvariston taloudelliset edut vaativat sitä. Kun kysymys esitettiin näin yleisessä muodossa, niin hyväksyivät sen tietenkin kaikki sosialidemokraatit, samoin kuin he hyväksyivät muutkin tässä uudessa kirjoituksessa esitetyt väitteet, mikäli ne selvittävät luokkataistelun olemusta. Mutta samalla he havaitsivat, ettei kirjasessa »Koko Venäjän kurjuus» annettu, menettelytapaa koskeva neuvo vastannut olennaisesti kirjasessa »Sosialistien tehtävistä . . .» esitettyjä teoreettisia väitteitä ja että jälkimäisen kirjoituksen lopussa oleva yritys, jossa Plehanov koetti selittää tuota neuvoaan, jää merkityksettömäksi, koska se kuuluu *toivottavan* mutta *ei todellisudessa olemassaolevan* alalle Plehanovin tieteellisistä vakauksista huolimatta. Otamme tähän kaiken hauskimman kohdan tuosta selityksestä. »Kuinka te luulette suoriutuvanne tehtävistänne, jos esim. on kysymyksessä 300 milj. ruplan kokoonsaaminen, joita ei pankkiiri Vyshnegradsky anna?» — kysyneen minulta Venäjällä elävä lukija Tähän kysymykseen voitaisiin vastata hyvin lyhyesti: »Sems kij Sobor» (kansan eduskunta) saa *ehdottomasti ja joka tapauksessa* kokoon sikäli varoja kuin tarvitaan nälänhätäisten auttamiseksi, vaikka keisarillisella hallituksella ei ole eikä saata olla sellaisia varoja käytettävänä. Mutta sellainen vastaus aiheuttaisi uusia väärinkäsityksiä ja sen vuoksi tahdon antaa perinpohjaisemman vastauksen.

»Mitä merkitsee »Sems kij Soborin» kokoonkutsuminen? Samaa kuin Valtiosäätyjen (»Les Etats généraux») kokoonkutsuminen Ranskassa 1700-luvun lopulla, toisin sanoen hallitus olisi pakotettu historiallisten tapausten torjumattoman

¹⁾ »Sosialistien tehtävistä taistelussa nälkää vastaan Venäjällä», Pietari v. 1900, s. 43.

painon alaisena tekemään vararikon, ja se olisi vallankumouksen esinäytös. Jos kerran »Semskij Sobor» kutsuttaisiin koolle, niin Venäjän kohtalon määrääminen siirtyisi itse teossa heti tsaarilta uuden vallankumouksellisen hallituksen käsiin, ja tämä olisi todellisuudessa vain siinä määrin vallankumouksellinen ja tehtävänsä tasolla, mikäli se kykenisi voittamaan ne vastukset, jotka estävät *keisarillista* hallitusta ryhtymästä joihinkin hyödyllisiin toimenpiteisiin nälkää kärsivän kansan hyväksi. *Jos taasen »Soboriin» kokoontuneet kansanedustajat eivät kykenisi suoriutumaan tehtävistään, niin heidät pyyhkäisee pois vallankumouksellisen liikkeen aalto, joka on asettava oikeat miehet oikealle paikalle ja joka on vihdoinkin muodostava toimintakykyisen hallituksen.* (Harvennus Ljadovin). Sellaisen hallituksen, joka ansaitsee nimen vallankumouksellinen, on helppo hankkia niinkin iso summa kuin 300 milj. ruplaa» ¹⁾.

Toistamme vielä, että jokaisen sosialidemokraatin täytyi hyväksyä nämä yleiset väitteet. Mutta menettelytapaa koskevana neuvona vuonna 1892, — jolloin talonpoikaisväestö nälänhädästä huolimatta nukkui sikeää unta ja teollisuusuurporvaristo itsevaltiuden ja sen yhteydessä olevan nälänhädän vuoksi sai ruplalta ruplan voittoa sekä suurtilalliset (samaten itsevaltiuden turvissa) isännöivät kunnallishallintolaitoksissa tarkastuksettomasti ja riistivät nälkääkärsiviä, pakkotaen heidät leipäpalan maksuksi tekemään työtä kaksi päivää, aikana jolloin proletariaatti ei ollut vielä ehtinyt järjestyä ja jolloin yksin sivistyneetkin — tuo vanhojen vallankumouksellisten pääjoukko — harrastivat suurimmaksi osaksi »pikkuasioita» ja tolstoilaisuutta sekä olivat yleensä välinpitämättömiä, — tällöin, sanomme, nämä Plehanovin väitteet saattoivat vain todistaa sitä, ettei hän ollenkaan tuntenut todellista asiaintilaa eikä sitä mielialaa, joka oli vallalla Venäjällä ¹⁾.

¹⁾ »Sosialistien tehtävistä taistelussa nälkää vastaan Venäjällä», ss. 81—82.

¹⁾ Kuvaavaa muuten on, että kun vallankumouksellinen liike Venäjällä teki mahdolliseksi Plehanovin vuonna 1892 antaman

Tämä samainen tietämättömyys Venäjän oloista oli syynä siihen, että Axelrod kirjoitti seuraavat rivit: »Nykyhetkellä teidän on erittäin sovelias hankkia itsellenne vaikutusvaltainen asema Venäjän alempien yhteiskuntaluokkien keskuudessa ja saada muodostetuksi se vallankumouksellinen sotavoima, jonka johtajina te voitte rohkeasti alkaa taistelun hallitusta ja kansan riistäjiä vastaan. Sanotaan: »ei pahaa ilman hyvää». Tämä sananparsi pitää paikkansa synnyinmaatamme viime ja tänä vuonna kohdanneihin kato-vuosiinkin nähden. Paljon kurjuutta ne ovat tuottaneet Venäjän kansalle. Mutta tämä kurjuus saattaisi pelastaa kansan sitä rasittavasta hallituksen mielivallasta, jos olisi sellaisia henkilöitä, jotka kykenisivät selvittämään kansalle sen kärsimysten todelliset syyt ja nostamaan sen taisteluun niitä vastaan... Noin viisi, kymmenen vuotta takaperin saattoivat vain vallankumoukselliset ja täysin sivistyneet ihmiset käsittää, kuinka hirveän paljon pahaa tuottaa Venäjälle keisarillinen ja santarmi- ynnä poliisi-itsevaltius. Mutta nyt ovat näiden henkilöiden surulliset ennustukset kokonaan toteutuneet. Kun itsevaltainen hallitus on saattanut koko maan perikadon partaalle ja osoittautunut aivan kykenemättömäksi hetkellisestikin lieventämään kansan kärsimyksiä, niin yksinpä kaikkien kehittymättömimmänkin ihmisen silmät aukenevat näkemään, että on välttämätöntä panna toimeen perinpohjaisia muutoksia meidän valtiollisessa järjestyksessämme. Ainoastaan Sysoikat saattavat nyt välinpitämättömästi ottaa vastaan kehotuksen, jossa kutsutaan taisteluun valtiollisen vapauden ja koko kansan valitseman »Semskij Soborin» puolesta. Ei kukaan meistä voisi kääntyä

neuvon toteuttamisen ja kun järjestyneen proletariaatin ratkaistavaksi tuli epäämätön kysymys, koskien vallankumouksellisen hallituksen muodostamista ja sitä, että vallankumouksen aallon oli pyyhkäistävä pois tehtävänsä suorittamaan kykenemätön hallitus ja asetettava oikeat miehet oikealle paikalleen, niin Plehanov antoi perääntymismerkkin ja koetti pidättää tätä vallankumouksen aaltoa. Ks. Plehanovin »Päiväkirjaa» v:lta 1906. Tämän »päiväkirjansa» Plehanov kirjoitti Genevessä, se selittää koko asian.

työätekevien luokkien puoleen sellaisella menestyksellä kuin te, kalliit toverit. Te tekisitte sillä arvaamattoman palveluksen Venäjälle yleensä ja sen työläisluokalle erittäinkin» 1).

Nämä rivit Axelrod kirjoitti Plehanovin kirjaseen »Koko Venäjän kurjuus» ilmestymisen jälkeen helmikuussa v. 1893, jolloin olosuhteet eivät enää olleet siinä määrin kärjistyneitä kuin aikaisemmin, kun Plehanovin toivomus, se nimittäin että *kaikki yhteiskuntaluokat* lähtisivät vallankumouksen tielle, ei toteutunut ja kun talonpoikaisväestö muutamain paikoin, esim. Saratovissa, Astrakanissa y. m., nousi epätoivoissaan kapinaan, jolla ei tietenkään ollut mitään yhteyttä valtiollisen liikkeen kanssa. Kansan kapina-ilmauksista puhuessaan Axelrod huomautti sivistyneille työläisille, että jos heillä v. 1892 olisi ollut niin luja vallankumouksellinen järjestö kuin 15 vuotta aikaisemmin »Maa ja vapaus»-puolue ja sittemmin »Kansan vapaus»-järjestö olivat olleet, niin sentapainen kansan liitto ei varmaankaan olisi jättänyt hyväkseen käyttämättä sellaisia kansan levottomuuksia kuin Astrakanin ja kolerakapinat sekä mellakat, joihin Jekaterinoslavin kuvernementissä otti osaa 20,000 työläistä». Se seikka, että näitä »kapinoita» täytyi arvostella ulkomaalaisissa lehdissä olleiden lyhyiden ja usein väärin tiedonantojen perusteella, ja vanha kapinallis-salaliittolaiskanta, — jonka mukaan voitiin jokaista itsetiedotonta kansanliikettä, suuntautuiipa se mille taholle tahansa ja ilmenipä se missä muodossa hyvänsä, pitää kapinan alkuna, — kaikki tämä yhdessä saattoi Axelrodin otaksumaan, että vuoden 1892 kapinan leimaukset olisi saatu muutetuksi vallankumouksen paloksi, liikkeeksi, jonka tarkoituksena oli saada »Semskij Sobor» kokoonkutsutuksi». Hänen mielestään »saattoivat vain Sysoikat ottaa välinpitämättömästi vastaan tämän kehotuksen». Mutta »Työn vapautus»-ryhmän suosittelman menettelytavan, — jonka silloin kaikki marksilaiset hylkäsivät pitäen sitä pilventakaisena

1) Axelrod. »Sivistyneiden työläisten tehtävät». Geneve v. 1893, s. I—II; seur. s. II.

haaveena ja käytäntöön aivan soveltumattomana Venäjän silloisten yhteiskunnallisten voimien ja olojen vallitessa, — tämän menettelytavan otti käytäntöön Astyrjevin ympärille muodostunut »Moskovan *kansanvapaus*»-järjestö. Tämä henkilö koetti saada kansanjoukot liikkeelle vallankumouksellisen tunnussanan, »Sems kij Sobor'in» nimessä, mutta yritys meni kokonaan myttyyn, kuten on yleisesti tunnettu. Ai-noastaan pitkällinen ulkomailla oleskelu saattoi Axelrodin kirjoittamaan seuraavat loppusanat: »Ikävä kyllä ei Venäjän työväestön liittymisestä vallankumoukselliseksi puolueeksi ole nähtävästi näinä aikoina tullut sen valmiimpaa. Täten on selitettävissä se, mitä suurimmassa määrin surkuteltava tosiseikka, että meidän sivistyneet työläisemme *eivät ole tähän saakka millään tavalla osoittaneet, että heillä on jonkinlainen vaikutus kansanjoukkoihin*. Ja kuitenkin on maaperää erittäin paljon tällaiselle vaikutukselle valmistanut itsevaltaisen hallituksen tuhoisa asiain hoito. *Viime vuosien levottomuudet ja mellakat osoittavat, etteivät kansanjoukot tahdo kauvemmin kärsiä* sitä mielivaltaa ja ryöstöä, jota virkamiehet harjoittavat yksissä neuvoin maanomistajain, kiskurien ja muitten kansan riistäjien kanssa. *Mutta ei yhtäkään näistä levottomuuksista ole pantu toimeen vapauden nimessä, eikä missään ole »kapinoitsijoiden» keskuudessa saarnattu, että on välttämätöntä kutsua kokoon koko kansan edustajat*»¹⁾).

Teoksemme ensi osassa olemme jo maininneet, millä kannalla Venäjän marksilaiset olivat tähän kysymykseen nähden²⁾. Edellä esittämämme lausunto osoittaa vain, kuinka tavattoman vaikea »Työn vapautus»-ryhmän jäsenten oli Venäjästä eristettyinä vapautua vanhoista kapinallis-sala-liittolaismielipiteistä ja kansanpuoluelaisille ominaisesta, utopistisesta liioittelemisesta, kun oli arvosteltava, missä määrin Venäjän kansa oli itsetietoinen ja vallankumouksellinen.

¹⁾ Axelrod »Sivistyneiden työläisten tehtävät» s. s. 16—17. (Harvennukset kaikkialla Ljadovin tekemät).

²⁾ »Ven. s.-d. työv. puol. historia» I osa, s. 62 ja seur.

Axelrodin mielestä olisivat talonpoikaisjoukot, astrakanilaiset ja saratovilaiset metelöitsijät lähteneet hankkimaan kansaneduskuntaa, »Semskej Soboria», jos vuonna 1892 olisi ollut kunnollisia johtomiehiä. Nämä kansanpuoluealaisten kapinahaaveilut eivät tulleet vielä niin räikeästi esiin Plehanovilla, joka vain harvoin siirtyi teoreettisten kysymysten pohtimisesta menettelytapaa koskeviin kysymyksiin; mutta Axelrodin kirjoituksissa, joka silloin harrasti erikoisesti taktiikkakysymyksiä, tulivat nämä sivistyneiden kapina-aatteet kovin selvästi nykyviin. »Jospa meillä nyt olisi kunnollinen järjestö tarmokkaita vallankumouksellisia, («Kansan vapaus»- tai »Maa ja vapaus»-järjestöjen tapaan), — kirjoitti hän »Sosialidemokraatti»-julkaisussa, — ja jos sen vaikutusvallan alaisena olisi vain muutamia tuhansia pietarilaisia työmiehiä, niin sillä olisi suurempi edellytys päästä voitolle taistelussa hallitusta vastaan kuin Saksan sosialidemokratilla»¹⁾).

Tämä ei ole eräästä muistutuksesta otettu satunnainen lause, — kuten myöhemmin Plehanov puolusti Axelrodia »ekonomistien» kanssa väitellessään, — vaan tämä kuvaa Axelrodin katsantokantaa *menettelytapaa* koskevassa kysymyksessä; olihan tämän henkilön katsantokanta aina jonkun verran ristiriidassakin »Työn vapautus»-ryhmän periaatteiden kanssa sen vuoksi, ettei hän tuntenut Venäjällä vallitsevia yhteiskunnallisia voimia.

Axelrod ei silloin kieltänyt olevan jonkun verran yhtäläisyyttä kapinallis-salaliittolaistoiminnan ja sosialidemokraattisen toiminnan välillä. »Bakuninin teoria, — sanoo hän, — jonka mukaan on aatetta levitettävä toimimalla ja vedettävä kansanjoukot liikkeeseen vallitsevaa järjestelmää vastaan sekä liitettävä ne vallankumoukselliseksi sotavoimaksi pikkukapinoiden ja kaikenlaatuisten »vastalauseiden» avulla, on oikeastaan vain saman sosialidemokraattisen katsantokannan alkuperäinen ilmenemismuoto, joka on kehittynyt melkoisessa määrässä menneinä historiallisina ajanjaksoina vallan-

¹⁾ »Sotsialdemokrat». N:o 4, s. 26.

kumouksellisten perinnäistapojen vaikutuksen alaisena»¹⁾. Ainoastaan agitatsionin sisällyks ja se piiri, johon se kohdistuu, ovat muuttuneet, mutta sen harjoittajat ovat samat, nim. *yhteiskuntaluokkien ulkopuolella olevat sivistyneet*. Olemme monesti huomauttaneet, että sivistyneiden olemusta koskevassa kysymyksessä Venäjän marksilaisten mielipiteet erosivat jyrkästi »Työn vapautus»-ryhmän ja varsinkin Axelrodin katsantokannasta. »Näiden ainesten (itsevaltiuteen tyytymättömien) etunenässä ja pääjoukkona, — lausui Axelrod, — ovat vapaiden ammattien edustajat, asianajajat, oppineet, koulumiehet, kirjailijat, tuomarit, kaikellaiset teknikot ja vihdoinkin opiskeleva nuoriso y. m. Sitä paitsi kannattaa myös osa sivistynyttä virkamiehistöä periaatteessa näitä korkeimpien säätyjen edistysmielisiä piirejä, joihin kokonaisuudessaan kuuluu melkoinen osa porvarillisia ja joita yhteisesti nimitetään »sivistyneiksi», »intelligenssiksi». Näiden sivistyneiden koko toiminta on suunnattu vallitsevaa poliittista järjestelmää vastaan ja »myös heidän politiikasta erillään oleva, täysin luvallinen valistava sivistämistyönsä tulee valtiollisen kuohunnan ehtymättömäksi lähteeksi». Tätä sivistämistyötä harjoittavat kaikki sivistyneet poikkeuksettomasti »valmistaen kansanjoukkoja vastaanottamaan vallankumouksellisia aatteita»²⁾. Mutta tästä sivistyneiden joukosta rupeavat vähitellen tulemaan esille jyrkästi kansanvaltaiset sivistyneet ainekset. »Vapaamielisten käyttämät keinot ja heidän välittömästi saavuttamansa, silminnähtävät tulokset muodostavat itsessään kylläkin vallankumouksellisen, mutta salatun voiman, joka on muutettava eläväksi voimaksi. Tähän tehtävään soveltuvat sivistyneet puoliproletaarit ja todelliset köyhälistöläiset sekä opiskeleva nuoriso ja ylipäänsä sivistyneiden kaikki vilkasluonteisimmat ja kansanvaltaisimmat ainekset. Muuten eivät vapaamieliset maanomistajatkaan kovin mielellään har-

1) »Historiallinen asema ja vapaamielisen ynnä sosialistisen demokratian keskinäiset suhteet Venäjällä». »Rabotnik». N:o 5—6 v. 1899, II osasto s. 40.

2) Edell s. 52; seur. ss. 55—56.

joita hiljaisuudessa »perustuksien» uurtamistyötään, vaan heistäkin tuntuvat olot inhottavilta virkavallan raskaan ikeen alla ja hekin tahtoisivat vapautua siitä. Mutta vapaamieliset maanomistajat ja »arvossapidettyjen» sanomalehtien hyväpalkkaiset toimittajat ovat taipuvaiset aprikoimaan, ettei muuria päällä murreta. Tähän taasen radikaalis-kansanvaltaiset sivistyneet vastaavat: »Me emme koskaan ole emmekä halua olla tyytyväisiä teidän kilpikonnanedistykseenne. Teidän alistuvaisuutenne sotii siveyden vaatimuksia vastaan ja johtuu teidän pelkuruudestanne ynnä siitä itsekkäästä pelosta, että teidän persoonalliset etunne joutuvat vaaraan. Meidän tunnussanamme taasen on: peloton ja säälimätön taistelu henkeen ja vereen saakka vallassaolijoita vastaan. *Mutta koska meidän voimamme ovat riittämättömät, niin me kutsumme sorretut joukot vallankumouksen kentälle* (harvennus Ljadovin) ja opetamme ne taistelemaan niitä sortavaa yhteiskunnallista järjestelmää vastaan sekä asettamme ne tähän taisteluun».

Rikkaat maanomistajat ja vapaamielistien lehtien toimittajat voivat tietenkin iloita sellaisesta suunnitelmasta, jonka tarkoituksena on saada työläisjoukot nostetuksi taisteluun; he haluaisivat hyvinkin saada muurin murretuksi, mutta pelkäävät itse ryhtyä sitä tekemään; köyhälistöläiset sitä vastoin soveltuvat siihen sängen hyvin, varsinkin kun Axelrod vakuuttaa, että »Venäjän köyhälistö, joka vasta on erottautumassa vuosisatoja orjuudessa ja raakuudessa eläneen kansan keskuudesta, on itse kokonaisuudessaan vielä liian alhaisella kehitysasteella, *jonka vuoksi se ei voi — itsevaltiuden rautapihdeissä ollessaan — tulla itsetietoiseksi vallankumoukselliseksi voimaksi saamatta suoranaisesti tai välillisesti apua porvarillisilta*» (harvennus Ljadovin)¹. Tämän Axelrodin lausunnon mukaan tulisi siis proletariaattia pitää edelleenkin itsetiedottomuuden tilassa. Hän kiin-

1) »Historiallinen asema ja vapaamiel. ynnä socialist. demokratian keskinäiset suhteet Venäjällä». »Rabotnik» N:o 5—6, v. 1899, II osasto s. 64.

nittää useasti huomiota siihen, ettei agitatsioonissa pitäisi millään muotoa tuoda ilmi sellaisia mielipiteitä, joissa porvarilliset kokonaisuudessaan esitetään työläisluokan vihollisina. »Se estäisi, — sanoo hän, — aikaansaamasta henkistä vuorovaikutusta sivistyneiden luokkien ja kansanjoukkojen välillä. Ja kumminkin sellaisella vuorovaikutuksella on jo itsessään nykyään Venäjällä tavattoman suuri merkitys edistyksen kannalta katsoen, koska *jokaisen sivistyneen henkilön kaikkein miedoinakin vapaamielisyys on sentään paljon korkeammalla kansanjoukkojen kehittymätöntä maailmankatsomusta*».

Axelrod kirjoitti nämä rivit vuosien 1896—97 suurten Pietarin lakkojen jälkeen, jolloin proletariaatti todellisuudessa osoitti joukkojen toiminnan suhteellisen arvon, verrattuna mietojen vapaamielisten maanomistajien ja sanomalehtimiesten toimintaan. Olemme tahallamme ottaneet tähän nämä monilukuiset Axelrodin lausunnot, koska ne selvimminkin kuvailevat meille hänen lähtökohtaansa tässä suhteessa. Hänen mielestään ne sivistyneet, jotka palvelivat semstvolaitoksen ynnä valtion viroissa ja jotka vapaamielisinä maanomistajina nylkivät talonpoikia ja ne, jotka »katuvina aatelisina» menivät kansan keskuuteen ja siellä vähitellen muuttuivat kapinallisiksi »Maa ja vapaus»- ynnä »Kansan vapaus»-järjestöjen jäseniksi, — kaikki nämä sivistyneet olivat muka hengenheimolaisia niiden sivistyneiden kanssa, jotka varattomina ja luokka-asemansa tuntien menivät luokkaveljiensä luo taistellakseen heidän kanssaan *yhteisten* tarkoitusperäin puolesta. Jälkimmäiseen ryhmään kuuluvia sivistyneitä ei Axelrod tuntenut, vaan hän tunsikin ainoastaan 1870- ja 80-lukujen sivistyneet. Silloiset sivistyneet olivat todellakin samaa maata, »isiä ja lapsia». Niihin aikoihinhan jokainen vapaamielinen henkilö piti itseään sosialistina ja saattoi rohkeasti nimittää »pojakse» ketä »Kansan vapauden» puoluelaista tai kapinoitsijaa tahansa. Mutta samaan aikaan oli Axelrod itse vielä »Maan uudestaanjako»-ryhmäläisenä. Silloin hän ehkä olisi ollut oikeassa sanoessaan: »ovathan enimmät meidän vapaamielisistä porvarillisistamme

itsekin kapitalismin vastustajia ja taistelevat kaikin tavoin sitä vastaan. Epäilemättä vihaavat sekä sivistyneiden radikaaliset ainekset että vapaamielinen yleisö kapitalistista porvaristoa»¹⁾).

Silloin todellakin olisi saattanut väittää vapaamielisten sivistyneiden eroavan vain mielenlaatunsa puolesta vallankumouksellisista. Mutta siitä asti olivat olot paljon muuttuneet. Melkoinen osa varsinaista maanomistaja-aatelia, joka 1870-luvulla oli muodostanut »sivistyneiden» pääjoukot, oli kysymyksessäolevaan ajankohtaan mennessä ehtinyt kuluttaa kaikki maanlunastusvarat, saattaa tilansa aivan hunningolle ja imeytyä kiinni eri pankkilaitoksiin, osakeyhtiöihin j. n. e., joten se tunsikin erinomaisesti kaikki kapitalismin edut. Toiselta puolen oli teollisuus- ja rahaporvaristokin tällä aikaa myös oppinut jotakin: se oli tullut varsin hyvin käsittämään sivistyksen hyödyllisyyden; sen vuoksi kauppiaitten poikia oli jo melkoisen paljon korkeimmissa oppilaitoksissa, ja teollisuuslaitosten johtajina oli suureksi osaksi täysin sivistyneitä henkilöitä.

Koko tämä sivistyneiden pirstoutuminen oli tapahtunut vasta »Työn vapautus»-ryhmän muodostumisen jälkeen. Mainittu ryhmä ei ollut huomannut koko muutosta, vaan luuli edelleenkin olevan yhtä joukkoa sekä vapaamielisen maanomistajan että suuripalkkaisen asianajajan kuin myös nälkäisen sivistyneen proletaarin. »Työn vapautus»-ryhmä luki siis nämä kaikki umpimähkäisesti »porvarillisiin» ja luuli heidän »kansanrakkaudessaan» pyrkivän sivistämistyön avulla tekemään kansaa vallankumoukselliseksi ja valmistamaan siten maaperää »tarmokkaampien» sivistyneiden henkilöiden toiminnalle. Tämä selittää, miksi »Työn vapautus»-ryhmä moitti käytännöllisiä sosialidemokraattisia toimitsijoita siitä, että he puhuivat porvarillisten »koko taantumuksellisesta joukosta», sen sijaan että olisi muka pitänyt puhua vain »pamppu- ja patukka»-puolueen taantumusmielisyydestä.

1) Edellinen lähde s. 60.

»Jos syvennymme Venäjän vallankumouksellisen työväenpuolueen muodostamisaatteen *käytännölliseen* perusteluun — sanoi Axelrod »Työn vapautus»-ryhmän ohjelmaa tyrkyttäessään — niin havaitsemme sosialidemokraattisen liikkeen liittyvän henkisesti vallankumouksellisen liikkeemme edelliseen ajanjaksoon. Työväen valtiollista järjestöä ei pidetä tässä välttämättömänä sosialismin *kaukaisten* tarkoitusperäin saavuttamiseksi, vaan Venäjän vallankumouksellisen liikkeen *lähimmän yleiskansanvaltaisen* päämäärän vuoksi, jotta saataisiin taatuksi menestys taistelussa, jota käydään työtätekevän luokan, s. o. talonpoikaisväestön ja kaupunkilaistyöläisten etujen puolesta nykyistä valtiota vastaan. Saattaisi luulla, ettei ensimmäinen venäläinen sosialidemokraattinen ryhmä pitänyt työväenliikettä itsenäisenä ja itseoikeutettuna tarkoituksena, vaan välikappaleena tai aseena, jonka tuli olla muiden yhteiskunnallisten voimien palveluksessa. *Mutta on varmaa, että tämä ryhmä ajatellessaan työväenpuolueen muodostamista Venäjälle liitti sen lähimpin niihin menettelytapaa koskeviin ja sosialisoiin tarkoitusperiin ja tehtäviin, jotka pitivät vireillä sivistyneiden kansanvaltaisten aineiden mieltä»* 1) (harvennus Ljadovin).

Näistä yleiskansanvaltaisista tarkoituksiperistä johtui juuri se seikka, että »Työn vapautus»-ryhmän ohjelmassa oli vain yksi pykälä, joka erityisesti koskee työväkeä, ja että kaikkien vaatimukset »olivat sopusoinnussa sekä yleensä yläluokkien edistysmielisten kerrosten että erittäinkin kansanvaltaisten sivistyneiden etujen kanssa», koska muka »*Venäjällä ei vielä ollut tärkeintä edellytystä valtiollisen taistelun aikaansaamiseksi porvarillisia vastaan, — ei ollut valtiollisia valtuuksia*».

Tämä viimeinen uskottelu erosi niin jyrkästi siitä mielipiteestä, joka vallitsi Venäjän ensimmäisten, käytännöllisten sosialidemokraattien keskuudessa, että he ja ulkomailla oleskelevat venäläiset siirtolaiset lakkasivat todellakin hyvin pian

1) Axelrod »Venäjän sosialistien nykyisistä tehtävistä ja menettelytavasta». »Rabotnik» N:o 5—6, v. 1899, s. 9; seur. ss. 10, 15.

toisiaan ymmärtämästä. Käytännölliset sosialidemokraatit eivät katsoe Venäjän hallituksen riippuvan ilmassa, vaan pitivät sitä *luokkaherruuden* ilmauksena. Samaisen luokkaherruuden he näkivät myös »vapaamielisissä» semstvoissa *kaikista niistä yhteentörmäyksistä huolimatta, joita tuon tuostakin sattui näiden ja itsevaltiuden kesken, vaikkakin aivan toisilla aloilla.* Axelrod kyllä sanoo: »Ne luvalliset pyrkimykset ja keinot, joilla yläluokkien edistysmieliset ainekset koettavat enentää ja lujittaa vaikutustaan yhteiskuntaan ja valtioon, edistävät välittömästi myös niiden olosuhteiden muodostumista, joiden vallitessa käy mahdolliseksi työväen valtiollinen kehittyminen ja järjestyminen despoottisen valtion sorrosta huolimatta». Tämän väitteen hyväksyivät ehdottomasti vanhat käytännölliset sosialidemokraatitkin vaikka he lisäsivät siihen, että yläluokkien kansanvaltaisten ja vapaamielisten kerrosten pyrkimyksistä on proletariaatilla hyötyä vain siinä tapauksessa, että sosialidemokraatit alusta pitäen eivät rupea hämmentämään porvarillisten eikä myös proletariaatin taistelun luokkapyrkimystä, toisin sanoen, että työväen ja itsevaltiuden välisellä taistelulla on luokkaluonne.

Puhuessaan »kansaa rakastavien ja vallankumouksellisten ainesten»¹⁾ vetämisestä työväenpuolueen riveihin, Axelrod Venäjällä toimivien käytännöllisten sosialidemokraattien mielestä muutti *työväen luokkapuolueen työväen keskuudessa toimivaksi kansanvaltaiseksi porvarilliseksi puolueeksi* (harvennus Ljadovin). Axelrod varotti esim. viehättymästä työväen luokkataisteluun ja yhtenä syynä tässä hän mainitsi seuraavan: »Siitä huolimatta, että meidän talonpoikaisväestömme on näihin saakka ollut yhteiskunnallisesti avuttomassa tilassa ja aivan sivistymätön, on sivistyneen yleisön edistysmielisten ja vallankumouksellisten kerrosten huolenpito ja myötätuntoisuus aina kohdistunut siihen. Ja miksi? Muun muassa siksi, että sivistyneet näkivät edistysmielisten pyrkimystensä erikoisesti toteutuvan yksistään siinä, ja se kannusti heitä vapautumaan Venäjän elämää kahlehtivasta

¹⁾ Edell. lähde, 2:nen kirje, s. 20; seur. s. 26.

valtiollisesta järjestyksestä. *Mutta Venäjän sosialidemokraattien yksipuolinen toiminta ehkäisee sellaisen suhteen kehkeytymästä sivistyneiden ja työläisluokan välille* siitä huolimatta, että tämä on historiallisesti todellakin kutsuttu olemaan vallankumouksellisena pääjoukkona taistelussa vanhentunutta valtiollista järjestystä vastaan»¹⁾.

Venäjän käytännölliset sosialidemokraatit koettivat juurruttaa työläisjoukkojen mieliin aatetta, että ainoastaan työläisluokka itse voi vapauttaa itsensä valtiollisesti, toivomatta apua ulkoapäin, käyttäen kuitenkin hyväkseen kaikkia valtuokkien puolelta tulevia todellisia apuvoimia, jotka vasten tahtoaankin suuntautuvat jonkun aikaa samalle taholle kuin proletariaatti. Mutta Axelrodin menettelytapaa koskeva suunnitelma oli sellainen, että proletariaatin tuli käydä valtiollista taistelua yhdessä yläluokkien kansanvaltaisten ja vapaa mielisten aineiden kanssa, jonka ohessa proletariaatin oli järjestyttävä erityiseksi puolueeksi voidakseen yleisen voiton jälkeen käyttää sen tuloksia hyväkseen. Eikä itse työväenpuolueen tullut Axelrodin suunnitelman mukaan olla ahtaasti luokkaluonteisen», vaan siinä tuli kaikilla yläluokkien va-

1) Vuonna 1898, jolloin olin maanpaossa Jakutskissa, sain lukea mainitun Axelrodin kirjoituksen ja heti ryhdyin maanpaossa olevien sosialidemokraattien keskuudessa puuhaamaan vastalauseita tuota kirjoitusta vastaan. Jakutskin sosialidemokraattinen siirtola jakaantui tässä suhteessa kahteen, jyrkästi vastakkaiseen ryhmään. Toiset olivat minun, toiset Axelrodin kannalla. Ja omituista kyllä Axelrodin puolustajat kannattivat samalla »Rabotshaja Myslj»-lehden »ekonomistien», saksalaisen Bernsteinin ja ranskalaisten Jaurèsin ynnä Millerandin suuntaa. Pitkällisten väittelyjen perästä päätettiin lähettää Axelrodille kirje, jossa tahdottiin huomauttaa hänelle, kuinka vaarallista oli viehättyä ajamaan »yleiskansallisia tarkoituksia» proletariaatin luokkakannan vahingoksi, ja osoittaa että sellainen viehättyminen saattaa käytännössä viedä ja viekin välttämättömästi bernsteiniläisyyteen ja millerandismiin. En ollut läsnä kun kirjeen lopullinen muoto määrättiin, koska minun täytyi poistua Jakutskista ennen väittelyjen päättymistä. Mutta myöhemmin sain Axelrodilta itseltään tietää hänen saaneen tämän kirjeen.

paamielisillä ja vallankumouksellisilla aineksilla olla laaja toimintavapaus. Juuri tämän vuoksi hän alinomaan vatkuteli työläisille, etteivät he taistele yksinään, vaan heillä on liittolaisia, että »kaikkien rehellisten ja valistuneiden ihmisten velvollisuus on työskennellä Venäjän vapauttamiseksi itsevaltiuden ikeestä»¹⁾, että Venäjän nykyisen hallitusjärjestelmän muuttamista tulee nykyään harrastaa *kaikkien väestöluokkien yhdessä*, ja että »melkoinen osa meidän sivistyneitä yhteiskuntaluokkiamme ei kieltäydy suoranaisestikin kannattamasta (salaisesti tietystikin) Venäjän sivistyneitä työläisiä, kun he vaan kohottavat valtiollisen vapauden lipun kansan keskuudessa». Samallaisia otteita Axelrodin kirjoituksista voisimme mainita paljonkin, mutta nämäkin näytteet riittänevät.

Samalla kun »Työn vapautus»-ryhmä teoriassa piti kiinni siitä, että proletariaatin taistelulla tuli olla luokkaluonne, täytyi sen, koska se ei tiennyt 80- ja 90-luvulla Venäjällä tapahtuneesta porvarillisesta kehityksestä, menettelytapaa koskevissa kysymyksissä vasten tahtoaan luopua luokkakatsantokannalta, joten ryhmän äänenkannattajan lukijat tulivat pitämään työväenliikettä pelkkänä sivistyneiden kansanvaltaisvallankumouksellisen liikkeen häntänä. Tyypillinen tässä suhteessa on Axelrodin mielipide, että muka »jokaisen sivistyneen miedoinkin vapaamielisyys on paljon korkeammalla kansanjoukkojen kehittymätöntä maailmankatsomusta».

»Työn vapautus»-ryhmä ja erittäinkin Axelrod pitivät itsevaltiuden kukistamista yksistään yleiskansallisena tehtävänä ja luottivat vilpittömästi porvarillisten »mietoon vapaamielisyys», luullen tämän yleiskansallisen tehtävän voivan joksikin aikaa syrjäyttää luokkaetujen ajamisen. Axelrod itse ei uskonut tämän yleiskansallisen tehtävän olevan ristiriidassa proletariaatin luokkaetujen kanssa. Eikä hän pitänyt vapaamielisten maanomistajain eikä aineellisesti turvattujen asianajajien kumouksellisia päähänpistoja luokkaluonteisina, vaan

¹⁾ »Sivistyneiden työläisten tehtävät». Geneve, v. 1893, s. 13; seur. s. 6.

luuli näiden porvarillisuudesta huolimatta voivan asettua vallankumouksellisen proletariaatin katsantokannalle ja liittyä köyhälistöpuolueen riveihin, koska hän uskoi heidän proletariaatin tavoin vihaavan kapitalismia.

VIII.

Silloin kun puhuimme »Käännekohtasta juutalaistyövän liikkeen historiassa», huomautimme jo ¹⁾ siitä, että tämän teoksen kirjoittaja pani vastakkain työläiset ja »porvarilliset» sivistyneet, joiden joukkoon hän kokonaan luki kaikki työväen keskuudessa työskentelevät itsetietoiset sosialidemokratitkin.

»Meidän nykyinen liikkeemme, — sanoo hän, — on luonteeltaan materialistinen entiseen verrattuna siksi, että meidän toiveemme eivät nojaudu siihen uskoon, että meidän aatteemme ja teoriamme ovat kaikkivaltaisia . . ., vaan ne perustuvat työläisjoukkojen tarpeisiin ja näiden tarpeiden kehittymiseen sekä itse työläisjoukkojen muuttumiseen tämän kehityksen vaikutuksesta» . . . ²⁾. Ainoastaan ajatteleva vähemmistö elää etupäässä aatteellista elämää, taistellen jonkun aatteen, eikä paremman aineellisen aseman puolesta. Työläisjoukot sitä vastoin eivät kykene taistelemaan »aatteen, vaan leipäpalan ja tilansa silminnähtävän parannuksen puolesta; siksi on väärä se teoria, jonka mukaan »proletariaatin taloudellisen vapautuksen ensimmäisenä ehtona on sen älyperäinen kehitys», s. o. luokkatietoisuus, josta yksistään kirjoittajan vastustajat puhuivat.

»Porvarilliset» sivistyneet lähestyvät työläisiä temmataksseen heidän keskuudestaan »kriittisesti ajattelevat henkilöt» ja viedäkseen näiden avulla työläisjoukot perästään sellaista

1) »Ven. s.-d. p. historia», I osa XII luku.

2) »Aineksia juutalaistyövän liikkeen historiaan,» s. 146 seur. s. 148, 150.

päämäärää kohden, minkä sivistyneille heidän luokka-asemansa osoittaa. Porvarilliset eivät voi olla tyytyväisiä vallitsevaan valtiolliseen järjestelmään, ja kun heidän omat voimansa eivät riitä sitä kukistamaan, niin he tahtovat käyttää hyväkseen työväkeä. Tämä »Käännekohtan» tekijän katsantokanta alkoi vuodesta 1897 lähtien levitä yhä laajemmalle käytännöllisten sosialidemokraattien keskuudessa muissakin Venäjän osissa. Sivistyneet ovat kauttaaltaan »porvarillisia», eikä heitä koske se taistelu, jota työläiset käyvät itsetiedottomasti ja järjestymättöminä. Saattaako siis luottaa sellaisiin sivistyneihin, kun he ryhtyvät johtamaan ja järjestämään työväenliikettä? Ei tietystikään, koska he ennemmin tai myöhemmin välttämättömästi paljastavat luokkaolemuksensa ja luopuvat työväen varsinaisesta päämäärästä. Sivistyneet ovat »vieraita» — ja sillä on kaikki sanottu.

»Työn vapautus»-ryhmän kirjallisuudessa, kuten olemme jo nähneet, erotettiin pitkin matkaa »kansanvaltaiset» ja »sosialistiset» sivistyneet jyrkästi eri ryhmiksi. Axelrodin kirjoituksista ei voitu saada vastausta kysymykseen, miksi työväen tuli luottaa näihin sivistyneihin. Suurempi tarmokkaisuus, »kansanrakkaus» ynnä muut puhtaasti yksilölliset ominaisuudet olivat huonoja takeita siitä, että kaikki porvarilliskansanvaltaiset tai, mikä on samaa, »sosialistiset» sivistyneet ovat uskollisia työväen asialle. Itsetietoinen työmies saattoi kyllä käsittää, miksi hänen oli harrastettava sosialistisen järjestelmän aikaansaamista, s. o. oltava sosialisti, mutta hän ei saanut vastausta kysymykseen, miksi tuli sivistyneiden olla »sosialistisia» kun kerran sivistyneet kuuluivat yläluokkiin, jotka pitivät kiinni vallitsevan taloudellisen järjestelmän säilyttämisestä. Kuinka oli näiden sivistyneiden »sosialistisuus» yhdistettävä yleiseen, luokkataistelua ja luokkapsykologiaa koskevaan katsantokantaan? Me tiedämme, kuinka näihin epäilyihin vastasivat ensimmäiset käytännölliset sosialidemokraatit. He pitivät vääränä jo itse lähtökohtaa, jonka mukaan kaikki sivistyneet olivat »porvarillisia», ottivat todistukseksi sivistyneiden keskuudessa tavattoman nopeasti tapahtuneen pirstoutumisen ja osoittivat, että esim. sanomalehden

palkatun avustajan suhde kustantajaan tai semstvolaitoksen virkailijan suhde semstvon »isäntiin» — maanomistajiin ei olennaisesti mitenkään eroa tehdastyöläisten ja tehtailijain välisistä suhteista. Heidän mielestään ei läheskään kaikki opiskeleva nuoriso ole »sosialistinen», vaan ainoastaan se osa, joka lapsuudesta asti on kärsinyt puutetta ja jonka täytyy elää omalla ansiollaan. Sattuu tietysti sellaisiakin tapauksia, että joku sivistynyt henkilö asettuu köyhälistön katsantokannalle, vaikka hän yhteiskunnallisen asemansa puolesta ei olekaan proletaari, mutta ne ovat vain poikkeustapauksia. Sääntönä on pidettävä, että ainoastaan köyhälistöläissivistyneet voivat tulla sosialidemokraattisiksi. Sellainen selitys tyydytti työläisiä, eivätkä he tehneet minkäänlaista erotusta tällaisten sivistyneiden ja heidän omasta keskuudestaan lähteneiden sivistyneiden, toisin sanoen henkistä ja ruumiillista työtä tekevien sivistyneiden välillä.

Mutta sen jälkeen, kun marksilaisuus sai voiton kansanpuoluelaisuudesta, sosialidemokratian riveihin tulvaili tavattomasti mitä erilaisimpia sivistyneitä, ja entisten puoli-alastomain erisäätysten henkilöiden ja alituisesti nälkäänäkevien ylioppilaitten sijalla nähtiin propagandanharjoittajina asianajajia, yliopiston dosentteja, jopa huomattavassa asemassa olevia kirjailijoitakin. Eikä työväenasiaa useinkaan enää pohdittu ahtaassa ullakkokamarissa, jonka propagandanharjoittaja tai sivistynyt työläinen ennen vuokrasi vähäisestä maksusta salaisia kokouksia varten, vaan jonkun työväenasialle myötätuntoisen tai siihen välittömästi osaaottavan »sivistyneen» porvarillisessa asunnossa. Alkoivatpa itse puheetkin tulla toisellaisiksi. »Me»-sanana sijasta, joka oli osoittanut vanhan propagandanharjoittajan olevan solidarisen kuulijakuntansa kanssa, alettiin käyttää »te»-sanaa, jolla osoitettiin yhteiskunnallisen aseman erotus. Muuten vanhan »me»-sanana käyttäminen näissä uusissa oloissa tuntui teennäiseltä ja valheelliselta. — Mitä yhteistä, — ajatteli työläinen palatessaan sellaisesta kokouksesta, — on minun ja tuon komeapukuisen neidin ja tuon ylioppilaan välillä, joiden asunnossa pidetään kokouksia? Mitä tovereita me

olemme: minä menen kylmään, kosteaan nurkkaani ja nousen aamulla k:lo 5 työhön, mutta he »sivistyneet» venyvät pehmeillä vuoteillaan, siksi kunnes alkaa kyllästyttää. Eivät he ole kärsineet koskaan kylmää, nälkää eikä työn tuottamaa räsitystä, kuinka he sitten voivat ymmärtää minua ja koko työväen asiaa? . . . Tämantapaisia mietteitä olen usein kuullut työläisiltä ja ne ovat saattaneet heidät epäilemään sivistyneiden sopivaisuutta johtajiksi. Ja mitä enemmän sellaisia köyhälistön ulkopuolella olevia sivistyneitä joutui työväen asian ajajiksi, sitä suuremmaksi tuli tietenkin työväen epäluulo. Koska nämä uudet »sivistyneet» olivat saaneet verrattain huonon teoreettisen valmistuksen ja käsittivät luokkataistelun sangen pintapuolisesti sekä pitivät itseään toisesta yhteiskuntakerroksesta lähteneinä, jonka vuoksi he koettivat alinomaa saada kuulijakuntansa unohtamaan tämän seikan, ja kun he panivat kovin paljon painoa siihen, että he olivat vapautuneet porvarillisista mielipiteistä, niin he rupesivat hyvin pian matkimaan kuulijakuntansa ajatustapaa saadakseen tulkituksi työväen mielessä liikkuvat ajatukset. He koettivat palvella, mutta ei ohjata proletariaattia, pukea *sen* mielipiteet määrättyyn muotoon, mutta ei tyrkyttää sille omia näkökantojaan. Sellaisia sivistyneitä kohtelivat ne työläiset, jotka joutuivat heidän kanssaan tekemisiin, tietystikin epäluuloisesti. Tämä epäluulo puhkesi ilmi yleistetyssä väitteessä: »työväen vapautus on työläisten itsensä asia», ja sen vuoksi ovat sivistyneet syrjäytettävät työväen järjestöistä, sanomalehdistä ja työväenliikkeen johdosta! Samaten ovat hyljättävät »sivistyneiden» luokkataistelua, politiikkaa ja »socialismia» koskevat aatteet, ja työväenliikkeen tunnussanaksi on otettava »*taistelu, jota jokapäiväisten, välttämättömäin tarpeiden perusteella käydään kapitaalia vastaan taloudellisen tilan kohottamiseksi, ja lakot tämän taistelun välikappaleena*»¹⁾).

On huomattava, että »Käännekohtan» tekijä luki por-

1) »Rabotshaja Myslj» N:o 1, lokak. v. 1897, pääkirjoitus.

varillisten sivistyneiden joukkoon myös kaikki itsetietoiset ja kehittyneet sosialidemokraattiset työläiset, mutta itsensä hän asetti työläisjoukkojen mielipiteiden todellisena tulkitsejana näiden sivistyneiden vastakohtaksi. Samaten tekivät kaikki muutkin »puhtaan työväentunnussanan» uudet puolustajat. »Alas sivistyneet!» huusivat he kohti kurkkuaan; mutta itse eivät halunneet poistua asemiltaan, vaan heidän piti saada säilyttää paikkansa sekä »työväen» lehdessä että »työväen» komiteassa. Kummassakin tapauksessa he vääristelivät työväen ajatustapaa, ottaen periaatteeksi keskin-kertaisten työläisten huonosti ymmärretyn mielialan ja hämmentäen itsetietoisien työläisten käsitteitä.

On aivan väärin otaksua, että koko n. s. »ekonomistinen», »puhdas työväen» kirjallisuus on työläisten luoma. Otamme tarkastaksemme esim. »Rabotshaja Myslj'in» ensimmäisen numeron, josta olemme jo monesti ottaneet teokseemme näytteitä. »Listok Rabotnika»-aikakauslehden uuden »ekonomistisen» toimituksen arvostelija otti lehteensä mielihyvällä erään kirjoituksen mainitusta numerosta. »Pietarilainen» taasen otti näytteeksi »Rabotshaja Myslj'in» suunnasta toisen kirjoituksen, joka sekä hengeltään että sisällykseltään jyrkästi eroaa edellisestä. Kumpi niistä ilmaisee »Rabotshaja Myslj'in» todellisen suunnan? Tahtoisimme sanoa: molemmat, sillä edellinen edusti »sivistyneiden» — noiden koko sivistyneen yleisön ahdistajien suuntaa, jälkimmäinen taasen varsinaista *työväen* ajatuskantaa.

Minä en tunne »Rabotshaja Myslj'in» silloista toimistusta, mutta »Pietarilaisen» sanoista päättäen toimituksessa oli myös sivistyneitä. Ja ilman muita todistuksia tämä näkyy kyllin selvästi komeilevasta, keinotekoisesti »yksinkertaistetusta» kielestä, jolla muutamat artikkelit ovat kirjoitetut; niin ei voi kirjoittaa työmies, vaan hänen esitystapaansa matkiva sivistynyt. Sen vuoksi luulemme sävyn ja tyylin perusteella voivamme erehtymättä sanoa, että jälkimmäinen, »Pietarilaisen» esittämä kirjoitus on työläisen laatima. Mo-

1) »Listok Rabotnika» N:o 9—10, ss. 47—53.

lempien kirjoitusten lähtökohtana on kylläkin se yleinen väite, että »työväen tilan parantaminen riippuu työväestä itsestään».

»Työväenliikkeen elinvoimaisuus, — sanotaan edellisessä kirjoituksessa, — johtuu siitä, että työväki on vihdoinkin ryhtynyt itse ohjaamaan kohtaloaan *irtaannuttuaan johtajista*. Ja tämä on hyvin ymmärrettävää, sillä niin kauvan, kun liike oli vain välikappaleena katuvien sivistyneiden sairaan omantunnon rauhoittamiseksi, se oli vieras itse työväelle» ¹⁾. »Rabotshaja Myslj'in» sivistyneen avustajan mielestä oli siis koko viimeaikaisen työväenliikkeen pääansio se, että työväki oli vapautunut johtajistaan, ja sen vuoksi sen *tuli* nyt perustaa kassoja, joista »*saadaan vastaisuudessa varoja ennen kaikkea jokapäiväisen leivän hankkimiseksi kuumimman taistelun, s. o. lakkojen aikana, mutta ei muuta toimintaa eikä kirjallisuutta varten*» (kirjoittajan harvennus) . . . »Tietäköön työväki taisteluun ryhtyessään, ettei se taistele minikään tulevien sukupolvien, vaan itsensä ja lastensa hyväksi, ja muistakoon, että jokainen voitto ja jokainen viholliselta anastettu varustus helpottaa sen oman hyvinvoinnin saavuttamista. Kutsukoot voimakkaat heikompia taisteluun ja järjestäkööt itse heidät riveihin odottamatta apua keneltäkään. Voitto on edessä päin ja sen saavuttavat taistelijat vasta silloin, kun heidän tunnussanakseen tulee: työväki työväkeä varten».

Vapauduttuaan entisistä johtajistaan työväen tuli myös vapautua näiden aatteista, toisin sanoen lakata taistelemasta tulevien sukupolvien hyväksi ja mennä vankeuteen ynnä maanpakoon, nähdä nälkää lakkojen aikana ja kaatua lakkoja tukahdutettaessa. Ja kaikki tämä oli työväen tehtävä siksi, että sen oma hyvinvointi parantuisi tuota pikaa! Mutta ainoastaan liian vähän oppinut »sivistynyt», joka kuvitteli

¹⁾ »Rabotshaja Myslj» N:o 1; tämän kohdan olemme ottaneet suorastaan »Listok Rabotnika»-aik.lehdestä N:o 9—10, s. 49; seur. s. 50.

olevansa työväen tahdon ja toivomusten tulkitsija, saattoi väittää työväellä olevan niin nurinkurisen katsantokannan.

Toinen kirjoitus oli aivan toisellinen. Kyllähän siinäkin puhutaan siitä, että työväen on välttämättömästi oltava toiminnassaan itsenäinen, ja huomautetaan, että »työväen aseman parantaminen riippuu työväestä itsestään»¹⁾. Mutta kirjoittaja ei kehota luopumaan johtajista eikä katso työväen etujen olevan ristiriidassa sosialidemokraattisten johtajien etujen kanssa, vaan asettaa vastakkain proletariaatin ja kapitalistien edut. Eikä hän edelleen puhu työläisten, vaan koko työläisluokan tilan parantamisesta. »Ei voida keksiä sellaista keinoa, jonka avulla jokainen työläinen voisi parantaa oman tilansa. Ja niin kauvan, kun me jokainen koetamme erikseen huolehtia vain oman tilamme parantamisesta, emme varmaankaan saavuta mitään pysyväisiä parannuksia», vaan jokaisen yksilön tilan parantaminen on läheisessä yhteydessä koko luokan tilan parantamisen kanssa. »Eri tehdaslaitosten työväki kokonaisuudessaan muodostaa, niin sanoakseni, yhden luokan; ero meidän kesken on vain se, että toiset meistä tekevät toisellaista, toiset toisellaista työtä, mutta kaikkien meidän täytyy tehdä työtä aamusta iltaan ja me kaikki olemme alistetut yhteisen lain alle, jonka ovat ikeeksemme panneet kapitalistit ja heidän puolellaan oleva hallitus... Meitä kaikkia kahlehtii mielivallan kova kahle, jonka voimme murtaa vain yhteisvoimin».

Kutsuessaan tovereitaan itsetoimintaan kirjoittaja ei samalla huuda: »alas johtajat», vaan hänen kirjoituksensa pääsävy on se, että ilman työväen itsensä alotetta ja myötävaikutusta on mahdotonta saada aikaan kunnollista johtoa ja kiinteää yhteyttä työväen ja sen johtajien välillä. »Syynä meidän hajanaisuutemme, — sanoo hän, — ovat ensiksi ne vaikeudet, jotka ovat voitettavat, jos mielitään pitää yllä keskinäistä yhteyttä. Tämän ohessa täytyy ottaa huomioon *se surullinen ilmiö, että me itse liian vähän huolehdimme*

1) »Rabotshaja Myslj» N:o 1; »Pietarilaisen» mukaan teoksesta »Katsaus Pietarin työv. liikkeeseen», s. 82; seur. s. 83.

katkenneiden suhteiden entiselleen palauttamisesta. Mutta pahan perussy on se, ettei meillä ole mitään yleisiä harrastuksia. Tällaisellä hajanaisuudella on paljon ikäviä seurauksia, m. m. se, että työväenyhdistykset menetettyään johtomiehensä ovat toisinaan koettaneet päästä uudelleen yhteyteen keskustan kanssa toisissa tehdaslaitoksissa työtä-tekevään toverien kautta, vaikka se olisi käynyt päinsä saman tehtaan toisessa verstaassa työskentelevän henkilön välityksellä. Niinpä esim. olen tavannut toveriryhmän, joka oli muodostunut omin päin eikä tiennyt, kuinka sen oli päästävä yhteyteen »Taisteluliiton» kanssa ja saatava kirjallisuutta»¹⁾.

Samalla kun mainittu kirjoittaja ei hyljännyt johtajia, ei hän myöskään supistanut työväenliikkeen pyrkimyksiä eikä väaristellyt sitä, kuten edellisen kirjoituksen tekijä. »Monet meistä, — kirjoittaa hän, — ehkäpä useimmat työläiset käsittävät yhteenliittymisen välttämättömyyden ja haluavat sitä, mutta me olemme liian hitaita siirtymään sanoista tekoihin hyvittelien itseämme sillä, että tätä ei saa meillä vielä tehdä. Me näemme edessämme yksinvaltaisen järjestelmän synkän muurin, joka estää valon pääsemästä luoksemme; me käsitämme hyvin, kuinka kurjaa on meidän pimeydessäolomme, mutta meillä ei ole rohkeutta yrittää murtaa tuota muuria nähdessämme, että yksityiset yritykset ovat tuloksettomia. Mutta siinäpä se asian ydin onkin, että me näemme vain yksityiset, onnistumattomat yritykset ja yleistämällä ne, pidämme niitä epäämättömänä välttämättömyytenä. Vallitsevan järjestelmän muuri on kyläkin luja ja »tsaarismiin» mielivalta voittamaton, mutta vain niin kauvan, kun sitä vastaan nousevat, hajanaiset voimat ovat niin vähäiset, että joutuvat mielivallan uhriksi. Mutta aivan toinen on asianlaita, kun kapitalistien ja hallituksen mielivaltaa vastaan nousee itsenäisyyttä ja itsetietoisuutta uhkuva työläisluokka, jonka oikeudet vaatimukset pitää tulla tyydytetyksi».

1) Edell. lähde s. 80.

Päinvastoin kuin edellisessä tässä kehoitetaan taistelemaan tulevien sukupolvien hyväksi. »Meidän, työläisluokan, historiallinen asemamme, — sanotaan jälkimäisessä kirjoituksessa, — on sellainen, että työskennellessämme oman hyvinvointimme saavuttamiseksi me teemme työtä myös yhteiskunnan hyväksi. Me olemme alin luokka. Meidän alapuolellamme ei ole ketään. Työläisluokan herruus merkitsee yleistä herruutta tai paremmin sanoen yleistä tasa-arvoisuutta ja sen saavuttamisen tulee olla päämääränämme; silloin vasta voimme sanoa, ettemme ole eläneet turhaan, ja sen tulevat todistamaan lapsemme. Saadaksemme jotakin hyvää tehdyksi työläisluokalle, meidän on välttämättömästi koottava yhteen voimamme, koska meidän vaatimuksemme tyydytetään vain silloin, kun ne tulevat koko työläisluokan yhteiseksi vaatimuksiksi; muutoin kaikki meidän vaatimuksemme, mikäli ne koskevat meille tulevia oikeuksia, jäävät huutavan ääneksi korvessa»¹⁾).

Itse »Rabotshaja Myslj»-lehden julkaisuhomman ei kirjoittaja katsonut tarkoittavan sivistyneistä irtaantumista eikä teorioista luopumista, vaan sen saman tehtävän suorittamista, joka »Työn vapautus»-ryhmällä oli ollut, kun se ryhtyi julkaisemaan »Rabotnik»-aikakauslehteä, sitä nimittäin, että työläiselle itselleen oli annettava tilaisuus harkita tarpeitaan ja tuoda ilmi toiveensa. Tällöin ei kirjoittaja ollenkaan aikonut Plehanovin tavoin (joka kirjoitti esipuheen »Rabotnik»-julkaisuun) kieltäytyä johtajanasemasta. »Rabotshaja Myslj», — sanoo hän, — tulee esittämään työväen elämää oikeassa valossa ja *edistämään sen harrastusten herättämistä ympäristöön päin* tuomalla julkisuuteen sen tarpeet ja tuomitsemalla halveksumis- ja pilkkasanoilla Venäjän poliisijärjestelmän kannattajat».

Olemme tahallamme tarkastaneet seikkaperäisesti näitä kahta »Rabotshaja Myslj»-lehden ensimmäisen numeron kirjoitusta osoittaaksemme, kuinka nurja on tuo tavallinen käsitys, että muka »Rabotshaja Myslj» perustettiin »Taistelu-

1) Edell. lähde ss. 84—85; seur. s. 85.

liiton» sosialidemokraattisen toiminnan kiusaksi ja että sen perustajain tarkoituksena oli asettaa »Liiton» valtiollisen agitatsionin vastakohtaksi itse työväen taloudellinen agitatsioni. Tämä ei kuitenkaan ollut perustajien tarkoitus. Kerromme sen vuoksi »Pietarilaisen» mukaan »Rabotshaja Myslj»-lehden synnyn historian.

»Tämä lehti ei syntynyt äkkiä, vaan jo vuoden 1896 alussa oli eräällä työväenyhdistyksellä aikomus ruveta julkaisemaan omaa työväenlehteä. Ja se työläinen, joka sittemmin oli yksi »Rabotshaja Myslj»-lehden perustajia ja sen tarmokkain toimittaja, kuului juuri tähän yhdistykseen. En tiedä, mistä syystä tämä työväenyhdistys ei saanut lehteään ilmestymään jo keväällä v. 1896. Mahdollisesti voimain puutteessa tai ehkä siksi, että se toivoi »Liiton» ryhtyvän julkaisemaan lehteä. Muuten tätä arvelua tukee välillisesti se seikka, että sitä aikaa koskevasta Pietarin »Taisteluliiton» arkistosta olemme tavanneet muutamia mainitun työläisen kirjoituksia, jotka hän oli kirjoittanut syksyllä v. 1896 ja antanut »Liitolle» painettavaksi. Nämä käsikirjoitukset jäivät painattamatta pääasiallisesti sen vuoksi, ettei Liitolla ollut painatukseen tarvittavia välineitä.

»Helmikuun alussa v. 1897 »Liitto» julkaisi lehtensä, »Peterburgskij Rabotshij Listok'in», ensimmäisen ja, voimempa sanoa, ainoan numeron, joka on merkitty ilmestyneeksi tammikuussa v. 1897. Siinä oli muun muassa kahden työläisnaisen lähettämät kirjeet. Mutta pian ensimmäisen numeron ilmestyttyä pantiin toimeen vangitsemisia, jonka vuoksi »Liitto» ei kyennyt voimien ja varojen puutteessa jatkamaan lehden julkaisemista, ja niin katosi työläisiltä viimeinenkin toivo saada nähdä käsikirjoituksensa painettuina. Tästä syystä sai Pietarin työväki uutta aihetta puuhataksaan omaa sanomalehteä, jota oli jo kauvan kipeästi kaivattu.

»Rabotshaja Myslj'in» ensimmäinen numero ilmestyi lokakuussa v. 1897. Kaikki lehden mimeograafisesti painattamiseen tarvittavat välineet valmistivat työläiset itse¹⁾.

¹⁾ »Katsaus Pietarin työv. liikkeeseen» s. 73.

»Kymmeniä vuosia, — sanoo tämän johdosta Akimov, — koettivat Venäjän sosialistit saada työväkeä ajattelemaan tilaansa. Ja Halturinin ajoista se pyrkikin pukemaan ajatuksensa sanoiksi ja tuomaan ne ilmi työväen lehdessä. Mutta kului aikaa hyvin kauvan, ennen kun tämä kävi mahdolliseksi kovan itsevaltaisen hallitusjärjestelmän vallitessa. Vihdoin työväen onnistui samana vuonna saada Vilnossa ja Pietarissa perustetuksi omat äänenkannattajat: »Rabotshij Golos»- ja »Rabotshaja Myslj»-lehdet. Sivistyneet juutalais-sosialidemokraatit ottivat korviinsa *työväen äänen* (= rabotshij golos), tukivat sitä ja tekivät sen kantavaksi, voimakkaaksi ja mainehikkaaksi. Mutta »vallankumouksellisten» sosialidemokraattien oikeaoppinen suunta sitä vastoin pilkkasi ja tuomitsi *Pietarin työväen ajatusta* (= rabotshaja myslj)! — Niin, se kylläkään ei ollut oppineen joustavaa ja hienostunutta ajatustapaa! Mutta on sitä mieluisempaa merkitä, että Pietarissa sosialidemokraattiset »ekonomistit» kuitenkin kannattivat sitä ja antautuivat sen palvelukseen! Annettakoon heille tästä hyvästä anteeksi ne hairahdukset, joihin he tahtomattaan tekivät itsensä syypäiksi vaikean matkan varrella»¹⁾.

Akimov valittaa vallankumouksellisen sosialidemokratian pilkanneen ja tuominneen työväen ajatusta lainausmerkeittä. Mutta missä ja milloin tämä tapahtui? Miksi pitää asioita väaristellä? Eiväthän ne tämän lehden kirjoitukset, joita pilkattiin ja tuomittiin, ensinkään edustaneet työväen ajatuskantaa, sillä nehan olivat niiden »ekonomistien» kirjoittamia, jotka esiintyivät työväen nimessä tuntematta sitä lainkaan tai kovin pintapuolisesti ja päästivät työväen ajatuksen varjolla julkisuuteen omia, pikkuporvarillisia, keltotomia ajatuksiaan, joissa he ylistelivät oman hyvinvointinsa puolesta käytävää taistelua ja katsoivat viisikopekaisen maallisen elämän korkeimmaksi ihanteeksi. Työväki ei missään nimessä tehnyt itseään syypäiksi sellaiseen ajatus-

¹⁾ Akimov. »Katsaus sos.-dem. kehitykseen Venäjällä» s. 76.

tapaan, se nähdään niistä kirjeistä ja kirjoituksista, jotka epäilemättä ovat työläisten kirjoittamia.

Samaan aikaan, kun sivistyneet kirjoittelivat siitä, että tiede, teoriat ja aatteet ovat vähemmistön omaisuutta eikä työväellä ole mitään muita kuin taloudellisia harrastuksia, itse työläiset julistivat samassa lehdessä taistelevansa noiden aatteiden ja tuon tieteen puolesta. Eräs, varmaankin työläiskirjeenvaihtaja, kertoo näet seuraavaa:

»Iltakursseilla ilmoittivat ensimmäisen kurssin työläiset opettajalle, etteivät he halua kuunnella Venäjän historiaa. Aluksi tämän ajatuksen lausui julki vain yksi heistä sanoen, ettei ole yhtään mieltäkiinnittävää kuunnella sotaa ja tsaarrien mahtavuutta esittäviä kuvauksia. Luennoitsija vastasi, että ken ei halua kuunnella, hän saa poistua. Mutta voi arvata, kuinka suuri oli hänen hämmästyksensä, kun työläiset toinen toisensa jälkeen nousivat lähteäkseen pois. Kahdeksan henkeä ehti jo poistua, kun luennoitsija pyysi toisia jäämään huoneeseen ja selittämään mitä he tahtoivat. Silloin kaikki ehdottivat esitettäväksi sivistyshistoriaa. »Ei käy päinsä», oli vastaus. »Entä Europan historiaa ja maantietoa?» »En voi sitäkään». Vihdoin sovittiin niin, että esitettäisiin venäjänkieltä ja Venäjän taloudellisen kehityksen historiaa»¹⁾.

Monilukuisissa kirjeissä työläiset valittivat »luvattomien» kirjojen vähyyttä sekä niiden laatuun että lukumäärään nähden. »Kun yksi on luettu, niin ei haluta enää toista lukea». Mitä tähän vastasivat lehden toimittajat? Että sivistyneet kirjoittavat noita kirjasia, mutta eivät tunne kylliksi työväen tarpeita ja olosuhteita; jos sitä vastoin työläiset lähettävät toimitukselle kuvauksia tehdaslaitoksissa sattuneista merkillisistä tapahtumista, niin kirjat saadaan hauskemmissi. Äsken jo mainitsimme sen seikan, että työväen täytyi taistella kovasti sunnuntaikouluissa, saadakseen tsarrien historian sijasta todellista tietoa. Mutta sunnuntaikouluissa, jotka toimivat pappien ja poliisipriistavien ankaran tarkastuksen alaisina,

1) »Rabotshaja Myslj» N:o 2. Työläisen kirje.

ei voitu jakaa todellista tietoa, yhtä vähän kuin työväki sai sitä sensuurin hyväksymistä kirjasistakaan. Sen vuoksi työläiset kääntyivät tiedonjanoisina »oman» toimituksensa ja »Työväen ajatuksen» (Rabotshaja Myslj'in) edustajain puoleen. Mutta työväen ajatustavan tulkitsijat olivat edelleenkin syvästi vakuutettuja siitä, että työväki ei saata harrastaa muita kysymyksiä kuin niitä, jotka ovat läheisessä yhteydessä tehdasolojen kanssa. Siksi »Rabotshaja Myslj'in» toimitus ilmoittikin, että se tulee mielellään kustantamaan ja painattamaankin sellaisia kirjoituksia, lentokirjasia y. m., joissa 1) annetaan neuvoja, kuinka on käytävä *taloudellista taistelua*, järjestettävä kassoja, liittoja, lakkoja ja niin edespäin; 2) tehdään selkoa siitä, kuinka ulkomaiden työväki on taistellut ja taistelee vieläkin tilansa parantamiseksi, ja 3) esitetään teoreettisia seikkoja, jotka selvittävät valtiotalouden perusteita j. n. e. siihen tapaan kuin kirjaset »Millä elät», »Mitä tulee jokaisen työläisen tietää ja muistaa», »Työpäivä», »Sakoista» (1:nen pain.) ja »Kuinka Belgian työväki taisteli vapauden puolesta»¹⁾.

Kaikki nämä kirjaset olivat itsessään kieltämättä hyviä, mutta niitähän työläiset moittivat yksitoikkoisiksi, että kun yhden lukee, niin ei mieli ottamaan toista käteen. Ja todellakin »Rabotshaja Myslj'in» luettelema kirjallisuus valaisee asioita vain yksipuolisesti, eikä ollenkaan vastaa niitä pyrkimyksiä, jotka olivat jo heränneet työväen keskuudessa ja joiden puolesta se *oli jo ryhtynyt taistelemaan*. Juuri näitä työväen ajatustavan sivistyneiden vääristelijäin tarkoitusperiä vastusti ja tuomitsi vallankumouksellinen sosialidemokratia, siksi että nämä tarkoitusperät tahtoivat supistaa työväenliikkeen alaa. Mutta vallankumouksellinen sosialidemokratia tervehti mielihyvällä työväen todellisen ajatuskannan ilmaisuja, siinä määrin kuin se saattoi tulla mainitun lehden palstoilla esiin toimituksen vastaanhangottelusta huolimatta.

Tätä vallankumouksellisen sosialidemokratian suhdetta todistaa varsin hyvin »Työn vapautus»-ryhmän edustajatta-

¹⁾ »Rabotshaja Myslj». N:o 3, kesäk. v. 1898.

ren, Vera Sasulitshin vilpittömästi ja lämpimästi kirjoittama arvostelu »Rabotshaja Myslj»in toisen numeron johdosta. »Toivomme vielä kerran, — sanotaan tässä arvostelussa, — sen puhtaan työväen kirjallisuuden kehittyvän mahdollisimman monipuoliseksi, jonka näytteitä olemme nähneet »Borjbà»- ja »Rabotshaja Myslj»-lehdissä¹⁾). Muun muassa tämä kirjallisuus tulee olemaan hyödyllinen yksistään senkin vuoksi, että se on tutustuttava asiaa harrastavan Venäjän yleisön perinpohjaisesti uuteen taistelijaan, joka vastustajaansa etsien on astunut sille kentälle, jolla häntä ennen on jo sortunut niin monta, liian kärsimättöminä elämän kamppailuun syöksynyttä venäläistä»²⁾).

»Jos lakkokertomukset, — sanotaan toisessa paikassa tätä kirjoitusta, — olisivat niiden osanottajien kirjoittamia, ja nämä osaisivat käyttää kynää niin hyvin kuin »Borjbà»-lehden kirjeenvaihtaja, niin heidän kuvauksissaan olisi jokaisella lakolla oma erityinen luonteensa, sen vuoksi että niiden kuvailijat eivät kertoisi meille vain paljaita tapahtumia, vaan toisivat ilmi omat mielialansakin. Sellaiset tiedonannot tutustuttaisivat meidät sekä taistelun yleiseen kulkuun että myös taistelijoiden älylliseen ja siveelliseen puoleen».

Pilkaten ja tuomiten »Rabotshaja Mysljin» N:o 4:ssä olleita, »sivistyneiden» näennäisesti tieteellisiä kirjoituksia, »Työn vapautus»-ryhmän toinen sanomalehtimies Koljtsòv lopetti arvostelunsa seuraavasti: »Jos me sanomme, että kaikkien näiden »sivistyneiden» herrojen tekeleiden jälkeen saa virkistystä ja lepoa lukiessaan työläisten kirjoittamia, koruttomia ja teeskentelemättömiä kirjeitä, niin toivoaksemme ei kukaan katso tätä leikittelyksi raskaan työn

1) Vera Sasulitsh luuli erehdyksessä »Rabotshaja Myslj'in» toisen numeron toista osaa erityiseksi »Borjbà»-lehdeksi, jonka vuoksi »Rab. M.»-lehden kolmannessa numerossa, kesäk. v. 1898 oli kirjoitus »V. Sasulitshin tiedoksi».

2) »Listok Rabotnika». N:o 7, huhtik. v. 1898, s. 21; seur. s. 19.

raatajien kanssa ja henkisen työn tekijäin kimppuun usuttamiseksi. Me vain arvostelemme jokaista ansionsa mukaan ja toistaessamme edellä lausumamme ajatuksen, että Venäjän työläiset voivat ja heidän tulee kulkea rinnan vallankumouksellisten sivistyneiden kanssa, me toivomme ainoastaan, että näiden sivistyneiden keskuudessa olisi vähemmän Mitrofan Prostakovin hengenheimolaisia» (= pölkkypäitä)¹).

Näistä kahdesta arvostelusta olisi Akimovin pitänyt nähdä, ettei vallankumouksellinen sosialidemokratia ollenkaan pilkannut työväen ajatustapaa, vaan ainoastaan niitä »sivistyneitä,» jotka anastivat itselleen yksinoikeuden olla työväen ajatuksen ainoina oikeina tulkitsijoina, mutta väristelivät sen kokonaan sotkemalla siihen omia pikkuporvarillisia ajatuksiaan. Ja pilkattaviksi joutuivat juuri ne urhoiset »ekonomistit,» jotka Akimovin mielestä olisivat työväen ajatukselle tekemistään palveluksista ansainneet täydellisen syntien anteeksiannon ja ja taivaanvaltakunnan.

Synninpäästön he todellakin saivat. Mutta keneltä? Niiltä porvarillisilta, jotka olivat valmiit tekemään sovinnon *sellaisen* työväenliikkeen kanssa, vieläpä myös liittymään siihen. Omituista kyllä samaan aikaan, kun Venäjän käytännöllisten sosialidemokraattien keskuudessa alkoivat päästä valtaan »Rabotshaja Myslj'in» sivistyneiden johtomiesten aatteet, alkoi toteutua myös Axelrodin toivomus, että valistuneiden ihmisten nykyisen, epäsuopean käsityskannan sijaan näiden keskuudessa pääsisi vakaantumaan »myötätuntoinen ja kunnioittava suhde työväkeen». Silloin, »sikäli kun työväenyhdistykset lisääntyvät ja liittyvät yhdeksi liitoksi, tulevat toisiin yhteiskuntaluokkiin lukeutuvat vallankumoukselliset alttiimmin auttamaan näitä yhdistyksiä, vieläpä liittymään niihin jäseniksikin»²).

¹) Mitrofan Prostakov eli Mirofanushka on päähenkilö Katarina II:sen aikuisen venäläisen kirjailijan Von-Wisinin tunnetussa huvinäytelmässä »Alaikäinen», jossa kirjailija mestarillisesti ruoskii silloisen maa-aateliston alhaisia viettejä ja tuomitsee maa-orjuuden.
Suom. huom.

²) »Sivistyneiden työläisten tehtävät», ss. 13—16.

Mutta vastoin Axelrodin odotusta ei työväki sen vuoksi saavuttanut porvarillisten sivistyneiden myötätuntoisuutta, että se ryhtyi taistelemaan tuon yleiskansallisen päämäärän, itsevaltiuden kukistamisen puolesta, vaan siksi että sosialidemokraateiksi itseään nimittävät johtomiehet koettivat kaikin tavoin estää työväkeä ryhtymästä itsenäiseen valtiolliseen taisteluun. Porvarilliset sivistyneet alkoivat todellakin alttiisti antaa apua sellaiselle sosialidemokratialle, vieläpä liittyä sen järjestöihinkin. Niin kauvan kun meidän liikkeellämme oli jyrkkä luokkaluonne ja niin kauvan kun käytännölliset sosialidemokraatit kutsuessaan proletariaattia valtiolliseen taisteluun samalla kiinnittivät huomion (esim. »Kansan oikeus»-järjestön kanssa väitellessä) siihen, että proletariaatin oli välttämättömästi käytävä tätä taistelua itsenäisesti, porvarillisista erillään ja ruvettava yhteistoimintaan vain jonkun vastustusmielisen porvarillisen ryhmän kanssa, niin kauvan toisiin yhteiskunta- ja säätyluokkiin kuuluvat vallankumoukselliset olivat vihamielisiä sosialidemokratialle.

Porvarillisten sivistyneiden keskuudesta ei silloin lähtenyt juuri ensinkään sosialidemokraatteja, vaan valtiollisiin oloihin tyytymättömät ainekset katsoivat paremmaksi ryhtymä »Kansan oikeus»-puolueen ympärille, joka ajoi yksinomaan »yleiskansallista,» mutta ei ahdasta »luokka»-asiaa.

Mutta nyt muuttui asema jyrkästi. »Kansan oikeus»-puolue, joka ei ollut osannut vetää puoleensa työväkeä, hävisi vallankumouksen näyttämöltä ja *melkein kaikki* sen jäsenet siirtyivät sosialidemokratian riveihin. Kun vuori ei tullut Muhamedin luo, niin Muhamed meni vuoren luo, ottaen mukaan kaikki vanhat aatteensa ja luokka-ajatustapansa. Ja tätä ajatustapaa ruvettiin tyrkyttämään työväelle ja uskottamaan, että tämä on »työväen» oma ajatustapa. Porvarillisten keskuudesta lähteneiden nimisocialistien oli sitä helpompi tyrkyttää työväelle tuota aatettaan vallankumouksellisen sosialidemokratian sijasta, kun »Työn vapautus»-ryhmä oli 15 vuoden kuluessa saarnannut sitä oppia, että *Venäjän sivistyneet ovat eri yhteiskuntaluokkien ulkopuolella*, ja kun luokkavastakohtat olivat himmenneet sivistyneiden keskuu-

dessa sekä uskoteltiin että kaikki sivistyneet pyrkivät samaan vallankumoukselliseen päämäärään, että he kaikki olivat mieli-
piteiltään »kapitalismin vastustajia»¹⁾, ja että myös maan-
omistajasäädyn vapaamieliset kerrokset saattavat tehdä liiton
»työläisluokan järjestyneen etujoukon kanssa».

»On täysi syy pelätä, — kirjoitti Axelrod toisessa
kohden, — että lakkoliikkeen edelleen kehittyminen voi jok-
sikin aikaa lamata voimamme ja saada aikaan pettymyksen
ja taantumuksen ajanjakson sekä meidän että kansanjoukko-
jen riveissä. *Ainoastaan siinä tapauksessa voimme yli-
päänsä torjua tuon uhkaavan vaaran, että saamme alin-
omaa uusia voimia sivistyneiden keskuudesta ja saamme
yläluokkien edistysmieliset kerrokset liikkeellemme myötätun-
toisiksi.* Saadaksemme näiden luokkien puolelta sellaista
tukea, meidän tulee kaikessa käytännöllisessä toiminnassamme,
lukuun ottamalla puhtaasti taloudellinen taistelu, tuoda sel-
västi ja väsymättä ilmi liikkeemme yleiskansanvaltaiset tar-
koitusperät ja tehdä siten sen yleiskansallinen, vallankumouk-
sellinen merkitys kansanomaiseksi Venäjällä»²⁾.

Niin menettelivät vanhat käytännölliset sosialidemo-
kraatit ja sama ajatus esiintyy myös ensimmäisen puolueko-
kouksen antamassa julistuksessa, joka toi ilmi Venäjän kaik-
kien ensimmäisten sosialidemokraattien mielialan. Mutta kuinka
suhtaantuivat sellaiseen toimintaan »sivistyneet»? Nämä
vieroivat sosialidemokratiaa syyttäen sitä »perinnäistapojen»
kavaltamisesta ja melkein pä hallituksen kätyryydestä. Mutta
kun sosialidemokratian vallankumouksellisen mielialan sijaan
pääsi valtaan »yksipuolinen lakkoliike,» ja kun »ekonomis-
tit» rupesivat käymään vallankumouksellisen sosialidemo-
kratian kimppuun, silloin yläluokkien edistysmieliset kerrokset
alkoivat taputtaa käsiään sosialidemokratialle ja tulvia sen
riveihin.

1) Axelrodin kirjoitus »Rabotnik»-julkaisussa N:o 5—6 s. 60.

2) »Venäjän sosialidemokraattien nykyisestä tehtävästä ja
menettelytavasta» s. 27.

Axelrodin viaksi on luettava se, ettei hän käsittänyt sillä hetkellä Venäjällä vallitsevaa yhteiskunnallista asemaa. Vuonna 1898 hän luuli Venäjän porvarillisten, edistysmielisten kerrosten ajattelevan samalla lailla kuin v. 1880 ja olevan yhtä myötätuntoisia *itsetietoisen proletariaatin* vallankumoukselliselle liikkeelle kuin aikoinaan *sivistyneiden salaliittolaistenkin* vallankumouksellisille pyrkimyksille. Silloin porvarilliset käsittivät varsin hyvin, että vallankumouksen menestyminen kansan ollessa itsetiedottomuuden tilassa merkitsi vallan siirtymistä kokonaan heidän käsiinsä; mutta nyt tulisi vallankumous varmaankin päättymään toisin. Sen vuoksi oli parempi välttää vallankumousta ja tehdä vähitellen itsevaltiuden puolelta myönnytyksiä, s. o. panna toimeen sellaisia uudistuksia, jotka tyydyttäisivät porvarillisten todelliset *luokkatarpeet*, vähääkään siitä välittämättä, vastaavatko ne »yleiskansallisia» tarpeita.

Axelrod ei huomannut, että 80- ja 90-luvuilla »edistysmieliset» porvarilliset olivat todellisuudessa tulleet halukkaiksi tekemään sovinnon heidän vaatimustensa mukaisesti uudistetun itsevaltiuden kanssa, eikä hän myöskään havainnut sivistyneiden olevan vakuutettuja siitä, että proletariaatin itsetietoinen valtiollinen esiintyminen esti heille tarpeellisten uudistusten toteuttamista. »Minä näen edessäni kaksi tulevaisuudenkuvaa, — sanoi hän, — sen ensiksikin, että työväenliike ei poikkea siltä ahtaalta uralta, jonka viitoittavat työväen puhtaasti taloudelliset yhteentörmäykset työnantajien kanssa ja jolla semmoisenaan ei ole valtiollista luonetta. Mutta valtiollisen vapauden puolesta käytävässä taistelussa proletariaatin kehittyneimmät kerrokset lähtevät sivistyneiden vallankumouksellisten järjestöjen ja puolueyhymien perästä. Sanalla sanoen vapautusliike menee ainakin jossakin suhteessa samaan suuntaan kuin se meni Länsi-Europassa silloin, kun siellä vallitsi monarkistis-byrokraattinen mielivalta. Työläisjoukot eivät tule näyttelemään itsenäistä vallankumouksellista osaa, vaan menevät porvarillisten sivistyneiden perästä ja taistelevat vapautensa puolesta vieraan, mutta ei oman lippunsa alla.

»Toinen tulevaisuudenkuva on tällainen: sosialidemokratia järjestää Venäjän proletariaatin itsenäiseksi valtiolliseksi puolueeksi, joka taistelee vapaudesta *osaksi rinnan ja liittossa* porvarillisten vallankumouksellisten puolueyhymien kanssa (siinä määrin kuin sellaisia tulee olemaan), osaksi taas *vetäen riveihinsä tai perästään sivistyneiden kaiken enimmän kansaa rakastavat ja vallankumoukselliset ainekset*» 1).

Koska Axelrod ei tuntenut Venäjän tosioloja, ei hän voinut huomata kolmatta tietä, jota meidän puolueemme todellisuudessa lähti kulkemaan. Vaikka mahtava työväenliike puhkesikin ilmi puhtaasti taloudellisissa yhteentörmäyksissä työnantajien kanssa, niin se sai kerrassaan täysin määrätyn, valtiollisen luonteen siksi, että työnantajat ja hallitus olivat kovin läheisessä yhteydessä keskenään. Tämä valtiollinen luonne tuli päivän selvästi näkyviin Pietarin suurissa lakoissa, joiden seurauksena oli kesäkuun 2/14 p:nä vuonna 1897 saavutettu voitto. Ja proletariaatin saavuttama valtiollinen voitto veti *sen riveihin* porvarillisten sivistyneiden kaikki »kansaa rakastavat» ainekset, jotka päästyään *työväenpuolueen riveihin* toimimaan koettivat johtaa työväkeä sille tielle, joka oli heille edullisin, tielle, jota myöten kulkiesaan työväenliike olisi epäilemättä joutunut sille kannalle kuin Axelrod esitti ensimmäisessä tulevaisuudenkuvassaan. Tätä kolmatta mahdollisuutta ei Axelrod saattanut aavistaa ulkomailla eläessään ja saadessaan Venäjältä tietoja sensuroiduista lehdistä, ja kumminkin juuri tämä mahdollisuus alkoi toteutua.

Meidän puolueemme koko onnettomuus oli silloin se, että se otti riveihinsä liian paljon porvarillisia sivistyneitä, niin että näiden sivistyneiden ei pitkiin aikoihin tarvinnut muodostaa omia erityisiä porvarillisvallankumouksellisia yhdistyksiä tai puolueyhymiä. Sosialidemokratia riisti näet kaiken merkityksen muilta vallankumouksellisilta ja vastustusmielisiltä järjestöiltä, ja tämä seikka tuli ehdottomasti vai-

1) Edell. lähde. ss. 19—20.

kuttamaan sekä Venäjän sosialidemokratian menettelytapaan että venäläisten marksilaisten teoriaankin. Kansanpuoluelaisuuden jäännösjoukkojen suureksi iloksi eivät laillistetut marksilaiset jättäneet kiveä kiven päälle tieteellisestä sosialismista eikä vallankumouksellisesta marksilaisuudesta, ja »Rabotshaja Mysljin» salaiset johtomiehet koettivat kaikin tavoin poistaa työväen mielistä vallankumouksellisen sosialidemokratian viimeisetkin jäljet ja suunnata sen ammattiyhdistysliikkeen (trade-unionismin) tielle.

Ja tätä vaarattomaksi tehtyä sosialidemokratiaa tervehtivät ilolla kaikki sivistyneet porvarilliset; nyt alkoivat kaikki »valistuneet henkilöt» kohdella »kunnioituksella ja myötätuntoisesti» sosialidemokratiaa. Mutta saattoiko tämä ilahduttaa Axelrodia? Ei tietystikään. Toivoihan hän näiden »valistuneiden henkilöiden» ja »kansaa rakastavien sivistyneiden» olevan todellakin vallankumouksellisia ja vapaita »porvarillisuuden» saastasta. Luulihan hän heidän todellakin pyrkivän tuohon yleiskansalliseen päämäärään, itsevaltiuden kukistamiseen, mutta ei toteuttamaan tuota »ahdasta luokkatehtävää» sitä nimittäin, että he panisivat millä keinoin tahansa toimeen »puhdistuksen» työväenliikkeessä, vaikka heidän täytyisi luopua omasta, puhtaasti porvarillisesta itsenäisestä valtiollisesta järjestöstä ja alistua kokonaan köyhälistöpuolueen vallan alle.

IX.

»Suvaitsematon, kielteinen ja alkeellinen marksilaisuus (*jolla on liian kaavamainen käsitys yhteiskunnan jakaantumisesta eri luokkiin*) tulee väistymään kansanvaltaisen marksilaisuuden tieltä ja Puolueen asema yhteiskunnassa jyrkästi muuttumaan, — nykyäänhän Puolue toimii yhteiskunnan pohjakerrosten keskuudessa. Puolue on perehtyvä yhteiskunnalliseen elämään ja silloin sen ahtaat ryhmä-, jopa useimmiten lahkolaispyrkimykset saavat yhteiskunnallisten pyrki-

mysten luonteen, ja sen sijasta että puolue nyt pyrkii anastamaan vallan käsiinsä, se silloin koettaa muuttaa ja uudistaa nykyisen yhteiskunnan kansanvaltaiseen suuntaan ottamalla huomioon olevat olot, jotta voitaisiin mahdollisimman sopivasti ja täydellisesti puolustaa kaikkien työtätekevien luokkien oikeuksia» 1).

Näin kuvitteli kuuluisan »Credo»-kirjoituksen tekijä käyvän Länsi-Europassa sosialidemokraattisten puolueiden vastaisen kehityksen. Jos tarkastamme Axelrodin kaikki menettelytapaa koskevat kirjoitukset, niin havaitsemme, ettei »Credon» kirjoittajalla ollut mitään uutta tarjottavaa, sillä aivan samaten tuli Axelrodinkin mielestä Venäjän marksilaisien menetellä, joiden oli suoritettava yleiskansallinen, valankumouksellinen tehtävä. »Credon» kirjoittaja syytti heitä ahdasmielisestä suvaitsemattomuudesta yhteiskuntaa kohtaan, koska he pitivät kaikkia porvarillisia yhtenäisenä taantumuksellisenä joukkiona. Samalla hän uskotteli marksilaisille, että heidän päätehtävänsä oli yhdessä kaikkien yhteiskuntakerrosten kanssa musertaa »pamppu- ja patukka»-puolue ja saavuttaa siten »yleiskansallinen» päämäärä. Vieläpä hän sanoi työväen järjestymisen olevan tarpeellisen lähimmän yleiskansanvaltaisen tarkoituksensa toteuttamiseksi, jotta saataisiin menestys taatuksi siinä taistelussa, jota työläisluokan etujen puolesta käydään nykyistä valtiota vastaan».

Mutta päinvastoin kuin »Credon» kirjoittaja kiiruhti Axelrod aina ja joka paikassa selittämään, että Venäjän sosialidemokraattien oli asetettava sellaiselle kannalle siksi, että Venäjällä vallitsivat aivan erikoiset yhteiskunnalliset olosuhteet, siksi ettei Venäjä ollut vielä siirtynyt ensimmäisestä voimain kasaantumiskaudesta seuraavaan ja ettei siellä ollut vielä poliittisia valtuuksia. Ja kun hän puhui Länsi-Europan työväenliikkeestä sekä Venäjän vastaisesta, perustuslaillisen aikakauden työväenliikkeestä, niin hän oli varma siitä, että se oli välttämättömästi oleva puhtaasti luokkatie-

1) »Vademekum». »Rabotsheje Djelon» toimitukselle. »Vastalause», s. 4; harvennus Ljadovin.

teinen. Mutta »Credon» kirjoittaja ulotti Axelrodin taistelusuunnitelman koko työväenliikkeeseen alusta loppuun saakka. Tämä johtui siitä, ettei hän ollenkaan tuntenut Länsi-Euroopan vallankumousten historiaa yleensä eikä työväenliikettä erikseen. Mutta kaikessa, mikä koski Venäjän marksilaisten toimintaa, sekä »Credon» että »Vastalauseen» kirjoittajat toistivat aivan samaa kuin mitä »Työn vapautus»-ryhmä oli saarnannut jo 15 vuotta. »Unohtaen että Länsi-Europassa työläisluokka astui jo valmiiksi raivatulle valtiolliselle taistelukentälle, — lausuiivat »vastalauseen» panijat, — meidän marksilaisemme halveksivat enemmän kuin tarvitsisi kaikkien muiden, työväestön ulkopuolella olevien yhteiskunta-kerrosten radikaalista tai liberaalis-vastustusmielistä toimintaa. Jos vähänkään yritetään kiinnittää huomiota vapaa-mielis-valtiollista laatua oleviin yhteiskunnallisiin ilmiöihin, niin oikeaoppiset marksilaiset panevat heti vastalauseen sitä vastaan unohtaen, että lukemattomat historialliset seikat estävät meitä olemasta Länsi-Euroopan marksilaisia ja vaativat meiltä toisellaista, Venäjän oloihin soveltuvaa marksilaisuutta. Jos luokkapuutteet estävät Venäjän sivistyneitä ottamasta tehokkaasti osaa käytännölliseen toimintaan ja työntävät heidät liian kauvaksi vastustusmielisistä piireistä, niin tästä koituu tuntuva vahinno kaikille niille, joiden täytyy taistella oikeuksien puolesta työläisluokasta erillään, joka ei ole vielä esittänyt vastaisia valtiollisia tehtäviään» ¹⁾.

Kaiken tämän oli monta kertaa tuonut esiin kirjoituksissaan jo Axelrod. Mutta Axelrod oli puhunut sillä lailla *taktillisista* syistä, vetääkseen toiselta puolen »porvarillisia» sivistyneitä työväenliikkeeseen ja suunnatakseen toiselta puolen työläisjoukot vallankumouksen tielle. Hänen menettelytapaa koskevan suunnitelmansa lähtökohtana oli se ajatus, että vallankumouksen voi Venäjällä panna toimeen *vain* työläisluokka, mutta vasta silloin, kun *porvarillisten sivistyneiden*, tuon »vallankumouksen basillin», tuon »käyteaineen» onnistuu saada *itsetiedottomian, alkuvoimain tapaisen työ-*

1) »Vademekum». »Vastalause». ss. 5—6

väenliikkeen innostamat joukot käsittämään vallankumouksellisen taistelun välttämättömyys. »Credon» kirjoittaja sitä vastoin ei uskonut Venäjän työläisluokan vallankumoukselliseen tulevaisuuteen eikä siis myöskään itse vallankumouksen menestymismahdollisuuteen.

»Meillä ei tule, — sanoo hän, — vastustus koskaan vähäisimmäksi valtiollisen toiminnan alalla. Sietämätön valtiollinen sorto saattaa kyllä puhumaan siitä paljon ja kiinnittää siihen yleisen huomion, mutta *ei pakota koskaan ryhtymään käytännölliseen toimintaan.* Vaikka Länsi-Euroopassa työväen heikot voimat valtiolliseen toimintaan jouduttuaan vahvistuivatkin siinä ja saivat määrätyn muodon, niin meillä sitä vastoin nämä heikot voimat eivät kykene toimimaan valtiollisen sorron tähden eivätkä käytännössä vastustamaan sitä, joten kaikki kehittyminen käy mahdottomaksi. Jos lisäämme tähän, että meidän työläisluokkamme ei ole perinyt sitä järjestämishenkeä, joka on ominaista länsieurooppalaisille taistelijoille, niin kuvaus tulee hyvin masentavaksi ja se on omiaan lannistamaan kaikkein optimistisimmankin marksilaisen mielen... Itsenäistä valtiollista työväenpuoluetta koskevat keskustelut ovat vain vieraiden aatteiden ja tulosten siirtämistä meidän maaperäämme».

»Credo»-kirjoitus julkaistiin, kuten tunnettu, yhdessä siihen liittyvän »Vastalauseen» kanssa, jonka oli tehnyt 17 maanpaossa olevaa sosialidemokraattia. »Koska »Iskra»-lehti on aivan kokonaan vääristellyt sen merkityksen, mikä »Credo»-kirjoituksella on, — lausuu tämän johdosta Aki-mov, — niin on tarpeellista palauttaa muistiin sen synnyn historia. Muutamia yksityisiä henkilöitä (ehkä nelisen kappaletta) sattui kerran tilapäisesti olemaan erään pietarilaisen aikakauslehden toimituksessa, ja keskustelun sukeutuessa eräs läsnäolijoista lausui julki sen ajatuksen, — jonka yllä mainitsin (sen nimittäin, ettei työläisluokka kykene kukistamaan itsevaltiutta), — ja kehotti sosialisteja liittymään »sivistyneihin», — mutta ei työläisluokkaan, — itsevaltiutta vastaan käytävässä taistelussa. Läsnäolijat pitivät tätä ajatusta vääränä, jonka vuoksi he pyysivät puhujaa esittämään sen kirjalli-

sesti, ja hän täyttikin tämän pyynnön. Eräs puoluetove-reistamme, jonka käsiin tämä kyhäys joutui, antoi sille ko-mean nimen »Credo» (= uskontunnustus) ja lähetti sen tuttavilleen. Nämä sitten seitsentoistahenkisessä kokouksessa arvostelivat sitä perinpohjaisesti» 1).

Edelleen Akimov vakuuttaa, ettei »Credo»-kirjoitus ensinkään ollut minkään ryhmän, vielä vähemmin koko »ekonomistisen suunnan» uskontunnustus. »Credon» kir-joittaja, — sanoo hän, — ei ole koskaan kuulunut mihin-kään Venäjällä toimivaan sosialidemokraattiseen järjestöön. vaan hän on entinen »Kansan oikeus»-puolueen jäsen, Jonkun aikaa hän sentään oli ulkomailla olleen *vanhan* liiton jäsenenä» 2).

Ennen kaikkea Akimov esittää väärin »Credon» kir-joittajan perusajatuksen. Jos tämä olisi kehottanut ainoas-taan »sivistyneitä sosialisteja» liittymään sivistyneihin, mutta ei työläisluokkaan, taistelussa itsevaltiutta vastaan, niin tämä ei olisi vielä ollut niin kovin vaarallista eikä varmaankaan aiheuttanut niin suurta melua eikä vastalauseita 17 maan-paossa olevan, vanhan käytännöllisen sosialidemokraatin puolelta. Olivathan myös »Kansan oikeuden» puoluelaiset sitä ennen esittäneet aivan samallaisia mielipiteitä, ja sociali-demokraatit olivat väitelleet heidän kanssaan sekä todistaneet heidän toiveensa turhiksi. Mutta samalla sosialidemokraatit olivat pitäneet luonnollisena, etteivät »Kansan oikeus»-jär-jestön lipun alle kerääntyneet *porvarilliset* sivistyneet saat-taneet toisin ajatellakaan ja että näiden katsantokanta vas-tasi täydelleen porvarillisten luokkaetuja.

Mutta kun »entinen» »Kansan oikeuden» puoluelainen »esiintyi marksilaisena ja sosialidemokraattisen puolueen

1) Akimov. »Katsaus sos.-demokratian kehitykseen Venä-jällä» s. 51 muistutus.

2) Edell. lähde. — Rouva E. Kusköva, joka sanoo yksi-nään sepittäneensä »Credo»-kirjoituksen, vahvistaa »Byloje»-aika-kauskirjassa todeksi Akimovin kertomuksen tämän asiakirjan syn-nystä. Ks. hänen kirjoitustaan »F. Daehn. Työväen liikkeen historiasta j. n. e.». »Byloje» N:o 10, s. 325—26, muistutus.

jäsenenä ja sellaisena sanoi olevan mieletöntä »ajatellakaan itsenäisen *valtiollisen* työväenpuolueen mahdollisuutta, vieläpä katsoi Venäjän marksilaisilla olevan vain yhden toimintamahdollisuuden, sen nimittäin, että heidän oli otettava osaa sekä proletariaatin taloudelliseen taisteluun että vapaa- ja vastustusmielisten ainesten toimintaan»¹⁾, niin sai asia siitä aivan toisen luonteen. »Credon» kirjoittajan ajatus ei enää ollut se, että sosialististen sivistyneiden oli mentävä puhtaihin sivistyneiden puolueyhtiöihin taistellakseen valtiollisen vapauden puolesta, vaan se, että heidän, *ollen työväenpuolueen riveissä*, oli koetettava estää puoluetta menemästä proletariaatin taloudellisen taistelun rajojen ulkopuolelle. Toisin sanoen: kun sivistyneet marksilaiset järjestivät proletariaatin taloudellisen taistelun, niin heidän ei pitänyt antaa sen muodostaa Venäjän olosuhteisiin soveltumatonta »itsenäistä valtiollista työväenpuoluetta». »Credon» kirjoittaja ei ensinkään kieltänyt sitä mahdollisuutta, että Venäjän työväestö tulee vielä käymään valtiollistakin taistelua; olihan hän Akimovin sanojen mukaan kiivas poliitikko²⁾. »Vaikea, tavattoman vaikea on taloudellinenkin taistelu, — sanoo edelleen »Credon» kirjoittaja, — mutta se on mahdollinen ja *sitä käyvät itse työläisjoukot*. Venäjän työläiset tottuvat tässä taistelussa järjestöön ja tulevat *yhtämittää törmäämään yhteen nykyisen valtiollisen järjestelmän kanssa*, joten he lopulta saavat muodostetuksi työväenliikkeen, jolla on määrätty luonne». Työväen taistelua ei voida välttää, sillä onhan meillä olemassa työläisluokka; ja mille kannalle hyvänsä tämän suhteen »sivistyneet» asettuvatkin, niin itse työläisjoukot ovat jo alkaneet taloudellisen taistelun, ja tämä taistelu pakottaa nykyisissä olosuhteissa ne törmäämään yhteen valtiiovallan kanssa. Kun

1) »Vademekum» s. 5.

2) »Mitä siihen tulee, että ekonomistit periaatteessa eivät hyväksyisi valtiollista taistelua, — lausuu rouva Kuskova, — niin tämä ruma valhe on luettava niiden valtiollisten temppujen joukkoon, jotka suuresti valingottavat sos.-dem. puoluetta». »Byloje» N:o 10, s. 326).

työläisjoukot ovat taloudellisessa taistelussa tulleet luokkatietoisiksi, niin ne voivat käydä tätä pakollista taistelua valtiollista järjestelmää vastaan luokkahengessä ja luoda luokkaluonteisen valtiollisen liikkeen. Mutta tätä juuri on kaikin mokomin vältettävä. Näihin saakka ovat Venäjän sosialidemokraatit »halveksineet kaikkien muiden työväen ulkopuolella olevien yhteiskuntakerrosten radikaalista ja liberaalis-vastustusmielistä toimintaa; Venäjän marksilaiset tulivat hyvin aikaisin »kieltäjiksi», joten he edistivät työväen vastaisen valtiollisen taistelun luokkaluonteen muodostumista. On siis saatava aikaan muutos taktiikassa, menettelytavassa, on *kasvatettava* työväkeä niin, että se katsoisi työväen ulkopuolella olevien yhteiskuntakerrosten liberaalis-vastustusmielisen toiminnan tarkoittavan sen etujen puolustamista. Vallankumous meillä on mahdoton, mutta eiväthän nämä liberaalis-vastustusmieliset yhteiskuntakerrokset ajattelekaan vallankumousta. Soveltaessaan vallananastusaatetta nykyiseen asiintilaan, nämä yhteiskuntakerrokset ovat jo muuttaneet sen rauhallisen muutoksen, nykyisen järjestelmän rauhallisen uudistuksen aatteeksi. Tähän rauhalliseen kehitykseen tulee valmistaa työväkeäkin. Sellainen oli »Credon» varsinainen sisältö.

»Credo»-kirjoituksen koko merkitys oli vain se, että se toi ilmi niiden, proletariaatin ulkopuolella olevien aineiden todelliset, vaikkakin hämärät toivomukset ja pyrkimykset, jotka hyökyaallon tavoin tunkeutuivat puolueemme riveihin. Ainoastaan vanhat käytännölliset sosialidemokraatit olivat siksi terävänäköisiä, että huomasivat, mikä vaara näistä pyrkimyksistä uhkasi koitua köyhälistön liikkeelle.

»Emme tiedä, — lausuivat »Vastalauseen» tekijät, — kuinka paljon Venäjän sosialidemokraattien keskuudessa on näiden mielipiteiden kannattajia. Mutta epäilemättä lienee tämänlaatuisilla aatteilla yleensä kannattajia, ja sen vuoksi me katsomme velvollisuudeksemme panna jyrkän vastalauseen sellaisia katsantokantoja vastaan ja varottaa kaikkia tovereita uhkaavasta vaarasta, siitä nimittäin, että Venäjän sosialidemokratiaa koetetaan eksyttää pois siltä tieltä, jota

se on jo lähtenyt kulkemaan; tämä tie on se, että on muodostettava itsenäinen valtiollinen työväenpuolue, joka pitää hellittämättä kiinni proletariaatin luokkataistelusta, jonka lähimpänä päämääränä on valtiollisen vapauden valloittaminen»¹⁾).

»Rabotsheje Djelo»-lehti painatti tuon »Seitsemäntoista vastalauseen» ja lausui sen tervetulleeksi, mutta lisäsi samalla: »me olemme lujasti vakuutettuja siitä, että tuo »uskontunnustus» ei edusta muuta kuin yksityisten henkilöiden mielipidettä ja paljastaa sen tekijöiden ajatustavassa vallitsevan sekavuuden²⁾, sillä todellisuudessa ei Venäjällä toimivien käytännöllisten sosialidemokraattien keskuudessa ole olemassa »Credo»-kirjoituksessa esitettyä suuntaa; »ottakaa käteenne kuluvan vuoden vappujulistukset, jotka ovat julkaistut Venäjän sos.-dem. puolueen paikalliskomiteojen toimesta (ja jotka olivat aiotut työväen *syville riveille*), ja te havaitsette niissä koko joukon lähimpiä *valtiollisia* vaatimuksia, m. m. että olisi laissa määrättävä 10-tuntinen työpäivä ja saatava aikaan julkinen valamiesoikeus lakkoasioiden käsittelemistä varten, lakattava maanpakoon lähettämistä hallinnollista tietä ja toimeenpanemasta vangitsemisiä ilman tuomiota sekä hankittava kassojen perustamisoikeus ja lakko-, kokoontumis- ja yhdistymisvapaudet».

Olemme vakuutetut siitä, että »Credon» kirjoittaja ynnä hänen hengenheimolaisensa, kuten hra N. N., s. o. Prokopovitsh, lukiessaan nämä »valtiolliset» vaatimukset, olisivat tarvittaessa vastanneet »Rabotsheje Djelon» toimitukselle, että hekin ovat valmiit kirjoittamaan nimensä sellaisten vaatimusten alle, mutta ettei pääasiana ole vaatimukset, vaan se, kuinka ne ovat toteutettavat. »Rabotsheje Djelo» ei ollenkaan käsittänyt, miltä näkökannalta »Credon» puolustajat katselivat tätä kysymystä ja tämän johdosta syntyi tuo omituinen ja syrjäisestä aivan turhanpäiväinen väittely »Työn vapautus»-ryhmän ja »Rabotsheje Djelon» välillä. Molem-

1) »Vademekum». »Vastalause» s. 6.

2) »Rabotsheje Djelo N:o 4, lokak. 1899, s. 24; seur. s. 25.

mat riitapuolet hyväksyivät »Seitsemäntoista vastalauseen» ja tuomitsivat yhtäläisesti »Credoa» sekä kieltäytyivät sitä kannattamasta; mutta siitä huolimatta kummankin mielipiteet erosivat jyrkästi toisistaan eivätkä väärinkäsitykset hävinneet ¹⁾), ennen kun vuonna 1903 ilmestyi Plehanovin kuuluisa kirjoitus »Mitä ei ole tehtävä» ²⁾).

Ennen kaikkea oltiin erimielisiä siitä, oliko Venäjän Venäjän sosialidemokraattien keskuudessa »Credon» kannattajia vai ei. »Vastalauseen» tekijät saattoivat mainita vain »Rabotshaja Myslj'in» ensimmäisen numeron ohjelma-kirjoituksen, jossa esitettiin »se aivan harhaanviepä ja sosialidemokratian aatteen kanssa ristiriidassa oleva ajatus, että liikkeen taloudellinen perustus »voidaan» saada heikonne-
tuksi pitämällä alinomaa silmällä valtiollista ihannetta ³⁾); tämä kirjoitus toi epäilemättä selvästi ilmi »Credon» kat-
santokannan. Plehanov taasen todistaakseen, etteivät nämä
mielipiteet yksistään edustaneet »Credon» tekijän persoon-
nallista katsantokantaa, keräsi yhteen koko sarjan useiden
»nuorten» sosialidemokraattien kirjeitä ja kirjoituksia. »Ra-
botsheje Djelon» toimitus, — kirjoittaa hän, — on lujasti
vakuutettu siitä, ettei mainittu »Credo»-kirjoitus edusta
muuta kuin joidenkin yksityisten henkilöiden mielipidettä.
Tämä luja varmuus on tietenkin hyvin ilahduttavaa sekä
itse lehden toimitukseen että sen lukijoihin nähden. Mutta

1) »Credon» kannattajien kanssa onnistui Plehanovin ja Axelrodin selvittää asiat lopullisesti vasta sen jälkeen, kun »To-
varishtsh»-lehdessä julkaistiin Plehanovin kuuluisa, työläistovereille
osoitettu kirje sen johdosta, että oli tehty sopimus kadettien, s.
o. perustuslaillis-kansanvaltaisen puolueen kanssa vaaliagitatsio-
niin nähden, ja sitten kun Axelrod oli ryhtynyt agitatsioniin työ-
väen kongressin aikaansaamiseksi. Vasta tämän jälkeen »Cre-
don» kirjoittajan ystävä, hra Prokopovitsh, suvaitsi antaa »Työn
vapautus»-ryhmän perustajille anteeksi kaikki synnit, mitä he oli-
vat siihen saakka tehneet oikeaoppisuuden alalla. — Ks. hra
Prokopovitshin kirjoitusta »Puolueessa vallitseva periaatteetto-
muus». »Tovarishtsh» N:o 109, 8 p:nä marrask. v. 1905.

2) »Iskra»-lehti N:o 52, 7 p:nä marrask. 1903.

3) »Vademekum», s. 12; seur. Esipuhe s. IX.

pääasia ei ole se, vaan on saatava tietää, *kuinka paljon* sellaisia yksityisiä henkilöitä on ja minkälainen asema heillä on puolueessa. Jospa heitä onkin paljon? Ja entä jos heillä on sellainen asema riveissämme, että he sen perusteella voivat voimakkaasti edistää »ekonomistisen suunnan» valtaanpääsyä?»

Ennen kun siirrymme tarkastamaan niitä seikkoja, jotka todistavat »ekonomistisen suunnan» olleen olemassa ulkomailla oleskelevien venäläisten sosialidemokraattien keskuudessa, joille on omistettu kirjoitussarja »Vademekum», tahdomme palauttaa lukijan muistiin sen mielialan, joka alkoi levitä työväen keskuuteen vuosina 1897—98. Teoksemme ensimmäisessä osassa¹⁾ osoitimme, kuinka itsetietoisien työläisten joukkovangitsemisten ja lakkoliikkeen loistavien menestysten yhteydessä heräsi proletariaatin keskuudessa sellainen aate, että työväen tilaa voitiin parantaa itsevaltaisen järjestelmän puitteissa. Huomautimme myös siitä, että työväki luuli parannuksia saatavan aikaan oikeudelliselkin eikä vain taloudellisella alalla. Pakotettuaan hallituksen julkaisemaan kesäk. 2/14 päivän (1897) lain ja riistään siltä todellisuudessa mahdollisuuden rangaista lakkoihin osaaottamisesta, työväki saattoi kylläkin tulla siihen vakaukseen, että taloudellisessa taistelussa välttämättömät yhdistys-, kokoontumis- ja sananvapaudet voidaan hankkia ilman että tarvitsee ryhtyä äärimäisiin keinoihin itsevaltiutta vastaan, käymällä vain puhtaasti taloudellista taistelua työnantajia vastaan.

»Hallitus ja tehtailijat, — kirjoitti Pietarin työväestön äänenkannattaja »Rabotshaja Myslj», — ovat tehneet liiton työväkeä vastaan ja he saavat työväen vaatimukset tukahdetuksi poliisien, sotaväen ja papiston avulla. Tietystikin meidän on vihollisten liiton vastapainoksi koottava yhteen työläisluokan rivit. Jos yksi työmies rupeaa vaatimaan tilansa parantamista, niin päällystö erottaa hänet tehtaasta, jos sen tekee kaksi tai kolme, niin joku heistä saa armon.

¹⁾ »Ven. sos.-dem. työv. puol. hist.» I osa, s. 141 ja seur.

Mutta jos kokonainen tehtaanosasto vaatii tarpeittensa tyydyttämistä, niin päällystölle tulee hätä ja se lupaa tyydyttää työväen vaatimukset. Jos koko tehtaan työväestö lakkaa työstä, silloin päällystö on valmis tekemään vielä suurempia myönnytyksiä ja rupeaa hädissään sovitteluihin työväen kanssa suojellen itseään poliiseilla ja santarmeilla. Ja kun vihdoinkin työläiset käsittävät, ettei yhden tehtaan työväen voimat riitä taistelussa, jonka vuoksi toisten tehtaiden työläiset liittyvät lakontehneihin tovereihinsa ja muodostavat siten suunnattoman lakkolaisarmeijan, silloin tehdaslaitosten omistajat pysyvät visusti piilossa, ja työläisten kanssa tulee puhumaan itse ministeri sotilaitten, kasakoiden ja santarmien ympäröimänä. Mitä laajemmiksi työväen lakot tulevat, sitä enemmän pelkäävät vihollisemme»¹⁾.

Sellaiselta näytti vuoden 1897 jälkeen keskinkertaisista työläisistä proletariaatin taistelu ja voitto. Ja että tämä »Rabotshaja Myslj'in» kirjoitus kuvaili epäilemättä silloisten keskinkertaisten työläisten todellista mielialaa, sitä todistavat työläisten mainittuun lehteen lähettämät kirjeet, joissa läpeensä ilmenee horjumaton usko tähän ainoaan heille käsitettävään taistelumuotoon. On liityttävä yhteen, muodostettava kassoja, silloin meidän lakkomme varmaankin tulee menestymään! »Kun vain liitymme yhdeksi armeijaksi, niin saamme poistetuksi huoiemme ja puutteemme», — kirjoitti eräs Aleksanterin konepajan työmies²⁾.

Ja todellakin niihin aikoihin toimeenpannut lakot, joissa työväki esitti vaatimuksensa kirjallisesti, päättyivät jokseenkin usein suotuisasti. Joskus tarvitsi järjestön vain levittää vaatimuslehtisiä, kun näihin vaatimuksiin lakon välttämiseksi suostuttiin joko kokonaan tai osittain. Kaikki tämä oli tietenkin omiaan lujittamaan työväestössä vakaumusta, ettei sen tarvinnut välittää muista taistelukeinoista. »Me yhtäkaikki kärsimme näännyttävästä työstä, vilusta, nälästä ja

1) »Rabotshaja Myslj» N:o 3, heinäk. v. 1898, kirj. »Kuinka voimme saavuttaa voiton»?

2) »Rab. Myslj» N:o 3.

taudeista, — kirjoitti eräs »Virkeämielinen» työläinen. Miksi me emme siis kärsisi sellaisen hyvän asian puolesta kuin taistelu tilamme parantamiseksi ja kaikkien kurjuudessa olevien veljienme auttamiseksi. Meille ei voi siitä koitua mitään vaaraa: jos me ryhdymme aivan yksimielisesti asiaan, *niin pelkkä sanamme on sama kuin teko.* (Harvennus Ljadovin). Silloin ei meillä riitä vankiloita eikä hirsipuita, eikä meille langetettuja tuomioita voida panna täytäntöön. Vihollisemme tulevat näet meidän puolellemme, ovathan useimmat heistä sellaisia, että rupeevat aina vahvemman puolelle» 1).

Työväen mielialan esittäjä, »Rabotshaja Myslj»-lehden toimitus kiiruhti jo korottamaan tämän mielialan periaatteeksi. »Mitä on yksityinen lakko, — lausutaan neljännen numeron pääkirjoituksessa, — muuta kuin asianomaisen tehtaan työväen tilapäistä yhteistoimintaa! Mitä on lakkolaisten kokous? Ei muuta kuin tilapäinen todellinen työväenliitto (Verein, union, syndikaatti, kuten niitä ulkomailla nimitetään). Mitä on lakkolaisten neuvosto? Ei muuta kuin tilapäinen työväen liittoneuvosto. Entä rahojen kokoaminen lakkoa varten? Samaa kuin tilapäinen työväen taistelurahasto» 1). Mutta kaikki nämä työväenliitot, kassat, kokoukset ja neuvostot ovat meillä olemassa vastoin lakia itsevaltaisen hallitusjärjestelmän aikana, jolloin puuttuu valtiollista vapautta. On siis päivän selvää, että työväenliike kehittyy sen vuoksi, että valtiollista vapautta on jo olemassa». »Jokainen lakko, jokainen kassa ja jokainen työväenjärjestö tulee vain silloin lailliseksi, kun se on jo käynyt niin yleiseksi, että on samantekevää, kiellettäköön tai sallittakoon sen toimia. Voimassaoleva lakihan ei ole muuta kuin ihmisten nykyisten keskinäisten (säätö- tai luokka-) suhteiden luettelo. Lain voima on samaa kuin tavan voima. Jos joku asia osataan

1) »Rabotshaja Myslj» N:o 3. Alakerran kirj. »Työläisen ajatuksia».

1) »Rab. Myslj». N:o 4, lokak. v. 1898.

tehdä tavalliseksi, niin se samalla saadaan lailliseksikin. *Järjestöasiassa kuitenkin ei ole kysymys laillisuudesta, vaan elämän välttämättömmistä tarpeista»* ¹⁾.

Jos kerran asiat ovat näin, niin mitä varten on taisteltava itsevaltiutta vastaan ja pyrittävä kukistamaan se? Eihän se kumminkaan ole tarpeellista. »Eihän hallitus enää nytkään kykene pysäyttämään paisuvaa työväenliikettä, joka on levinnyt yli koko maan, eikä muuttamaan politiikkaa (huomatkaa!). Vaikka hallitus entisikseen vainoo ankarasti »yllyttäjiä» ja johtomiehiä, niin se alkaa myöntää toimintalupia varsinaisille työväenyhdistyksille (kuten Harjkovin tehdastyöläisten yhdistys keskinäistä avustusta varten, jonka ohjesäännöt on sisäasiainministeriö äskettäin vahvistanut)» ²⁾.

Kas tällaista valtiollista taistelua työväki juuri tarvitsee, ja kun sitä kerran käydään, niin se yksistään on siis mahdollinen. »Minkälaista taistelua tulisi työväen käydä? — kysyy ohjelmakirjoituksen »Meidän todellisuutemme» tekijä. — Eiköhän sellaista, jota työväki voi käydä kysymyksessä-olevissa olosuhteissa? Ja eiköhän sellaisissa olosuhteissa ole mahdollinen senlaatuinen taistelu, mitä työväki todellisuudessa käy sillä hetkellä?» ³⁾ Voidaan esittää vain sellaisia vaatimuksia, jotka nojautuvat työväelle jo päivänselviin» yleisiin valtiollisiin tarpeisiin ja kysymyksessä-olevan hetken etuihin, jotta nämä vaatimukset olisivat itse työväen (ammattikunta-) järjestöjen vaatimuksina ja jotta työväen järjestöt tekisivät ne todellakin yksissä neuvoin sekä toisivat ne myös yksimielisesti esiin järjestöjen yksityisestä alotteesta, niiden jäsenten joukkotahdosta.»

Tässä suhteessa ovat tyydyttäviä vain ne lainsäädäntötoimenpiteet, joissa työpäivä lyhennetään 10-tuntiseksi ja palautetaan ne pyhäpäivät, jotka poistettiin vuoden 1897 kesäk. ²/₁₄ päivän laissa. »Käsittäessämme sillä lailla Venä-

¹⁾ »Rab. Myslj.» N:o 4. Pääkirjoitus.

²⁾ Edell. lähde.

³⁾ »Rab. Mysljin» liite syysk. 1899 s. 14; seur. s. 5.

jän työväen varsinaisen yhteiskunnallisen taistelun, me tahdomme »olla ymmärtämättä» niitä tovereitamme, jotka luulevat proletariaatin taloudellista tilaa voitavan parantaa »yhdessä käden käänteessä», samalla kun itsevaltiut kukistetaan, ja »olla ymmärtämättä» niitäkin, jotka pitävät »työn vapautusta» koskevaa ohjelmaansa yksinkertaisena vastauksena kysymykseen: »mistä on otettava ne voimat, joita tarvitaan tsaarismia vastaan käytävässä taistelussa... Me asetamme ensisijaan työväen järjestöjen kehittämisen, tarkoittaen näillä etupäässä ammattikunnallisia (taistelu-) työväenliittoja, kuin myös keskinäisiä avustus-, kulutus-, valistus- ja muita yhdistyksiä. Meille sanotaan kyllä, että hallitus »ei anna sellaisten yhdistysten toimia ja että ammattikunnalliset työväen taisteluliitot ovat suorastaan kiellettyjä». Mutta tähän me vastaamme: edellinen väite ei ole aivan oikea, ja mitä siihen tulee että sellaiset liitot ovat kielletyt, niin ovathan, — kuten nimerkkiä »—r—v» käyttävä työmies sanoo — lakotkin (nuo tilapäiset taisteluliitot) kiellettyjä, mutta pannaanhan niitä nykyään toimeen yhä useammin ja useammin» 1).

Yhtä vähän kuin »Credon» tekijä, kieltää edellämainittu kirjoittajakaan itsevaltiutta vastaan käytävän taistelun välttämättömyyttä, mutta hylkää *vallankumouksellisen* taistelun. Axelrodin tavoin hän katsoo kaikkien yhteiskuntaluokkien yhteiskunnallisen itsetoiminnan uurtavan alituisesti itsevaltiuden perusteita; mutta siinä hän eroaa Axelrodista, ettei hän anna yhtään arvoa niille »tarmokkaammille» ja radikaalisemmille yhteiskunnan jäsenille, jotka eivät tyydy vapaamielisten pikkuseikkoihin takertuvaan toimintaan, vaan etsivät ja löytävätkin työväen keskuudesta ne voimat, jotka tarvitaan taistelussa itsevaltiutta vastaan.

»Itsevaltiutta vastaan käytävä taistelu, — lausuu hän, — on ensi kädessä Venäjän kaikkien todellisesti elinvoimaisten *yhteiskunta*-ainesten itsepuolustusta, jossa kaikki *yhteiskuntakerrokset* ja ryhmät yhteensä ja kukin erikseen puolustavat *yhteiskunnallisia* laitoksiaan, *yhteiskunnallista*

1) »Rab. Myslj». Liite, syysk. v. 1899. s. 15.

aloteoikeuttaan ja vapauttaan sekä kaikkia yhteiskunnallisia pyrkimyksiään, vieläpä yhteiskunnallisen elämän kaikkia ilmenemismuotoja alituisia ja kaikenlaatuisia, useinpa aivan tarkoituksettomia sortotoimenpiteitä, rajoituksia ja kieltoja vastaan, joita satelee itsevaltaisten Goremykinien, Wittein, Pobedonostsevien ja heidän valtuuttamiensa, mielivaltaa harjoittavien virkamiesten (ministeriöiden, tuomioistuinten, poliisilaitoksen, kirkon, maalais- ja kaupunkikuntien, katu- ja tehdasjärjestystä valvovien virkailijain) taholta. Onhan se taistelu, jota käydään maalais- ja kaupunki-itsehallintolaitoksen, koulun, oikeuden ja yleisen hätäavustuksen y. m. puolesta, taistelua itsevaltiutta vastaan. Samaten työväen taistelu siitä, että sillä olisi oikeus valita edustajia neuvottelemaan isäntien kanssa kuin myös oikeus muodostaa tilapäisiä ynnä pysyväisiä järjestöjä, ja työnantajien taistelu siitä, että heillä olisi oikeus ottaa osaa lainsäädäntöön ja maan hallintoon, sekä sivistyneiden etujoukkojen taistelu valistus- ja tieteellisten seurojen laajan ja vapaan kehityksen puolesta, — kaikki tämä, sanomme, on taistelua itsevaltiutta ja virkavaltaa vastaan»¹⁾.

Jokainen yhteiskuntakerros taistelee vain niiden tarpeiden puolesta, joiden välttämättömyyden se on jo tullut käsittämäänsä. Työväki esim. tajuaa jo 10-tuntisen työpäivän tarpeellisuuden, ja sosialidemokratian tehtävä on tukea tätä vaatimusta, antaen kuitenkin} muiden yhteiskuntaluokkien johtainesten puolustaa niitä vaatimuksia, jotka ovat näiden luokkien tarpeiden mukaisia, kuten esim. työnantajien itsetietoiset pyrkimykset, joiden tarkoituksena on hankkia heille oikeus ottaa osaa maan lainsäädäntöön.

Tässä juuri onkin koira kuopattuna, kuten saksalaiset sanovat, sillä tässä on »ekonomismin» koko ydin, ja Aki-mov yhdessä rouva Kuskovan ja hra Prokopovitshin kanssa vaivasi itseään turhaan todistelllessaan, että »ekonomistit» ne olivat juuri oikeita politikoina. He olivat kylläkin aivan oikeassa: »ekonomistit» olivat politikoina, mutta heidän po-

¹⁾ Edell. s. 8.

litiikkansa oli puhdasta *porvarillista* politiikkaa ja sen todellisuutena oli vapauttaa Venäjän porvarilliset työläisluokan itsetietoisesta esiintymisestä ja muuttaa työväenliike ammatilliseksi (trade-unionistiseksi) liikkeeksi, sen sijaan että työväenliike oli 90-luvun keskipaikoilla alkanut saada sosialidemokraattisen luonteen. »Ajatelkaa sitä, kuinka te saisitte oman (yhteiskunnallisen) elämänne järjestetyksi, mutta vastustajain kohtalosta huolehtiminen jättäkää lapsenlapsen lapsillenne»,¹⁾ — näin valaisi edellämämainitsemämme kirjoittaja suhdettaan sosialismiin. Mutta kun hän hylkäsi työläisluokan itsenäisen valtiollisen toiminnan, niin hänen johdonmukaisuuden vuoksi olisi pitänyt myös luopua sosialismista.

Samaan johtopäätökseen kuin kirjoituksen »Meidän todellisuutemme» tekijä »R. M.» tuli asioita punnitsemalla, tuli myös »M. M.» (rva Kuskova), joka Axelrodille lähettämässään kirjeessä esitti ne havainnot, jotka hän oli tehnyt Belgiassa». Siellä »sivistyneet, miettien vallanansastusta, hangottelevat työläisiä vastaan, jotka puolustavat *realisia etujaan*. Tutustuttuani Belgian oloihin minä häpeän puhua sosialistisesta vallankumouksesta. En tiedä, miksi sanat: »omaisuus»- ja »realinen» saattavat useat ajattelemaan jotakin alhaista ja halpamaista. Merkitseehän sana »realinen» yksinkertaisesti samaa kuin olemassaoleva, tosiolevainen) ja vaatiihan omaisuusetujen puolustus lähimmässä tulevaisuudessa valtiollisia oikeuksia. *Mutta sillä seikalla, että työläiset vaativat valtiollisia oikeuksia, ei ole mitään tekemistä itsevaltiuden kukistamisen kanssa*²⁾.

Onko muuten Venäjällä yleensä itsevaltiutta ollenkaan? Onhan se näet vähitellen muuttunut sikäli, kuin se on ollut valtaluokkien etujen mukaista, ja aikaa myöten sen sijaan tulee porvarillinen perustuslaki. Mitä sitten työläisluokalla on

1) Edell. s.

2) »Vademekum». Axelrodille osoitettu kirje, jonka lähettäjä on yksi G. O. T:tä vastaan tähdätyn lentokirjasen tekijöistä. si. 18. Harvennus Ljadovin.

tekemistä sen] kanssa? kysyy edelleen kirjoittaja ja vastaa samalla: »Venäjän työväki ei voi odottaa mitään perustuslailta. Mitä sellaisessa tapauksessa on tehtävä? Ei ole muuta keinoa kuin että työväki vitkastelematta ja keneltäkään apua toivomatta, ryhtyy itse *nykyisen hallitusjärjestelmän vallitessa* hellittämättä hankkimaan valtiollisia oikeuksia. Työväellä ei ole matkan varrella yhtään levähdyspaikkaa, yksin perustuslakikaan ei ole sitä. Samoin kuin lakko on saatu laillistetuksi, täytyy hankkia myös kokoontumis- ja painovapaus» 1).

Mitä ei »Credon» kirjoittaja sanonut loppuun saakka, se on selvästi esitetty »M. M»:llä: »jos nyt työväelle saarnataan itsevaltiuden kukistamista eli — *suorastaan vallankumousta*, niin se saatetaan kaikellaisten vaarojen alaiseksi, mistä vain historiassa on esimerkkejä. Niin kauvan kun työväki ei käsitä etujaan (eikä se nykyään tajua niitä) ja niin kauvan kun se ei ole käytännössä muodostunut kiinteäksi järjestöksi, niin kauvan kaikki itsevaltiuden kukistamista tarkoittavat kehotukset aiheuttavat vain Serpuhovin pieksäjäisiä . . . *Ja olen sitä mieltä, ettei vallankumousta voida koskaan ottaa mihinkään puolueohjelmaan*».

Sanomme vielä kerran, että kaikkien, n. s. »ekonomistien» perusaatteena oli vallankumouksen torjuminen Venäjältä. Tätä aatetta kannattivat, vastoin »Työn vapautus»-ryhmän mielipidettä, Venäjän kaikki porvarilliset, siinä määrin kuin he jo käsittivät, ettei Venäjällä ole muuta vallankumouksellista luokkaa kuin proletariaatti, ja että jos Venäjän proletariaatti ryhtyy valtiolliseen taisteluun, niin se, saatuaan taloudellisessa taistelussa luokkaluontoisen kasvatuksen, tuo siinäkin esiin luokkapäämääränsä ja on taisteleva oman, mutta ei porvarillisen lipun alla. Porvarillisten sivistyneiden keskuudesta lähteneet »ekonomistisen» suunnan asianajajat ryhtyivät siis puolueemme riveihin päästyään herättämään enemmän tai vähemmän itsetietoista pelkoa proletariaatin vallankumousta vastaan, ja tässä suhteessa he saivat

1) Edell. s. 19; seur. s. 20.

kannatusta vähimmin kehittyneiden työläisjoukkojen puolelta, jotka eivät vielä käsittäneet valtiollisen järjestelmän ja taloudellisen taistelun välistä suhdetta, vaan ihastuivat laikoissa saavutettuihin menestyksiin, jotka johtuivat teollisuuden tilapäisestä kukoistuksesta. Eivätkä »ekonomistit» ainoastaan koettaneet pitää työväen laajoja joukkoja sillä kannalla, vaan alkoivat hurjan taistelun kaikkia niitä vastaan, jotka vanhojen sosialidemokraattien (ja myös *itse-tietoisten* työläisten) tavoin jatkoivat sosialidemokraattista toimintaa ja koettivat kasvattaa työläisiä luokkahengessä. Oli muka työväki saatava vakuutetuksi siitä, ettei »porvarillinen perustuslaki» voi antaa mitään työväelle, jonka vuoksi porvarillisten itsensä oli annettava muuttaa valtiollinen järjestelmä oman päänsä mukaan, toisin sanoen porvarillisten oli annettava todellisuudessa toimia niin, ettei työväestöllä olisi mitään hyötyä perustuslaista.

Olemme jo Akimovin mukaan huomauttaneet, että »ekonomismin» apostoli, »Credon» kirjoittaja oli entinen »Kansan oikeus»-puolueen jäsen. Samaan puolueeseen kuului myös »uuden opin» toinen huomattava apostoli »N. N.», joka teki lentokirjusen »Työn vapautus»-ryhmää vastaan. »N. N. on nuori mies, — kirjoitti hänen oppilaansa ja hengenheimolaisensa »G», — entinen »Kansan oikeus»- ja »Kansan vapaus»-järjestöjen jäsen ja hän on vasta verrattain äsken siirtynyt sosialidemokratian riveihin». Mutta silloin, kun hän tuli sosialidemokratian puolelle, hän päätti uudistaa sen omalla tavallaan: hän katsoo näet sosialidemokratian entisyyttä aivan toiselta kannalta kuin saksalaisessa kirjallisuudessa on totuttu katsomaan. Marxin kommunismi, Lassallen mielipiteet ja vuoden 1848 vallankumouksessa ilmenneet suunnat ovat häneltä saaneet aivan toisen värityksen. Hänen peruskatsantokantansa on se, että kaikilla vallankumousta koskevilla aateopeilla ja niiden kaukaisilla tarkoituserillä on puhtaasti idealistinen, ihannoiva luonne... Kaikki niissä esitetyt toiveet, mikäli ne koskevat kapitalistisen aikakauden läheistä loppua ja kaikki niiden, sosialisen vallankumouksen läheisyyttä koskevat ennus-

tukset ovat epätieteellisiä. Tässä suhteessa hänen mielipiteensä käyvät yhteen Bernsteinin katsantokannan kanssa, jonka hän on äskettäin esittänyt »Neue Zeit»-aikakauskirjassa ja jonka mukaan sosialismissa on »Bewegung» (= liike) pääasia, mutta kaikki muu on vähäarvoista»¹⁾.

Sellainen herrasmies, tekeydyttyään »sosialidemokraatiksi» ja tunkeuduttuaan köyhälistöpuolueen riveihin, koetti luonnollisesti saada koko sosialidemokraattisen menettelytavan muutetuksi oman mielensä mukaiseksi²⁾. Enimmän hän hyökkäili »Työn vapautus»-ryhmän kimppuun siksi, että se koetti työväenliikkeen avulla saada aikaan yleiskansanvaltaisen kumouksen ja että se »kiinnitti liian paljon huomiota proletariaatin ulkonaisiin suhteisiin, varsinkin hallitukseen nähden»³⁾. *»Meidän tulee pontevasti vastustaa tuultapieksävää valtiollista agitatsionia yhtäläisesti kuin me koetamme torjua provokaattoreita».*

Näin ankaroina sanoja päästi suustaan hra N. N. (Prokopovitsh) silloin kun oli kysymyksessä Venäjän työväen varjeleminen sosialidemokraattiselta agitatsionilta, koska hän ja hänen oppilaansa »G» kannattivat toisellaista agitatsionia. »On yleensä hyödytöntä voimien haaskaamista puhua Venäjän työläisjoukoille kapitalismin kukistamisesta, sosialismista ja vihdoinkin itsevaltiuden musertamisesta. Näistä kysymyksistä voi tietenkin keskustella yhdistyksissä ja saarnata niitä edellyttäen, että asia esitetään kyllin taitavasti; mutta missään tapauksessa ei näitä kysymyksiä ja vaatimuksia ole tehtävä agitatsionin esineeksi eikä levitettävä kirjalli-

1) Edell. Vastaus Axelrodin lentokirjaseen s. 43.

2) Herra Prokopovitsh ja rva Kuskova toimivat sosialidemokratiaa vastaan itse sosialidemokraattisen puolueen riveissä. He molemmat olivat näet jäseninä siinä ulkomaalaisessa yhdistyksessä, jonka välityksellä »Työn vapautus»-ryhmä neuvotteli Venäjällä toimivien järjestöjen kanssa ja joka yhdistys Plehanovin mukaan sai »Työn vapautus»-ryhmän siihen harhaluuloon, että kaikki Venäjällä olevat toverit olivat samalla kannalla kuin tuon yhdistyksen jäsenet.

3) »Vademekum». Hra »G»:n kirje ss. 28—29; seur. s. 54.

suuden avulla työväen syvien rivien keskuuteen... Jos me sanomme, että me nyt emme voi puhua taistelusta itsevaltiutta vastaan, niin tämä ei vielä merkitse sitä, että me kieltäydymme valtiollisesta agitatsioonista. Jos itsevaltiutta vastaan käytävällä taistelulla tarkoitetaan sellaista valtiollista agitatsiona kuin työväen vaatimusten esittäminen, — niitä ovat yhdistymis-, kokoontumis- ja lausunto-oikeudet y. m. s., — niin tätä vastaan ei voi olla mitään sanomista. Mutta sellaista agitatsiona voidaan nykyään harjoittaa vain muutamissa suurissa keskuksissa, kuten Pietarissa, Varsovassa, Vilnossa, Kijevissä, jotka ovat valmistetut sitä varten. Sitä paitsi tulee sellainen agitatsioni olemaan propagandan luonteinen. Kun sitten puhutaan taistelusta, on myös tarkoin selvitettävä, missä muodossa se ilmenee. Jos se ilmenee sellaisena valtiollisena agitatsioonina kuin on edellä sanottu, niin saatamme hyväksyä sen. Mutta jos taistelu merkitsee samaa kuin Länsi-Europassa, nimittäin mielenosoitusten ja mellakoiden toimeenpanemista y. m. s., niin tämä on vielä ennenaikaista ja *mahdotontakin*... Oikeimmin suhtautuvat tähän kysymykseen vilnolaiset, jotka osoittavat julistuksissaan, että valtiollisen taistelun *ainoana ja varsinaisena välikappaleena* on toistaiseksi vain hellittämätön ja laajaperäinen työläisjoukkojen taistelu, jota käydään taloudellisella pohjalla, koska tässä tapauksessa työväki rikkoo lain määräyksiä vastaan ja todellisuudessa esittää varsinaiset vaatimuksensa. Perustaessaan salaisia yhdistyksiä ja pannesaan toimeen kokouksia ynnä lakkoja sekä levittäessään kiellettyä kirjallisuutta, työväki todellisuudessa käy valtiollista taistelua. Muuta taistelumuotoa en todellakaan tiedä nykyään» 1).

Ekonomismin apostolit osasivat siis köyhälistöjoukoille ainoana toimintakeinona suosittaa voimassaolevien lakien järjestelmällistä rikkomista, jota tietä nämä rikkomukset olivat laillistettavat. Tätä suunnitelmaa toteuttaessaan ei köyhälistöjoukkojen tullut olla tietoisia siitä, että ne siten uur-

1) »Vademekum». Hra »G»:n kirje, ss. 32—34.

sivat itsevaltiuden perusteita. Tämän taistelun olemus tuli jättää selvittämättä. Ainoastaan suurten keskusten pääyhdistyksissä saattoi puhua tästä, mutta työläisjoukkojen tuli olla siinä luulossa, että ne taistelivat vain oman tilansa parantamiseksi. Vasta sitten kun työläisjoukot *itse* tulevat käsittämään taistelun todellisen luonteen ja huomauttavat siitä agitaattorille, on hänellä oikeus vahvistaa tosiksi työläisjoukkojen havainnot. »Kun meidän työväenliikkeessämme kypsyvät voimat valtiollista taistelua varten, niin ne tulevat itsestään ilmi ja osoittavat agitaattorille, että hänen on aika ryhtyä tehtäväänsä»¹⁾. Ja että nämä voimat kypsyvät hitaasti, siitä on takeena N. N:n (Prokopovitshin) selville saama yhteiskunnallinen laki, jonka mukaan »mitä vapaampi on maa, sitä pikemmin muuttuu työväenliike valtiolliseksi; mitä despoottisempi taasen maa on, sitä heikompi siinä on valtiollinen elämä ja sitä kauvemmin on työväenliike valtiollista luonnetta vailla».

Koetamme nyt lopullisesti määritellä »ekonomismin» olemuksen. Tavallinen käsitys, että se muka kieltää »politiikan», on väärä. »Ekonomistit» kaikki ovat politikoina, mutta porvarillisia, eikä sosialidemokraattisia. Sellaisina he pelkäävät itsevaltiuden kukistamista vallankumouksen tietä, toivoen saavansa sen perustukset uurretuksi vähitellen kaikkien yhteiskuntaluokkien avulla, jotka taistelevat todellisista eduistaan itsetietoisina. Tällaisen katsantokannan puolustajina »ekonomistit» ovat selvillä siitä, ettei sitä tietä saavutettu perustuslaki paranna työläisluokan tilaa. Sen vuoksi he ennakoita koettavat pitää työväkeä erillään politiikasta, ettei työväki harrastaisi sellaista asiaa, joka ei vastaa sen todellisia tarpeita, ja kehottavat sitä käytännössä toteuttamaan ne »valtiolliset vapaudet», jotka ovat läheisessä yhteydessä näiden tarpeitten puolesta käytävän taistelun kanssa. Nämä vapaudet voidaan toteuttaa rauhallista tietäkin, ilman että tarvitsee kukistaa itsevaltiutta. Ken siis ei hyväksy

1) »Vademekum». Vastaus Axelrodin lentokirjaseen, s. 53; seur. s. 52.

tälläistä menettelytapaa, vaan jaarittelee itsevaltiuden kukistamisesta, sosialismista y. m. s. »idealistsista asioista», hänet on syrjäytettävä työväenliikkeestä ja häntä on kartettava kuin provokaattoria.

Voidakseen vaikuttaa työläisjoukkoihin »ekonomistit» katsoivat parhaaksi ottaa tunnussanaksi »työväki työväkeä varten», jonka he selittivät siten, että itsetietoisten sosialidemokraattien, — olivatpa he sitten sivistyneitä tai työläisiä, — vastapainoksi oli asetettava itsetiedottomat tai vähän kehittyneet työläisjoukot, jotka eivät vielä ole tulleet käsittämään valtiollisen taistelun välttämättömyyttä. Juuri tämän vuoksi järjestökysymyksessä »ekonomistit» panivat vanhojen käytännöllisten sosialidemokraattien »keskitysjärjestelmän», s. o. ylhäältä päin muodostetun järjestön vastapainoksi »demokratismiin» (kansanvaltaisuuden) ja toimitsijain valitsemisen vaaleilla, toisin sanoen järjestön muodostamisen alhaalta käsin.

Socialidemokraattisten järjestöjen tuli heidän mielestään lakata »tyrkyttämästä» työväelle »sivistyneiden» marksilaisuutta, sosialismia ja itsevaltiuden kukistamista koskevia tuulentupia. Niiden tuli puhua vain sitä, minkä jo käsitti työväki *kokonaisuudessaan*, eikä vain sen kehittyneimmät ja keskinkertaiset jäsenet. Saadakseen tämän aikeensa helpommin toteutetuksi »ekonomistit» panivat toimeen ajometsästyksen sivistyneitä vastaan, joiden edut olivat ristiriidassa työväen etujen kanssa siksi, että muka kaikki sivistyneet olivat porvareita.

»Meidän väitetään olevan »sivistyneiden vastustajia», — kirjoitti »Rabotshaja Myslj'in» sivistyneistä kokoonpantu toimitus. Tämä on suureksi osaksi totta. Mutta tämän ohessa on sovittava siitä, mitä sanalla »sivistynyt» tarkoitetaan. Sanan laajassa merkityksessä sivistyneiden eli intelligenssin joukkoon luetaan vapaiden ammattien edustajat, kuten opettajat, asianajajat, papit j. n. e. Nämä ainekset kuuluvat eri yhteiskuntaluokkiin, ja näihin herroihin voi luottaa yhtä vähän kuin voidaan pukkia lypsää. Mutta ahtaammassa, venäläisessä merkityksessä sivistyneillä ymmärre-

tään sellaisia ihmisiä, joita ei ole opetettu harjoittamaan mitään ammattia ja jotka eivät ole saaneet mitään tosisivistystä (eivätkä ole suutareita, räätäleitä eikä asianajajia), jollaisia ihmisiä muodostuu meidän kimnaaseissamme, kaupunkikouluissamme y. m. Nämä sivistyneet pitävät jostakin surkeasta väärinkäsityksestä itseään synnynnäisinä vallankumouksellisina. Mutta emmehän me voi hyväksyä kaikelaisia väärinkäsityksiä.

»Edelleen kulkee sivistyneiden nimellä opiskeleva, varsinkin ylioppilasnuoriso. Se tekee meille kylläkin paljon hyviä palveluksia: kokoaa rahoja, säilyttää ja välittää kirjallisuutta y. m. Mutta ei pidä unohtaa, että nuo tämänpäiväiset vallankumoukselliset tulevat huomenna olemaan yleisiä syyttäjiä, tuomareita, insinöörejä, tehtaiden tarkastajia, sanalla sanoen — Venäjän hallituksen virkamiehiä. Meillä ei ole mitään sitä vastaan, että nuoriso, ennen kun se uppoaa sitä odottavaan likamereen, elää jonkun vuoden ihmiselämää ja tuntee tekevänsä hyvää. Me otamme mielihyvällä vastaan heidän, samoin kuin muidenkin hyvää tarkoittavien sivistyneiden palvelukset, mutta me katsomme jokaisen sekaantumisen meidän asioihimme vähintäinkin sopimattomaksi. Tässä mielessä me olemme sivistyneiden vastustajia.

»Onpa vielä muitakin sivistyneiden nimellä kulkevia ihmisiä. Kaikkina aikoina on kaikissa yhteiskuntaluokissa tavattu yksityisiä henkilöitä, *joille on ollut kallis vapauden ja tasa-arvoisuuden asia siitä huolimatta, mihin yhteiskuntaluokkaan he ovat kuuluneetkin*. Sellaisia ihmisiä on meidänkin aikanamme. Heitä voitaisiin parhaiten nimittää aatteenmiehiksi (Bebel on erittäin sopivasti antanut heille nimen »valkeat korpit»). Koko tuosta kirjavasta laumasta, joka kulkee sivistyneiden, intelligenssin lipun alla, kuuluvat vain »valkeat korpit» koko olemukseltaan meihin, niin kuin he kaikkina aikoina ovat kannattaneet jokaista edistysmielistä virtausta»¹⁾.

¹⁾ »Rabotshaja Myslj» N:o 4. »Väärinkäsitysten välttämiseksi».

Lukemalla siis kaikki sosialidemokraattiset sivistyneet yhteen »sivistyneiden» ryhmään, joka ei saa sekaantua työväen asioihin, alkoivat eri yhteiskuntaluokkien keskuudesta lähteneet »ekonomistit» — »valkeiden korppien» varjolla, vapautta ja tasa-arvoisuutta harrastaen, — väärentää työväen ajatustapaa oman porvarillisen käsityskantansa mukaisesti ja taistella sosialidemokraattista liikettä vastaan itse sosialidemokraattisen puolueen riveissä.

X.

»Täytyy myöntää, että maailman markkinoiden suuremmoinen laajeneminen yhdessä tavattoman lyhennyksen kanssa aikaan nähden, mikä tarvitaan tietojen ja tavarain välittämiseen, lisää markkinoilla vallitsevan sekasorron ta-soittamismahdollisuutta ja toiselta puolen Europan teollisuusmaiden suunnattomasti paisunut varallisuus yhdessä nykyisen luottojärjestelmän kimmoisuuden ja teollisuusliit-tojen (kartellien) keñkeytymisen kanssa vähentää paikallisten ja osittaisten selkkausten vaikutusta yleiseen asiaintilaan siinä määrin, ettei ainakaan pitkiin aikoihin voi syntyä sel-laisia teollisuuspuolia kuin aikaisemmin»¹⁾.

Näin kirjoitti Bernstein kuuluisassa, — Plehanovin mukaan kuitenkin »mitättömässä» kirjasessaan. Tämä kir-janen julkaistiin venäjäksi yht'aikaa kolmessa eri käännök-sessä, joista kaikista otettiin useita painoksia. Sen mukaan ei liikepulua enää tule, vaan kapitalismin onnistuu päästä valtiaaksi tuotannon alalla, ja historiallista hyppäystä, pal-jouden laaduksi (kvantiteetin kvaliteetiksi) muuttumista ja romahdusteoriaa eli väkivaltaista mullistusta koskevat aatteet ovat jo vanhentuneita käsitteitä. Liikepulua ei enää tule, vaan vitkalleen ja vähitellen on sosialismi valloittava ase-man toisensa perästä ja, uudistaessaan nykyistä järjestelmää, se on askel askeleelta pääsevä yhä lähemmäksi ja lähem-

¹⁾ Bernstein. »Historiallinen materialismi».

mäksi lopullista voittoaan. On vielä tietymätöntä, saavutaanko tämä lopullinen voitto, mutta eihän se ole tarpeellistakaan, sillä »liike on pääasia, lopullinen päämäärä ei mitään».

Tuskinpa missään muussa maassa Bernsteinin aatteet ovat lyhyessä ajassa saaneet niin paljon kannattajia kuin Venäjällä. Meidän lailliset »kriitikkomme», jotka ennen bernsteiniläisyyttä eivät rohjenneet julkisesti katkaista välejä »dogmien» (opinkappaleiden) kanssa, vaan tyytyivät ainoastaan »selittelemään» Marxin oppia, saivat nyt »tuulta siipiensä alle». He kehottivat palaamaan »takaisin Kantiin», keksivät uusia »arvoteorioita» ja taputtelivat säälitellen ukko Marxia olkapäälle, että muka viisas ukko hän oli aikoinaan, mutta sehän oli ennen vanhaan. Hänen aikanaan olivat teollisuuskehityksen kymmenvuotiskaudet, siksi hän rakensi niiden perusteille vastakkaisuusteoriaansa, johon antoivat aiheita kapitalistisen järjestelmän ristiriitaisuudet. Kuinka hän sitten todellakaan saattoi aavistaa, että suurteollisuus kykenee sähkölennättimen, rautateiden, trustien (tehtailijoiden renkaiden) ja kartellien (teollisuusliittojen) avulla ainiaaksi tekemään lopun liikepulista, joten vastaisuudessa ei tule olemaan liikatuotantoa eikä suuria hintojen kohoomisia, kun teollisuuden kehityksen ohjat ovat suurteollisuuden harjoittajain lujissa kourissa. Mutta jos kerran asianlaita on näin, niin kaikki keskustelut, mikäli ne koskevat kurjistumista, työpalkkojen rautaista lakia ja sitä, että työväen on nykyisissä oloissa mahdotonta parantaa tilaansa, ovat tyhjiä korulauseita, jotka osoittautuvat elämässä vääriksi. Teollisuus on kehittyessään ottava palvelukseensa työväen koko vara-armeijan, pikkutilallisten asema tulee parantumaan ja heidän lukunsa kasvamaan, joten työttömien lukumäärä tietenkin vähenee.

Meidän paksut aikakauskirjamme olivat täynnä sellaisia kapitalistisen järjestelmän ylistyslauluja ja Bernsteinin ynnä hänen venäläisen kilpailijansa P. Struven aatteita selvittäviä, helppotajuisia kirjoituksia.

Kuten olemme nähneet, tapasivat »kriitikoiden» mielipiteet suotuisan maaperän myös ekonomismin laittomien »aatteenmiesten», »valkoisten korppien» keskuudessa. Heidän apostolinsa — »Credon» ja Axelrodia vastaan tähdätyt kirjasten tekijät — julistivat ylpeästi, että he ovat kumonnet Marxin teorian perinpohjin. Ja Venäjän elämä näyttikin vahvistavan tosiksi Bernsteinin väitteet. Eihän missään muussa maassa ollut suurteollisuus kehkeytynyt niin nopeasti kuin Venäjällä. Käytettiin yksistään v. 1898 raakaa pumpulia teollisuudessa 32 0/0 enemmän kuin edellisenä vuonna, ja yksistään Etelä-Venäjän valimoissa valmistettiin rautaa 30 0/0 entistä enemmän sekä Lodsissa pantiin kehrutehtaissa käytäntöön yli 100,000 uutta kehrää, vieläpä Jekaterinoslavin kuvernementissä perustettiin v. 1897 toimineen 25 masuunin lisäksi seuraavana vuonna 41 uutta masuunia, joista kolmessakymmenessä jo työskenneltiin ja 11 oli rakenteella. Ja naftan vienti Bakusta lisääntyi vuoden 1898 ensi puoliskolla 31 milj. puudalla. Viidessä vuodessa (vv. 1894—98) osakeyhtiöiden pohjapääoma kasvoi 1007 milj. ruplalla saavuttaen huippunsa vuonna 1897, jolloin lisääntyminen teki 329 milj. ruplaa.

Jos tähän lisäämme, että valtion velka kasvoi 90-luvulla 1531 milj. ruplalla ja että tästä summasta hallitus kulutti 1139 milj. ruplaa yksityisten ratojen lunastamiseen ja valtion rautateiden rakentamiseen¹⁾, — se tahtoo sanoa, että kaikki nämä 1 1/2 miljardia ruplaa, vähentämällä niistä virkavallan taskuihin joutuneet varat, siirtyivät valtion tilausten, urakoiden y. m. muodoissa suurteollisuuden harjoittajain käsiin, — niin voimme ymmärtää, miksi nuo porvarilliset oppi-isät väittivät meidän teollisuutemme vastaisen kehityksen olevan taatun. Raha-asiain ministeri Witte saattoi myös tammik. 1 p:nä v. 1899 antamassaan selonteossa ylpeästi julistaa, että »valtion raha-asiat, menopuolen nopeasta kasvusta huolimatta, kehittyvät edelleenkin säännöllisesti, niin

¹⁾ Kaikkiaan tuhlatiin tähän tarkoitukseen tuona 10-vuotiskautena 1564 milj. ruplaa.

että tulot ja menot ovat täydelleen tasapainossa». »Vapaat käyttövarat», — tuo Witten mitä nerokkain keksintö, — ovat kylläkin vähenneet 214,7 milj. ruplasta 115 milj. ruplaan, mutta tämä johtuu siitä, että on ollut ylimääräisiä menoja 90 milj. ruplaa, jotka »aseiden riisumismanifestin» johdosta ovat käytetyt uusien panssarilaivojen rakentamiseen; metallivarastossa taasen oli 1591 milj. ruplan arvosta kullaa ja puhdasta hopeaa 190 milj. ruplan arvosta.

Sanalla sanoen oli kylläkin täysi syy voitonvarmoina uneksia siitä, että nuori, elinvoimainen Venäjä on tuota pikaa jättävä taakseen mädän Länsi-Europan. Avautuihan silmien eteen mitä loistavin tulevaisuus. Toiselta puolen oli kultakanta saanut aikaan jyrkän muutoksen yksityisissä luottosuhteissa ulkomailla, toiselta puolen taasen siirtomaapolitiikka Kaukaisessa Idässä näytti hyvin edulliselta. Siperian rautatien kautta oli koko Siperia jo joutunut venäläisten kapitalistien valtaan ja Siperian viljaa, joka siihen saakka oli saanut jäädä varastoihin mätänemään, alettiin jo tuoda Europan-Venäjälle, jopa maailman markkinoillekin. Yksistään Toboljskin kuvernementistä vietiin ulos raakatuotteita (vehnää, jauhoja, hampun siemeniä ja karjantuotteita) 11,607,000 puutaa. Mutta ei siinä kyllin.

»Voidaksemme ymmärtää Venäjän »imperialismin» koko merkityksen Aasiassa, — kirjoittaa A. Kleinbort, — on meidän muistettava, että Siperian rata saattoi Europan suoranaiseen liikeyhteyteen Kiinan, Japanin ja Korean kanssa, joiden väestö tekee $\frac{1}{2}$ miljardia henkeä ja kansainvälinen kauppavaihto nousee yli 600 milj. ruplan. Lukijat muistanevat, minkälaisen hälyn nostivat »Venäjän kauppiaat», kun Siperiaan koetettiin tuoda rautaa, maanviljelys- y. m. koneita Pohjoista Jäämerta myöten. Mutta Siperian radan kautta joutui koko Kaukainen Itä läheiseen yhteyteen Europan ynnä sen korkealle kehittyneiden teollisuusmarkkinain kanssa ja veti vähitellen liike-elämän pyörteeseen rantalinjasta kauvempanakin olevat alueensa. Ja kun Venäjän suurporvaristo vallitsi yhtenäisellä rautatiellä 10,000 virstan pituista alaa, niin se saattoi käyttää hyväkseen kaikkia niitä

etuja, joita sillä oli tarjolla Aasian tuotteiden välittäjänä ja Kaukaisen Idän kansoja lähinnä olevana -suurtuottajana. Englannilla on kylläkin ollut huomattava asema Kiinan vientikaupan välittäjänä. Mutta viime aikoina se on ruvennut kilpailemaan Kiinan kanssa teen tuotannossa: onhan Englannilla teeistutuksia Ceylonin saarella ja itse Intiassakin. Nämä yritykset ovatkin menestyneet oivallisesti, varsinkin siitä syystä, että Intian rautateitä myöten voidaan teelähetykset mukavasti kuljettaa vientisatamiin. Venäjän kapitalistit ajattelivat siis näin: Kiina ei voi nähtävästi menestyksellä käyttää hyväkseen meritietä, vaan jos se haluaa pysyttää teekaupan yhtä kukoistavana kuin tähän saakka, sen on etsittävä viennilleen uusia maateitä. Ainoana sellaisena tienä on Siperian rata, jonka vuoksi Siperian radan avulla Venäjä saa uudestaan teekaupan haltuunsa. Venäjän kapitalistien mielestä tätä vaatii sekä Kiinan että Venäjän etu, ja tämän etujen yhteisyys edistää Kiinan kaikkien vientitavarain kuljetuksen suuntautumista tuolle uudelle tielle sitäkin enemmän, kun Kiinan toista tärkeintä vientitavaraa, silkkiä, kannattaa kuljettaa rautateitse pitkästä matkasta huolimatta ja valmistaa kankaiksi itse Venäjällä.

»Venäjä puolestaan hankkii Aasialle sellaisia tavaroita, joita näihin saakka sille on tuotu toisista maista. Pumpulija villakankaita, jotka muodostavat melkoisen osan Kiinan tuontitavaroista, kannattaa kuljettaa sinne Moskovasta. Metallitavaroita taasen viedään Kiinaan sekä Uralilta että erittäinkin Kiinaa lähempänä olevista vuoriteollisuuspiireistä, jotka kaivostuotteidensa runsaudessa eivät sanottavasti anna perää Uralille. Kiina tulee siis Siperian suureksi markkina- paikaksi . . .

»Kuten on tunnettua, tuodaan Venäjälle ulkomailta villaa, silavaa, nahkaa ja vahaa kymmenien miljoonien ruplien arvosta, samalla kun näiden tavarain vienti on suuresti vähentynyt. Raa'an puuvillan puutteen vuoksi on tietenkin erittäin sopivaa puuhata uuden puuvillan kasvatusalueen muodostamista. Ja tämä käy parhaiten päinsä Aasian puolella. Puuvillapensas menestyy näet (paitsi meidän nykyisiä

Keski-Aasian alueitamme) Itä-Turkestanissa ja Persiassa. Karjanhoito voidaan taasen saada kukoistamaan Mandshurian ja Mongolian aroilla. Ja Kiina hankkii silkkiä. Sahalinilla vielä on mitä parhaimpia kivihiilialueita, Amurjoella ja Kamtshatkan niemimaalla suunnattomat kalarikkauudet, Mandshuriassa kultakenttiä, onpa Koreassa tarjolla suunnattomia metsärikkauksiakin. Ei siis ihme, että Venäjän suurporvaristo viehättyi rakentelemaan tuulentupia, Aleksejevien ja Besobrasovien keinottelijakoplasta puhumattaan»! . . . 1).

Ja Venäjän suurporvaristo käsitti vallan hyvin, ettei se voinut päästä nauttimaan kaikkia näitä etuja vapaan kilpailun ja »avoimen oven» politiikan vallitessa. Sen tähden se katsoi välttämättömäksi vetää tuon suunnattoman Mandshurian Venäjän tullirajan sisään ja anastaa neitsyeellisen Korean. Voidakseen noita alueita vapaasti käyttää hyväkseen, Venäjän suurporvaristo tahtoi muuttaa ne venäläisiksi kuvernementeiksi ja siten sulkea ne ulkomaalaisilta. Ja noiden luvattujen maiden anastus oli mahdollinen vain lujan itsevaltiuden ja »voittamattoman» monimiljoonaisen armeijan avulla, joka herättää pelkoa ja kunnioitusta kaikissa länsi-eurooppalaisissa naapurivaltioissa.

Loihtiessaan Venäjän teollisuussuurporvariston silmien eteen noin houkuttelevan tulevaisuuden kuvan Witte koetti liittää suurporvariston edut yhteen itsevaltiuden, s. o. itse Witten, Besobrasovin ja kumpp:n etujen kanssa.

Sikäli kuin Venäjän suurteollisuus kehittyi ja laajeni, rupesivat sen edustajat luokkaetuja valvoessaan harrastamaan yhä enemmän ja enemmän voimassaolevan järjestelmän säilyttämistä. Ja sikäli kuin Venäjän imperialistinen politiikka vahvistui, kasvoi myös teollisuussuurporvariston vanhoillisuus. Kyllähän agraarit tyytymättöminä pitivät aika melua semstvoissa ja sanomalehdistössä ja heidän uskollinen virsiseppänsä Sharapov teki ilmiantoja toisensa perästä

1) L. Kleinbort. »Venäjän imperialismi Aasiassa». Pietari v. 1906.

kaikkivaltiasta Witteä vastaan. Sisäasiainministeriö, joka oli jäänyt aivan osattomaksi tuosta Kaukaisen Idän herkkupalasta, tekeytyi sen vuoksi »vapaamieliseksi», ja sisäasiainministeri Goremykin alkoi suojella Sharapovia, »maatalousseuroja» ja paikallista itsehallintoa sekä rupesi puoltamaan semstvolaitosta »byrökratiaa» vastaan.

Witten ja Goremykinin kesken sukeutui siitä »periaatteellinen» riita. Tämä riita ei tietenkään huvittaisi meitä vähääkään, jollei näillä esivallan korkeimmilla edustajilla olisi ollut takanaan aivan realisia voimia, jotka todellisuudessa taistelivat keskenään vallasta. Meidän »radikaaliset piirimme» ovat eri lailla arvostelleet tilapäisesti käsiin saamaansa ja julkaisemaansa Witten salaista kirjelmää »Itsevaltiutus ja semstvo», mutta tästä huolimatta on epäilemätöntä, että niin hyvin Witte kuin Goremykininkin toivat yhtä täsmällisesti esiin kahden keskenään taistelevan valtuuden todelliset pyyteet. Tavalliset nimitykset — »vapaamielinen» ja »taantumuksellinen» — eivät ollenkaan sovellu käytettäväksi tätä riitaa arvostellessa. Goremykin oli näet sitä mieltä, että »jokaisen valtion todellisena perusvoimana, valtiomuodosta huolimatta, on itsetoiminnassa kehittynyt ja lujittunut yksilöllisyys ja että kansassa voidaan kehittää itsejärjestämistä itsemääräämiskykyä vain totuttamalla kansaa itsehallintoon; mutta mahtava virkavalta ja hallituksen holhous luovat vain yksilöllisyyttä vailla olevia ja hajanaisia väestöjoukkoja, ihmispölyä»¹⁾.

Tämähän kuulostaa »vapaamieliseltä» ja tämän alle piirtäisi nimensä ken radikaalinen semstvomies hyvänsä. Mutta yhtä »vapaamielisiltä» kalskahtavat myös Witten sanat: »Lain ja oikeuden voimassaolo, itsetoimintavapaus ja tästä johtuva kaikellinen ja kaikensuuntainen yhteiskunnan itsetoiminta saattavat olla mahdollisia jokaisessa valtiossa, huolimatta sen hallitus- ja hallintomuodoista... Minkälaiset sitten ovat ne yleiset ehdot, joita välttämättömästi

¹⁾ »Itsevaltiutus ja semstvo». Stuttgart v. 1901, s. 194; seur. s. 196, 199.

tarvitaan sellaisen tarkoitusperän saavuttamiseksi? Ensi ehto on kielteistä laatua: ilman vakavia aiheita ei valtio saa anastaa itselleen oikeutta panna toimeen vangitsemisia, ei saa asettaa poikkeustuomioistuimia eikä myöskään kuristaa liikkumis- työskentely-, omantunnon- eikä ajatusvapautta».

Itsevaltiut on pysytettävä — siitä olivat molemmat ministerit yhtä mieltä, mutta kuinka sitä oli lujitettava? — Itsevaltiuden tulee nojautua paikalliseksi itsehallinnoksi järjestettyyn semstvolaitokseen, sanoi Goremykin. — Witte taas väitti sitä vastaan, että itsehallinnon periaate on pohjaltaan ristiriidassa itsevaltiuden kanssa. Ruokahalu kasvaa näet syödessä, toisin sanoen »paikallisissa puuhissa» toimineet, kaikki säätyjä edustavat semstvot koettavat välttämättömästi laajentaa vaikutusvaltaansa, päästä lähempään yhteyteen talonpoikaisitsehallintolaitoksen kanssa ja keskittää toimintansa sekä päästä ottamaan osaa lainsäädäntöön; ottavatpa ne esille myös yleissemstvon keskuselimen — semskij soborin (= eduskunnan) perustamiskysymyksen, ei suinkaan pahassa, hallitusta vastustavassa tarkoituksessa, vaan siinä vakaumuksessa, että sellainen semstvolaitoksen toiminnan johdonmukainen kehitys kuuluu semstvojen ohjelmaan». Seurauksena on se, ettei »hallitus (byrokratia) luota semstvolaitokseen eikä semstvo hallitukseen. Semstvolaitos tahtoo luonnollisestikin päästä vaikuttamaan lainsäädäntötoimintaan, joka on läheisessä yhteydessä paikallisen toiminnan kanssa. Hallitus taas pitää tätä etuoikeuksiensa loukkaamisena. Kun toiselta puolen hallitus haluaa panna käytäntöön jonkun toimenpiteen, niin semstvo pitää sitä oikeuksiensa ja itsenäisyytensä loukkauksena. Hallitus huomaa tämän ennakolta, mutta antaa määräyksensä kiinnittämättä siihen huomiota. Semstvo rupeaa siitä (salaa tai julkisesti) vastaköyttä vetämään. Semstvon vastarinta ja molemminpuolinen tyytymättömyys aiheuttaa hallituksen puolelta kuristus-toimenpiteitä, jotka muun muassa rajoittavat semstvolaitoksen toimintaa ja asiain käsittelyoikeutta sekä lisäävät hallituksen holhousvaltaa. Toiselta puolen parhaat toimihenkilöt vieraantuvat semstvosta ja kieltäytyvät ottamasta osaa

sen toimintaan, josta on välttämättömänä seurauksena semstvolaitoksen rappeutuminen»¹⁾).

Goremykin oli myös sitä mieltä, etteivät »perustuslailiset pyrkimykset» saa päästä valtaan semstvoissa, mutta tätä varten riittää vain se, että pidetään kiinni siitä näkökannasta, jonka perusteella v. 1890 pantiin toimeen »reformi» semstvolaitoksen alalla, toisin sanoen hallituksen on annettava semstvolaitokselle entistä jyrkempi »säätö»-luonne ja sen mukaisesti järjestettävä sen toiminta.

P. Struve (»R. N. S.»), joka julkaisi tämän Witten kirjelmän, lausuu siihen liittämässään esipuheessa seuraavasti: »Me panemme hra Witten kyhäelmään suuren painon siksi,²⁾ että siinä paljastetaan itsevaltiuden todellinen luonne ja että siinä itse byrokratia antaa semstvolaitokselle merkillisen todistuksen. Tämä todistus on oivallisena vastauksena kaikille niille, jotka joko valtiollisen sivistyksen puutteessa tai *vallankumouksen keppihevosella ratsastaen eivät ole tahtoneet eivätkä tahdo nähdä kuinka suuremoinen valtiollinen merkitys on Venäjän semstvolaitoksella ja sen kulttuuritoiminnalla*»²⁾).

Mutta paitsi sitä, että Witte häikäilemättömästi paljasti semstvolaitoksen puolelta itsevaltiutta uhkaavan vaaran, hän myös teeskenteli kirjelmän julkaisijan mielestä. »Kiinnitämme lukijan huomion sivuihin 194—196, — kirjoittaa hän esipuheessa, — missä herrojen ministerien Pobedonostevin, Muravjovin, Bogoljepovin ja Sipjäginin virkatoveri, valtiosihteeri Witte selittää olevansa »lain ja oikeuden voimassaolon», »yksilöllisen vapauden ja itsetoiminnan sekä siitä johtuvan yhteiskunnan itsetoiminnan» puolustaja ja missä hän vastustaa »mielivaltaisia vangitsemisia», »poikkeustuomioistuinten perustamista ja liikkumis- kuin myös omantunnon- ja ajatusvapauden sortamista» . . . Jos semstvo itsehallintolaitoksena on vuosien 1864 ja 1890 asetusten

¹⁾ »Itsevaltius ja semstvo» s. 198.

²⁾ Edell. lähde. Esipuhe, ss. IX—X. Harvennus Ljadovin. Secur. ss. XII ja XIII.

mukaan Venäjän perustuslaillisen järjestelmän kehto, niin Te ehdottaessanne kumottavaksi tämän Venäjän perustuslain alun, lupaatte sen sijaan antaa Venäjälle aika palan valmista perustuslakia. Mutta valitettavasti me tiedämme, ettette tahdo antaa mitään eikä Teillä olekaan mitään annettavaa, vaan Te ainoastaan syydätte kalskahtavia, aivan sisällyksettömiä sanoja sisäasiainministerin silmille, joka panisi toimeen kokonaisen rauhallisen vallankumouksen Venäjällä, jos hän vakaasti aikoo toteuttaa vaikkapa kymmenennen osan Teidän tarjoomaanne houkuttelevaa valtiollista ohjelmaa».

Olemme tahallamme syrjäytyneet jonkun verran varsinaisesta aineestamme ja kiinnittäneet lukijain huomion mainittuun kirjelmään, koska sen ja sen esipuheen perusteella voidaan parhaiten määritellä Venäjän »yleisön» valtiollinen olemus XX vuosisadan kynnyksellä. Itse kirjelmässä, kuten olemme jo huomauttaneet, kosketellaan semstvokysymystä kahden valtuokan näkökannalta katsottuna. Esipuheen kirjoittaja taas näyttämölle niiden suuntien edustajat jotka pitivät vallankumousta keppihevosenaan ja ne, jotka eivät viehättyneet rakentelemaan vallankumouksellisia tuulentupia, vaan arvostelivat ansionmukaisesti »Venäjän semstvolaitoksen valtiollista merkitystä ja sen laillista toimintaa».

Aavistaen ennakoita, että häntä tulitisiin syyttämään teeskentelystä, Witte kirjoitti seuraavasti: »raha-asiainministeriö on aina ottanut huomioon yleisen mielipiteen ja kaikellaisten erikoisetujen ajajien lausunnot sekä pyrkinyt siihen, että yleisö ottaisi vilkkaasti osaa hallituksen toimintaan, vieläpä se on aina koettanut — niin hyvin lakiehdotuksia keskuslaitoksissa tehtäessä kuin myös paikallislaitosten toiminnassakin — vetää yleisön edustajia yhteistyöhön viranomaisten kanssa»¹⁾.

Ja Witte on oikeassa. Meidän on näet muistettava esim. vuoden 1897 tehdaslaki, jonka laadintaan »yleisön» edustajat ottivat mitä tehokkaimmin osaa. Witten ja sen yhteiskuntaluokan, jonka asianajajana hän esiintyi tuossa

1) »Itsevaltius ja semstvo» ss. 15—16.

tunnetussa kirjelmässään, katsantokanta oli seuraava. Itsevaltiuden harjoittama mielivalta on vahingollinen, mutta itsevaltainen keskitysjärjestelmä hyödyllinen ja välttämätön. Goremykinin katsantokanta taasen oli seuraavanlaatuinen: virkavaltainen keskitysjärjestelmä haittaa yksilöllistä itsetoimintaa ja luo yleisön sijasta ihmispölyä. »Yleisö on järjestettävä kunnallisen itsehallintolaitoksen ympärille, jonka toiminta on tarkoin määriteltävä, ja ahtaasti säätyluontoisten semstvojen on saatava jonkun verran autonomista valtaa ja liityttävä koko valtiokoneen yleiseen koneistoon». Sekä Witte että Goremykin tarkoittivat »yleisö»-sanalla aivan määrättyä suuretta, joka ei ole läheskään samaa kuin »kans». Molemmat korkeat virkamiehet katsoivat aivan tarpeettomaksi peitellä luokkaetujaan, joka aiheutui siitä, että nuo kirjelmät olivat salaisia.

Saattoiko sitten teollisuussuurporvaristo uskoa etujensa puolustamisen semstvolaitoksien käsiin? Ei, ei saattanut, siksi että semstvolaitoksessa isännöivät suurtilalliset, joiden edut eivät olleet läheskään samat kuin suurporvariston. Mutta saattoivatko suurkapitaalin edustajat toivoa semstvolaitoksen itsetoiminnan edelleen kehittämistä? Mikäli kysymyksessä oli väestön yleisen sivistystason kohottaminen, — lukutaidon levittäminen, kansan terveydentilasta huolehtiminen ja teiden parantaminen, — sikäli suurkapitaalin edustajat hyväksyivät semstvon toiminnan; mutta he eivät voineet hyväksyä semstvolaitoksen itsetoiminnan edelleen kehittämistä muissa suhteissa, koska se ehdottomasti tulisi rajoittamaan itsevaltiutta ja maanomistajain luokka tulisi siinä näyttelemään pääosaa. Ainoastaan itsevaltiuden voimassa ollessa saattoivat suurkapitaalin edustajat, pelkäämättä kilpailua muiden luokkien puolelta, vaikuttaa mielensä mukaisesti lainsäädäntöön ja käyttää hyväkseen tarpeellisia vapauksia sekä olla samalla vakuutettuja siitä, ettei työläisluokka tule pääsemään heidän kanssaan saaliinjaolle näistä vapauksista.

Vähäisimmätkin yritykset, — joiden tarkoituksena on kirjoitetulla lailla rajoittaa itsevaltiutta, s. o. perustuslaki,

vaikka sillä olisikin jyrkkä luokkaluonne, — tulisivat laajentamaan sorrettujen luokkien oikeuksia, mutta tämä ei ollut missään tapauksessa toivottavaa. Suurkapitalistit ja heidän asianajajansa Witte tahtoivat päinvastoin säilyttää itsevaltiuden siksi, että heillä olisi käytettävänä kaikki tarpeelliset porvarilliset vapaudet, joten he voisivat aineelliseen voimaansa nojautuen vaikuttaa lainsäädäntöön ja käyttää koko itsevaltaista hallituskoneistoa, taistellakseen työväkeä vastaan, sekä itsevaltiuden kaikkia mahtavia ulkonaisia voimia vallatakseen »*kotimaiset*» markkinat (joka oli venäläisillä kapitalisteilla ainoana mahdollisena taistelumuotona maailman markkinoilla).

Ainoastaan ahtaasti säätyluontoisessa semstvolaitoksessa saivat maanomistajat vaikuttaa, ja ainoastaan semstvo sai »koko kansan tarpeiden» esittäjänä olla kapitalistien vastapainona. Näiden »koko kansan tarpeiden» varjolla saivat agraarit ajaa luokkaetujaan ja vastustaa esim. siirtomaapolitiikkaa ja sellaisten rautateiden rakentamista kuin Siperian rata, joiden kautta he saavat kilpailijoita (sellaisia ovat esim. Siperian talonpojat raaka-aineiden tuottajina). Semstvolaitokselta voitiin riistää itsenäisyys, supistaa ja pitää silmällä sen »sivistys»toimintaa sekä muuttaa se olennaisesti byrokrattiseksi laitoksi, mutta sen oli annettava pitää »anomus»-oikeutensa, jonka nojalla se sai puhua koko väestön nimessä ja esittää sen toivomuksia, toisin sanoen: oli pysyttävä semstvolaitoksen asiainkäsittelyoikeus, vaikka itse teossa siltä riistettäisiinkin valta.

Witte huomautti, että maanomistajat todellisuudessa hyvin vähän harrastavat semstvon asioita ja että koko sen sivistämistoiminta on jo aikoja sitten siirtynyt kolmannen aineksen, semstvon virkailijoiden huostaan. Ketkä sitten muodostivat tämän »kolmannen aineksen»? Siihen kuuluivat juuri ne henkilöt, jotka »eivät ratsasta vallankumouksen keppihevosella» ja joihin Witten kirjelmän julkaisija esipuheessaan vetosi. Ne olivat samaisia »sivistyneitä», »erisäätyisiä henkilöitä» ja »porvarillisia», joihin vetosi myös »Työn vapautus»-ryhmä, ne olivat niitä myyriä, jotka

valistustoiminnallaan vitkalleen uursivat »itsevaltiuden perusteita».

Nämä »kolmanteen ainekseen» kuuluvat sivistyneet havaitsivat oman toimintansa rinnalla alkaneen toisensuuntaisenkin toiminnan. »Ei pidä, — lausui noiden sivistyneiden edustaja, mainitun esipuheen kirjoittaja P. B. Struve »R. N. S.»), — antaa luvallisen sanomalehdistön ynnä hallituksen vaitiolon viedä itseään harhaan eikä jättää huomioon ottamatta, että nykyinen työväenliike on levinnyt verrattomasti laajemmalle alalle ja tunkeutunut työtätekevän kansan keskuuteen paljoa syvemmälle kuin 70-luvun sosialistinen »kansan keskuuteen meneminen» ja että työväenliikkeen pohjalla saattaa ja on ehdottomasti syntyvä myös puhtaasti valtiollinen liike, joka tulee olemaan *valtavampi* kuin sankarillinen »Kansan vapaus»-puolueen liike 70-luvun lopulla ja 80-luvun alussa. Me emme rupea ennustelemaan, minkälaiseksi tämä liike on muodostuva, mutta siitä olemme varmat, että se on syntyvä»¹⁾).

Struve kääntyi siis »yleisön» puoleen kehotuksella: Katsokaa, ettette vaan jää meidän kanssamme yksin taistelemaan. »Jos hallitus lähtee kulkemaan hra Witten osoittamaa tietä ja tekee lopun semstvolaitoksesta, niin yleisöltä riistetään varsinainen ala, jolla Venäjän yhteiskunnallinen ja valtiollinen järjestelmä voidaan asteettaisesti ja laillisella tavalla täydentää. Silloin yhteiskunnallisen itsetoiminnan painopiste siirtyy laittomalle pohjalle», toisin sanoen: kysymyksen ratkaisu joutuu semstvomiesten käsistä työläisluokan haltuun. Eikä nykyinen hallitus kykene pitämään sitä kurissa. »Sosialidemokraattiselle liikkeelle on luonteenomaista se, että sillä on valmis ja tavattoman laaja teoria ja käytännössä se saa alkunsa vähäisistä, hajanaisista paikallisjärjestöistä ynnä yrityksistä, jotka vähitellen kasvavat elimellisesti ja keskittyvät, kadottamatta kuitenkaan paikallisjärjestöluonnettaan, vaan päinvastoin tunkeutuen yhä syvemmälle

¹⁾ »Itsevaltius ja semstvo», s. XXXIX; seur. ss. XXXI, XL—XLI, XLIV.

ja kiinteämmin paikalliseen maaperään... Sellaista työväenliikkeen ja sosialidemokratian asteettaista ja elimellistä kasvamista ei Venäjän hallitus voi äkkiä ruveta vastustamaan kuristustoimenpiteillä eikä Drakonin laeilla. Kun taas tuo liike on paisunut mahtavaksi valtiolliseksi voimaksi ja alkaa esiintyessään noudattaa asianmukaisia menettelytapoja, ovat kuristustoimenpiteet jo liian myöhäisiä... Ainoastaan siinä tapauksessa ei tule lopullista veristä taistelua vallankumouksellisen Venäjän ja itsevaltaisen, byrokraattisen hallitusjärjestelmän välillä, jos vallassaolijain keskuudessa on sellaisia henkilöitä, jotka ovat kyllin miehekkäitä alistuakseen historialliseen välttämättömyyteen ja alistaakseen korkeimman hallitusvallan noudattamaan sen vaatimuksia».

Tuskinpa olisi saattanut sattuvammin kuvata »kolmannen aineksen» todellista mielialaa. Ovathan uudistukset välttämättömiä ja onhan itsevaltiutta rajoitettava, mutta se on »meidän», »yleisön», — mutta ei kansan, työväen eikä vallankumouksen, — avulla tehtävä. Nuo »henkilöt, jotka olivat vannoneet Hannibalin valan taistellakseen itsevaltiutta vastaan», pelkäsivät tavattomasti proletariaatin toimeenpanemaa veristä vallankumousta, mutta samalla säikyttivät tällä sekä »vallassaolijoita» että liittolaisiaan aatelisia maanomistajia, saadakseen siten viimeksimainitut yhtymään kanssaan lujaksi vastustuspuolueeksi poliisijärjestöistä virkavaltaa vastaan. »Selväpiirteisen valtiollisen liikkeen vallitessa, — sen muodostamisenhan on Venäjällä ottanut tehtäväkseen yhä enemmän ja enemmän yhdenmukaistuva sosialidemokraattinen puolue — voi vaikka jonkunverrankin järjestynyt vastustuspuolue vaikuttaa paljonkin asiain kulkuun. *Taitavaa menettelytapaa noudattaen, maltilliset puolueet hyötyvät yhteiskunnan äärimäisten ainesten välisestä kärjistyneestä taistelusta; sellaisia aineksia tässä tapauksessa ovat toiselta puolen itsevaltainen byrokraatia ja toiselta puolen vallankumouksellinen sosialidemokratia*»¹⁾.

1) Edell. s. XXX. Harvennus Ljadovin.

Kuten näemme, ei »aika ollut vaikuttamatta» Venäjän porvarillisiin sivistyneihin. Luopuivathan he päättäväisesti »vallankumouksellisista» ja »sosialistisista» aatteista, joilla he olivat komeilleet 70- ja 80-luvulla. Kun nämä sivistyneet eivät saaneet kannatusta teollisuuskapitalistien puolelta, — siksi että Venäjällä teollisuuden harjoittajat katsoivat paremmaksi pitää kiinni byrokratian herruudesta, jolta he voivat saada paljon suurempia myönnytyksiä kuin kansan eduskunnalta, joka toimii vapaan yleisen mielipiteen tarkastuksen alaisena ja on pakotettu joka askeleella ottamaan huomioon kuluttajain tarpeet», — niin he heittäytyivät kokonaan *herruudestaan* taistelevien agraarien syliin, pitäen heidän tyytymättömyyttään tyytymättömyyden ilmauksena yleensä kaikkia valtiollisia järjestelmiä vastaan, vaikka agraarit olivatkin tyytymättömiä byrokratian suurporvarilliseen toimintaan. Sen vuoksi he ryhtyivät yksissä neuvoin agraarien kanssa muodostamaan »vapaamielistä» vastustuspuoluetta, jonka tuli, iskuja vasemmalle ja oikealle jaellen, täyttää tuo itsevaltiuden kukistamista tarkoittava Hannibalin vala ja hankkia oikeutta sekä saada aikaan mahtava yleisvenäläinen semstvo (=eduskunta).

Sellainen mieliala vallitsi yleisömmme kerman keskuudessa 90-luvun lopulla niihin aikoihin, jolloin meidän lailliset marksilaisemme ja laittomat ekonomistimme koettivat kaikin tavoin syrjäyttää työväenliikettämme itsenäiseltä, vallankumoukselliselta tieltä. Ja työväen mieliala oli omiaan edistämään sellaisia pyrkimyksiä. Onnistuihan todellisuudessa teollisuutemme kukoistusaikana, v. 1894—98, työväen kulkea se taival, johon heidän länsi-eurooppalaisilta tovereiltaan meni vuosikymmeniä. Ei missään muussa maassa ole työväen onnistunut niin lyhyessä ajassa saada itselleen niin paljon myönnytyksiä ja niin jyrkkiä muutoksia tehdasoloissa ynnä työväen tilassa.

Kolmessa neljässä vuodessa onnistui Venäjän työläisten *lakkotaistelun avulla* saada työnantajain ja työväen väliset, aivan patriarkalliset suhteet muutetuksi sellaisiksi, kuin saattoi odottaakin *voitokkaiden lakkojen* jälkeen. Tietystikään tämä kaikki ei saattanut olla vaikuttamatta työväen

mielentilaan, jonka vuoksi ekonomistien propaganda, jossa he saarnasivat »sivistyneiden» vallankumouksellisuudesta vapaata »puhdasta työväenliikettä,» sai sen keskuudessa yhä enemmän ja enemmän kannatusta. Ja samaiset »sivistyneet,» jotka olivat veljellisessä sovussa Goremykinin ja Sharapovin ohjaaman aatelisten ja semstvojen vastarinnan kanssa, kehuivat ja tyrkyttivät työväelle sitä oikeaa tietä, jota myöten uudet »sosialidemokraatit» aikoivat viedä työväkeä. »Sosialidemokraattiset agitaattorit ja propagandanharjoittajat, — sanoo tuon useasti mainitun esipuheen kirjoittaja, — ovat osaksi lähteneet työväen omasta keskuudesta ja siellä toimiessaan käyttävät käytännöllisiä ja hyvin harkittuja perusteita, jotka osoittavat tarkkaa työväen tilan tuntemusta . . . *Tyypillinen on tässä suhteessa sosialidemokraattinen liike Venäjän juutalaistyöväestön keskuudessa*»¹⁾ s. o. juuri se liike, joka syrjäytyi kaikkein enimmän sosialidemokratian aatteesta, kuten olemme aikaisemmin nähneet teoksesta »Käännekohta juutalaistyöväen liikkeen historiassa» lainaamistamme otteista.

XI.

Minervan pöllö, kuten tunnettu on, liikkeellä vain öisin. Kun ulkomaiset ja venäläiset »kriitikot» alkoivat pitää teorianaa teollisuuden kukoistusajan ilmiöitä ja rakentaa yhteiskunnan vastaista kehitystä koskevia väitteitä teollisuuden kukoistuksen perustalle, luullen sitä pysyväiseksi ja muuttumattomaksi, niin samaan aikaan alkoi pörssi, — tuo paljoa luotettavampi ilmapuntari kuin ekonomistit ja väärennetyt marksilaiset, kuten Plehanov sanoo, — jokseenkin selvästi ennustaa muutosta teollisuuselämän alalla.

»Pörssi on jo ryhtynyt varokeinoin ahdinkotilan varalta, — kirjoitti Karl Kaytsky. — Se on nähtävästi kauko-

¹⁾ »Itsevaltius ja semstvo.» Esipuhe, s. XI.

näköisempi kuin nuorsosialistimme, jotka kaksi vuotta kestäneen teollisuusnousun johdosta katsovat hyväksi antaa palttua kokonaisen vuosisadan kokemuksille ja niihin perustuville teorioille»¹⁾. Ja tämän ahdinkotilan varominen sai aikaan, että kaikki Europan pankit kohottivat tavattomasti diskonttokorkoa.

Sitä paitsi ulkomaiset pääomat alkoivat virrata toiselle taholle varsinkin Kaukaiseen Itään, jonne Saksan jälkeen, — joka valtasi Kiinalta Kiautshoun, — lähtivät saaliinjaolle myös Englanti y. m. vallat. Ulkomaalaisten pääomien tulva alkoi sitä vastoin tyrehtyä Venäjälle päin. Jo syksyllä v. 1898 alkoi Venäjällä olla käyttövarojen puute, eivätkä arvopaperit saaneet pörssissä ostajia. Valtakunnan pankki kohotti diskonttokoron 6⁰/₀ 3 kuukaudelta ja 8¹/₂⁰/₀ vuodelta. Pörssiseisaukseen liittyi Venäjällä myös toinen ahdinkotilan tavallinen ennustaja, nim. nälänhätä. Jo vuonna 1897 alkoi näet nälänhätä mustanmullan kuvernementeissä ja v. 1896 levisi kato vielä laajemmalle, ulottuen edellisenä vuonna katoa kärsineiden alueiden lisäksi myös Volgan varsille ja eteläisiin kuvernementteihin. Lavantauti ja keripukki pääsivät sellaiseen valtaan kuin vuosina 1891—92. »Vapaa-mielinen» Goremykin julkaisi kuuluisan ukaasinsa, jossa nälänhätä peruutettiin hallinnollista tietä. Mutta tämän vit-sauksen kaikista seurauksista ei voitu suoriutua tuolla ukaasilla eikä »Vapaan taloudellisen seuran» »avustus»-komitean toiminnan lakkauttamisella, ei 32 kuristustoimenpiteellä, joilla tällöin kiristettiin sanomalehdistöä, eikä edes 35 milj. ruplalla, jotka hallitus myönsi 10 miljoonan nälänhätäisen avustamiseksi.

»Sisäasiainministeriölle tulleista tiedonannoista, — sanotaan poliisidepartementin kuvernööreille lähettämässä salaisessa kiertokirjeessä, — näkyy, että muutamissa, varsinkin eteläisissä ja kaakkoisissa kuvernementeissä on viime aikoina puhjennut lukuisia talonpoikaislevottomuuksia, jotka ilmene-

¹⁾ »Bernstein ja sos.-dem. ohjelma.» Pietari v. 1906 ss. 180—181,

nevät joko siten, että talonpojat käyttävät järjestelmällisesti maanomistajain peltoja ja niittyjä laituminaan, ajaen sinne karjansa seipäillä ja hangoilla asestettujen paimenten turvissa ja hätyyttäen maanomistajien vartijoita, tai siten, että talonpojat kaatavat suuressa määrin maanomistajan metsiä, kahakoiden metsänvartijain kanssa. Kun maanomistajan vartijat ottavat kiinni talonpoikien karjan, niin koko kylänväki lähtee sitä perimään kartanosta, johon väkijoukko raivoissaan hävittää sekä karjakartanot että asuinrakennukset ja pieksää pahanpäiväisesti maanomistajan palvelijat ja vartijakunnan. Vieläpä muutamissa tapauksissa ovat metelöitsijät tehneet aseellista vastarintaa järjestystä palauttamaan lähetetyille esivallan edustajillekin ja pieksäneet ynnä haavoittaneet poliisiviranomaisia; ammuttiinpa Voroneshin kuvernementissa kuluvan vuoden (1898) toukokuussa laukauksia kylän läpi ratsastavaan kartanonvuokraajaan ja poliisipäällikköön (=nimismies), joka koetti saada taloudellisista syistä aiheutuneita talonpoikaislevottomuuksia asettumaan. Poliisipäällikkö sai tällöin surmansa . . . Onpa sattunut sellainenkin tapaus, että väkijoukko pieksi kauppatorilla puolikuoliaaksi erään maanomistajan työmiesten palkanmaksujupakasta, uhaten vastaisuudessa menetellä samalla lailla tällaisissa tapauksissa»¹⁾.

Satoja tuhansia hätääkärsiviä talonpoikia lähti kaupunkiin etsimään työtä. Varsinkin he suuntasivat kulkunsa Etelä-Venäjälle, missä vielä äsköisin melkein jokainen työtä haluava voi saada työansiota. Tuhatlukuisina he kuljeskeliivat Nikolajevin ja Odessan satamissa sekä Kahofkan tapaisissa kauppaloissa, joissa pestataan maatyöläisiä. Mutta työpalkat olivat perin alhaiset. Miehillä maksettiin 10 kopekkaa, naisille 5 kop. omassa ruuassaan päivässä. Nikolajevissa nälästä villiintyneet muualta tulleet työttömät hyökkäsivät myymälöiden kimppuun. Aluksi he ryöstivät vähäpätöisiä torikauppoja, jotka pääasiallisesti olivat juutalais-

¹⁾ Kiertokirje 17/29 p:ltä kesäk. v. 1898, painettu »Rabotsheje Djelon» N:o 1:ssä.

ten omistamia, mutta sitten he lähtivät joukolla keskikaupungille, missä he tunkeutuivat rikkaiden taloihin ja poliisiase-mille. Poliisiviranomaiset rupesivat rauhoittamaan metelöi-sijöitä vanhan tavan mukaan raipoilla, ja vangitsivat heitä 600 henkeä. Nikolajevista levisi mellakoiden hyökyaalto muillekin paikkakunnille tehden tuhojaan varsinkin Kahofkan ja Beresvenatojen kauppaloissa.

Itsestään on selvää, ettei nälänhätä saattanut olla huonontamatta myös kaupunkien tehdastyöläisten asemaa. »Rabotshaja Myslj'in» kirjeenvaihtajat lähettivät tuon tuostakin tietoja palkanalennuksista ja muista taloudellista laatua olevista kuristustoimenpiteistä. »Uudesta vuodesta lähtien on palkkoja alennettu 50 0/0 — kirjoitti eräs Obuhovin tehtaasta työläinen; 1) samoin ilmoitettiin Kolppanastakin. »Ennen maksettiin koneen kokoonpanemisesta 24 ruplaa, nyt vain 12 r.», — valittivat Nevskin (Nevan) konepajalaiset. Venäjän puuvillakehruutehtaalta (Kalinkinin omist.) kirjoitettiin näin: »palkkoja ei ole alennettu, mutta ne ovat ennestään jo niin mitättömän pienet, ettei niitä enää voi alen-taa» 2). »Kisällien asema on myös surkea, — kirjoitti eräs työmies Torntonin tehtaalta; — sellaiset, jotka ovat olleet työssä 30 vuotta ja saaneet kunnollista palkkaa, erotetaan työstä muitta mutkitta ja heidän sijaansa otetaan uusia työläisiä, joille maksetaan palkkaa mitättömän vähän, mutta teetetään työtä kahta vertaa enemmän». »Työpalkkaa vähennetään, mutta tehtaanomistajan valmistamasta työväenasun-nosta on maksettava vuokraa yhä enemmän», j. n. e. samaan tapaan.

Sellaisia tietoja saapui kaikkialta. Lakkoliike vaimeni hetkeksi, sillä oli epäedullista panna toimeen lakkoja, kun ei saattanut toivoa menestystä. Ainoastaan Etelä-Venäjä oli tässä suhteessa vielä poikkeusasemassa. Siellä tehdaslaitosten kehitys jatkui edelleenkin. Tottuneiden työmiesten — peltiseppien, sorvaajien ja valajien tarve oli suuri, eivätkä nälkä-

1) »Rab. Myslj» N:o 4; seur. sama.

2) »Rab. M». N:o 6; seur. N:o 7,

seuduilta tulleet, etupäässä mustantyyön tekijät kyenneet sellaiseen ammattitaitoa vaativaan työhön. Ei siis ihme, että isännät valittivat työväenpuutetta ja että suurin osa v. 1898 toimeenpannuista lakoista päättyi työväen voitolla, vaikka ne eivät olleetkaan puolustavaa, vaan hyökkäävää laatua. Tämän vuoksi Etelä-Venäjällä olivat luonnollisesti vallalla »ekonomistit», jotka pitivät valtiollista agitatsionia vielä sopimattomana ja »ennenaikaisena». »Työläisjoukkojen vihamielisyyttä poliisiviranomaisia vastaan, — kirjoitti »Rabotsheje Djelo»-lehden jekaterinoslavilainen kirjeenvaihtaja, — ei sovi käyttää hyväksi valtiollista agitatsionia varten siitä yksinkertaisesta syystä, ettei työväki vielä tunne voimiaan. Ja sen on tultava tajuamaan tämä seikka vasta sitten, kun se on saavuttanut joitakin menestyksiä taloudellisessa taistelussa, jota se käy lähimpien tarpeittensa ja etujensa puolesta»¹⁾. Tämä lause todistaa parhaiten, kuinka vähän »ekonomistit», jotka halusivat vain »tuoda ilmi» työväen keskuudessa vallitsevan mielialan, ymmärsivät tätä mielialaa, eivätkä osanneet käyttää sitä hyväkseen.

»Rabotsheje Djelon» samassa numerossa, jossa oli äskennimitsemamme jekaterinoslavilaisen kirjeenvaihtajan kirje, oli myös toinen kirjoitus, jossa kerrottiin Jekaterinoslavissa olevan Brjänskin tehtaan mellakoista. »Tehtaalla, — kerrotaan tässä kirjoituksessa, oli vartijoina tsherkessejä, joita vieraaseen kansallisuuteen kuuluvina työväki rupesi kovasti vihaamaan. Kerran työmiehet härnäisivät erästä tsherkessiä, mutta tämä suuttuneena pisti tikarillaan kuoliaaksi erään Kaidakin paikkakunnalla olevan putkitechtaan työmiehen (samalla paikkakunnalla on myös Brjänskin tehdas). Toiset työmiehet siitä hyökkäsivät mainitun vartijan ja toisten tsherkessien kimppuun, pieksivät heidät pahanpäiväisesti ja panivat tuleen vartijain kojut. Siten sai kapina alkunsa. Työmiessjoukko lähti Brjänskin tehtaan pääkonttoriin, katkaisi telefoonijohdot ja poltti konttorin poroksi. Yöllä yhtyivät ka-

1) »Työväenliike Jekaterinoslavissa», »Rab. Djelo». N:o 1, huhtik. v. 1899, siv. 83.

pinallisiin toisetkin tehtaalta palaavat työmiehet ja niin men-
tiin ryöstämään Kaidakissa olevaa valtion viinamyymälää,
josta saadut viinat juotiin paikalla. Päihdyttyään väkijoukko
alkoi temmeltää juutalaisten taloissa, mutta palasi sitten teh-
daskadulle ja pisti siellä tuleen Aleksanterin Etelä-venäläi-
sen tehtaan kuluttajain yhtiön myymälän. Tähän mellakat
loppuivat. Kun pääkonttori syttyi tuleen, kutsuttiin paikalle
sotaväki ja palokunta. Silloin sai poliisimestari selkäänsä.
Sotaväki pysyi paikkakunnalla kaksi päivää, jolloin vangittiin
1200 henkeä. Monet näistä pian vapautettiin, mutta 500
henkeä lähetettiin kotiseuduilleen»¹⁾).

Työväki ei siis ruvennut odottamaan komitean lupaa, mil-
loin saisi ryhtyä taisteluun poliisiviranomaisia vastaan, vaan
ryhtyi siihen itse vaistomaisesti, jonka vuoksi taistelu muut-
tuikin ikäväksi mellakaksi. Mutta sen jälkeenkään ei komitea
katsonut tarpeelliseksi selvittää työväelle sen valtiollista ase-
maa käyttämällä hyväksi noissa mellakoissa saavutettuja ko-
kemuksia. Brjänskin tehtaan työväelle osoittamassaan julis-
tuksessa komitea ei näet sanallakaan mainitse kapinasta eikä
yhtään viittaa siihen, että työväen taloudellinen tila ja koko
valtiollinen järjestelmä ovat välittömästi yhteydessä keskenään²⁾).

Eivätkä »ekonomistit» yksistään Jekaterinoslavissa olleet
ottamatta huomionsa työväen keskuudessa vallitsevaa mieli-
alaa ja teollisuuselämän muuttuneita olosuhteita, vaan sama
oli asianlaita muuallakin. Pietarissa esim. puhkesi lakkoja
joulukuussa v. 1898 Pahlin ja Maxwellin tehdaslaitoksissa.
Lakkolaisia oli noin 4000 henkeä. »Taisteluliitto», joka oli
joutunut »Rabotshaja Myslj'in», s. o. »ekonomistisen suun-
nan» vaikutuksen alaiseksi, päästi julkisuuteen tavanmukai-
sen lentolehden, jossa esitettiin työväen vaatimukset, mutta
vastoin työväen mielipidettä ei siihen oltu otettu kokoon-
tumis- eikä lakkovapauden vaatimuksia.

Aluksi meni kaikki hyvin. »Työväki käyttäytyi malli-
kelpoisesti ja rauhallisesti, eikä yksikään työmies mennyt

1) »Rab. Djelo». N:o 1, ss. 87—88.

2) Julistus »Brjänskin tehtaan työväelle» syksyllä v. 1898.

töihin . . . Mutta hallitus ryhtyi mitä tarmokkaimpiin toimenpiteisiin lakkolaisia vastaan. Poliisiketjulla ympäröitiin koko se tienoo, jossa mainitut tehtaot sijaitsivat . . . ja poliisiviranomaiset sulkiivat kaikki Schlüsselburgin tien varrella olevat ruokalot ja elintarpeiden kaupat. Ja sitten ruvettiin panemaan toimeen vangitsemisia, jolloin työväkeä kohdeltiin mitä raaimmin, muun muassa vangittuja piestiin kaduilla nagaikoilla, jotta lakkolaiset rupeaisivat pelkäämään» 1).

Tällaisesta kohtelusta vimmastuneena työväki ilmoitti jo alusta pitäen jyrkästi tehtaoiden tarkastajalle, joka tuli sovintoa hieromaan että, paitsi »Liiton» lentolehdestä esitettyjä taloudellisia vaatimuksia, se vaatii hallitukselta myös lakko- ja kokoontumisvapautta. Eikä siinä kyllin, vaan Maxwellin tehtaalaiset päättivät käytännössä puolustaa lakko-oikeuttaan. Joulukuun 16 ja 17 päivän (v. l.) välisenä yönä, — kirjoitti eräs mukana ollut työläinen, — tuli Maxwellin työväenkasarmiin 8 poliisia vangitsemaan työmiehiä. Työväki suuttuneena ajoi heidät ulos ovesta luullen, etteivät he enää pala. Mutta poliisit tulivatkin takaisin lisäjoukkojen kanssa, ja niin alkoi todellinen hyökkäystaistelu. Työväki sulki ovet, ja kun poliisit tahtoivat tunkeutua sisään, saivat he niskaansa rautaharkkoja ja halkoja» 2). Ja sitten alkoi kahakka, jossa tietenkin poliisit pääsivät voitolle.

»Rabotshaja Mysljin» toimitus omisti Pahlin ja Maxwellin tehtaoiden lakoille pääkirjoituksen, jossa se ilmaisi tyytymättömyytensä näiden tehtaoiden työväkeen. »Neuvotellessaan ensimmäisten vangitsemisten jälkeen tehtaoiden tarkastajan kanssa, — sanotaan edellämainitussa lehden numerossa, työväki vaati kokoontumisoikeutta pohtiakseen asioitaan lakkojen aikana. Tietystikin tämä on yksi oikeutetuimpia vaatimuksia. *Mutta hallitus myöntää meille oikeutemme vain silloin, kun me kaikki olemme itsetietoisia siitä, että näiden oikeuksien tulee välttämättömästi olla omiamme, ja kun me*

1) »Rab. Djelo». N:o 1, ss. 79—80.

2) »Rab. Myslji». N:o 5, tammik. 1899.

kaikki yhtenä miehenä vaadimme itsellemme näitä oikeuksia»; siihen saakka on turhaa puhua niistä. Maxwellin tehtaan työväki etenkin menetteli huonosti. Kyllähän poliisit pieksivät sitä nagaikoilla, panivat toimeen vangitsemisia ja sulkivat elintarpeiden kaupat, mutta ei olisi pitänyt »poliiseille antaa aihetta tällaiseen menettelyyn, ei olisi pitänyt mennä poliisien virittämään ansaan». »Maxwellin tehtaan kasarmeihin tuli useita satoja poliiseja, jotka pieksivät työväkeä. Jos suurempi määrä työväkeä rupeaa kapinoimaan, niin sitä vastaan lähetetään sotilasrykmentti ja, jos tarvitaan, kokonainen armeijakin . . . Sellaiset yhteentörmäykset *eivät koskaan* pääty hyvin». Niinpä esim. tämän työväen ja poliisien välisen kahakan johdosta suurilla ponnistuksilla aikaansaatu yritys raukesi tyhjiin ja työväen täytyi hammasta purren ryhtyä työhön». On toimittava hiljaa ja rauhallisesti, silloin asiat onnistuvat hyvin. »Työväki on jo Venäjän joka kulmalla liikkeessä ja itsetietoisuus kasvaa kaikkialla. Enemmän tyyneyttä ja kylmäverisyyttä, silloin vihollisemme tulevat peräytymään askel askeleelta» 1).

»Ekonomistit» lauloivat hyvin, ei siis ihme, jos Venäjän kaikki »sivistyneet luokat» olivat siitä ihastuksissaan. Mutta elämä osoitti yhä kouriintuntuvammin, että »rauhallisten», »tyynten» ja »kylmäveristen» lakkojen aikakausi oli jo ohitse ja oli joko siedettävä tilan huonontumista tai syvennyttävä enemmän asioihin ja ruvettava valmistautumaan vakavampaan taisteluun. Ja työväki alkoikin siirtyä tälle viimeksimainitulle tielle. »Ensi kerran²⁾, — kerrotaan Jekaterinoslavin työväenliikkeen selostuksessa, — esitettiin valtiolliset vaatimukset (vuoden 1899) vappujulistuksessa, jonka teki ja painatti *itse työväki*. Tätä julistusta levitettiin huhtikuun 17 ja 18 päivän välisenä yönä kaikkialle kau-

1) »Rab. Myslj» N:o 5 tammik. 1899. Pääkirjoitus.

2) Selostus on siinä virheellinen, että tällöin ensi kerran esitettiin valtiolliset vaatimukset, sillä jo vuosina 1894—95 harjoitettiin Jekaterinoslavissa valtiollista agitatsionia ja vuoden 1895 vappulehtisessä olivat valt. vaatimukset ensiksi esitettyinä.

pungissa ja sen ympäristössä. Kaikkialla keskusteltiin vapunvietosta ja 8-tunnin työpäivästä. Huhtik. 19 päivän tienoilla oli käsityöläisillä kokous, jossa oli läsnä satakunta henkeä. Tässä kokouksessa jekaterinoslavilaiset työläiset ensi kerran julistivat yhtyvänsä viettämään kansainvälistä vappujuhlaa ja olevansa valmiit taistelemaan valtiollisen vapauden puolesta»¹⁾).

Mutta samaan aikaan »Rabotshaja Myslj'in» »ekonomistit» koettivat hämmentää lukijoidensa käsitteitä, tehden heille selkoa vuoden 1899 Pariisin kongressin päätöksistä, pitäen esittämiään kohtia kaikkein *tärkeimpinä*»²⁾), vaikka he luettelivatkin ainoastaan taloudellista laatua olevat päätökset eivätkä sanallakaan maininneet siitä kohdasta, jossa sanottiin, että »kaikissa maissa, missä proletariaatilta puuttuu äänioikeutta ja perustuslaillisia oikeuksia, sen on kaikin tavoin taisteltava äänioikeuden puolesta». Samaten »ekonomistit» vaikenivat siitäkin, että noissa päätöksissä vaadittiin myös vakinaista armeijaa poistettavaksi, vaikka nämä molemmat vaatimukset ovat ehdottomasti kaiken tärkeimpiä proletariaatille, ja koettivat uskottaa työväelle, että ainoat kongressin esittämät valtiolliset vaatimukset olivat muka kokoontumis- ja yhdistymisoikeuksien vaatimukset.

Sillä välin teollisuuspuola kiristyi Venäjällä yhä enemmän ja enemmän. Muun muassa sortui Venäjän teollisuuden kaksi tukipylvästä, nim. von Dervis ja Mamontov. Näiden kapitalistien käsissä oli ollut koko joukko kaikkein suurimpia teollisuusyrityksiä. Niinpä von Dervis oli todellisuudessa ollut Venäjän kauppaja- ja teollisuuspankin, Pohjoisen lasiteollisuusyhtiön, Rjäsanin—Uralin ja Moskovan—Kasanin ratojen, Volgan höyrylaivayhtiön, »Kaukasia»-yhtiön, Volgan teräsyhtiön, Gluho-järven sementtitehtaan, Moskovassa olevan Weicheltin tehtaan, Ranskalaisvenäläisen yhtiön, Pohjoisen vakuutusyhtiön, Sormovon tehtaan ja Itäisen tavaravarastoyhtiön y. m. isäntä. Mamon-

1) »Työväenliike Jekaterinoslavissa». Geneve 1900 s. 8.

2) »Rab. Myslj.» N:o 6, huhtik. 1899. Pääkirjoitus.

tovilla taasen oli ollut hallussaan Moskovan—Jaroslavin—Arkangelin rata, Nevskin (Nevan) konepajayhtiö, Pohjoinen puuteollisuusyhtiö, Itä-Siperian konepajojen yhtiö ja Moskovan vaunutehdas¹⁾.

Näiden teollisuuskuninkaiden kukistuminen ei saattanut olla vaikuttamatta lukemattomiin muihin heidän kanssaan tekemisissä olleihin liikkeisiin. Pietarin pörssi merkitsi »synkinä päivinä», syyskuun 22 ja 23 p:nä (v. l.) koko joukon uusia vararikkoja. Kaikki koettivat saada pois käsistään osakepaperit, joiden arvo laskeutui sitä nopeammin, mitä korkeammiksi ne oli sitä ennen arvioitu. Fenixin konepajan osakkeet esim. laskeutuivat 600 ruplasta 70 ruplaan, Sormovon — 90 ruplaan. »Mamontov ja Kumpp:t harjoittivat, — kirjoitti Sharapov valtak. kontrollilaitoksen päällikölle Filippoville, — huijaustaan raha-asiain ministeriön tietien ja ehkäpä sen suoranaisen johdon alaisena, sillä suvaitseehan ja edistäähän se kaikenlaatuista petosta liike-elämässä»²⁾.

Ja todellakin tuli julkisuuteen aivan uskomattomia seikkoja. Niinpä raha-asiainministeriön »ankarasta tarkastuksesta» huolimatta oli Moskovan—Jaroslavin—Arkangelin rautatieyhtiön vaillinki vuosien kuluessa tullut suuremmaksi kuin koko yhtiöpääoma, vaikka osakkeenomistajat saivat edelleenkin 30 % voitto-osuuksia. Fenix-yhtiö taasen jakoi osakkeiden omistajille 45 ruplaa osaketta kohti, vaikka koko osakepääoma oli jo tuhlattu, eikä konepajasta todellisuudessa ollut enää vähääkään hyötyä. »Stalj» (= Teräs) yhtiö kulutti turhaan 7 milj. ruplaa eivätkä sen osakkeet kelvanneet muuhun kuin seinäpaperiksi. Tietystikään sanomalehdistö ei voinut paljastaa sadattakaan osaa siitä, mitä kaikkea tehtiin pörssin kulissien takana, mutta yksistään siitäkin innosta, millä raha-asiainministeriö koetti

1) Migulin. »Rahaliikkeen reformi Venäjällä ja teollisuus-pula». Harjkov v. 1902, s. 251 ja seur.

2) Tämä kirje julkaistiin »Rab. Djelon» N:o 6:ssa. Geneve 1900 s. 65.

valtion varoilla tukea pörssiä, näkyi selvästi, mihin kansan varat käytettiin. Nämä »synkät päivät» ja tämä teollisuus-Tsusima olivat omiaan herättämään Venäjän yläluokkia valtiollisen välinpitämättömyyden unesta. Vastustushenki ja asioiden arvosteleminen lisääntyi semstvomiesten ja yleisön muiden vapaamielisten aineiden keskuudessa ja välit hallituksen kanssa kävivät kireiksi. »Vapaamielisen» Goremykinin täytyi jättää paikkansa Witten ehdokkaalle Sipjäginille ja taantumus pääsi hallituksessa yhä suurempaan valtaan.

Teollisuuden sortumisen seuraukset koskivat ennen kaikkea työväkeen. Satoja tehdaslaitoksia suljettiin ja tuhansia työläisiä työnnettiin kadulle, ja kun tehtaat lakkauttivat maksunsa, jäi työväkikin palkatta. Nälkä pääsi raivoamaan työttömien keskuudessa ja kaikki 90-luvun lakoilla saavutetut edut menetettiin melkein kokonaan. Kesäkuun 2/14 päivän laki kumottiin todellisuudessa ministeristön kiertokirjeellä ja sen sijaan säädettiin tehdaspoliisilaitoksen perustamista koskeva laki ja pantiin toimeen urkkimisjärjestelmä tehdaslaitoksissa: paitsi tavallisia poliiseja, velvoitettiin isännät pitämään tehtaissaan yksi urkkija jokaista 200 työläistä kohti. Tehtaiden tarkastajat vapautettiin kaikesta muusta toimesta, paitsi että heidän tuli pitää huolta työväen valtiollisesta luotettavuudesta. Työväen oli siis joko luovuttava vastaisesta taistelusta ja alistuttava taloudellisen ja valtiollisen taantumuksen painon alle tai keksittävä uusi taistelumuoto.

Jo vuonna 1897, voittoisan lakkotaistelun parhailaan ollessa aavisti Ljenin tällaisen taistelumuodon tulevan lyhytikäiseksi ja taistelutavan muuttuvan pakostakin teollisuusolojen muuttuessa. Hän kirjoitti silloin seuraavasti:

»Venäjän sosialidemokratialla on edessään vielä tavattoman laaja, melkeinpä koskematon työvainio. Venäjän työläisluokan herääminen ja sen hillitön pyrkiminen tietoon, järjestymään, sosialismiin ja taisteluun riistäjiä ynnä sortajia vastaan tulee päivä päivältä yhä selvemmin ja laajemmin näkyviin. Venäjän kapitalismin viime aikoina saavuttamat jättiläismenestykset ovat takeena siitä, että työväenliike tulee

pysähtymättä sekä laajenemaan että syventymään. Nykyään me nähtävästi elämme sitä kapitalistisen aikakauden ajan-kohtaa, jolloin liike-elämä »kukoistaa», kauppa käy vilkkaasti, tehtaot työskentelevät kuumeentapaisesti ja uusia tehtaita, liikeyrityksiä, osakeyhtiöitä, uusia ratoja j. n. e. syntyy kuin sieniä sateella. Ei tarvitse olla profeetta ennustaakseen, että välttämättömästi on (enemmän tai vähemmän turmiollinen) romahdus odotettavissa tämän teollisuuden »kukoistuksen» perästä. Sellainen romahdus saattaa keppikerjäläisiksi lukemattomia pikkuisäntiä, syöksee työläisjoukkoja työttömäin armeijan riveihin ja panee siten koko työväestön pakostakin miettimään niitä sosialismin ja demokratismin kysymyksiä, jotka jo aikoja sitten ovat liikkuneet jokaisen itsetietoisien ja asioita pohtivan työläisen mielessä. *Venäjän sosialidemokraattien tulee huolehtia siitä, että tämän romahduksen tullessa Venäjän proletariaatti olisi mahdollisimman itsetietoinen ja järjestynyt ja käsittäisi Venäjän työläisluokan tehtävän* sekä kykenisi vastustamaan kapitalistien luokkaa, jotka nykyään korjaavat taskuihinsa jättiläisvoittoja ja pyrkivät aina vierittämään tappiot työväen niskoille, ja että se voisi *Venäjän demokratian etunenässä ryhtyä ratkaisevaan taisteluun poliisijärjestöistä itsevaltiutta vastaan*, joka pitää Venäjän työväestöä ja koko Venäjän kansaa kahlehittuna»¹⁾.

Valmistivatko sitten Venäjän sosialidemokraatit työläisluokkaa tuon romahdukseu varalta? Ei, vaan päinvastoin ekonomistit tekivät kaiken voitavansa, jotta työväestö olisi aivan valmistautumaton romahduksen sattuessa. Ja sittenkin, kun romahdus oli jo tapahtunut, kun työväestö koetti vaistomaisesti selviytyä pulasta ja, — kuten näimme Pahlin ja Maxwellin tehtaiden lakoista sekä Brjänskin tehtaan työväen »kapinasta», — kun työväki tahtoi jo ryhtyä *aktiiviseen* taisteluun sietämättömästä käynyt poliisien sortoa vas-

¹⁾ N. Ljenin. »Venäjän sosialidemokraattien tehtävät». Kolmas painos. Geneve v. 1905, ss. 36—37. Harvennus Ljadovin.

taan, sen johtomiehet ja mielialan tulkitsijat koettivat kaikin tavoin pidättää sitä taistelusta kehottamalla pysymään »tyy-
nenä ja kylmäverisenä».

»Asuntojemme ympärillä melutaan ja hurjastellaan, poltetaan taloja ja ammutaan, kasakat huitovat nagaikoillaan ja elämöivät villisti. Vanha, rakas Riika on muuttunut myllertäväksi mereksi, siksi että monta tuhatta työmiestä on tehnyt lakon. Lakko alkoi 5 p:nä toukok. ja nyt on jo 10 päivä»¹⁾. Riian työväki ei nähtävästi pysynyt kylmäverisenä, vaan — vastoin ekonomistien vakuutuksia, ettei työväki vielä ole tullut tuntemaan voimaansa ryhtyäkseen taisteluun hallitusta vastaan, — sikäläinen työväki alkoi taistelun ja yksinomaan solidarisuuden tunteesta sorrettuja tovereitaan kohtaan, mutta ei »viisikopekaisesta», s. o. parantaakseen omaa taloudellista tilaansa.

»Lakko sai alkunsa siitä, — kerrotaan edelleen yllämainitussa kirjeessä, — että jute = (lausutaan dshuut) = tehtaan omistaja lupasi korottaa työläisnaisten palkkaa, vieläpä houkutteli sillä keinoin useita naisia toisistakin tehtaista omaan tehtaaseensa; mutta sitten ei pysynytäkään sanassaan, vaan alensi entistäkin päiväpalkkaa 15 kopekalla. Silloin työläisnaiset lähtivät valittamaan asiasta kuvernöörille. Paikalle kutsuttiin poliiseja ja santarmeja, jotka ajoivat valittajat »Pihkovan puistoon» eivätkä päästäneet heitä sieltä pois. Saatuaan tiedon tästä poliisien julkeasta teosta lähti Fenixin konepajan työväki »Pihkovan puistoon» pidätettyjä vapauttamaan. Tästä saivat mellakat alkunsa.

Fenixin konepajan työväellä ei ollut mitään tekemistä jute-tehtaan olojen kanssa, mutta nähtyään, kuinka naistovereita ajettiin kuin karjaa teurastettavaksi ja kuinka poliisit, jäähdyttääkseen lakkolaisten intoa, alkoivat paloruiskuilla työntää vettä heidän niskaansa, Fenixin työväki hyökkäsi poliisien kimppuun ja vapautti toverit. Ja kun poliisimestari sanoi, ettei työläisnaisilla ole mitään syytä

¹⁾ »Työväen kapina Riassa». »Rab. Djelo». N:o 2—3, Geneve, elok. v. 1899, s. 65.

tehdä lakkoa, koska he voivat saada lisäansiota prostitutsionista, silloin työväki lähti hallintoviranomaisten suojeluksen alla oleviin haureudenpesiin ja pani ne tuleen aikansa mellastettuaan. Fenixin työväkeen liittyivät melkein kaikkien Riian tehdaslaitosten työläiset. He eivät esittäneet minkäänlaisia taloudellisia vaatimuksia, vaan tuhottuaan haureudenpesät ryhtyivät hävittämään tehtaita, ei kylläkään siksi että he olisivat pitäneet näitä riistämisenä aiheuttajina, vaan siksi että sotaväki suojeli tehtaita ja hallintoviranomaisten koko huomio oli sillä hetkellä niihin kiinnitettynä. »Lakkolaisiin liittyi työväkeä yhä enemmän ja enemmän (muun muassa Baltian vaunutehtaan työväki — noin 4000 henkeä) ja tehtaiden hävitys jatkui . . . Kaikki olivat aseissa: työväki, tehtailijat, jopa katuröistotkin. Uhreja tuli lukuisasti. Kaduilla ja toreilla oli suunnattomia väkijoukkoja. Rautatien varrella oli samaten paljon väkeä, ja kun junia saapui, pysäytettiin ne. Kasakat liehuivat väkijoukon keskellä huutoen nagaikoilla vasemmalle ja oikealle . . . Toukuun 11 päivän vastaisena yönä hävittivät lakkolaiset pohjiaan myöten »Motorin» rautavalimon ja erään kehrutehtaan. Sinä yönä tuli lakkolaisten ja sotaväen välisissä kahakoissa paljon uhreja, sillä taistelu oli aikaisempia otteluja kuumempi»¹⁾.

Tämä ei ollut enää tavallinen »bunt», meteli, jonka osanottajat ovat urhoollisia, niin kauvan kun ei ole paikalla sotaväkeä tai niin kauvan kun sotaväki ja poliisit eivät ryhdy mihinkään toimenpiteisiin mellakoitsijoita vastaan vaan tämä oli jo *suoranainen kapina*, vaikka siltä puuttui vielä määrättyä suunnitelmaa ja tunnussanaa. Ja tämä ennusti vastaisuudessa puhkeevaa, päämäärästään tietoisista kapinaa.

»Jo keväällä (v. 1899), — kirjoitti Mariupolista eräs työläiskirjeenvaihtaja, — alkoi mielten kuohunta »Russkij Providens'in» levy- ja putkivalssitehtaiden sekä Nikopol-Mariupolin Vuorimetalliyhtiön rautaruukin työväestön kes-

¹⁾ Edell. ss. 65—66.

kuudessa. Vappuna ei yksikään työmies mennyt töihin, vaan työväki kokoontui pääkonttorin eteen ja lähetti päällystön puheille edustajiaan, joiden tuli esittää sille vaatimuksensa kirjallisesti . . . Päällystö lupasi antaa vastauksen viikon perästä. Tehtaat seisoivat kumminkin sen päivän . . . Kesäkuun 10 p:nä ilmestyi työhuoneiden seinille ylimmän työnjohtajan tiedonanto, jossa ilmoitettiin, ettei työvälle tehdä vähääkään myönnytyksiä . . . Providensin työväki tämän vuoksi alkoi pitää kokouksia, joissa päätettiin julistaa lakko. Lakon piti puhjeta heinäkuun 13 p:nä. Määräpäivänä ei suuri osa Providensin työväkeä mennytkään töihin, vaan kokoontui tehtaan läheisyyteen. Parin tunnin kuluttua liittyivät lakkolaisiin toisetkin työläiset, joten työt tehtaalla lakkasivat, ja tapaturman välttämiseksi päätettiin sulatusuuneista pois sulatettu rauta». Providensin työväen lähettiläät saivat myös Nikopol-Mariupolin tehtaan työväestön lakkaamaan työstä ja pohtimaan yksissä neuvoin vaatimuksia. K:lo 2 tienoilla tulivat tehtaalle hallintoviranomaiset — santarmiupseeri, ispravnikka ja 50 kaupungin poliisia sekä 1 1/2 komppaniaa sotilaita upseerin komentamana, kaikkiaan 250 aseilla varustettua miestä. Mutta kun joukko näytti ispravnikasta liian vähäiseltä 6000-henkisen lakkolaisarmeijan rinnalla, niin hän ei uskaltanut ruveta ratkaiseviin toimenpiteisiin ennen Jekaterinoslavista avuksi kutsutun sotaväenosaston saapumista»¹⁾).

Sen sijaan turvaututtiin tavalliseen keinoon: ehdotettiin hyvänsävyisesti lakkolaisille, että he valitsisivat edustajia neuvotteluihin, ja luvattiin suostua kaikkiin vaatimuksiin. Edustajat valittiinkin. »Joku hetki kului kiusallisessa odotuksessa, kuinka neuvotteluissa kävisi, kun äkkiä levisi tieto työväen edustajain vangitsemisesta. Muutamit henkilöt olivat nähneet, että tehtaan takaportista lähtivät liikkeelle kaupunkia kohti ajoneuvot, joissa oli 7 sidottua työläistä vahvan sotilasvarustuksen seuraamana. Aivan kuin sähkövirran vaikutuksesta työläisjoukko tuli kiihkoihinsa ja heti paikalla lähti 600 hen-

1) »Rab. Myslj» N:o 8, helmik. v. 1900, s. 5, palsta 2.

keä takaa ajamaan vartiojoukkoa saadakseen petollisesti vangitut toverit pelastetuksi. Työläisten onnistuikin saavuttaa saattue ja katkaista siltä tie sekä pakottaa vartijat lähtemään pakoon. Tällöin sai yksi työläinen surmansa vartijasotilaan pistimestä. Vangitut vapautettiin tuota pikaa ja sitten työläisjoukko lähti takaisin pääkonttorille, ottaen mukaansa surmatun toverin ruumiin. Johtomiesten varotukset enää tehonneet vähääkään, vaan raivostunut väkijoukko heitti säpäleiksi konttorin ikkunat ja rikkoi päärakennuksessa olevat koneet. Vihdoin onnistui johtajien estää toverit tekemästä enempää väkivaltaisuuksia . . . Yöllä vangittiin urkkijoiden osoituksesta 80 työläistä, jotka heti lähetettiin lujan vartiojoukon seuraamana kaupungin vankilaan. Kun heinäkuun 14 päivän aamulla työväki sai tästä tiedon, joutui se taasen kiihkoihinsa ja kokoontui pääkonttorin edustalle. K:lo 9 tienoissa väkijoukko nousi jo 3000 henkeen. K:lo 10 se kutsui esille ispravnikan ja vaati häntä vapauttamaan yöllä vangitut 80 työläitä. Ispravnikka kieltäytyi sitä tekemästä ja peräytyi kiireesti konttoriin, koska häntä alettiin kivittää. Työläisjoukko kiihottui yhä enemmän ja alkoi huutaen sekä vaatien vangittujen vapauttamista tunkeutua konttoriin, jossa oli koolla koko tehtaan päällystö. Silloin marssi konttorista ulos sotilasosasto päällikköineen ja asettui taistelunvalmiina työväen eteen. Tämän vuoksi koetti osa työläisiä päästä konttoriin takaovesta, mutta sielläkin olivat sotilaat vastassa pistimet ojossa. Asema tuli yhä vakavammaksi. Työväki asetti edellisenä päivänä surmatun toverin ruumiin sotilaiden eteen ja hiljeni hetkiseksi. Ja eräs työmies kehotti sotilaita olemaan vuodattamatta veljiensä rahvaanmiesten verta, lausuen tulisesti: »teidän ei tule ampua meitä, vaan upseereja». Vastaukseksi tähän upseeri komensi: »ampukaa»! Pamahti yhteislaukaus ja kolme henkeä suistui veriinsä. Koko päivän kesti sitten kahakoita työväen ja sota-väen ynnä poliisien välillä. Surmansa sai monta työläistä ja yksi poliisi. Kaikkiaan oli surmattuja koko joukko» 1).

1) »Rab. Myslj». N:o 8, s. 5, palsta 3.

Olemme tahallamme tehneet seikkaperäisesti selkoa tästä lakosta siksi, että se hyvin sattuvasti kuvaa tätä aikaa. Työväki ryhtyi näet laksoon puhtaasti taloudellisista syistä. Lakko oli hyvin järjestetty ja *meni rauhallisesti niin kauan kun viranomaiset eivät sekaantuneet siihen*. Mutta kun vain ruvettiin panemaan toimeen vangitsemisia, niin lakon taloudellinen perussy syy jäi syrjään ja alkoi taistelu hallitusvallan edustajia, poliiseja ja sotaväkeä vastaan. — Ja tähän taisteluun työväki ryhtyi jo ilman ennakkopäätöstä ja ilman aikaisemmin mietittyä suunnitelmaa. Lakon alkupe-
räinen tarkoitus unohtui kokonaan, eikä enää joudettu ajattelemaan taloudellisia vaatimuksia, vaan ainoaksi pyrkimykseksi tuli vangittujen vapauttaminen ja väkivallan tekijäin rankaiseminen. Vaikka »ekonomistit» uskottelivat, ettei työväki kykene taistelemaan »ihanteellisen» tarkoitusperän puolesta, vaan yksistään kouraantuntuvan päämäärän hyväksi, taloudellisen tilansa parantamiseksi, niin tässä työväki syöksyi sotaväen pistimiin ja kaatui sotilaitten kuulista pelastaakseen toverinsa. Vastoin »ekonomistien» uskotteluja sekä Maxwellin työväki että riikalaiset ja mariupolilaiset työläiset kadottivat »kylmäverisyytensä» eivätkä tyytyneet enää käymään pelkkää taloudellista taistelua riistäjiään, tehtailijoita vastaan, vaan ryhtyivät jo hallitusta vastaan taistelemaan. Ja mitä enemmän teollisuuspuola kärjistyi, mitä useammin työnantajat eivät voineet suostua työväen taloudellisiin vaatimuksiin ja mitä useammin työnantajain täytyi tämän vuoksi turvautua hallituksen aseelliseen apuun, sitä selvemmin alkoi työväki tajuta, että sen oli välttämättömästi heti ryhdyttävä taisteluun hallitusta vastaan ja että oli mahdotonta saada minkäänlaisia parannuksia itsevaltiuden vallitessa. Seuraus oli se, että itse työväki alkoi yhä useammin ja useammin törmätä yhteen itsevaltiuden kanssa.

»Niin kauan kun työväen hartioita painaa santarmi-valta, jäävät sen ponnitukset pakostakin tuloksettomiksi», ¹⁾ —

¹⁾ »Jushnyj Rabotshij». Jekaterinoslavin työväen sanomalehti N:o 1, tammik. v. 1900.

sellaiseen johtopäätökseen tuli viimeisistä Jekaterinoslavin lakoista Venäjän sos.-dem. puolueen jekaterinoslavilaisen komitean julkaisema »Jushnyj Rabotshij»-lehti kirjoituksessa »Työväenliikkeen vaiheista». »Me olemme kuvailleet sitä tilaa, jossa Venäjän työväenliike on, — lausui mainitussa lehdessä kirjoituksen tekijä, — ja osoittaneet lukuisilla tosiseikoilla, kuinka välttämättömiä ovat liikkeen menestymiselle valtiollinen vapaus ja niiden oikeuksien nauttiminen, jotka ovat mahtavia aseita työläisluokan elämän parantamiseksi ja sen vapauttamiseksi lopullisesti riistämisen sorrosta. Tämä tehtävä selvenee työväelle yhä enemmän ja enemmän ja uudistaa sen valtiollisen maailmankatsomuksen sekä ilmenee sellaisissa tosiseikoissa, joiden pakosta hallitus koettaa kaikin voimin tukahduttaa tai ainakin hillitä työväenliikettä. Julistettiinhan Jekaterinoslavin kuvernementti elokuun 14/26 päivänä lisättyyn suojelustilaan ja lokakuussa julkaistiin hallitsijan käskykirje, jonka nojalla oikeus- ja sisäasiainministerille myönnettiin oikeus jättää jotkut valtiolliset jutut (harkinnan mukaan) kuin myös kaikki sellaiset asiat, jotka koskevat työväen vastarinnan tekemistä poliiseille ja sotaväelle, käsittelemättä tavallisessa järjestyksessä ja antaa ne sotaministerin suostumuksella sota-oikeuksien ratkaistavaksi. Täten hallitus julisti sodan elämästä ja kuolemasta työväenliikettä vastaan» 1).

»Työläisluokan taistelu kapitalisteja vastaan, — sanottiin taasen Kijevin työväenlehden »Vperjod'in» pääkirjoituksessa, — on hankkinut sille uuden vihollisen, »keisarillisen hallituksen, ja vienyt» taisteluun valtiollisten oikeuksien puolesta» 2). »Koettakootpahan ne, jotka moittivat meitä tulisuudesta, — lausui riikalaiset työläiset julistuksessaan, — pysyä levollisina, kun heidän vaimojaan ja lapsiaan ajetaan aitaukseen ja valellaan vedellä kuin koiria; eivätköhän hekin riennä vapauttamaan omaisiaan epäinhimillisestä kohtelusta ja pil-

1) Edell. lähde.

2) »Vperjod». Ven. sos.-dem. työväen puolueen Kijeviläisen komitean julkaisu, N:o 4, tammik. v. 1899. Pääkirjoitus.

kasta. Emme ollenkaan halunneet vuodattaa verta, vaan tahdoimme rauhallisilla keinoilla taistella taloudellisia sortajiamme vastaan ja halusimme valittaa hallitukselle tehtailijoiden vääryydestä. Mutta sen sijaan, että hallitus olisi jakanut oikeutta, se pilkkasi meitä ja pani keskuudessamme toimeen verilöylyn. Tästä aukenivat silmämme» 1).

Mutta ekonomistit eivät tahtoneet uskoa sitä, vaan jankuttivat edelleenkin työväelle, että se silmät ovat kiinni. »Venäjän työväenliike, — sanoi pistävästi »Rabotshaja Myslj», — on viime aikoina kasvanut ja vahvistunut leviten yli koko Venäjän. Valtiollinen ja sosialistinen propaganda tunkeutuu työväen syvien rivien keskuuteen, edistäen luokkatietoisuuden kehkeytymistä. Aletaan esittää mitä laajaperäisimpiä valtiollisia vaatimuksia, kuten »lakko-, sanan-, paino-, koontumis-, yhdistys- . . . vieläpä omantunnon- ja uskonnonvapaudet . . . kaikkien kansallisuuksien tasa-arvoisuus . . . kansaneduskunnan kokoonkutsuminen» (vuoden 1898 pietarilaisissa vappujulistuksissa). Tähän tapaan on meillä ruvettu puhumaan työväenliikkeestämme. Mutta onko tämä todellisuuden mukaista?» 2).

Tämä »Rabotshaja Mysljin» numero ilmestyi Riian ja Mariupolin lakkojen jälkeen siihen aikaan, kun oikeusjuttu Maxwellin työväkeä vastaan oli esillä. Viimeiset lakot, työväen oikeusjutut ja sota-oikeuksilla uhkaamiset saivat nämä työväen »johtajat» ja sen mielialan »tulkitsijat» suosittamaan seuraavaa syvämielteistä menettelytapaa: »tästä asiasta (oikeudenkäynnistä Maxwellin työväkeä vastaan) näkyy hyvin, etteivät ainoastaan tehtailijat ja poliisiviranomaiset ole meitä vastaan, vaan oikeuskin; meidän on siis yksimielisesti taisteltava näitä kaikkia vastaan, eikä ainoastaan yksimielisesti, vaan myöskin *järkevästi*. Poliisiviranomaiset koettavat ärsyttää meitä saadakseen siten aihetta masentaa meidät pe-

1) Lättiläisen sos.-dem. liiton »Julistus lättiläisille työmiehille ja työläisnaisille». Kesäk. v. 1899. »Rab. Djelo». N:o 2—3, s. 69.

2) »Rab. Myslj». N:o 7, kesäk. v. 1899, sivu 1, palsta 3.

rinpohjaisesti. Sen vuoksi meidän pitää olla yksimielisiä ja johdonmukaisia sekä *tuntea lait, voidaksemme parhaimpamme mukaan taistella jokaisen vähäisimmänkin oikeutemme puolesta*, joita meillä ilmeikkin on liian vähän. Jokaisella meistä tulee siis olla taskussaan muutamia asetuksia, kuten teollisuusasetus, Rikoksien ehkäisemistä ja torjumista koskeva asetus, Rangaistussäädöksiä koskeva asetus ja »Lisättyä suojelusta» koskeva määräys. Mutta kun nämä kirjat ovat sentään jokseenkin kalliita, niin on parasta hankkia niitä yhteistoiminnalla» ¹⁾.

Nämä porvarillisten vapaamielisten häntyrit, jotka nimittivät itseään sosialidemokraateiksi, vastasivat siis Riian ja Mariupolin teloituksiin sekä kaikkia lakeja häikäilemättömästi loukkaavaan tuomioon vain neuvomalla työväkeä varustautumaan . . . lakikirjoilla ja — siinä tapauksessa, että työväkeä teloitetaan tai piestään nagaikoilla — katsomaan, onko kaikki käynyt laillisesti vai olisiko aihetta tehdä valitus väkivallantekijöitä vastaan.

No, mutta jos kaikki tapahtuu asetusten mukaisesti, esim. »Rikosten ehkäisemistä ja torjumista koskevan asetuksen» mukaan, onko silloin nöyrästi tyydyttävä kohtaloon? »Meidän, toverit, ei tarvitse pelätä esivaltaa eikä ihmisiä! Ei piru ole niin kauhistava kuin maalataan . . . Jos pistävät tutkintovankuteen, niin vähät siitä! Voihan sielläkin elää! Annetaan ilmaiseksi asunto ja ruoka, vieläpä voi hankkia kirjojakin. Ei kuin pänttää päähän viisautta. Jotkut tulevat sieltä kuin olisivat opiskelleet yliopistossa. Jos taasen lähettävät maanpakoon niin ainahan kätevä mies työtä saa ja onhan tarpeen tullen ystäviäkin, joilta saa apua» ²⁾.

Tässä kirjoituksessa tuli ekonomistien todellinen olemus aivan selvästi ilmi: kun työväki halusi innokkaasti taistella hallitusta vastaan ja tempasi käteensä kiviä, seipäitä ja aseita puolustaakseen tovereitaan ja vapauttaakseen heidät

¹⁾ »Rab. Myslj». N:o 8, helmik. v. 1900. »Senaatin päätös Maxwellin työväen jutussa», sivu 1, palsta 3.

²⁾ Edell. lähde.

väkivallantekijäin käsistä, niin työväen »mielialan ilmituoja», »Rabotshaja Mysljin» toimitus piteli kiinni sen vaatteen liepeistä ja työnsi käsiin lakikirjoja, lohduttaen sillä, että vangittujen työläisten on aivan hyvä istua vankilassa, niin kuin olisi yliopistossa.

Mutta samaan aikaan lättiläiset työläiset kirjoittivat seuraavasti: »Nostakaamme ylös työssä kovettuneet kätemme ja vannokaamme tovereittemme haudoilla, ettemme rauhoitu ennen kun heidän verestään versoo vapauden puu! *Puu-koilla ja revolvereilla emme voi vielä taistella*, sillä vihollisemme on vielä lujasti järjestetty ja verisessä taistelussa meitä voimakkaampi. Voidaksemme tulla yhtä voimakkaaksi, meidän *on järjestyttävä* ja liiyyttävä Venäjällä ja Puolassa oleviin tovereihimme, vieläpä koko kansainväliseen sosialidemokratiaan. *Nykyään* vahingoittaa meitä jokainen verinen yhteentörmäys enemmän kuin siitä on hyötyä. Mutta järjestyessämme ja liiyyessämme venäläisiin ja puolalaisiin sosialidemokraatteihin, *me joudutamme sen päivän koittamista, jolloin ase kädessä voimme kostaa kärsimämme vääryydet*»¹⁾.

¹⁾ »Julistus lättil. työmiehille ja työläisnaisille». »Rab. Djelo» N:o 2—3, s. 71.
